

Παραπομπή
6^η

20.8 x 14.2

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ ΕΚΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ 8^{ου} ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΩΝ ΒΙΒΛΙΑΤΗΚΩΝ & ΣΤΑΘ. ΔΕΛΤΑ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΩΝ

1380
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ 8ΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ ΕΚΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ Α'.

ΑΝΤΙΤΥΠΑ 13.000

Ἀριθ. ἐγκριτ. ἀποφ.
Υπουργείου Παιδείας

51231 / 51232
20-8-34

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Δ. ΤΖΑΚΑ, ΣΤ. ΔΕΛΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ & ΣΙΑΣ
81, ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ, 81
1934

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ
συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τῶν ἐκδοτῶν.

2.8. 1914

1.—Ὑμνος πρὸς τὸν Θεόν.

Θεέ! Ὑμνεῖ τὴν δόξαν
[Σου ὁ κεραυνὸς - φωνή Σου,
τὸ ἄπειρον διάστημα -
ἢ νῦν καὶ ἡ ἡμέρα, τὸ μέγα Σου ἀνάστημα,
μὲ ἄνθη ἔστρωσες τὴν γῆν, καὶ ὁ αἰὼν - στιγμή Σου.
μὲ ἄστρα τὸν αἰθέρα

Τῆς γῆς ἀσύμφωνοι οἱ
[λαοὶ Δύναται ὁ δάκτυλός Σου
ὥς μοχλὸς τὴν γῆν νά
[σεῖσῃ
συγχρόνως Σὲ ὑμνοῦσι, καὶ τὸ κοῖλον τῆς χειρός
[Σου
ποικίλαι γλῶσσαι χίλιαι
Σέ, Σὲ δοξολογοῦσι. τοὺς ὠκεανούς νά κλείσῃ.

Τὸ πᾶν μετράς, ἀμέτρητος,
ἀόριστος ὀρίζεις, Μία πνοή Σου μόνον
[σβύνει
τὸ πᾶν ἀόρατος, ὀράς, τῶν ἀστέρων τοὺς φα-
[νοὺς,
ἀγνώριστος γνωρίζεις. ἔν Σου νεῦμα μόνον κλί-

Θεέ! Τὸ φῶς - τὸ σῶμά
[Σου, [νει
ὁ ἥλιος - τὸ ὄμμα Σου, πρὸς τὴν γῆν τοὺς οὐρα-
[νοὺς.

2.—Ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρών.

Εἰς ἓν μικρὸν ὄρεινόν χωρίον κατῴκει καλὴ καὶ εὐσεβὴς οἰκογένεια, ἣ ὁποία εἶχε μόνον ἓν τέκνον, ἡλικίας σχεδὸν ὀκτὼ ἐτῶν.

Μίαν ἡμέραν τὸ μικρὸν παιδίον ἀνέγνωσεν εἰς τὸ βιβλίον του πόσον καλὸς καὶ φιλόανθρωπος εἶναι ὁ ἐπουράνιος Πατήρ. Διὰ τοῦτο ἤθελε νὰ ἴδῃ Αὐτὸν καὶ ἐξηγήθε τῆς οἰκίας μὲ τὸ βιβλίον, καὶ ἔρριπτε τὰ βλέμματα αὐτοῦ πανταχοῦ, ἀλλὰ δὲν ἔβλεπε τὸν Θεόν. Ἐπειτα ἀνέβη εἰς τὸν παρακείμενον λόφον καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἔβλεπε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ πάλιν δὲν ἔβλεπε τὸν Θεόν. Κατόπιν ἀνέβη ἐπὶ τινος μεγάλου λίθου καὶ ἔβλεπε πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἄνευ ἀποτελέσματος.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἦλθε πρὸς τὸν μικρὸν ἡ μήτηρ του, ἣ ὁποία ἀνεζήτηε αὐτόν, καὶ ἅμα τὸν εἶδεν ἐπὶ τοῦ λίθου, ἠρώτησε :

— «Τί κάμνεις, παιδί μου, ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὴν πέτραν;

— «Προσπαθῶ νὰ ἴδω τὸν Θεόν», ἀπήντησεν ὁ μικρός.

Ἡ μήτηρ, ὅπως ἦτο φυσικόν, ἐγέλασε καὶ εἶπε πρὸς τὸ τέκνον της :

— «Μάθε, παιδάκι μου, ὅτι ὑπάρχουν ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα βλέπομεν καὶ λέγονται ὁρατὰ ἀντικείμενα. Ἐπειτα ὑπάρχουν καὶ ὄντα, τὰ ὁποῖα δὲν βλέπομεν, καὶ αὐτὰ λέγονται ἀόρατα. Καὶ ὁ Θεὸς λοιπὸν εἶναι Ὁν ἀόρατον».

— «Ἀλλὰ τότε», ἐπανέλαβεν ὁ μικρός, «ἐν δὲν ἡμπορῇ νὰ ἴδῃ κανεὶς τὸν Θεόν, δὲν εἶναι δυνατόν καὶ νὰ ὑπάρχῃ».

— «Δὲν ἔχεις δίκαιον», εἶπε πάλιν ἡ μήτηρ. «Γνωρίζεις ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει πέντε αἰσθήσεις. Ὅτι δὲ ἡμεῖς μὲ τὰς

αἰσθήσεις αὐτὰς ἀντιλαμβανόμεθα, τοῦτο λέγεται αἰσθητόν. Τὰ ἀντικείμενα ὅμως, τὰ ὅποια δὲν αἰσθανόμεθα ἡμεῖς, λέγονται πνευματικὰ ἀντικείμενα. Καὶ ὁ καλὸς Θεὸς λοιπὸν εἶναι Πνεῦμα καὶ διὰ τοῦτο δὲν βλέπομεν Αὐτὸν· μὲ τὰ αἰσθητήρια ὄργανα ἡμῶν. Βλέπομεν ὅμως τὰ ἔργα Του. Αἰσθανόμεθα πανταχοῦ τὴν δύναμίν Του. Ἡ ἀόρατος δύναμις τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ φέρει τὴν ἀνοιξιν καὶ ὅλα ἀνθίζουν, φέρει τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον καὶ ὅλα καρποφοροῦν, φέρει τὸν χειμῶνα διὰ νὰ ἡσυχάσουν ὅλα καὶ νὰ δυναμωθοῦν. Ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, τὰ ἄστρα εἰς τὸν οὐρανὸν εἶναι ἔργα ἰδικά του, ὅπως καὶ ἡ θάλασσα καὶ ἡ γῆ μὲ τὰ βουνά της. Ἀλλὰ εἶναι περιττὸν νὰ ζητήσης τόσον μακράν τὸν Θεόν. Ἡ κεφαλή σου, οἱ ὀφθαλμοί σου, τὰ ὦτά σου, τὸ σῶμά σου ὅλον, ἡ ψυχὴ σου, φανερώνουν ὅτι καὶ σὺ εἶσαι ἔργον τοῦ Θεοῦ, παιδί μου, ἀποτέλεσμα τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀπείρου ἀγαθότητός Του. Καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου λοιπὸν καὶ παντοῦ εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃς τὰ θαυμάσια ἔργα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρών».

3. — Θεοῦ παρουσία.

Θεὸς ὑπάρχ' εἰς οὐρανὸν
[νοῦς
προστάτης τῶν ἀνθρώπων
[πων

καὶ ἡ καρδιά καὶ ὁ νοῦς
τὸν βλέπ' εἰς πάντα τόπον.

Τὸν βλέπ' εἰς τὸν οὐρανόν
[νιον

φωστῆρα τῆς ἡμέρας
καὶ εἰς τὸ φῶς τὸ δάνειον
τῆς ποντοπόρου σφαίρας.

Τὸν βλέπει, ὅταν καταιγὶς
σωρεύῃ μαῦρα νέφη
κι' ὅταν παρήγορος τῆς
[γῆς
γαλήνης ἐπιστρέφῃ.

Τὸν βλέπειεις τὸν ἥμερον
παλμὸν τῆς εὐτυχίας,
ἀλλὰ κ' εἰς τὴν ἐρήμερον
ὀδύνην τῆς καρδίας.

Εἰς τ' οὐρανοῦ τὸν πάπυ-
[ρον
ἢ δόξα Του ἐγράφη

καὶ τὸν ὕμνεϊ τὸ ἄπειρον
καὶ ἡ ζωὴ κ' οἱ τάφοι.

Τὸ κράτος Του δοξά-
ζοντα

Τὸν τρέμουσι τὰ ὄντα,
τὸ πᾶν ἐξουσιάζοντα
καὶ πανταχοῦ παρόντα.

Ἀλ. Ραγκαβῆς

4.— Αὐτοκυριαρχία.

Καθ' ἕκαστον θέρος ὁ Εὐάγγελος μετέβαινεν εἰς τὰ βουνὰ τῆς Εὐρυτανίας. Ἐκεῖ εἶχε τὸν πάππον του, συνταξιούχον Εἰρηνοδίκην, καὶ τὴν μάμμην του, μητέρα τῆς μητρός του.

Αἱ καυστικαὶ τοῦ θέρους ἀκτῖνες καὶ οἱ πυρετοὶ τῆς Ὑπάτης καὶ τῆς Ἀλαμάνας, ὅπου ἔζη τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἔτους, δὲν ἦσαν καθόλου εὐχάριστοι δι' αὐτόν. Ἐπειτα, ἅς μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἐκεῖ ὁ 12ετής μας φίλος εἶχε τὴν ἐλευθερίαν του νὰ παίζει μὲ τοὺς ὀρεσιβίους φίλους του καὶ— διατὶ νὰ τὸ κρύψωμεν;— ἡδύνατο νὰ κορέσῃ τὴν λαιμαργίαν του μὲ τὸ νὰ τρώγῃ τὰ ὠραῖα, χονδρά, μαυροκόκκινα κεράσια τῆς Εὐρυτανίας καὶ τὰ μεγάλα καρύδια τῆς, ὅμοια πρὸς τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχουν εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ λαιμαργία του αὐτὴ πολλὰς εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς του ἐστοίχισεν ἀνησυχίας καὶ ἐνοχλήσεις, διότι συχνὰ στομαχικαὶ ταραχαί, πυρετὸς καὶ ἀσθένεια κατεδάσανίζον αὐτόν, ἱατρὸς δὲ ἀτυχῶς δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὸ χωρίον.

— «Τὶ νὰ κάμωμεν μὲ αὐτὸ τὸ παιδί;» ἔλεγε στενοχωρημένα καὶ κλαίουσα ἡ καλὴ τοῦ Εὐαγγέλου μάμμη.

— «Δὲν πταίω ἐγώ», ἔλεγεν ὁ Εὐάγγελος, «μάμμη μου».

— «Ὁχι!» μέ τόνον γλυκόν ἀλλ' αὖστηρόν, «ὄχι, Εὐάγγελέ μου», ἔλεγεν ὁ γέρων Εἰρηνοδίκης. «Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὰς πράξεις του, διότι παρ' ὅλην τὴν ἐξάρτησίν του ἀπὸ τὸ φυσικόν καὶ τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἀποφασίζῃ νὰ πράξῃ τι, ἢ νὰ μὴ πράξῃ αὐτό. Ἡ δύναμις αὕτῃ λέγεται θέλησις. Ἐνῶ ὅμως γνωρίζει καὶ ποτε ὁ ἄνθρωπος ποῖον εἶναι τὸ ὀρθόν, ἐν τούτοις δὲν πράττει αὐτό, διότι παρασύρουν αὐτὸν κατώτεραι ὁρμαὶ καὶ πάθη. Διὰ τοῦτο εὐρίσκεται πάντοτε εἰς τὴν ἀνάγκην μὲ τὴν ἀνωτέραν θέλησίν του νὰ μὴ κάμνῃ ὅ,τι διατάσσουν αἱ ὁρμαὶ καὶ τὰ πάθη του. Καὶ ἐδῶ τώρα φαίνεται ὁ ἄνθρωπος, ὁ κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ δοῦλος τῶν παθῶν καὶ ὁρμῶν του».

— «Μὰ μήπως δὲν τὸ θέλω ἐγώ;» εἶπεν ὁ Εὐάγγελος.

— «Βεβαίως δὲν τὸ θέλεις», ἀπήντησεν ὁ γέρων. «Ἐὰν κατορθώσῃς νὰ νικήσῃς τὸν ἑαυτόν σου, παιδί μου, νὰ ἀντισταθῇς μὲ ἀποτέλεσμα κατὰ τῶν ὁρμῶν καὶ τῶν παθῶν σου, ἐνίκησες εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ζωῆς. Ἐὰν δὲν κατορθώσῃς νὰ νικήσῃς τὸν ἑαυτόν σου, ἐνικήθης καὶ δὲν ἤμπορεῖς πλεόν νὰ εἶσαι ἄνθρωπος, ὅπως πρέπει. Ἐννοεῖται, βεβαίως, δὲν νικά κανεὶς ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν. Θὰ νικηθῇ πολλὰς φορὰς ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰς ὁρμάς του, καὶ θὰ λυπηθῇ. Τότε ὅμως, ἀντὶ νὰ ἀπελπίζεται, πρέπει μὲ μεγαλύτερον θάρρος καὶ ἐπιμονὴν νὰ φροντίζῃ νὰ νικᾷ τὰ πάθη καὶ τὰς ὁρμάς του. Μὲ τὸ θάρρος δὲ καὶ τὴν ὑπομονὴν θὰ νικήσῃ ἀσφαλῶς.

» Πολλοί, παιδί μου, ἀναβάλλουν νὰ ἀρχίσουν τὸν ἀγῶνα αὐτὸν κατὰ τῶν κατωτέρων ὁρμῶν καὶ παθῶν των. Καὶ ὅμως ἡ ἀναβολὴ αὕτῃ εἶναι δειλία πρὸ τοῦ ἐχθροῦ, εἶναι ὑποχώρησις καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ὑποδούλωσις εἰς τὰς ὁρμάς καὶ τὰ πάθη. Διὰ τοῦτο οὐδεμία ἀναβολὴ χωρεῖ ἐδῶ. Ὁχι λοιπὸν ἀπὸ αὔριον, οὔτε ἀπὸ σήμερον τὸ ἀπόγευμα, ἀλλ' ἀπὸ τὴν

στιγμὴν αὐτὴν πρέπει νὰ ἀρχίσῃς, Εὐάγγελέ μου, νὰ μὴ θέλῃς νὰ παρὰσύρῃς ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον γνωρίζεις ὅτι δὲν εἶναι ὀρθόν.

Ὁ κυριώτερος λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἀποτυγχάνουν πολλοὶ εἰς τὴν ζωὴν των, εἶναι διότι δὲν σκέπτονται πρὶν κάμουν μίαν πράξιν. Καὶ ὅμως ὁ Θεὸς ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον ἀνώτερον τῶν ἄλλων κτισμάτων ὅχι μόνον κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ πρὸ πάντων κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα, διότι ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν τὸν νοῦν νὰ σκέπτεται, νὰ κρίνῃ καὶ νὰ εὕρῃσκη ποῖον εἶναι τὸ καλὸν καὶ ποῖον εἶναι τὸ κακόν, διότι ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν τὴν δύναμιν νὰ συναισθάνεται καὶ νὰ διακρίνῃ μεταξὺ κατωτέρων ἡδονῶν καὶ ἀπολαύσεων καὶ ἀνωτέρων ἢ πνευματικῶν τοιούτων, διότι τέλος ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν τὴν βούλησιν νὰ θέλῃ καὶ νὰ ἐπιθυμῇ τὸ ἀνώτερον καὶ πνευματικώτερον καὶ τὴν δύναμιν νὰ πράττῃ, ὅ,τι ὑπαγορεύει ὡς ὀρθὸν ὁ νοῦς, καὶ νὰ ἀποφεύγῃ ὅ,τι οὗτος ἀπαγορεύει.

Μὲ τὴν θέλησιν ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἡμπορῇ νὰ ἀνυψῶνεται, ἢ νὰ καταπίπτῃ.

Οἱ λόγοι τοῦ καλοῦ πάππου εὔρον ἀγαθὴν ἀπήχησιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Εὐαγγέλου καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἂν καὶ μετὰ δυσκολίας καὶ στενοχωρίας, ὁ Εὐάγγελος ἔγινε κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅχι μόνον εἰς τὸ φαγητόν, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας πράξεις του.

5.—Ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης καὶ ὁ ληστής.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ οἱ μαθηταὶ Αὐτοῦ διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὰς διαφόρους χώρας καὶ ἐδίδασκον διὰ λόγων καὶ ἔργων.

Ὁ Ἰωάννης ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν Ἀνατολήν, εἰς τὰς πλουσίας ἐμπορικὰς πόλεις.

Μίαν ἡμέραν, ἐνῷ ἐδίδασκε, παρετήρησεν εἰς τὸ πλῆθος ἓνα νέον, ὃ ὁ οἶος τὸν ἤκουε προσεκτικῶς καὶ τὸν παρηκολούθει διὰ τῶν ὀφθαλμῶν του.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ὁμιλίας του ὁ Ἰωάννης τὸν ἐκάλεσε καὶ ὠμίλησε μετ' αὐτοῦ ἐπὶ πολλὴν ὥραν. Ἐνόησεν ὅτι ὁ νέος οὗτος πολὺ ἐπεθύμει νὰ δεχθῇ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἀκλόνητον πίστιν εἰς τὴν ψυχὴν.

Ἔχει ἀνάγκην, ἐσκέφθη ὁ Ἰωάννης, ἐνὸς καλοῦ φίλου καὶ συμβούλου. Ἀλλως θα παρεκκλίνη τῆς εὐθείας ὁδοῦ καὶ θὰ γίνῃ κακός.

Πρὶν φύγῃ εἰς ἄλλα μέρη διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ κήρυγμά του ὁ ἀπόστολος, ὠδήγησε τὸν νέον εἰς τὸν ἐπίσκοπον καὶ τοῦ εἶπε : «Φεύγω καὶ παραδίδω εἰς σὲ τὸν νέον τοῦτον. Στερέωσον τὴν πίστιν αὐτοῦ καὶ φύλαττε αὐτὸν ἀπὸ παντὸς κακοῦ.»

Ὁ ἐπίσκοπος ὑπεσχέθη ὅτι θὰ πράξῃ τοῦτο, ἔλαβε λοιπὸν τὸν νέον εἰς τὴν οἰκίαν του, τὸν ἐδῶπτισεν καὶ ἔπειτα ἔπαυσε ν' ἀσχολῆται δι' αὐτόν. Ἐνόμιζεν ὁ ἀγαθὸς ἐπίσκοπος ὅτι ἦτο προφυλαγμένος ἀπὸ κάθε κακόν, ἐπειδὴ εἶχε βαπτισθῇ.

Ἄλλ' ὁ νέος ἐσχετίσθη μετὰ κακῶν ἀνθρώπων. Ἦρχισε νὰ πίνῃ μετ' αὐτῶν καὶ νὰ διάγῃ βίον ἄσωτον. Πρὸς στιγμὴν μετενόει, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἀρκετὴν πίστιν ἵνα ἀπαρνηθῇ τὸν ἄσωτον αὐτὸν βίον.

Εἶχεν ἀνάγκην χρημάτων διὰ τὰς διασκεδάσεις του καὶ τὰ ἐπρομηθεύετο διὰ παντὸς μέσου.

Μετὰ ταῦτα ἐφυγεν ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ ἔγινε ληστής.

Τὸ θάρρος του καὶ ἡ τόλμη του τὸν κατέστησαν ὀνομαστὸν καὶ οἱ λησταὶ τὸν ἐξέλεξαν ὡς ἀρχηγόν των.

Μίαν ἐσπέραν ὁ ἀπόστολος ἐπέστρεψε καὶ μεταδὰς εἰς τὸν ἐπίσκοπον ἠρώτησε :

— «Ποῦ εἶναι ὁ θησαυρός, τὸν ὅποιον σοῦ ἐνεπιστεύθην;»

Ὁ ἐπίσκοπος δὲν ἐνόησεν ἀμέσως τί τοῦ ἐζήτει ὁ ἀπόστολος. Ἐνόμισεν ὅτι τὸν ἠρώτα διὰ τὰ δῶρα τῶν πιστῶν ὑπὲρ τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν πτωχῶν.

— «Δὲν ὁμιλῶ διὰ τὰ χρήματα», εἶπεν ὁ Ἰωάννης, «ἀλλὰ διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀδελφοῦ σου. Ποῦ εἶναι ὁ νέος τὸν ὅποιον σοῦ ἐνεπιστεύθην».

— «Ἀπέθανεν», ἀπήντησεν ὁ ἐπίσκοπος μετὰ λύπης.

— «Πότε; ἀπὸ τί»; ἠρώτησεν ὁ Ἰωάννης.

— «Ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ἐγινε κακοῦργος.»

Ὁ ἀπόστολος δὲν ἀνέμενε τοιαύτην εἴδησιν καὶ μετὰ μεγάλης λύπης εἶπε:

— «Φοβοῦμαι, Σεβασμιώτατε, ὅτι δὲν θὰ τοῦ ἦσο πιστὸς φίλος καὶ σύμβουλος, ἄλλως δὲν θὰ ἔφευγε. Γνωρίζω τὴν ψυχὴν τοῦ τὴν νέαν καὶ θερμὴν. Σὺ τί ἔκαμες διὰ νὰ τὸν σώσης;»

Ὁ ἐπίσκοπος δὲν ἀπήντησεν.

— «Φέρετέ μου ἀμέσως», εἶπεν ὁ ἀπόστολος εἰς τοὺς πέριξ αὐτοῦ, «ἓνα ἵππον καὶ δεῖξατέ μου τὸν δρόμον, ὅστις ὀδηγεῖ πρὸς τὸ ὄρος».

Ἐκεῖνοι μετ' ἐκπλήξεως καὶ φόβου ἤκουσαν ταῦτα καὶ προσεπάθθησαν νὰ τὸν ἀποτρέψουν λέγοντες.

— «Μὴ ὑπάγῃς, διδάσκαλε. Οἱ λησται δὲν ἀφήνουν νὰ διέλθῃ μήτε πεζὸς μήτε ἵππεύς. Μὴ τρέχῃς πρὸς τὸν θάνατόν σου, διδάσκαλε».

Ὁ Ἰωάννης ὅμως δὲν ἤθελε νὰ ἀκούσῃ τίποτε.

Ἐλαβεν ἓνα ἵππον καὶ ἐξεκίνησεν. Ὡς ἦτο ἐπόμενον, οἱ πρὸντες ἐκεῖ φίλοι καὶ μαθηταί του ἐκ σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης δὲν ἄφησαν τὸν γέροντα νὰ φύγῃ μόνος, ἀλλ' ἠκολούθησαν αὐτόν. Εἰσῆλθον εἰς ἓν δάσος καὶ ἀνῆλθον εἰς τὸ ὄρος. Ὁ ἀνῆφορος ἦτο ἀπότομος καὶ δύσκολος διὰ τὰ ζῦγα.

Ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἐδάδιζον ἔφιπποι. Ἀλλ' αἶφνης πρὸ

αὐτῶν προβάλλουν, ἐκ τῶν πλαγίων τοῦ δρόμου των, δύο λησταὶ ὠπλισμένοι μέχρις ὀδόντων.

Οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἠκολούθουν τὸν ἀπόστολον, ἐφοβήθησαν καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Ὁ Ἰωάννης ὅμως ἀφόβως κατήλθεν ἀπὸ τὸν ἵππον καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τοὺς ληστές.

Οὗτοι ἤρπασαν αὐτὸν ἀμέσως, ἀλλ' ἠπόρουν διατὶ δὲν ὑπερήσπιζε τὸν ἑαυτὸν του καὶ δὲν τοὺς παρεκάλει νὰ τὸν λυπηθοῦν.

«Ὁδηγήσατέ με εἰς τὸν ἀρχηγόν σας», εἶπεν ὁ Ἰωάννης, καὶ οἱ λησταὶ τὸν ὠδήγησαν εἰς τὸν οὐχὶ μακρὰν εὕρισκόμενον ἀρχηγόν των. Ἀλλ' ὅταν οὗτος εἶδε τὸν αἰχμάλωτον, ἀνεγνώρισε τὸν Ἰωάννην, ἐκιτρίνισεν, ἤρχισε νὰ τρέμη καὶ ἐνώπιον τῶν ἄλλων συντρόφων του ἔτρεξε πρὸς τὸ δάσος.

Οἱ λησταὶ ἐκπληκτοὶ ἄφησαν τὸν Ἰωάννην, ὁ ὁποῖος ἔτρεχεν ὀπισθεν τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ ἐφώναζε :

— «Μὴ φεύγης, τέκνον μου, ἐλθὲ ἐδῶ».

Ὁ ἀρχηγὸς ὅμως δὲν ἤκουεν, ἀλλ' ἐπροχώρει περισσότερον ἐντὸς τοῦ δάσους. Οἱ λησταί, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοήσουν πῶς ὁ ἀδύνατος καὶ ἄοπλος οὗτος γέρων ἐφόβισε τόσον πολὺ τὸν ἀρχηγόν των, ἄφησαν αὐτὸν καὶ ἠκολούθησαν τὸν ἀρχηγόν των.

Ὁ Ἰωάννης, ἐπειδὴ ἦτο πολὺ κουρασμένος καὶ μόλις ἠδύνατο νὰ βαδίσῃ, δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ τὸν φθάσῃ, καὶ σταθεῖς, μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ καὶ μὲ φωνὴν πάλλουςαν ἐκ συγκινήσεως ἐφώναξε διὰ τελευταίαν φορὰν :

«Λυπήσου με, τέκνον μου, δὲν δύναμαι νὰ βαδίσω πλέον. Διατὶ μὲ φοβᾶσαι; Διατὶ ἔπαυσες νὰ ἔχῃς ἐμπιστοσύνην εἰς ἐμέ; Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἰωάννης. Ἐνθυμεῖσαι πόσον μὲ ἡγάπας καὶ ἤκουες μετὰ πίστεως τοὺς λόγους μου;»

Ὁ ληστὴς ἐστάθη, ἔστρεψε καὶ ἀνέμενε τὸν Ἰωάννην.

Ὁ Ἰωάννης ἐσύρθη μὲ κόπον διὰ νὰ τὸν συναντήσῃ.

Ὁ ληστής τὸν ἀνέμενεν ὀρθίος μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω.

Ὁ ἀπόστολος, χωρὶς νὰ εἴπῃ τι, ἔθεσε τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸν ὦμον τοῦ ληστοῦ. Ὁ νέος ἔτρεμε. Τοῦ ἔπεσε τὸ ὄπλον ἀπὸ τὰς χεῖρας καὶ κλαίων ἐνηγκαλίσθη τὸν διδάσκαλον, θέσας τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν ἀγκάλην αὐτοῦ.

« Ἐλθέ, τέκνον μου », τοῦ εἶπεν ὁ Ἰωάννης σιγά. « Ἀκούθησόν με. Ἄς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν πόλιν ἵνα εὕρωμεν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν ».

— « Δὲν ἔρχομαι. Εἶμαι κακὸς ἄνθρωπος· ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι μὲ κατηράσθησαν. Ποῦ νὰ ὑπάγω; Τίποτε δὲν μου ὑπολείπεται εἰμὴ νὰ αὐτοκτονήσω ».

— « Τέκνον μου, μὴ ὁμιλῇς τοιουτοτρόπως. Ἐάν ζῶμεν εἰς σαρκικὸν σῶμα, ζῶμεν διότι οὕτως ἠθέλησεν ὁ Θεός. Τὸ νὰ αὐτοκτονῶμεν εἶναι ὡσὰν νὰ ἀντιβαίνωμεν εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. Ἐνθυμεῖσαι τὸν ληστὴν ἐκεῖνον, περὶ τοῦ ὁποίου σοῦ διηγήθητι ὅτι μετενόησεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ; Τὴν τελευταίαν στιγμὴν τῆς ζωῆς του ἐγνώρισε τὴν μεγαλυτέραν εὐτυχίαν ».

— « Ναί, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι δὲν θὰ μὲ συγχωρήσουν. Δὲν θὰ πιστεύσουν εἰς τὴν μετάνοιάν μου καὶ δὲν θὰ μὲ δεχθοῦν μετὰ τῶν ».

— « Μὴ φοβῆσαι τέκνον μου. Οἱ ἄνθρωποι θὰ σὲ συγχωρήσουν, ἀφοῦ ὁ Θεὸς σὲ συνεχώρησε. Θὰ τοὺς παρακαλέσω νὰ μὴ σοῦ κάμουν κακόν. Θὰ ἀρχίσῃς νέαν ζωὴν, θὰ ἐργασθῇς, θὰ ζήσῃς τιμίως. Τοιουτοτρόπως θὰ ἀποπλύνῃς τὰ παλαιὰ ἁμαρτήματά σου. Μὴ διστάζῃς, τέκνον μου, ἀποφάσισον ἀμέσως ».

Μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης ἔδωκε

‘Ο Ἀπόστολος κουρασμένος ἐστηρίχθη εἰς τὴν χεῖρα τοῦ ληστοῦ....

θάρρος εἰς τὸν ληστήν, ὁ ὁποῖος μὲ μεγάλην συγκίνησιν ἐφώναξεν:

— «Ἄς φύγωμεν, διδάσκαλέ μου. Πλησίον σοῦ εὕρισκόμενος δὲν φοβοῦμαι οὔτε τὴν μεγαλυτέραν τιμωρίαν. Ὁδήγησόν με ὅπου θέλεις καὶ ἀνάπαυσον τὴν ἀθλίαν μου ψυχήν».

Ὁ ἀπόστολος κουρασμένος ἐστηρίχθη εἰς τὴν χεῖρα τοῦ ληστοῦ καὶ ὁμοῦ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ κρησφύγετον τῶν συντρόφων του.

Ἐκεῖ ὁ ἀρχηγὸς διηγῆθη εἰς αὐτοὺς τὴν ἱστορίαν του, τοὺς ὠμίλησε διὰ τὸν Ἰωάννην, καὶ προσεπάθησε νὰ τοὺς πείρῃ νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν ληστρικὸν βίον.

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν πόλιν, ὁ Ἀπόστολος ὠδήγησε τὸν ληστὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καθίσας δὲ αὐτὸν πλησίον του εἶπεν :

— « Ἀδελφοί! ἰδοὺ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐνομίζετο ὅτι εἶχεν ἀπολεσθῇ. Χαρῆτε χαρὰν μεγάλην, ὁ ἀδελφός μας ἐπέστρεψε ». Καὶ ἐτελείωσε μὲ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου :

« Καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὑρέθη ».

6.— Ὁ Θεός.

Πρὸς τί ζητοῦμεν τὸν Θεὸν εἰς ἔρημον κελλίον;
Μὴ ἄλλο τῆς εὐκλείας Του σαρέστερον βιβλίον
ὑπάρχει ἀπὸ τὰ λαμπρὰ δημιουργήματά του;
Τὸ ἔσχατον ζῶντιον, καθὼς καὶ ὅλ' ἡ φύσις,
τὴν Παντοδυναμίαν Του δὲν διηγεῖτ' ἐπίσις;
Δὲν εἶναι θρόνος Του ἡ γῆ, δὲν εἶναι ὀρθαλμός Του
ὁ διαλάμπων ἥλιος καὶ βλέμμα Του τὸ φῶς του,
καὶ νεῦμά Του ἡ ἀστραπή; Καὶ τῶν ψυχῶν τὸ θάλλος
δὲν εἶναι ἀντανάκλασις τοῦ μειδιάματός Του;
Καὶ δὲν λατρεύομεν αὐτὸν μεγαλοπρεπεστέρας,
θαυμάζοντες τὸν κόσμον Του, τὴν πλάσιν τῆς χειρός του;

Ἀλ. Ραγκαβῆς

7.— "Εν ἐξαιρετικὸν ὑπόδειγμα.

Εἰς πλούσιος ἄνθρωπος ἡδύχαριστεῖτο τόσοι πολὺ εἰς τὸ νὰ εὐεργετῇ καὶ νὰ πράττῃ ἀγαθὰ, ὥστε πᾶσαν ἀτομικὴν ἀπόλαυσιν καὶ διασκέδασιν ἔθετεν εἰς δευτέραν μοῖραν, ἣ καὶ παρέλειπεν ἐντελῶς. Κατῴκει εἰς πενιχρὴν δωμάτιον, ἐτρέφετο καὶ ἐνεδύετο πτωχικὰ καὶ διὰ τοῦτο παρὰ πάντων τῶν γνωστῶν του ἐθεωρεῖτο πολὺ φιλόργυρος. Μολονότι δ' ἐγνώριζε τοῦτο, δὲν ἐτόλμα νὰ καταστήσῃ γνωστὸν εἰς κανένα πῶς διεχειρίζετο τὴν περιουσίαν του. Διὰ τὸν ἑαυτὸν του ὅμως ἐκράτει τακτικὸς λογαριασμοὺς καὶ ἐσημείωνεν εἰς ἓν βιβλίον ὅλας τὰς πράξεις του, ἔχων κατὰ νοῦν νὰ ἀφήσῃ τὸ βιβλίον αὐτὸ μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι περισσότερον τὸν κατέκρινον καὶ τὸν κατηγόρουν ὡς φιλόργυρον.

Ἐγήρασε πολὺ, καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου καὶ τῆς περιουσίας του, ὡς μόνῃ εὐτυχίᾳ εἶχεν ἀπομείνει εἰς αὐτὸν τὸ βιβλίον ἐκεῖνο. Ὅταν ἐφυλλομέτρει καὶ ἀνεγίνωσκε τὰς σελίδας του ἤρχοντο εἰς τὸν νοῦν του γεγονότα, τὰ ὅποια καθίστων αὐτὸν καὶ τώρα ἀκόμῃ εὐτυχῇ. Ἀνεγίνωσκε πῶς εἶχε καταστήσει ἀπηλπισμένους πάλιν αἰσιοδόξους, πῶς εἶχεν ἐπαναφέρει εἰς τὴν ζωὴν ἀνθρώπους, οἵτινες εἶχον ἀποφασίσει νὰ ἀποθάνουν, πῶς εἶχε βοηθήσει χήρας καὶ ὀρφανὰ. Καὶ τὰ νεκρὰ γράμματα ἐλάμβανον τότε ζωὴν καὶ ἀπὸ τὰς βωθᾶς ἐκείνας σελίδας ἤκούετο σιγανὴ θριαμβευτικὴ τις φωνή, εὐλογοῦσα τὸν εὐεργέτην.

Ἄλλ' ἤλθεν ἡ ὥρα τοῦ θανάτου τοῦ γέροντος αὐτοῦ. Διὰ τελευταίαν φορὰν ἔλαβε πάλιν τὸ βιβλίον εἰς χεῖράς του καὶ ἐσκέφθη: « Ἐγὼ φεύγω, σὺ ὅμως θὰ μέινῃς καὶ θὰ διηγῆσαι περὶ ἐμοῦ καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἔζησα ».

Αἴφνης ὅμως κάτι ἤλθεν εἰς τὸν νοῦν του, καὶ ἀπὸ τὸ στόμα του ἤκούσθη ἡ ἐρώτησις: «Τί;... διότι ἀδίκως μὲ κατηγόρησαν.... οἱ μὲν θὰ εἶναι ἀδιάφοροι, οἱ δὲ θὰ σκανδαλίζονται. Ποῖον θὰ ὠφελήσῃ; Κανένα. Μόνον χάριν τῆς ἰδικῆς μου μνήμης....»

Κατησχυμμένος, ἔκυψε τὴν κεφαλὴν. Ἐνῶ ἤγγιζεν ἡ μεγάλη ὥρα, πόσον μικρὸν ἐφάνη εἰς αὐτὸν τὸ ἀντικείμενον μὲ τὸ ὁποῖον παρηγορεῖτο ἐπὶ τόσα ἔτη! Πόσον μικρὸν καὶ μάταιον!

Ἐρριψε λοιπὸν τὸ βιβλίον εἰς τὸ πῦρ, καὶ ἔχαιρε διότι αἱ ἀσθενεῖς χεῖρές του εἶχον τὴν δύναμιν νὰ πράξωσι τοῦτο. Ὅταν τὰ τελευταῖα φύλλα τοῦ βιβλίου ἀπηνθρακοῦντο, ἔκλεισαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ διὰ παντός.

8— Τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων.

Τὴν ἐσπέραν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, ἀφοῦ εἶχον γίνοι ὅλοι αἱ προετοιμασίαι, ἐτακτοποίησε καθεὶς τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ἄλλα πράγματα του, διὰ νὰ ἔχῃ αὐτὰ πρόχειρα τὴν νύκτα, (ὅταν θὰ ἐξύπνα διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν ναόν) καὶ ἔσπευσε νὰ κατακλιθῇ ἐνωρίς. Δὲν παρῆλθε μία ὥρα ἀπὸ τοῦ λιτοῦ δείπνου καὶ ὅλοι ἐκοιμῶντο. Ἄκρα σιγὴ ἐβασίλευε παντοῦ, τὴν ὁποῖαν ἐπέβαλλε καὶ ἡ χιών, ἡ ὁποία ἔπεσεν ἐσχάτως καὶ παρουσίαζε τὰ δένδρα ὡς μυστηριώδεις λευκοφορεμένους γίγαντας.

Τὴν σιγὴν αὐτὴν διέκοψαν ἀποτόμως αἱ κωδωνοκρουσαὶ κατὰ τὸ μεσονύκτιον, ὅτε ὅλοι ἐξύπνησαν, ἐνέφθησαν, ἐνεδύθησαν γρήγορα καὶ ἐκίνησαν διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τὰ παράθυρα ὅλων τῶν γειτονικῶν οἰκιῶν ἐφωτίσθησαν πάλιν διὰ μιᾶς καὶ μετ' ὀλίγον ὄμιλοι ἀνθρώπων, ὡς σκιαὶ ἐπὶ τῆς λευκῆς χιόνος, κατηυθύνοντο μὲ γοργὸν τὸ βῆμα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν.

Μόνον ἐγὼ καὶ ἡ μάμμη μου εἶχομεν μένειν εἰς τὴν οἰκίαν. Ἐκεῖνη, διότι ἦτο πολὺ γράϊα καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξέλθῃ τὴν νύκτα ἐν καιρῷ χειμῶνος, καὶ ἐγώ, διότι ἤμην ἀκόμη πολὺ μικρός. Καὶ ἐγὼ καὶ ἡ μάμμη μου ἤμεθα μελαγχολικοὶ καὶ πῶς, διότι δὲν θὰ εἶχομεν τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἀκούσωμεν τὴν λειτουργίαν, τὴν ὁποίαν θὰ ἔκαμνεν ὁ Μητροπολίτης μετὰ πολλῶν ἱερέων καὶ διακόνων, καὶ νὰ ἀπολαύσωμεν τὸ λαμπρὸν θέαμα τῆς φωτοχυσίας ἀπὸ τοὺς μεγάλους πολυελαίους τοῦ ναοῦ, ἐνῷ συγχρόνως θὰ ἤκούσαμεν τὰς λαμπρὰς φαλμυδίας.

Ἀφοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλως, ἐστηκώθη ἡ μάμμη μου, ἤναψε τὴν κανδήλαν τοῦ εἰκονοστασίου καὶ μαζὶ εἶπομεν τρεῖς φορές τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία...», τὸ ᾄσμα δηλαδὴ, τὸ ὅποιον ἔφαλαν οἱ ἄγγελοι, ὅταν ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς εἰς ἐν σπήλαιον, τὸ ὅποιον ἐχρησίμευε καὶ ὡς σταῦλος, πλησίον τῆς Βηθλεεμ τῆς Ἰουδαίας. Ἡ μάμμη μου ἔφαλε μάλιστα καὶ δύο τροπάρια, ἡ ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα τῶν Χριστουγέννων. Τὸ ἐν ἦτο: «Ἡ παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τέκτει...», καὶ τὸ ἄλλο: «Ἡ γέννησίς σου Χριστέ ὁ Θεὸς ἀνέτειλε τῷ κόσμῳ τὸ φῶς τὸ τῆς γνώσεως...».

Μετὰ τὴν προσευχὴν ἐκαθίσαμεν πλησίον εἰς τὴν θερμάστραν καὶ ἡ μάμμη μου ἤρχισε νὰ διηγῇ τὴν ἐξῆς ἱστορίαν.

II

«Μίαν φοράν, ὅταν δὲν εἶχον ἀνακαλυφθῇ ἀκόμη τὰ πυρεῖα καὶ οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ δανείζωνται πῦρ ὁ εἰς ἀπὸ τῶν ἄλλων, εἰς κύριος ἔτρεχεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὴν νύκτα διὰ νὰ εὔρῃ ὀλίγην φωτιάν. Ἐπήγαιεν ἀπὸ τὴν μίαν οἰκίαν εἰς τὴν ἄλλην, ἔκρουε τὰς θύρας καὶ ἐφώναζε: «Καλοὶ μου ἄνθρωποι! βοηθήσατέ με! Μόλις ἐγέννησεν ἡ σύζυ-

γός μου καὶ πρέπει νὰ ἀνάψω ὀλίγην φωτιάν διὰ νὰ θερμανθῇ αὐτὴ καὶ τὸ νεογέννητον τέκνον μας!»

Δυστυχῶς ὅμως ἦτο ἀργὰ πολὺ, ὅλοι ἐκοιμῶντο καὶ κανεὶς δὲν ἤκουε τὰς φωνὰς καὶ τὰς παρακλήσεις τοῦ δυστυχοῦς αὐτοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος πλήρης ἀνησυχίας καὶ ἀνυπομονησίας προσεχώρει διαρκῶς, ἔτρεχεν, ἐφώναζε, παρὲς κάλει εἰς μάτην. Ἀφοῦ περιεπλανήθη ἄνευ ἀποτελέσματος ἐπὶ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα εἰς τοὺς στενοὺς δρόμους τοῦ χωρίου, διέκρινεν ἐπὶ τέλους καὶ τοῦ ἐκεῖ εἰς ἀπόστασιν φῶς, καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν κατηυθύνθη πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Ἐνὸς ὀλίγου παρετήρησεν ὅτι τὸ φῶς προήρχετο ἀπὸ μίαν πυράν, ἣ ὁποία ἔκαιεν εἰς τὸ ὑπαιθρον. Ἐπειτα, ὅταν ἐπλησίασεν ὀλίγον περισσότερον, διέκρινε καὶ πολλὰ λευκὰ πρόβατα, τὰ ὁποῖα ἔκειντο τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου εἰς κύκλον πέριξ τῆς πυρᾶς, πλησίον τῆς ὁποίας ἐκάθητο ἄγρυπνος εἰς γέρων βοσκός. Ὅταν ἐπλησίασεν ἀκόμη περισσότερον, εἶδεν ὅτι πλησίον τοῦ βοσκοῦ ἦσαν καὶ τρεῖς μεγάλοι ποιμενικοὶ κύνες ἐξηπλωμένοι. Πρὶν δὲ προφθάσῃ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἀγέλην τῶν προβάτων, οἱ κύνες ὕψωσαν τὰς κεφαλὰς των συγχρόνως καὶ οἱ τρεῖς, καὶ ἔτειναν τὰ ρύγχη των ὡς ἂν ἤθελον νὰ ὑλακτῇσιν.

Ὁ ἄνθρωπος ὅμως δὲν ἤκουσε τὴν ὑλακίην των· εἶδε μόνον ὅτι αἱ τρίχες ἐπὶ τῆς ράχεως αὐτῶν εἶχον ἀνορθωθῇ, ὅτι οἱ λευκοὶ ὀξεῖς ὀδόντες των ἔλαμπον εἰς τὸ φῶς τῆς πυρᾶς καὶ ἀντελήφθη ὅτι καὶ οἱ τρεῖς συγχρόνως ὥρμησαν ἐναντίον του.

Πρὶν ἀκόμη προφθάσῃ νὰ ζητήσῃ καταφύγιον, ἠσθάνθη τὸ στόμα ἐνὸς εἰς τὴν κνήμην του, τὸν ἄλλον κύνα νὰ ἀρπάξῃ τὴν χεῖρά του καὶ τὸν τρίτον προσπαθοῦντα νὰ δαγκάσῃ τὸν λαιμόν του.

Περίεργόν τι ὅμως συνέβη τότε. Αἱ σιαγόνες καὶ οἱ ὀδόν-

τες τῶν κυνῶν δὲν ἐνήργουν, δὲν ἐδάγκανον καὶ ὁ ἄνθρωπος οὔτε πόνους ἠσθάνθη, οὔτε ἄλλο τι ἔπαθεν.

Ἀφοῦ εἶδεν ὅτι ἡ ὁρμὴ τῶν κυνῶν δὲν εἶχε κανὲν ἀποτέλεσμα, ἀνέκτησε τὸ θάρρος του καὶ προσεπάθησε νὰ προχωρήσῃ διὰ νὰ εὕρῃ ὅ,τι ἐζήτει. Ἀλλὰ τὰ πρόβατα ἦσαν τόσο πυκνὰ τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου πλαγιασμένα, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ κάμῃ βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἦρχισε λοιπὸν καὶ αὐτὸς τότε νὰ περιπατῇ ἐπὶ τῶν κορμῶν των διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πυράν. Οὐδὲ ἐν ἓκ τῶν προσβάτων ἐκινήθη ἢ ἐξύπνησεν!»

Ἐως ἐδῶ ἐξηκολούθησε νὰ διηγῇται ἡ μάμμη μου ἄνευ διακοπῆς.

Τώρα ὅμως δὲν ἦτο δυνατόν πλέον νὰ μὴ τὴν διακόψω, καὶ ἠρώτησα: « Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ἐξυπνήσουν καὶ κινηθοῦν τὰ πρόβατα, μάμμη μου, ὅταν ὁλόκληρος ἄνθρωπος πατῇ ἐπ' αὐτῶν; »

— « Αὐτὸ θὰ τὸ μάθῃς ὕστερον ἀπὸ ὀλίγον », ἀπεκρίθη, καὶ ἐξηκολούθησε νὰ διηγῇται.

— « Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐπλησίασεν εἰς τὴν πυράν, τότε ὁ βοσκὸς ὕψωσε τὸ βλέμμα του. Ἦτο γέρων καὶ ἐφαίνετο σκυθρωπός, δύστροπος καὶ σκληρὸς πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἄμα εἶδε τὸν ξένον νὰ πλησιάσῃ, ἔλαβε τὴν μακρὰν ποιμενικὴν ράβδον του, τὴν ἀγκλίτσαν, τὴν ὁποίαν ἔφερε πάντοτε μαζί του, καὶ ἔρριψεν αὐτὴν μὲ μεγάλην δύναμιν κατὰ τοῦ ξένου. Ἡ ράβδος ἐσφύριξεν εἰς τὸν ἀέρα, ἀλλὰ πρὸ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπόν, ἐκλινεν ὁ ἄνθρωπος ὀλίγον δεξιὰ καὶ ἡ ράβδος ὡς δόρυ ἔπεσε μακρὰν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ».

Πάλιν ἠθέλησα νὰ διακόψω τὴν μάμμην μου, καὶ ἠρώτησα: « Ἀλλὰ διατί λοιπὸν καὶ ἡ ἀγκλίτσα δὲν ἠθέλησε νὰ κτυπήσῃ τὸν ξένον; »

Ἡ μάμμη μου ὅμως δὲν ἠθέλησε νὰ ἀπαντήσῃ καὶ ἐσυνέχισεν : « Ἐφθασε λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ἕως ἐκεῖ, ὅπου ἦτο ὁ βοσκὸς καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν μὲ καλὸν τρόπον : Καλέ μου φίλε, δάνεισέ μου ὀλίγην φωτιάν. Ἡ σύζυγός μου ἐγέννησε μόλις πρὸ ὀλίγου, καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνάψω φωτιάν διὰ νὰ ζεσταθῇ καὶ αὕτῃ καὶ τὸ νεογέννητον τέκνον μας ». « Ὁ βοσκὸς θὰ ἠθέλεε μᾶλλον νὰ ἀρνηθῇ νὰ κάμῃ αὐτὴν τὴν χάριν, ἅμα ὅμως ἐσκέφθη ὅτι οὔτε οἱ κύνες ἔδλαψαν τὸν ξένον, οὔτε τὰ πρόβατα ἐτρόμαξαν κατὰ τὴν διάβασίν του, οὔτε τέλος ἡ ράβδος του ἐπέτυχεν αὐτόν, δὲν ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ : « Ὀχι ».

« Πάρε ὅσῃν φωτιάν θέλεις », εἶπε πρὸς τὸν νυκτερινὸν αὐτὸν περιέργον ἐπισκέπτῃν.

Ἀλλὰ τὸ πῦρ εἶχε σβεσθῇ σχεδόν, καὶ δὲν εἶχον ἀπομείνει πλέον δαυλοὶ ἀνημμένοι, εἰμὴ μόνον εἰς σωρὸς ἀνθράκων καὶ στάκτης πεπυρωμένης. Καὶ ὁ ξένος δὲν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ οὔτε πτυάριον, οὔτε ἄλλο τι διὰ νὰ μεταφέρῃ τὸ πῦρ.

Ὅταν παρετήρησε τοῦτο ὁ βοσκός, εἶπε πάλιν ἀπὸς χαιρεκάκως : « Πάρε ὅσῃν φωτιάν θέλεις ! » Καὶ ἔχαιρε, διότι ὁ ξένος δὲν εἶχε κανὲν μέσον νὰ μεταφέρῃ τὸ πῦρ. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως ἄνευ δισταγμοῦ ἔσκυφεν, ἐχώρισε διὰ τῶν δακτύλων τῆς γυμνῆς χειρός του τὰ ἀνημμένα κάρβουνα ἀπὸ τὴν στάκτην, ἥπλωσε τὸ ἐπανωφόριόν του, καὶ ἔθεσεν ἔπειτα τὸ πῦρ εἰς αὐτό, χωρὶς οὔτε αἱ χεῖρες, οὔτε τὸ ἐπανωφόριόν του νὰ καῶσιν. Ἐφερε τὰ ἀνημμένα κάρβουνα ὡς ἂν ἔφερε μῆλα ἢ καρύδια ».

Ἐδῶ τώρα διὰ τρίτην φορὰν ἐτόλμησα νὰ διακόψω.

— « Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ἔκαιον τὰ ἀνημμένα κάρβουνα, μάμμη μου ; »

— « Αὐτὸ θὰ τὸ μάθῃς τώρα ἀμέσως », εἶπε καὶ ἐξηκολούθησε τὴν διήγησιν.

III

«Όταν εἶδεν ὅλα αὐτὰ ἑ βοσκός, ὁ τόσον δύστροπος καὶ σκληρός, ἤρχιζε νὰ θαυμάζῃ καὶ νὰ σκέπτεται : «Ἄλλὰ τί νύκτα λοιπὸν εἶναι αὕτη, ὅπου οἱ σκύλλοι δὲν δαγκάνουν, τὰ πρόβατα δὲν τρομάζουν, ἡ ἀγκλίτσα δὲν πληγώνει καὶ ἡ φωτιά δὲν καίει !...» Ἐκάλεσε τότε τὸν ξένον νὰ σταθῇ καὶ τὸν ἠρώτησε : «Τί νύκτα ἔχομεν ἀπόψε ; Καὶ πῶς συμβαίνει, ὥστε ὅλα τὰ ζῶντα καὶ στοιχεῖα νὰ σὲ εὐσπλαγχνίζωνται καὶ νὰ μὴ σὲ βιάζονται ;» Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀπεκρίθη : «Δὲν ἔμπορῶ νὰ εἶπω, ἐὰν μόνος σου δὲν βλέπῃς καὶ δὲν ἐννοῇς».

Αὐτὰ εἶπε καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν δρόμον του, διὰ νὰ φθάσῃ τὸ ταχύτερον ἐκεῖ, ὅπου ἦτο ἡ σύζυγός του καὶ τὸ τέκνον του.

Ὁ βοσκὸς ὅμως ἐσκέφθη ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀφήσῃ τὸν ξένον ἄνθρωπον νὰ φύγῃ, πρὶν μάθῃ τί ἐσήμαινον ὅλα αὐτά. Ἐσηκώθη λοιπὸν καὶ ἔτρεξε κατόπιν τοῦ ξένου, τὸν ὅποιον παρηκολούθησεν ἕως ὅτου ἐστάθη. Ἐκεῖ παρετήρησεν ὅτι ὁ ξένος ἄνθρωπος οὔτε οἰκίαν, οὔτε καλύβην εἶχεν, ἀλλὰ μέσα εἰς ἓν σπήλαιον, εἰς τὸ βουνόν, εἶχεν ἀφήσει τὴν σύζυγον του καὶ τὸ τέκνον του, ὅπου τίποτε ἄλλο δὲν ὑπῆρχεν ἀπὸ τοὺς γυμνοὺς καὶ τοὺς ψυχροὺς τοίχους τοῦ σπηλαίου. Ἐσκέφθη λοιπὸν ὅτι ἐκεῖ μέσα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ζήσῃ τὸ μικρὸν παιδίον, καὶ μολονότι ἦτο σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος, συνεκινήθη καὶ ἀπεφάσισε νὰ βοηθήσῃ τὸ νεογέννητον βρέφος. Κατεβίβασε τὸν ποιμενικὸν σάκκον ἀπὸ τοὺς ὤμους του, ἐξήγαγεν ἐξ αὐτοῦ ἓν ἀπαλόν, λευκὸν δέρμα προβάτου κατειργασμένου καὶ ἔδωκεν αὐτὸ εἰς τὸν ξένον διὰ νὰ τυλίξῃ τὸ νεογέννητον τέκνον του.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ συγκινηθῇ καὶ νὰ εὐσπλαγχνισθῇ, ἠνοίχθησαν οἱ

ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ καὶ εἶδεν ὅ,τι πρότερον δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ, καὶ ἤκουσεν ὅ,τι πρότερον δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀκούσῃ. Εἶδεν ὅτι περίξ του εἶχε σχηματισθῇ κύκλος ἀπὸ μικροῦς, ἀργυροπτέρους ἀγγέλους, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἐκράτει ἐν

Ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ.

μουσικὸν ὄργανον εἰς τὴν χεῖρα, καὶ ἤκουσεν ὅτι ὅλοι ὁμοῦ ἐψάλλον μεγαλοφῶνως ὅτι τὴν νύκτα ἐκαίνην ἐγεννήθη ὁ Σωτήρ, ὅστις θὰ σώσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας. Τότε ἐνόησεν ἐπὶ τέλους διατὶ τὴν νύκτα ἐκαίνην ὅλα τὰ ὄντα ἔχαιρον καὶ κανὲν δὲν ἠθελε νὰ κάμῃ κακὸν εἰς τὸ ἄλλο. Ἐπὶ πλέον παρετήρησεν ὅτι ὄχι μόνον περίξ του, ἀλλὰ καὶ παντοῦ εἰς τὸ περιβάλλον ἐκεῖ ἦσαν ἄγγελοι. "Ἄλλοι ἐξ

αὐτῶν ἐκάθηντο εἰς τὸ σπήλαιον, ἄλλοι εἰς τὸ βουνόν, καὶ ἄλλοι ἐπέτῳν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἢ καθ' ὁμίλους διήρχοντο πρὸ τοῦ σπηλαίου, πρὸ τοῦ ὁποίου ἐστέκοντο καὶ ἔβλεπον μὲ μεγάλην χαρὰν τὸ νεογέννητον παιδίον.

Παντοῦ ἐπεκράτει χαρὰ καὶ εὐφροσύνη, παντοῦ ἤκούοντο δοξολογίαι, ᾠσματα καὶ χοροί. «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία», ἔφαλλον μετὰ γλυκυτάτης φωνῆς οἱ ἄγγελοι.

Ὅλα λοιπὸν αὐτὰ ἔβλεπε καὶ ἤκουεν ὁ βοσκὸς τὴν ἰδίαν ἐκείνην σκοτεινὴν νύκτα, κατὰ τὴν ὁποίαν ὀλίγον πρότερον δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἴδῃ καὶ νὰ ἀκούσῃ τίποτε. Ἐχάρη δὲ τόσον πολὺ, διότι ἠγνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ του, ὥστε αὐτομάτως ἐγονυπέτησε καὶ ηὐχαρίστησε τὸν Θεὸν διὰ τοῦτο».

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἡ μάμμη μου, ἐστέναξε καὶ προσέθεσεν : «Ὅ,τι εἶδε καὶ ἤκουσεν ὁ βοσκός, παιδί μου, εἶναι δυνατὸν καὶ ἡμεῖς νὰ ἴδωμεν καὶ νὰ ἀκούσωμεν, διότι οἱ ἄγγελοι πετοῦν εἰς τὸ στερέωμα καθ' ἑκάστην νύκτα τῶν Χριστιογενένων. Ἀρκεῖ νὰ ἡμπορώμεν, ὅπως ὁ βοσκός, νὰ ἀντιληφθῶμεν ὅλα αὐτά. Ἀρκεῖ δηλαδὴ νὰ διανοιχθῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν, ὅπως οἱ τοῦ βοσκοῦ».

Ἀκολούθως ἔθεσε τὴν χεῖρά της ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου καὶ εἶπε : «Πρέπει νὰ πιστεύῃς πάντοτε εἰς τὸ θαῦμα αὐτὸ τῆς γεννήσεως, διότι εἶναι τόσον ἀληθινόν, ὅσον ἀληθινὸν εἶναι τὸ ὅτι σὲ βλέπω καὶ μὲ βλέπεις. Δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ φῶτα καὶ ἀπὸ τοὺς πολυελαίους μόνον, οὔτε ἀπὸ τὴν σελήνην καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον, τὸ νὰ βλέπωμεν. Σπουδαιότερον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ εἶναι ὅτι ἔχομεν ὀφθαλμούς, διὰ τῶν ὁποίων ἡμποροῦμεν νὰ βλέπωμεν τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ Θεοῦ».

9. Ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης κόπτει τὸ κρασὶ καὶ τὸν καπνόν.

Ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης (ὁ ἔνδοξος ναύαρχος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821) ἦτο ἐκ μικρᾶς ἡλικίας οἰνοπότης καὶ καπνιστῆς μανιώδης.

Ἡ οἰνοποσία του ἔφθανε μέχρι τῆς ἐσχάτης μέθης.

Τὸ ὑπόγειον τῆς οἰκίας του ἦτο γεμάτον ἀπὸ βαρέλλια πλήρη ἐκλεκτῶν οἶνων καὶ τὰ ράφια τῶν δωματίων του ἀπὸ καπνοσύριγγας διαφόρων διαστάσεων.

Ἐνεκα δὲ τῶν δύο τούτων φοβερῶν ἐλαττωμάτων του, μολονότι ἦτο ἱκανώτατος πλοῦάρχος, δὲν εἶχε καμμίαν ὑπόληψιν μεταξὺ τῶν συμπατριωτῶν του Ὑδραίων. Ἀκόμη καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ του, ὁ γέρων Βῶκος, ἂν καὶ ἀνεγνώριζε τὴν μεγάλην ἱκανότητά του, δὲν τὸν συνεπάθει διόλου διὰ τὸν ἴδιον λόγον. Πολλάκις τὸν ἐπέπληττε διὰ τὴν διαγωγὴν του, ἀλλ' ὁ Ἀνδρέας ἦτο ἀδιόρθωτος. Ὅ,τι ὅμως δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐπιτύχουν αἱ πατρικαὶ ἐπιπλήξεις καὶ συμβουλαί, τὸ κατώρθωσεν ἡ φιλοτιμία καὶ ἡ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη του. Καὶ ἰδοὺ πῶς!

Ὅταν πρὸ τοῦ 1821 οἱ πρόκριτοι ἐφοπλιστὰι τῆς Ὑδρας παρετήρησαν ὅτι τὸ ναυτικὸν τῆς νήσου των ὑπέφερε πολὺ ἐξ αἰτίας τῶν Ἀλγερίνων πειρατῶν, συνελθόντες εἰς συμβούλιον, συνεσκέπτοντο περὶ τοῦ πρακτέου. Δὲν κατέληξαν ὅμως εἰς οὐδεμίαν ἀπόφασιν, διότι ἀντελήφθησαν ὅτι ἔλειπε τὸ κατάλληλον τολμηρὸν πρόσωπον, τὸ ὅποιον ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀγῶνος.

Τότε ὁ γέρων Βῶκος, ὁ πατὴρ τοῦ Ἀνδρέου, ἐγερθεὶς ἵνα ἀπέλθῃ ἐκ τῆς ματαιωθείσης διασκέψεως ταύτης, εἶπεν

εἰς τοὺς λοιποὺς προκρίτους μετὰ καταφανοῦς στενοχωρίας :
« Αὐτὸ τὸ γουρουνὶ τὸ δικό μου θὰ τᾶθαζε πέρα, μὰ δὲν
ἀφίνει τὸ κρασί ».

Ὅταν δέ, ἐπανελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν του, ἡρωτήθη παρὰ
τοῦ Ἀνδρέου περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς συνδιασκέψεως καὶ
τῷ ἀνεκοίνωσε τὶ ἐλέγχθη κατ' αὐτήν, καθὼς καὶ τοὺς ἰδι-
οὺς του λόγους, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὴν ἐξ ἧς ἀπάντησιν :
« Πές τους ὅτι ἐγὼ παίρνω ἀπάνω μου αὐτὴ τὴ δουλειά ».
Καὶ εὐθὺς, κατελθὼν εἰς τὸ ὑπόγειον, ἔχυσεν ὅλον τὸν οἶνον
τῶν βαρελλίων του, συλλέξας δὲ κατόπιν πάσας τὰς καπνο-
σύριγγας, ἔθραυσεν αὐτάς, καὶ ἔκτοτε δὲν ἔβαλεν εἰς τὸ
στόμα του οὔτε οἶνον οὔτε καπνόν.

A. Κυριζόπουλος

10. Ὁ λίθος.

Εἷς πλούσιος ἄνθρωπος ἀπέπεμπεν ἓνα πτωχόν, ὅστις
ἐζήτην παρ' αὐτοῦ μίαν χάριν, μεθ' ὕδρεων καὶ προπηλακι-
σμῶν, καὶ ἐπὶ τέλους ἤρχισε νὰ κτυπᾷ αὐτόν, ἔρριψε δ' ἐναν-
τίον του καὶ ἓνα λίθον.

Ὁ πτωχὸς ἔλαβε τὸν λίθον καὶ χωρὶς νὰ εἶπῃ λέξιν
ἀπᾶλθεν.

Ὅλοι, ὅσοι εἶδον τὴν συμπεριφορὰν αὐτὴν τοῦ πλουσίου,
ἐλυπήθησαν καὶ ἠγανάκτησαν, οὐδεὶς ὅμως ἐξ αὐτῶν ἦτο εἰς
θέσιν νὰ μαντεύσῃ, διατὶ ὁ πτωχὸς ἄνθρωπος, ὅταν
ἀνεχώρει, ἔλαβε τὸν λίθον, τὸν ὁποῖον ἔρριψεν ἐναντίον του
ὁ πλούσιος, καὶ ἔθεσεν αὐτόν εἰς τὸ θυλάκιόν του. Οὐδεὶς
ἐσκέφθη ἐπίσης ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ πτωχὸς ἠδύ-
νατο νὰ φέρῃ τὸν λίθον πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ. Καὶ ὅμως
αὐτὸ συνέβη. Ὁ πτωχὸς ἄνθρωπος ἔφερε πάντοτε μεθ' ἑαυ-
τοῦ τὸν λίθον.

Μετά τινα ἔτη ὁ πλούσιος ἄνθρωπος διέπραξεν ἐν ἑγκλημα. Διὰ τοῦτο δ' ὅχι μόνον τὴν περιουσίαν καὶ τὸν πλοῦ-
τόν του κατέσχε τὸ δικαστήριον, ἀλλὰ καὶ συμφώνως πρὸς
τὰ σκληρὰ ἔθιμα τοῦ τόπου ἐκείνου διεπόμπευσεν αὐτόν,
διατάξαν νὰ τὸν περιφέρωσιν, ἐπὶ ὄνου καθήμενον καὶ βλέ-
ποντα πρὸς τὰ ὀπίσθια τοῦ ζώου, εἰς ὅλας τὰς ὁδοὺς καὶ
τὰς συνοικίας τῆς πόλεως. Ἐννοεῖται ὅτι κατὰ τὴν διαπόμ-
πευσιν ταύτην ἐχλευάζετο καὶ ὑβρίζετο ἀπὸ ὄλους.

Μεταξὺ τῶν θεατῶν εὗρίσκατο τώρα καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὁ
ὅποιος ἐκράτει πάντοτε τὸν λίθον, τὸν ὅποιον ὁ διαπομπευόμε-
νος εἶχε ρίψει ἐναντίον του. Ἄμα εἶδεν αὐτὸν ἔθεσε τὴν
χεῖρά του εἰς τὸ θυλάκιόν του, ἔλαβε τὸν λίθον καὶ ἤτο ἔτοι-
μος νὰ ρίψῃ αὐτὸν ἐναντίον του.

Αἰφνης ὁμως ἀφῆκε τὸν λίθον νὰ πέσῃ κάτω καὶ χωρὶς
νὰ κάμῃ τι ἔφυγε λέγων καθ' ἑαυτόν: «Ὅτε οὗτος ἤτο εὐτυ-
χὴς τὸν ἐφοβούμην, σήμερον εἶναι ἄξιος οἴκου. Τὸ νὰ ἐκδι-
κηθῶ αὐτὸν τώρα ὅπου εἶναι δυστυχὴς, εἶναι αἰσχος».

11 Πῶς ὁ Πέτρος ἔγινε πλούσιος.

Ὁ Πέτρος κατήγετο ἀπὸ πτωχοὺς γονεῖς. Ὁ πατήρ
του, σιδηρουργὸς τὸ ἐπάγγελμα, παρ' ὅλην τὴν ἐπιμέλειαν
καὶ τὴν τιμιότητά του μόλις κατάρθωνε νὰ ἐξοικονομῇ τὰ
ἀναγκαῖα πρὸς τὸ ζῆν, διότι δὲν εἶχε πάντοτε ἐργασίαν καὶ
πραγγγελίας. Ἐπὶ τέλους ἤρchiσε νὰ περιφέρεται ὡς γανωτὴς
ἀπὸ ἐν χωρίον εἰς ἄλλο καὶ παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν
μικρὸν Πέτρον. Αἱ γυναῖκες τῶν χωρικῶν ἔδιδον εἰς αὐτὸν
διάφορα ἀγγεῖα καὶ χαλκῶματα πρὸς ἐπιτηδείότητα νὰ
νωμα, οὐδεὶς δὲ ἔφθανεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐπιτηδείότητα νὰ
μεταβάλλῃ παλαιὰ ἀγγεῖα καὶ χαλκῶματα εἰς καινουργῇ.
Διὰ τοῦτο δὲν παρήλθε πολὺς χρόνος καὶ παντοῦ ἔβλε-

πον εὐχαρίστως καὶ ἐδέχοντο οἱ ἄνθρωποι τὸν γανωτήν.

Πατὴρ καὶ υἱὸς εἶχον μεγάλας ἐπιτυχίας εἰς τὰς περιουσίας των αὐτὰς ἀνὰ τὴν χώραν. Ὁ μικρὸς Πέτρος εἶχε συνηθίσει εἰς πᾶν εἶδος κακοκαιρίας καὶ ἦτο ὑγιέστατος καὶ ἀνθηρότατος. Ὅπως ἦτο κακῶς ἐνδεδυμένος, ἀλλὰ καθαρώτατος, ὁμοίαζε πρὸς ἐπαίτην, οὐδέποτε ὅμως ἐζήτει ἢ ἐδέχετο ἐλεημοσύνην, διότι τοῦτο εἶχεν ἀπαγορεύσει εἰς αὐτὸν ὁ πατὴρ του, ὁ ὁποῖος συχνάκις ἔλεγε :

«Τὸ ψωμὶ τῆς ζητιανίας σὲ ρίχνει μεσ' στὴ λάσπη,
τὸ κλεμμένο τὸ ψωμὶ σὲ φέρνει στὴν κρεμάλα.

Ἡ δουλειὰ σὲ σφῆζει ἀπὸ βάσανα μεγάλα.

Τοῦ Θεοῦ ἔχ' ἡ δουλειὰ τὴ βοήθεια κί εὐλογία».

«Ἄλλ' ἐγὼ εἶμαι μικρὸς ἀκόμα, πατέρα», παρετήρησε μίαν ἡμέραν ὁ μικρὸς, ὅταν πάλιν ἐπανέλαβε τὰνωτέρω ὁ πατὴρ του, «τὶ δουλειὰ θέλεις νὰ κάμω;» Ὁ πατὴρ του ἐγέλασε, δὲν ἄφησεν ὅμως τὸν υἱόν του ἀνευ ἀπαντήσεως. «Βλέπεις αὐτὸ τὸ πουλάκι ἐκεῖ μὲ τὸ ἄχυρον εἰς τὸ ράμφο; Εἶναι πολὺ μικρότερον ἀπὸ σένα, καὶ ὅμως ἐργάζεται. Βλέπεις τοὺς σπουργίτας ἐκεῖ εἰς τὸν δρόμον, πῶς ζητοῦν καὶ ἐρευνοῦν; Πήγαινε, δούλευε διὰ νὰ κερδίσης τὴν τροφήν σου καὶ ἐρεῦνα ὅπως αὐτὰ τὰ πουλάκια! Ἔχομεν ἀκόμη ἄνοιξιν, μάζευε ἄνθη ἀκτέας (κουφοξυλιάς), πρινελιάς, χαμόμηλο, φασκομηλιά, ὅπου ἡμπορεῖς καὶ ἐπιτρέπεται, καὶ πῶλει αὐτὰ εἰς τοὺς φαρμακοποιοὺς καὶ εἰς τὴν ἀγοράν. Τὸ καλοκαίρι μάζευε χαμοκέρασα, βατόμουρα, φλαμούρι, καὶ πῶλει αὐτὰ εἰς τὰς οἰκογενείας. Θὰ κερδίσης ἀρκετά. Διὰ τὸν χειμῶνα μάζευε καὶ ξήραινε χόρτον λεπτὸν καὶ μαλακὸν διὰ τὰ στρώματα καὶ βέργας διὰ τὴν καλαθοπλεκτικήν! Ἀπὸ τὸ τραπέζι τοῦ καλοῦ Θεοῦ πίπτουν εἰς τὴν γῆν χιλιάδες ψιχία καὶ δι' ἡμᾶς. Αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ εὕρισκῃς καὶ νὰ τὰ

μαζεύης. Ἄρχισε λοιπόν! Ἐγὼ θὰ σοῦ προμηθεύσω μίαν μικρὰν χειράμαξαν καὶ τὰ ἀπαραίτητα ἐργαλεῖα».

Ἡ φωνὴ τοῦ πατρὸς δὲν ἦτο «φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ». Ὁ Πέτρος ἦτο δραστήριον καὶ εὐφυὲς παιδίον. Ἦρχισε λοιπόν, καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν εὕρισκετο ἐπὶ ποδός. Ἡ ἐργασία τοῦ δὲν ἐπὶ γαίνειν ἄσχημα. Ἐννοεῖται ὅτι ἔπρεπε πολλάκις νὰ μείνῃ ἐπὶ ἡμέρας μακρὰν τοῦ πατρὸς τοῦ καὶ νὰ πλανᾶται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, φροντίζων μόνος τοῦ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ. Ἐμαθεν ὅμως κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ εἶναι ἀνεξάρτητος καὶ νὰ φέρεται μετὰ προσοχῆς πρὸς τοὺς ξένους ἀνθρώπους.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔζησεν ἐπὶ τινὰ ἔτη, καὶ ὁ πατήρ τοῦ ἐσκέφθη τέλος νὰ διδάξῃ αὐτὸν ἐν ἐπάγγελμα, διὰ νὰ μὴ ζήσῃ καθ' ὅλον τὸν βίον ὡς περιπλανώμενος. Παρέδωκε λοιπόν τὸν Πέτρον εἰς ἓνα παλαιὸν φίλον τοῦ, ὁ ὁποῖος κατεσκεύαζε κομβία, διὰ νὰ μάθῃ τὴν τέχνην αὐτήν. Καὶ ἦτο καιρὸς πλέον νὰ φροντίσῃ διὰ τοῦτο ὁ πατήρ, διότι ὁ θάνατος ἐπλησίαζε καὶ παρεμόνευεν αὐτόν.

Ἀπὸ τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην τοῦ παρέδωκεν ὁ πατήρ εἰς τὸν κλαίοντα υἱὸν τοῦ ὅ,τι εἰς τὸν καύσωνα τοῦ θέρους καὶ εἰς τὸ ψυχρὸς τοῦ χειμῶνος μετὰ κόπων καὶ βασάνων εἶχε κερδίσει καὶ συνεβούλευσεν αὐτόν νὰ εἶναι ἐργατικὸς καὶ οἰκονόμος, λέγων:

«Ἡ ἐργασία φέρει εὐχαρίστησιν καὶ εὐτυχίαν εἰς τὴν ζωὴν. Ἀλλὰ καὶ με' ὅλην τὴν ἐργασίαν μόνον τὸ ἡμῖς καταρθώνομεν. Τὸ ἄλλο ἡμῖς, τὸ δυσκολώτερον καὶ καλύτερον, εἶναι ἡ οἰκονομία. Τί ὠφελεῖ τοὺς ἀνθρώπους ὅταν ἀπὸ πρῶτας μέχρις ἐσπέρας γεμίζουν ἓνα κάδον χωρὶς πυθμένα; Πρῶτα-πρῶτα οἰκονόμησε τὴν δραχμὴν τῆς ἀνάγκης, διότι ἡ ἀνάγκη ἀργὰ ἢ γρήγορα ἔρχεται εἰς τὸν καθένα. Ὅταν ἔχῃς μίαν μικρὰν οἰκονομίαν, ἐργάζου με' μεγαλυτέραν ἐπι-

μέλειαν καὶ οἰκονόμησε τὸ χρῆμα ποὺ ἀπαιτεῖται νὰ βοηθήσης ἓνα ἄλλον ἄνθρωπον. Ὅταν κατορθώσης νὰ βάλῃς κατὰ μέρος τὴν δραχμὴν τῆς βοηθείας καὶ κάμνης καλὴν χρῆσιν αὐτῆς, τότε αὐτὴ ἡ δραχμὴ γίνεται δραχμὴ τιμῆς καὶ ἀξιοπρεπείας. Τότε δὲν θὰ ἐξαρτᾶσαι πλέον ἀπὸ τὴν διάθεσιν ἄλλων, ἀλλὰ θὰ εἶσαι κύριος τοῦ ἑαυτοῦ σου».

II

Διὰ τὸν Πέτρον τώρα ἤρχισε στάδιον ἐργασίας καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐμαθε νὰ θηλεικῶνῃ καὶ νὰ σχηματίζῃ κομβία, νὰ ἐπιχρυσῶνῃ καὶ ἐπαργυρῶνῃ αὐτά, νὰ κατασκευάζῃ λαβὰς μαχαιρίων, κοχλιάρια καὶ πηρούνια, καὶ ἀκόμῃ καὶ φυσιγγιοθήκας καὶ διακριτικὰ διὰ στρατιωτικὰ πηλὴκια. Μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως θὰ ἐπῆγαινε καὶ εἰς τὸ σχολεῖον, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναγινώσκῃ καλῶς, καὶ ὀλιγώτερον ἀκόμῃ νὰ γράφῃ. Νὰ λογαριάζῃ εἶχε μάθει ὀλίγον, ὅταν ἐπῶλει διάφορα πράγματα εἰς τὰς διαφοροὺς οἰκογενείας. Ὁ κύριός του ὁμῶς ἔλεγε: «Πρέπει νὰ μάθῃς νὰ κατασκευάζῃς κομβία καὶ ὄχι νὰ γίνῃς λογιώτατος. Ἐνεκα τοῦ περιωρισμένου πνεύματός του, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀντιληφθῇ ὅτι ὁ τεχνίτης, χωρὶς τῶν ἀναγκαίων γνώσεων καὶ τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προκόψῃ, διότι δὲν δύναται νὰ ἐξασκήσῃ καλύτερον τὸ ἐπάγγελμά του ἔνεκα ἐλλείψεως γνώσεων καὶ ἀναπτύξεως διανοητικῆς. Ὁ Πέτρος ὁμῶς εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὰς ἐλλείψεις του αὐτὰς καὶ μετὰ πολλοῦ ζήλου κατεγίνετο κατὰ τὰς ὀλίγας ἐλευθέρας ὥρας του εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, εἰς τὴν γραφὴν καὶ εἰς τὴν ἀριθμητικὴν. Ἐνῷ δ' οἱ ἄλλοι μαθητευόμενοι κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀργίας ἔπινον, ἔπαιζον καὶ διεσκέδαζον, αὐτὸς ἔμενεν εἰς τὸ δωμάτιόν του πλησίον τῶν βιβλίων του.

Ἀφοῦ ἐπὶ πάντε ἔτη εἰργάσθη ὡς μαθητευόμενος, ἔγινε

πλέον τέλειος τεχνίτης, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς ξένας χώρας. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη παρέμεινεν ἐκεῖ καὶ ἐδιδάχθη πολλά, ὅχι μόνον σχετικῶς πρὸς τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ μορφώσεώς του, ἥ ὅποια παρουσίαζε μεγάλας ἐλλείψεις, ἀφοῦ δὲν εἶχε φοιτήσῃ εἰς τὸ σχολεῖον.

Ὡς τέλειος τεχνίτης πλέον ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἤρχισε νὰ ἐργάζεται δι' ἰδικόν του λογαριασμόν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἄριστος νέος, ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ ἀποθανόντος ἐν τῷ μεταξὺ κυρίου του καὶ τοιουτοτρόπως ἐσχημάτισε καὶ οἰογένειαν.

Μολοντί κατ' ἀρχὰς ὁ τέλειος καὶ ἐργατικώτατος αὐτὸς τεχνίτης ἀπὸ πρῶτας μέχρι ἐσπέρας ἦτο ἐσκυμμένος εἰς τὸν ἄκμονα καὶ εἰς τὴν μικρὰν κάμινον σφυρηλατῶν καὶ ἐργαζόμενος, ἐν τούτοις ἐκέρδιζεν ἐλάχιστα σχετικῶς. Τοῦτο ὅμως δὲν ἀπεγοήτευσεν αὐτόν. Ἦνοιξεν ἐν μικρὸν κατάστημα, ὅπου ἐξέθετε τὰ προϊόντα τῆς ἐργασίας του πρὸς πώλησιν, καὶ εἰργάζετο ἀδιακόπως ἀπὸ τῆς πρῶτης μέχρι τῆς ἐσπέρας μετὰ τινος μαθητευομένου. Ἐπειτα, ἄλλοτε μὲν αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἄλλοτε δ' ἡ σύζυγός του, ἔφερε τὰ ἐμπορεύματα πρὸς πώλησιν εἰς τὰς πλησιοχώρους ἀγορὰς καὶ εἰς τὰς ἐμπορικὰς πανηγύρεις, καὶ οὐδέποτε ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὰς ἀγορὰς αὐτὰς μὲ κενὸν τὸ βαλλάντιον.

Οἱ ἄλλοι τεχνῖται περιεφρόνουν θεδαίως αὐτόν, διότι ἐγύριζεν ἀνὰ τὰς ἀγορὰς διὰ νὰ πωλῇ τὰ προϊόντα τῆς τέχνης του. Αὐτὸς ὅμως ἐσκέπτετο : «Καλύτερα εἶναι νὰ περιπατῇ κανεὶς ταπεινά, παρὰ νὰ ἱππεύῃ περήφανα. Ὅποιος θέλει νὰ ἀναβῇ μίαν κλίμακα, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὸ κατώτερον σκαλοπάτι».

Διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ἐπιμονῆς ἠῤῥixανε τὴν περιουσίαν του, τὸ δὲ κατὰστημά του ἐγίνετο μεγαλύτερον ἀπὸ

ἔτους εἰς ἔτος, καὶ τὸ ἐργαστήριον τώρα καὶ ἡ κατοικία του ἦσαν πλέον μικρά. Ἐγκατεστάθη λοιπὸν εἰς μίαν μεγαλυτέραν οἰκίαν εἰς τὴν κεντρικὴν ὁδὸν τῆς πόλεως. Ἐπειδὴ δὲ εἶχεν ἐκτελέσει ἐν ἔργον πρώτης τάξεως διὰ τὸν ναὸν τῆς πόλεως, ἀπέκτησεν ἀμέσως φήμην καλὴν καὶ ἡ ἀριστοκρατικὴ κοινωνία τῆς πόλεως ἔγινε πελατεία του.

Τοῦτο ἤρκεσε νὰ προκαλέσῃ τὴν ὑπόληψιν καὶ ἐκτίμησιν τῶν συντεχνιῶν του, ἕκαστος τῶν ὁποίων πλέον ἤθελε νὰ γίνῃ φίλος του. Ἡ πρόοδος καὶ ἡ εὐτυχία ἦσαν πλέον ἀχώριστοι εἰς τὸ ἐργαστήριον καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ κυρίου Πέτρου. Διὰ κεφαλαίων, τὰ ὁποῖα ἐτέθησαν εἰς τὴν διάθεσίν του παρὰ πλουσίων ἀνθρώπων καὶ τραπεζῶν, ἵδρυσεν ἐν μέγα ἐργοστάσιον καὶ μίαν ἐταιρίαν μετοχικὴν. Διὰ τῆς ἐπιμελείας δὲ καὶ τῆς ἐργατικότητός του ἀνέπτυξε τὴν ἐπιχείρησιν καὶ τὸ ἐργοστάσιόν του ἐλάμβανε πολλὰς παραγγελίας καὶ ἀπὸ ξένας ἀκόμη χώρας. Ὁ κύριος Πέτρος ἔγινε πλέον πλουσιώτατος. Ἦτο δὲ τώρα εὐτυχής, ὅχι μόνον διότι εἶχε περιουσίαν μεγάλην, ἀλλὰ καὶ διότι εἶχε πολλὴν καλὴν σύζυγον καὶ δύο τέκνα χαριτωμένα. Καὶ ὅταν ἑφθασεν εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς εὐτυχίας του οὐδέποτε ἔπαυσεν ἐργαζόμενος, βοηθῶν τοὺς πτωχοὺς καὶ κάμνων οἰκονομίαν, ἐξοδεύων δηλαδὴ ὅπου καὶ ὅπως πρέπει.

12. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Διογένης

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ὁ ὁποῖος κατέλυσε τὸ Περσικὸν κράτος καὶ διέδωκε τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν μέχρι τῶν Ἰνδιῶν σχεδὸν καὶ καθ' ὅλην τὴν Αἴγυπτον, ἔζη καὶ ὁ κυνικὸς φιλόσοφος Διογένης. Οὗτος, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ὁμοῖδεάται αὐτοῦ, οἱ Κυνικοὶ φιλόσοφοι, ἐπί-

στευεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι τόσον εὐτυχέστερος, ὅσον ὀλιγώτερας ἀνάγκας ἔχει. Διὰ τοῦτο ἔζη πολὺ λιτῶς, ἐτρέφετο μὲ ὅ,τι τοῦ ἔδιδον οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἐκοιμᾶτο μέσα εἰς ἓν θυτίον (βαρέλλιον).

Ὅταν οἱ Ἕλληνες τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (336 π. Χ.) συννηθροίσθησαν εἰς τὸν Ἴσθμὸν παρὰ τὴν Κόρινθον καὶ ἀνηγόρευσαν τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον «αὐτοκράτορα στρατηγόν» ἐναντίον τῶν Περσῶν, πολλοὶ σπουδαῖοι ἄνδρες καὶ φιλόσοφοι τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἔσπευσαν νὰ γνωρίσωσι καὶ νὰ χαιρετίσωσιν αὐτόν. Μόνον ὁ Διογένης δὲν μετέβη πρὸς συνάντησίν του, μολονότι εὕρισκετο εἰς τὴν Κόρινθον.

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος πληροφορηθεὶς ὅτι εὕρισκετο ἐκεῖ ὁ Διογένης, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ γνωρίσῃ αὐτόν, ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μεταβῇ αὐτὸς πρὸς τὸν κυνικὸν φιλόσοφον, ἀφοῦ οὗτος δὲν ἦλθε πρὸς αὐτόν. Πράγματι δὲ ἀκολουθούμενος ἀπὸ πολλοὺς ἐπισήμους καὶ σπουδαίους ἄνδρας, μετέβη πρὸς συνάντησιν τοῦ Διογένους. Μόλις ὁ Διογένης εἶδε τόσους ἀνθρώπους νὰ ἔρχωνται πρὸς αὐτόν, ἀνεσηκώθη ὀλίγον καὶ ἐκάθησε, παρετήρει δὲ μὲ μεγάλην ἀδιαφορίαν τόσον τοὺς ἐπισκέπτας, ὅσον καὶ τὸν Ἀλέξανδρον. Οὗτος ὅμως ἐπλησίασεν, ἐστάθη πρὸ τοῦ Διογένους καὶ ἀφοῦ ἐχαίρετισεν αὐτόν φιλικῶς, τὸν ἠρώτησε πῶς ἔχει καὶ ἂν θέλῃ νὰ δεχθῇ καμμίαν χάριν ἐκ μέρους του. Τότε ὁ Διογένης ἀπήντησε: «Σταθῆτε ὀλίγον περαιτέρω, μή μου ἐμποδίζετε τὸν ἥλιον».

Ἄμα ἤκουσεν αὐτὰ ὁ Ἀλέξανδρος τόσον ἐθαύμασε διὰ τὴν ὀλιγάρκειαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Διογένους, ὥστε, ἐνῶ οἱ ἄλλοι παριστάμενοι περιεγέλων καὶ ἐχλεύαζον τὸν Διογένην, αὐτὸς εἶπεν: «Ἐάν δὲν ἦμην Ἀλέξανδρος, θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἦμην Διογένης».

13. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.

Εἰς μίαν μεραρχίαν ἱππικοῦ ὑπηρέτει ὡς ὑπίλαρχος εἰς νεώτατος ἀξιωματικὸς, μόλις πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἀποφοιτήσας τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς. Ἡ εὐγένεια τῶν τρόπων του, ὁ ἀριστος χαρακτήρ του, ἡ ἀνδρεία, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν στρατόν, τὴν πατρίδα καὶ τοὺς συναδέλφους του, ταχέως κατέστησαν αὐτὸν ἀγαπητὸν εἰς τὸ Σύνταγμά του καὶ γνωστὸν εἰς τὸ σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν τῆς Μεραρχίας. Τοῦτο δὲ δὲν ἤργησε νὰ προπαρασκευάσῃ τὴν ἄνοδον αὐτοῦ εἰς ἀνώτερα ἀξιώματα. Ὁ Μέραρχος δηλαδή, ἅμα ἐπληροφορήθη περὶ τῶν ἀρετῶν τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, παρέλαθεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τῆς Μεραρχίας, ὅπου ἦτο εὐκόλον πλέον νὰ διακριθῇ, νὰ ἀναγνωρισθῶσιν αἱ ὑπηρεσίαι αὐτοῦ καὶ νὰ προαχθῇ εἰς τὸν ἀνώτερον βαθμόν. Καὶ πράγματι ὀλίγον καιρὸν μετὰ τὴν τοποθέτησίν του αὐτὴν προήχθη εἰς ἴλαρχον καὶ ἐπαρσημοφορήθη, διότι εἶχε διακριθῇ εἰς τὰ μεγάλα γυμνάσια τῆς Μεραρχίας καὶ ἐν γένει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του.

Ἀλλὰ παρ' ὅλην αὐτὴν τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως, καὶ βεδοαίως καὶ τῶν ἀποδοχῶν του, οὐδέποτε ἐνεφανίζετο εἰς κέντρα διασκεδάσεων. Ἦτο ἐνδεδυμένος πάντοτε ἀπλούστερα ἀλλὰ καθαρῶτα, ἡ δὲ στολὴ αὐτοῦ δὲν διέφερε τῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν, εἰμὴ κατὰ τὰ παράσημα καὶ τὰ σημεῖα τοῦ βαθμοῦ του. Ἐτρωγεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν λέσχην τακτικώτατα καὶ εὐθὺς μετὰ τὸ δεῖπνον ἀπεσύρετο εἰς τὴν κατοικίαν του διὰ νὰ μελετᾷ. Μόνον δ' ὅταν ἐγίνοντο παρελάσεις, συγκεντρώσεις ἀξιωματικῶν κλπ. ἢ ὅταν ἐκαλεῖτο εἰς ἐπίσημα γεύματα, ἐφόρει τὴν μεγάλην αὐτοῦ στολὴν καὶ παρουσιάζετο.

Ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ βίου, ἀσυνήθης εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν
Δ. Οἰκονομοπούλου. Ἀναγνωστικὸν Στ' τάξεως 3

συναδέλφων του, ἐθεωρήθη παρ' αὐτῶν ὡς ἐκδήλωσις αὐστηραῆς οἰκονομίας, δὲν ἤργησαν δὲ μερικοὶ νὰ ἀποδώσουν τὴν τοιαύτην ζωὴν του εἰς φιλαργυρίαν.

«Τί θὰ τὰ κάμης τὰ χρήματα;» τοῦ ἔλεγον ἀδιάκριτοὶ τινες, «θὰ πεθάνῃς μιὰ μέρα». Ὁ Ἰλαρχος ὅμως δὲν ἔβλεπεν οὔτε ἀπάντησιν, ἀλλ' οὔτε καὶ σημασίαν εἰς τὰς τοιαύτας παρατηρήσεις. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα διεδόθη ταχέως ἀπὸ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εὐχαρίστως ἀσχολοῦνται εἰς ξένας ὑποθέσεις καὶ συζητοῦν κατὰ τὰς ὥρας ἀργίας εἰς βάρος ἄλλων, μεγάλη δὲ μερὶς τῶν ἀξιωματικῶν ἤρχισε νὰ περιφρονῇ αὐτὸν σχεδὸν διὰ τὴν δῆθεν φιλαργυρίαν του. Ἡ διάδοσις αὐτῇ περιήλθε καὶ εἰς τὰ ὦτα τοῦ Μεράρχου, ὅστις, ἂν καὶ δὲν ἐπίστευσε κατὰ γράμμα ὅλα ὅσα διεδίδοντο, ἐν τούτοις ἤρχισε νὰ λυπῇται διότι ἀξιωματικὸς νέος μὲ τόσα ἄλλα χαρίσματα, εἶχε τὸ ἐλάττωμα τῆς φιλαργυρίας, τὸ ὅποσον ἦτο δυνατόν νὰ παρακινήσῃ αὐτὸν εἰς κακὰς πράξεις καὶ νὰ ἐμβάλῃ εἰς χιλίους πειρασμούς.

Ἡθέλησε λοιπὸν νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτὸν ἀπὸ τὸ ἐλάττωμα αὐτό, καὶ πολλάκις προσεκάλει αὐτὸν εἰς γεύματα, ἢ ἔλεγεν εἰς ἄλλους ἀξιωματικοὺς νὰ προσκαλῶσιν αὐτόν, διὰ νὰ ἀναγκάζεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ προσκαλῇ καὶ αὐτὸς τοὺς συναδέλφους του εἰς γεύματα. Ἐπειτα ἔστελλε πρὸς αὐτὸν ἐπίτιμους τοὺς ἐπαίτας, οἱ ὅποιοι ἤρχοντο πρὸ τῆς θύρας τῶν γραφείων τῆς Μεραρχίας, διὰ νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ διδῇ ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ὁ νέος Ἰλαρχος ὅμως καὶ εἰς τοὺς φίλους του καὶ τοὺς συναδέλφους παρέθετε γεύματα ὅταν ἀπῆται τοῦτο ἢ ἀξιοπρέπειά του, καὶ τοὺς πτωχοὺς ἤλεει, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του οὔτε κατὰ μικρὸν ἠλλάσσε διὰ τοῦ μέσου τούτου. Ὁ Μεράρχος τώρα δὲν ἐγνώριζε πῶς νὰ ἐξηγήσῃ τὴν νομιζομένην φιλαργυ-

ρίαν τοῦ νέου ἀξιωματικοῦ, δὲν ἤργησεν ὅμως νὰ παρουσιάσθῃ εὐκαιρία διὰ νὰ λυθῇ ἡ ἀπορία τοῦ αὐτῆς.

Μίαν ἐσπέραν, ἔνεκα σοβαροῦ τινος λόγου, ἔπρεπεν ὁ νέος ἱλαρχος νὰ διανυκτερεύσῃ εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Μεραρχίας καὶ νὰ ἐργασθῇ ὅλην τὴν νύκτα. Καὶ ὁ Μέραρχος ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ μείνῃ ἐκεῖ μέχρι τῆς 2ας πρωΐνης ὥρας. Τὸ πρᾶγμα ἦτο βεβαίως δύσκολον, διότι τὴν προηγουμένην ἡμέραν εἶχον μεγάλας ἀσκήσεις καὶ ἐφαρμογὰς καὶ ἦσαν κατάνομοι, τὸ καθήκον ὅμως ἐπέβαλλενὰ ἀγρυπνήσωσι καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλως. Ἀφοῦ λοιπὸν εἰργάσθῃ ὁ Μέραρχος μέχρι τῆς δευτέρας ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἐσηκώθη καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ.

II

Ἐξω ἠκούοντο τὰ βήματα τοῦ σκοποῦ, ἀλλ' εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς νυκτὸς ἠκούοντο καὶ ρόγχοι κοιμωμένου ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ παραπλεύρως κείμενον δωμάτιον, ὅπου εἰργάζετο ὁ νέος ἱλαρχος. Ἀκροποδητὶ λοιπὸν εἰσῆλθεν ὁ Μέραρχος εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ ἱλάρχου διὰ τῆς ἀνοικτῆς θύρας καὶ παρατήρησεν ὅτι ἐκοιμᾶτο βαθέως ὁ νέος ἀξιωματικὸς κρατῶν εἰς χεῖρας τὴν γραφίδα. Χωρὶς νὰ τὸν ἐξυπνήσῃ ἀμέσως ἔρριψεν ἔν βλέμμα εἰς τὸ ἀνοικτὸν συρτάριον τοῦ γραφείου του καὶ μετ' ἐκπλήξεως παρατήρησεν ἐκεῖ ὀλίγον ἄρτον καὶ τυρὸν ἐντὸς χάρτου καὶ παραπλεύρως μίαν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἔλαβε καὶ ἀνέγνωσε ταχέως. Κατ' ἀρχὰς ὠργίσθη, διότι ἀπεκοιμήθη ὁ ἀξιωματικὸς ἐργαζόμενος καὶ διότι ἀνεκάλυψε τὸ δέμα τοῦ ἄρτου μετὰ τοῦ τυροῦ εἰς τὸ γραφεῖόν του, ἦτο δ' ἔτοιμος νὰ ἐξυπνήσῃ τὸν ἀξιωματικὸν καὶ νὰ τιμωρήσῃ αὐτόν, συνεκρατήθη ὅμως ὅταν ἐπροχώρησεν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς.

Ἦτο ἐπιστολή ἐκ μέρους τῶν γονέων του, οἱ ὅποιοι ἡδ-
χαρίστουν αὐτὸν θερμῶς διὰ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἔστελλε
τακτικῶς καὶ συνετηροῦντο ὅχι μόνον οἱ πτωχοὶ γονεῖς του,
ἀλλ' ἐσπούδαζε καὶ ἡ μικροτέρα αὐτοῦ ἀδελφή. Ἦτο
συγκινητικωτάτη ἡ ἔκφρασις αὐτῇ τῶν εὐχαριστιῶν τῶν
γονέων, οἱ ὅποιοι παρεκάλουν μάλιστα τὸν υἱὸν των νὰ μὴ
διαθέτῃ δι' αὐτοὺς τὸ περισσότερον μέρος τοῦ μισθοῦ του,
ἀλλὰ νὰ κρατῇ τοῦτο διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Ἐν τέλει αἱ εὐχαί
δὲν ἐφαίνοντο τυπικαί, ἀλλὰ προερχόμεναι ἐκ βάθους ψυ-
χῆς γονέων πραγματικῶς εὐεργετουμένων ὑπὸ τοῦ τέ-
κνου των.

Ὁ Μέραρχος συνεκινήθη τόσο πολύ, ὥστε ἄνευ
τοῦ παραμικροῦ θορύβου ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὸ γραφεῖόν
του, ἐκτύπησε τὸν κώδωνα καὶ ἐκάλεσε τὸν ἱλαρχον.
Ἐντρομος οὗτος εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ κώδωνος ἐξύπνησε καὶ
ἔσπευσεν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Μέραρχου, ὅστις, ὡς νὰ μὴ
εἶχε συμβῇ τίποτε, φιλικώτατα ἐζήτησε μερικὰς πληροφο-
ρίας περὶ τῆς ἐργασίας, ἔπειτα ἀπεχαιρέτισεν αὐτὸν καὶ
ἀνεχώρησεν.

Ἐκτοτε ἡ τύχη ἤρχισε νὰ εὖνοῃ τόσο τὸν νέον ἱλαρ-
χον, ὥστε ἀκραδάντως ἐπίστευε πλέον ὅτι αἱ εὐχαί τῶν γο-
νέων του εἶχον εἰσακουσθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἐπραγματο-
ποιοῦντο κατὰ γράμμα. Ἀλλὰ τί εἶχε συμβῇ; Ὁ Μέραρχος
τόσον συνεκινήθη ἐκ τῆς φιλοστοργίας τοῦ νέου ἀξιωματικοῦ,
ὥστε μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὠμίλησε πρὸς τοὺς ἀνωτέρους του
περὶ αὐτοῦ, οὔτοι δὲ λαβόντες ἀφορμὴν ἐκ νέας διακρίσεως
του κατὰ τὰ μεγάλα γυμνάσια τοῦ Σώματος Στρατοῦ, ἐπα-
ρασημοφόρησαν αὐτὸν καὶ προήγαγον εἰς ἐπίλαρχον. Τώρα
ἦτο εἰς θέσιν πλέον νὰ διατρέφῃ καλύτερον τὸν πατέρα καὶ
τὴν μητέρα του καὶ νὰ φροντίσῃ διὰ τὰς σπουδὰς τῆς ἀδελ-
φῆς του. Διὰ τοῦτο παρέλαβεν αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν, ὅπου

ἦτο ἐγκατεστημένος καὶ ἐκεῖ μὲ ἐνοίκιον κατέκησεν εἰς μίαν πολὺ ὠραίαν οἰκίαν.

Εἰς τὴν νέαν αὐτὴν κατοικίαν καὶ εἰς τὴν πόλιν οἱ γονεῖς τοῦ ἐπιάρχου κάπως συνεστέλλοντο, διότι προήρχοντο ἀπὸ μίαν κωμόπολιν μικρὰν καὶ δὲν ἦσαν συνειθισμένοι εἰς τοὺς τρόπους καὶ τὸν βίον τῶν μεγάλων πόλεων. Τοῦτο ὅμως δὲν ἠμπόδιζε τὸν ἐπίλαρχον νὰ παρακάθηται μετὰ τῶν γονέων του εἰς τὰ γεύματα καὶ νὰ συνιστᾷ αὐτοὺς εἰς τοὺς φιλοξενουμένους του, οἳοῖδήποτε καὶ ἂν ἦσαν οὔτοι.

Μίαν φορὰν εἰς συνάδελφός του, χαριτολογῶν, ἐπείραζεν αὐτὸν διότι αὐτός, ἓνας ἐπίλαρχος, κάθεται εἰς τὸ τραπέζι μὲ χωρικούς.

«Μήπως δὲν πρέπει νὰ εἶμαι εὐγνώμων εἰς τοὺς πρώτους εὐεργέτας μου;» ἦτο ἡ ἀπάντησίς του. «Πρὶν γίνω ἐπίλαρχος ἤμην τέκνον των!» Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἦλθεν εἰς γνῶσιν τοῦ Στρατηγοῦ, ἀρχηγοῦ τοῦ Σώματος Στρατοῦ, ὅστις μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐφρόντισεν ἀμέσως νὰ δοθῇ γεῦμα καὶ νὰ γίνῃ συγκέντρωσις τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐπιάρχου.

Κατὰ τὸ γεῦμα τοῦτο καὶ τὴν συγκέντρωσιν οἱ γονεῖς τοῦ ἐπιάρχου ἐπέμενον νὰ μὴ παρακαθίσουν, διότι οἱ προσκεκλημένοι ἦσαν πολλοὶ καὶ αὐτοὶ δὲν ἐγνώριζον πῶς νὰ φέρονται πρὸς τόσον πολλοὺς καὶ σπουδαίους ἀνθρώπους. Διὰ νὰ μὴ στενοχωρηθοῦν λοιπὸν οἱ γονεῖς του συγκατένευσε καὶ ὁ υἱὸς νὰ μὴ παρακαθίσωσιν εἰς τὸ γεῦμα. Ὅταν ὅμως ἦλθον οἱ προσκεκλημένοι καὶ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ λάβωσι θέσιν περὶ τὴν μεγάλην καὶ ὠραίαν τράπεζαν, ἠρώτησεν ὁ Στρατηγός: «Ἀλλὰ ποῦ εἶναι οἱ γονεῖς σας, κύριε ἐπίλαρχε;» Ἦκουσα ὅτι πάντοτε παρακάθηνται εἰς τὴν τράπεζαν καὶ συντρώγουσι μεθ' ὁμῶν καὶ τῶν προσκεκλημένων σας. Διατί

τώρα αὐτὴ ἡ ἐξαίρεσις; Ὁ ἐπίλαρχος εὗρέθη εἰς στενόχωρον θέσιν, ἐμειδίασε καὶ δὲν ἐγνώριζε τί νὰ ἀπαντήσῃ. Ὁ Στρατηγὸς ὅμως ἀνεζήτησε μόνος του τοὺς γονεῖς τοῦ ἐπίλαρχου καὶ ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὴν τράπεζαν, τοποθετήσας τὴν μητέρα ἐκ δεξιῶν καὶ τὸν πατέρα ἐξ ἀριστερῶν του. Οὕτω δὲ ἤρχισε νὰ τρώγῃ καὶ νὰ συνδιαλέγεται μετ' αὐτῶν φιλικώτατα.

Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ὕστερον, ὑψώσας τὸ ποτήριόν του εἶπε: «Κύριοι, προπίνω εἰς ὑγείαν τῶν καλῶν αὐτῶν γονέων ἐνὸς ἀρίστου υἱοῦ, ὅστις μᾶς δίδει τὸ παράδειγμα ὅτι ὁ εὐγνώμων υἱὸς ἀξίζει περισσότερον ἀπὸ τὸν ὑπερήφανον ἐπίλαρχον».

Ἐκτοτε ὁ ἀξιοματικὸς αὐτὸς ἐτιμᾶτο ἀπὸ ὅλους καὶ ἡγαπᾶτο, ἐνῶ οἱ ἐπικριταὶ αὐτοῦ ἡσυχύνοντο τώρα δι' ὅσα ἄλλοτε εἰς βάρος του διέδιδον.

14. Ὁ πτωχὸς μουσικὸς καὶ ὁ συνάδελφος αὐτοῦ

Μίαν ὥραίαν ἡμέραν τοῦ θέρους, εἰς ἓνα μέγαν δημόσιον κήπον τῆς Βιέννης ἐπρόκειτο νὰ δοθῇ μεγάλη λαϊκὴ ἐορτή. Ὁ κήπος αὐτὸς εἶναι ἀχανής, πλήρης δένδρων, μικρῶν λιμνῶν, λιβαδιῶν, ἀνθοκηπίων κλπ. καὶ ἀποτελεῖ τὸ κέντρον περιπάτων καὶ διασκεδάσεων ὑπαιθρίων διὰ τοὺς κατοίκους τῆς πρωτευούσης τῆς Αὐστρίας, τῆς Βιέννης. Κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν πολλαὶ χιλιάδες ἀνθρώπων εἶχον ἔλθει, καὶ πολλοὶ ξένοι ἔσπευσαν διὰ νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν λαϊκὴν ἐορτήν. Διότι δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν ὅτι ὁ λαὸς τῆς Βιέννης διακρίνεται ὥς ὁ εὐθυμότερος καὶ διαχυτικώτερος ὅλων τῶν ἄλλων λαῶν τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης.

Ὅπως δὲ συμβαίνει, συνήθως κατὰ τὰς τοιαύτας εὐκαιρίας, μετὰ τοῦ διασκεδάζοντος πλήθους εἶχον συρρεύσει εἰς τὸν κῆπον καὶ ἄπειροι ἐπαίται, λατερνοπαῖνται, μικροπωληταὶ κλπ. διὰ τὰ ἐπαιτήσωσιν ἢ κερδίσωσι τὸν ἐπιούσιον αὐτῶν ἄρτον.

Εἰς τὴν Βιέννην ἔζη τότε εἰς ἀνάπηρος πολέμου, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς ὀλίγης συντάξεως, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανε, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συντηρηθῇ. Ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπαιτῇ δὲν κατεδέχετο. Διὰ τοῦτο μὲ τὸ βιολίον, τὸ ὁποῖον εἶχε κληρονομήσει ἀπὸ τὸν πατέρα του καὶ εἶχε διδαχθῇ παρὰ τούτου, μετέδαιναν εἰς τὸν κῆπον τακτικῶς καὶ κάτω ἀπὸ μίαν γηραιὰν φιλό-
ραν ἐπαιζε διαφόρους σκοπούς, ἐνῷ ὁ κύων του, ἐκ τοῦ γένους τῶν οὐλοτρίχων, ἐκάθητο πλησίον καὶ ἐκράτει διὰ τῶν ὀδόντων τὸν πῖλον τοῦ κυρίου του, ἵνα ρίπτωσιν ἐντὸς αὐτοῦ οἱ ἄνθρωποι ὅσα χρήματα ἕκαστος ἤθελε. Καὶ τώρα, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς λαϊκῆς ἑορτῆς εὐρίσκετο ἀπὸ ἐνωρὶς εἰς τὴν θέσιν του καὶ ἐπαιζε μουσικὰ τεμάχια, ἐνῷ ὁ κύων ἐκράτει διὰ τῶν ὀδόντων τὸν πῖλόν του. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως οὐδεμίαν προσοχὴν ἐδίδον εἰς τὰς παραφωνίας ἢ τοὺς κλαυθμυρισμοὺς τοῦ βιολίου του καὶ ἀντιπαρήρχοντο. Ἐντὸς τοῦ πῖλου δὲν ὑπῆρχε τίποτε. Ἐὰν τὸν ἔβλεπον θεδαίως προσεκτικώτερον κἄπως οἱ ἄνθρωποι, θὰ ὑψοπλαγχνίζοντο αὐτὸν ἀσφαλῶς. Καὶ ὅμως! λεπταὶ καὶ ἀραιαὶ λευκαὶ τρίχες μόλις ἐσκέπαζον τὸ κρανίον τοῦ πτωχοῦ μουσικοῦ, παμπάλαιος δὲ καὶ ἡμικα-
τεστραμμένος στρατιωτικὸς μανδύας ἐκάλυπτε τὸ σῶμά του. Εἶχε λάβει μέρος εἰς πολλὰς μάχας καὶ ἐκάστη τούτων εἰς ἀνάμνησιν εἶχεν ἀφήσει ἐπὶ τοῦ σώματός του μίαν οὐλήν, ὡς παράσημον, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ χάσῃ ποτέ.

Εἰς τὴν δεξιάν χεῖρά του εἶχον ἀπομείνει μόνον τρεῖς δάκτυλοι διὰ νὰ κρατῶσι τὸ τέξον τοῦ βιολίου. Τοὺς λοι-

ποὺς δύο εἶχεν ἀφαιρέσει ἐν θραῦσμα ὀβίδος, ἐνῷ συγχρόνως περίπου ἄλλη ὀβὶς ἀφήρесе τὸν πόδα του.

Μ' ὅλα ταῦτα ὅμως οὐδεὶς ἤθελε νὰ προσέξῃ σήμερον τὸν δυστυχῆ ἀνάπηρον, ἂν καὶ αὐτὸς εἶχεν ἐξοδεύσει καὶ τὴν τελευταίαν του δεκάραν διὰ νὰ ἀγοράσῃ χορδὰς.

Ἐπαιζεν, ἔπαιζε μὲ ὅλην τὴν δύναμιν καὶ τὴν τέχνην παλαιὰ ἐμβατήρια, χοροὺς, ἄσματα. Εἰς μάτην ὅμως! Οὐδέν, οὐδὲ καὶ τὸ μικρότερον νόμισμα, ἔπιπτεν εἰς τὸν πῖλον. Μετὰ λύπης καὶ ἀπελπισίας παρατήρει ὁ δυστυχὴς ἄνθρωπος τὸ διερχόμενον καὶ διαγκωνιζόμενον πλῆθος, τὰ φαιδρὰ καὶ γελῶντα πρόσωπα, τὰ λαμπρὰ ἐνδύματα καὶ κοσμήματα.

Ὅταν δὲ οἱ ἄλλοι ἐγέλων, αὐτὸς ἡσθάνετο κἄτι νὰ κεντᾷ ὀδυνηρότατα τὴν ψυχὴν του· ἀπόψε ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃ πενιχρὸς νὰ κοιμηθῇ εἰς τὸ ἀχυρόστρωμα τοῦ πενιχροῦ δωματίου του. Ὁ κύων του πιθανὸν νὰ εὑρίσκε κἄπου κανὲν ὅστουν ἢ τεμάχιον ἄρτου διὰ νὰ κορέσῃ τὴν πεινὰν του, αὐτὸς ὅμως τίποτε δὲν θὰ εἶχε νὰ φάγῃ.

Εἶχε παρέλθει ἡ μεσημβρία καὶ αἱ ἐλπίδες του ἔδουν βαθυμυδόν, ὅπως ὁ ἥλιος, διότι ἡ ἑορτὴ ἐπλησίαζε πρὸς τὸ τέλος αὐτῆς καὶ οἱ ἄνθρωποι εἶχον ἀρχίσει νὰ φεύγωσι. Τότε ἐκάλυψε θαθεῖα λύπη καὶ σκυθρωπότης τὸ καταξαρωμένον καὶ διηυλακωμένον ἀπὸ οὐλὰς πρόσωπόν του. Δὲν εἶχεν ἀντιληφθῇ ὅμως ὅτι ὅχι μακρὰν του εἰς κύριος καλοενδεδυμένος ἤκουεν ἀπὸ πολλοῦ τὴν μουσικὴν του καὶ παρατήρει αὐτὸν μετὰ μεγάλης συμπαθείας.

— Ὅταν πλέον καὶ αἱ τελευταῖαι προσπάθειαι οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἀπέφερον, καὶ ἡ κουρασμένη χεὶρ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ σύρῃ τὸ τόξον ἐπὶ τῶν χορδῶν, ἀφῆκεν ὁ δυστυχὴς ἀνάπηρος τὸ βιολίον ἐπὶ τῆς ἀγκάλης του μετὰ τοῦ τόξου, ἐστήριξε τὸ μέτωπόν του εἰς τὴν παλάμην καὶ ἔκλαιεν, ἔκλαιε, χωρὶς νὰ ἀκούεται.

Ὁ κύριος ὅμως, ὁ ὁποῖος ἐστηρίζετο ὀρθίος εἰς τὸν κορμὸν γηραιᾶς φιλύρας ἐκεῖ πλησίον, εἶδεν ὅτι ἡ ἀνάπηρος χεὶρ ἐσπόμενε τὰ δάκρυα, διὰ νὰ μὴ ἴδῃ ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ κόσμου τὰ ἴχνη τῆς δυστυχίας καὶ τοῦ παραπόνου του. Καὶ ἡσθάνθη ὁ ξένος αὐτὸς παρατηρητὴς ὡς ζέον ὕδωρ νὰ χύνονται τὰ δάκρυα αὐτὰ εἰς τὴν καρδίαν του. Διὰ τοῦτο ἔσπευσε πρὸς τὸν δυστυχῆ ἀνάπηρον, ἔδωκε πρὸς αὐτὸν ἓν χρυσοῦν νόμισμα καὶ εἶπε: «Δανείσατέ μου τὸ βιολίον σας διὰ μίαν ὥραν!»

II

Ὁ γέρων, πλήρης εὐγνωμοσύνης, ἠτένισε τὸν κύριον, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε τόσον τὰ γερμανικά, ὅσον αὐτὸς ἔπαιζε βιολί. Ὅπως δὲ ὅμως ἐνόησεν ὁ ἀνάπηρος τι ἐζήτει ὁ ξένος καὶ παρέδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ βιολίον του. Τοῦτο δὲν ἦτο τόσον ἀκατάλληλον, μόνον ὁ πτωχὸς βιολιστὴς δὲν ἐγνώριζε νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸ καταλλήλως. Ἐχόρδισε λοιπὸν καλὰ τὸ βιολίον, ἔλαβε θέσιν πλησίον τοῦ ἀναπήρου καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν: «Συνάδελφε, ἐγὼ θὰ παίζω καὶ σὺ θὰ λαμβάνης τὰ χρήματα».

Ἦρχισε λοιπὸν νὰ παίζῃ καὶ τὸ βιολίον ἀπέδιδε τοιούτους τόνους μουσικούς, ὥστε ὁ ἀνάπηρος ἔβλεπε περιέργως καὶ δὲν ἐπίστευεν ὅτι αὐτὸ τὸ βιολίον ἦτο ἰδικόν του. Οἱ μουσικοὶ τόνοι ἤρχοντο ἀμέσως εἰς τὴν ψυχὴν καὶ διεχόνοντο εἰς τὰ πέριξ ὡς μαργαρίται. Καὶ ἄλλοτε μὲν ἐνόμιζέ τις ὅτι ἤκουεν ἀγγελικὰ ἄσματα, ἄλλοτε δὲ πάλιν συνεχίνουν τόσον πολὺ αἱ μελωδαί, ὥστε τὰ δάκρυα ἤρχοντο ἀφ' ἑαυτῶν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

Τώρα ἐστάθησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ παρετήρουν τὸν καλοενδεδυμένον κύριον καὶ ἤκουον μετὰ προσοχῆς τὴν μουσικὴν. Πᾶς τις ἀντελαμβάνετο ἀμέσως ὅτι αὐτὸς παίζει διὰ τὸν πτωχὸν ἀνάπηρον, οὐδεὶς ὅμως ἐγνώριζεν αὐτόν. Ὁ κύ-

κλος πέριξ τοῦ μουσικοῦ καὶ τοῦ ἀναπήρου ἐγίνετο δλονὲν μεγαλείτερος. Καὶ αὐταὶ αἱ διαβαίνουσαι ἄμαξαι τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν πλουσίων ἐσταμάτησαν διὰ νὰ ἀκούσουν οἱ ἐν αὐταῖς τὴν θείαν μελωδίαν τοῦ βιολίου αὐτοῦ. Τὸ σπουδαιότερον δ' ὅλων ἦτο ὅτι ἕκαστος τῶν ἀκροατῶν ἐγνώριζε πλέον διὰ ποῖον σκοπὸν ἔπαιζεν ὁ μουσικὸς αὐτός, καὶ ἔδιδεν εὐχαρίστως ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα. Εἰς τὸν πῖλον ἔπιπτον τώρα χρυσᾶ, ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα, ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως καὶ τῶν διαθέσεων ἑκάστου τῶν συνεισφερόντων.

Ὁ κύων ἐμουρμούριζεν. Ἀπὸ εὐχαρίστητιν ἄρά γε ἡ δυσχρέσκειαν; Δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ κρατῇ τὸν πῖλον διὰ τῶν ὀδόντων του, εἶχε βαρύνει πολύ.

«Ἀδειασέ τον, γέρο!» ἐφώναζαν οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸν ἀνάπηρον. «Θὰ γεμίση πάλιν!»

Ὁ ἀνάπηρος ἐκένωσε τὸν πῖλον, πράγματι δὲ μετ' ὀλίγον ἐγέμισε καὶ πάλιν καὶ ἐκ νέου ἐκένωσεν αὐτὸν εἰς τὸν σάκκον, ὅπου ἔθετε τὸ βιολίον του, ὅταν δὲν ἔπαιζεν.

Ὁ ξένος ἔπαιζε διαρκῶς καὶ κατεχειροκροτεῖτο ἀπὸ τοὺς παρισταμένους. Τέλος ἔπαιξε θαυμασίως τὸν ἐθνικὸν ὕμνον καὶ ὅλοι οἱ παριστάμενοι ἀπεκαλύφθησαν καὶ ἤκουσαν αὐτόν, ἐνῶ πολλοὶ ἔψαλλον συγχρόνως.

Ὁ ξένος βιολιστὴς ἔπαιξε μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ μέχρι τέλους. Ἐπειτα ἀφήκε τὸ βιολίον εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ πτωχοῦ ἀναπήρου, καὶ πρὶν οὗτος ἀκέμη προφθάσῃ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, ἐξηφανίσθη.

«Ποῖος εἶναι αὐτός;» ἐφώναζε τὸ πλῆθος. Τότε ἦλθεν εἰς τὸ μέσον εἰς κύριος καὶ εἶπεν: «Ἐγὼ γνωρίζω αὐτὸν καλῶς· εἶναι ὁ παγκοσμίου φήμης βιολιστὴς Ἀλέξανδρος Μπουσιέ, ὁ ὁποῖος ἐδῶ ἔθεσε τὴν τέχνην του εἰς τὴν διάθεσιν τῆς εὐσπλαγχνίας. Ἄς ἀκολουθήσωμεν ὅλοι τὸ παράδειγμα αὐ-

τοῦ!» Καὶ ὁ κύριος οὗτος ἐξήγαγε τὸν πῖλόν του, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ἤρχισαν νὰ πίπτουν νομίσματα. Ὅλοι ἔδιδον πάλιν προθύμως, καὶ ὅταν ὁ πτωχὸς ἀνάπηρος ἐκένωσε πάλιν τὸν πῖλον εἰς τὸν σάκκον, τὸν χρησιμεύοντα ὡς θήκη τοῦ βιολίου, ἐφώναζε: «Χαῖρε, Μπουσιέ!»

— «Ζήτω, Ζήτω, Ζήτω!» ἐφώναζε τὸ πλῆθος, ἐνῶ ὁ πτωχὸς ἀνάπηρος ὕψωνα τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀνεφώνει:

«Θεέ μου, φύλαττε τὸν εὐεργέτην μου καὶ ἀνταπέδιδε εἰς αὐτὸν πλουσίως τὴν πρὸς ἐμὲ εὐεργεσίαν του!»

Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην δύο ἦσαν ἀσφαλῶς οἱ εὐτυχεῖς εἰς τὴν Βιέννην. Ὁ ἀνάπηρος, ὁ ὁποῖος χωρὶς ἄλλο διὰ τῶν χρημάτων αὐτῶν εἶχε βελτιώσει τὴν οἰκονομικὴν του καταστάσιν πολὺ, καὶ ὁ Μπουσιέ, ὁ ὁποῖος ἠσθάνετο ἀσφαλῶς χαρὰν καὶ εὐτυχίαν τόσην, ὅσην σπανιώτατα αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος.

15. Ἀριστείδης ὁ δίκαιος.

Ὁ Ἀριστείδης, ὁ μέγας στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, ἐφημίζετο διὰ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν δικαιοσύνην. Οἱ συμπολιταὶ του ὠνόμαζον αὐτὸν «Δίκαιον», ἔμεινε δὲ γνωστὴ εἰς τὴν ἱστορίαν ἡ ιδιότης του αὐτοῦ, καὶ διεσώθησαν πλεῖστα παραδείγματα, ἀνέκδοτα καὶ ἐπεισόδια περὶ τῆς δικαιοσύνης τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀνδρός.

Μίαν φορὰν ὁ Ἀριστείδης ἔκρινεν ὡς δικαστὴς μίαν ὑπόθεσιν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐνδιεφέροντο δύο ἰδιῶται. Ὁ εἰς ἐκ τούτων, μεταξὺ τῶν ἄλλων, τὰ ὁποῖα ἔλεγε διὰ νὰ κερδίῃ τὴν δίκην, ἀνέφερεν ὅτι ὁ ἀντίδικός του εἶχε βλάβει κάποτε τὸν Ἀριστείδην παρὰ πολὺ. «Ἄφες κατὰ μέρος ἐμέ», ἀνέκραξεν ὁ Ἀριστείδης, διακόψας αὐτόν, «καὶ λέγε,

τι κακὸν ἔκαμεν εἰς σὲ ὁ ἀντίδικος, διότι αὐτὴν τὴν στιγμήν δικάζω ἰδικήν σου ὑπόθεσιν καὶ ὄχι ἰδικήν μου».

Ἄλλοτε εἶχεν ἐναγάγει ἓνα ἐχθρόν του εἰς τὸ δικαστήριον. Μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην κατηγορίαν οἱ δικασταί, ἔχοντες ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν Ἀριστείδην, δὲν ἐπέτρεπον εἰς τὸν κατηγορούμενον νὰ ἀπολογηθῇ, ἀλλ' ἐπέμενον νὰ καταδικάσωσιν αὐτόν. Τότε ὁ Ἀριστείδης σηκωθείς παρεκάλεσε μετὰ τοῦ κρινομένου, ὅπως ἀκουσθῇ καὶ οὗτος καὶ μὴ στερηθῇ τῶν δικαιωμάτων, ὅσα δίδει ὁ νόμος εἰς τοὺς κατηγορουμένους

Ὁ Θεμιστοκλῆς κάποτε προσεπάθει νὰ ἀνυψώσῃ τὴν πατρίδα του εἰς μεγάλην ναυτικὴν δύναμιν καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίαν αὐτῆς. Ἀφοῦ παρουσιάσθη ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως τοῦ λαοῦ τῆς ἐκκλησίας, δηλαδὴ τοῦ δήμου, διεκήρυξεν ὅτι ἔχει νὰ προτείνῃ σχέδιον πολὺ σοβαρόν, τοῦ ὁποῦ ἡ ἐκτέλεσις θὰ ὠφελήσῃ παρὰ πολὺ τὰς Ἀθήνας. Προσέθηκεν ὅμως ὅτι ἐμποδίζεται νὰ ἐμιλήσῃ περὶ τούτου δημοσίᾳ, διότι ἡ ἐπιτυχία τοῦ σχεδίου ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὴν ἄκραν μυστικότητα, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκλεγῇ ὑπὸ τοῦ δήμου πρόσωπον τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ἀνεκοίνωνε τὸ σχέδιον.

Ὁ λαὸς τότε παμφηφεί ἐξέλεξεν ὡς τοιοῦτο πρόσωπον τὸν Ἀριστείδην καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτόν τὴν ἐξουσίαν ὅπως ἀποφασίσῃ ὀριστικῶς περὶ τοῦ σχεδίου. Τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ ὑποσχέθησαν νὰ σεβασθῶσι πάντες καὶ νὰ θεωρήσωσιν αὐτὴν ἀνέκκλητον. Τόσῃν πεποιθήσιν εἶχον εἰς τὸ φιλοδίκαιον καὶ τὴν σύνεσιν τοῦ ἀνδρός!

Ὁ Θεμιστοκλῆς, λαβὼν τότε τὸν Ἀριστείδην κατ' ἰδίαν, ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτόν ὅτι τὸ σχέδιόν του συνίστατο εἰς τοῦτο, νὰ πυρπολήσωσι δηλαδὴ οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐν τῷ Παγασητικῷ κόλπῳ ὁρμῶντα στόλον τῶν Πελοποννησίων.

Προσέθηκε δέ ὅτι οὕτω αἱ Ἀθηναί, μὴ ἔχουσαι πλέον κατὰ θάλασσαν ἀντίζηλον, θὰ καταστῶσι κυρίαρχοι τῆς θαλάσσης καὶ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Ἀριστείδης, ἀκούσας μετὰ προσοχῆς τοὺς λόγους τοῦ Θεμιστοκλέους, ἐπανήλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου καὶ ἀνήγγειλεν ὅτι τὸ σχέδιον τοῦ Θεμιστοκλέους ἦτο μὲν ὄντως πολὺ ὠφέλιμον εἰς τὴν πόλιν, ἦτο ὅμως καὶ ἀδικώτατον συγχρόνως καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἀπορριφθῇ. Ὁ λαὸς ὁμοφώνως ἐπεκρότησε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἀριστείδου καὶ προσέταξε τὸν Θεμιστοκλῆ νὰ παραιτηθῇ τοῦ σχεδίου αὐτοῦ.

Οἱ Ἕλληνες τῶν νήσων καὶ τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἔχασαν τὴν πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας ἐμπιστοσύνην καὶ ἀνέθεσαν τὴν ἡγεμονίαν τῆς συμμαχίας κατὰ τῶν Περσῶν εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Πρὸς ἐπιτυχίαν ὅμως τοῦ σκοποῦ τῆς συμμαχίας ἀπεφασίσθη ὅπως πάντες μὲν οἱ σύμμαχοι παρέχωσιν ἄνδρας καὶ ἐτησίαν χρηματικὴν εἰσφοράν, οἱ δὲ ἰσχυρότεροι ἐξ αὐτῶν καὶ κάτοχοι στόλου παρέχωσιν ἀκόμη καὶ τριήρεις.

Ὁ καθορισμὸς τῶν ὑποχρεώσεων ἐκάστης τῶν συμμαχίδων πόλεων καὶ ἐν γένει ἡ διοργάνωσις τῆς συμμαχίας ἀπήτουν ἄνδρα λίαν δίκαιον καὶ συνετόν, ὅπως μὴ ἐγερθῶσι παράπονα καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ναυαγῇ ἔργον τόσον σπουδαῖον καὶ μέγα. Πάντες τότε οἱ σύμμαχοι ἔρριψαν τὰ βλέμματα αὐτῶν ἐπὶ τοῦ Ἀριστείδου. Εἰς τὸν «Δίκαιον» δὲ ἀνετέθη νὰ σταθμῇ καὶ ὀρίσῃ δικαίως, τί ἔπρεπε καὶ τι ἡδύνατο νὰ παρέχῃ ἐκάστη πόλις τῶν συμμαχίδων πρὸς τὸν κοινὸν σκοπόν. Πράγματι δὲ οἱ σύμμαχοι δὲν ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ μεταμεληθῶσι διὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν. Ὁ Ἀριστείδης μετὰ τσαύτης δικαιοσύνης καὶ ἀμεροληψίας ἐκάνονισε τὰς ὑποχρεώσεις ἐκάστου τῶν συμμάχων, ὥστε οὐδὲν

κατὰ τοῦ ἀνδρὸς παράπονον, οὐδεμία κατ' αὐτοῦ μεμφιμοῖ-
ρία ἠκούσθη.

Οἱ σύμμαχοι οὗτοι εἶχον κοινὸν ταμεῖον εἰς τὴν νῆσον
Δῆλον, μὲ διευθύνοντας τοὺς λεγομένους ἐλληνοταμίαις.
Πρόεδρος δὲ αὐτῶν ἦτο ὁ Ἀριστείδης, ὅστις διὰ τῆς ἀκε-
ραιότητος τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ ἐπέτυχεν ὅ,τι πολὺ δυσκό-
λως εἶναι κατορθωτόν, τὴν πάνδημον δηλαδὴ ἐκτίμησιν καὶ
ἀγάπην εἰς ἀξίωμα, τὸ ὁποῖον εὐτυχῆς λογίζεται ὁ διαφεύ-
γων τὸ δημόσιον μῖσος.

16. Πῶς μία ἀσθενὴς γραῖα σώζει ἐν ὁλόκληρον χωρίον.

Ἦτο βρὺς χειμῶν. Τὰ πέριξ ἦσαν κεκαλυμμένα ὑπὸ
παχέος στρώματος χιόνος καὶ τὰ ὕδατα εἶχον παγώσει.

Πλησίον μιᾶς κωμοπόλεως τῶν Ἀλπεων τῆς Ἑλβετίας
ὑπῆρχε μικρὰ λίμνη, ἥ ὁποία εἶχε μεταβληθῇ εἰς ὠραισιτά-
την κοιλάδα διὰ τοῦ παχέος στρώματος τοῦ πάγου. Οἱ κά-
τοικοι τῶν πέριξ ἐπεκινῶνουν τακτικῶς διὰ τῆς λίμνης, ὅχι
μόνον πεζῇ, ἀλλὰ καὶ δι' ἁμαξῶν καὶ ἑφιπποι.

Ἡ παγωμένη λίμνη ἦτο ὁ τόπος, ὅπου ἡ νεότης τῆς
κωμοπόλεως καὶ πολλοὶ ἐνήλικες ἔπαιζον, ἐπαγοδρόμουν
καὶ διεσκέδαζον. Ἦσαν ὅμως πάντοτε προσεκτικοὶ μήπως
πνεύση νότιος ἄνεμος καὶ τότε ἦτο δυνατόν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ νὰ
λυώσῃ ὁ πάγος καὶ νὰ συμβῶσι δυστυχήματα. Τοῦτο δέ,
διότι εἰς τὰς Ἀλπεὺς πολλάκις ἐν μέσῳ χειμῶνος πνέουν
θερμοὶ νότιοι ἄνεμοι καὶ ἐπιφέρουσιν ἀπότομον τῆξιν τῶν
χιόνων καὶ τῶν πάγων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προξενεῖ πολλὰς
ζημίας διὰ τῶν πλημμυρῶν, καὶ τῶν χιονοστιβάδων, αἱ
ὁποῖαι κυλίνονται ἀπὸ τὰς ἀποτόμους πλευρὰς τῶν ὄρεων καὶ
συμπαρασύρουν καὶ καταστρέφουν τὸ πᾶν.

Μίαν ἡμέραν εἶχον πανήγυριν εἰς τὴν κωμόπολιν αὐτὴν καὶ οἱ κάτοικοι ἀπεφάσισαν νὰ ἐορτάσουν ἐπὶ τῆς παγωμένης λίμνης, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ὁ καιρὸς ἦτο ὥρατος. Ἐστῆθησαν λοιπὸν σκηναὶ ἐπὶ τοῦ πάγου, καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι ἐσπευσαν ἐκεῖ διὰ νὰ ἀπολαύσουν τὴν σπανίαν αὐτὴν ἐορτὴν. Ἐδῶ μερικοὶ ὄμιλοι ἐπαγοδρόμου ἐπὶ πεδίλων ἢ ὑποδημάτων, ὑπὸ τὰ ὁποῖα ἦτο προσδεδεμένη μία σιδηρὰ ἀμβλεῖα ἀκμὴ διὰ νὰ γλυστροῦν εὐκόλως. Ἐκεῖ ἐγίνοντο ἀγῶνες παγοδρομίας καὶ ἀκροβασιῶν παγοδρομικῶν. Ἀλλοῦ μικρὰ παιδία ἔσυρον ἐπὶ τοῦ πάγου ἐν μικρὸν ἔλκυθρον ἢ ἐγλύστρων ἐπ' αὐτοῦ. Ὑπὸ τὰς σκηναὶς ἔπαιζεν ἡ μουσικὴ καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες κατὰ ζεύγη ἐχόρευον, ἐνῶ οἱ γεροντότεροι καθήμενοι εἰς μακρὰς τραπέζας ἔτρωγον, ἐπινον, ἐχαριτολόγουν καὶ διεσκέδαζον.

Ἡ κωμόπολις ἦτο σχεδὸν ἔρημος. Μόνον οἱ ἀσθενεῖς καὶ ὄσοι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ μὴ ἀπομακρυνθοῦν εἶχον μείνει εἰς αὐτὴν. Μεταξὺ τῶν ἀπομεινάντων ἦτο καὶ μία γραῖα, ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος πολὺ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ οἰκία τῆς ἦτο ἐπὶ τινος μικροῦ ὑψώματος ἀπέναντι τῆς λίμνης, ἀφοῦ ἔφυγαν ὅλοι καὶ ἐκ τῆς οἰκίας τῆς, ἤνοιξε σιγὰ-σιγὰ τὸ παράθυρον τοῦ δωματίου καὶ ἀπὸ τῆς κλίνης ἔβλεπε τὴν κίνησιν καὶ τὴν χαρὰν, καὶ ἤκουε τὴν μουσικὴν καὶ τὸν θόρυβον ἐπὶ τῆς λίμνης. Ὅταν ὁμως ἐπλησίαζε νὰ δύσῃ ὁ ἥλιος, παρετήρησεν ἀπὸ τοῦ παραθύρου τῆς εἰς τὸν ὀρίζοντα ὑπεράνω τῆς λίμνης πρὸς δυσμὰς ἐν μικρὸν λευκὸν νέφος, τὸ ὁποῖον ἀνέβαινεν εἰς τὸν ὀρίζοντα καὶ ἐπλησίαζεν. Ἀμέσως κατέλαθεν αὐτὴν μεγάλη ἀνησυχία, διότι πολλάκις ἄλλοτε μετέβαινεν εἰς τὴν λίμνην, καὶ ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τὰς μεταβολὰς τῶν ἀνέμων καὶ τοῦ καιροῦ. Ὑπελόγιζε λοιπὸν ὅτι πρὶν παρέλθῃ μία ὥρα, θὰ ἤρχιζε νὰ πνέῃ σφοδρὸς νότιος ἄνεμος, θὰ ἤκολούθει κατόπιν ἀμέσως καταιγὶς καὶ πρὶν προφθάσουν νὰ

φύγουν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν λίμνην, θὰ ἔλυνεν ὁ πάγος καὶ θὰ ἐπύρροντο καταστροφαὶ ἀνυπολόγιστοι μετὰ θυμάτων ἀνθρώπων.

Ἦρχιζε λοιπὸν νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ ὀδύρεται διὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν προσοχὴν διαβάτου τινός, οὐδεὶς ὅμως ἤκουεν αὐτήν, οὐδεὶς ἐφαίνετο νὰ ἔρχεται. Καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τὸ νέφος εἶχε γίναι πελώριον, εἶχε μαυρίσει καὶ καταστῇ ἀπειλητικώτατον. Ὅλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας ἀκόμη καὶ ἡ καταιγὶς θὰ ἐπύρρετο μεθ' ὅλων τῶν καταστρεπτικῶν συνεπειῶν αὐτῆς. Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ τῆς λοιπὸν συνεκέντρωσε τὰς δυνάμεις αὐτῆς, ἐσύρθη διὰ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν μέχρι τῆς θερμάστρας, ἔλαβεν ἐν μικρὸν ἑναπομείναντα δαυλόν, ἔθεσεν αὐτὸν εἰς τὸ ἄχυρον τῆς στρωμνῆς τῆς καὶ ἔσπευσε νὰ ἀπομακρυνθῇ ὅσον καὶ ὅπως ἦτο δυνατόν. Μετ' ὀλίγον ὁ μικρὸς οἰκίσκος τῆς γραΐας ἀνέδιδε καπνοὺς καὶ εἶχε περικυκλωθῇ ἀπὸ τὰς φλόγας.

Ἄμα εἶδον τὴν πυρκαϊάν οἱ ἐπὶ τοῦ πάγου τῆς λίμνης διασκεδάζοντες, διέκοψαν τὴν ἑορτὴν καὶ ἔσπευσαν εἰς τὸν τόπον τῆς πυρκαϊᾶς διὰ νὰ κατασθέσωσιν αὐτήν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἤρχισε νὰ πνέῃ ἰσχυρὸς νότιος ἄνεμος. Ὁ οὐρανὸς εἶχε καλυφθῇ ἀπὸ μεγάλα νέφη, καὶ χονδραὶ σταγόνες βροχῆς ἤρχισαν νὰ πίπτωσιν. Εἰς πολλὰ σημεῖα τῶρα ὁ πάγος ἤρχισε νὰ ταλαντεύεται καὶ τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης ἀνεπήδα καὶ ἐκάλυπτεν αὐτόν. Ἡ καταιγὶς εἶχεν ἐπέλθει, ὅταν δὲ καὶ ὁ τελευταῖος ἄνθρωπος ἐπάτησεν εἰς τὴν στερεὰν γῆν, μετὰ πατάγου ἐθραύσθη ἡ ἐπιφάνεια τοῦ πάγου καὶ τὰ κύματα τῆς λίμνης ὥρμησαν πρὸς τὰς ὄχθας αὐτῆς.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μία πτωχὴ καὶ ἀσθενὴς γραῖα ἐθυσίασεν ὅλην τὴν περιουσίαν καὶ τὴν στέγην τῆς, διὰ νὰ σφύγῃ τοὺς κατοίκους μιᾶς κωμοπόλεως.

17. Η πρώτη ημέρα πληρωμῆς.

Εἶχον παρέλθει δύο ἑβδομάδες. ἀφ' ὅτου ἡ Ἄννα εἰργάζετο εἰς τὸ τυπογραφεῖον. Τὸ μικρὸν ὅμως αὐτὸ χρονικὸν διάστημα ἐφαίνετο εἰς αὐτὴν ὡς σειρά ὀλοκλήρων ἐτῶν. Αἱ ἐξετάσεις καὶ ἡ ἑορτὴ ἡ σχολικὴ διὰ τὴν διακοπὴν τῶν μαθημάτων, παρουσιάζοντο κάποτε ὡς εἰκόνες πολὺ παλαιῶν γεγονότων εἰς τὴν μνήμην αὐτῆς. Περίεργον! Ἀφ' ὅτου ἡ Ἄννα ἐργάζεται εἰς τὸ τυπογραφεῖον, αἱ ἡμέραι παρέρχονται τόσο ἀργά, ὥς ἂν ἐκινουῖντο μὲ βῆμα χελώνης. Δὲν ἐννοεῖ νὰ νυκτώσῃ. Πρὸ πάντων ὅμως δὲν ἤρχετο ταχέως ἡ ἡμέρα τῆς πληρωμῆς, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχαιρεν ἰδιαιτέρως ἡ μικρὰ Ἄννα καὶ διὰ τοῦτο ἐπερίμενε αὐτὴν μὲ μεγάλην ἀνυπομονησίαν. Ἡ ἀνατολὴ τέλος τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἔχαιρετίσθη παρ' αὐτῆς ὡς ἀνατολὴ μεγάλης πανηγύρεως καὶ ἑορτῆς.

Μόλις τὸ ὥρολόγιον ἐσήμανε τὴν πέμπτην καὶ ἡμίσειαν πρωινῇ, ἡ Ἄννα ἐτηκώθη, ἡτοιμάσθη καὶ χωρὶς νὰ περιμείνῃ καὶ τὸ πρόγευμα, ἐξῆλθεν. Ἐπὶ τῆς στέγης τῆς ἀντικρυνῆς οἰκίας εἰς κόσσυφος ἔχαιρέτιζε μὲ ἐνθουσιώδη κελαδήματα τὴν ἀνατολὴν τῆς ἡμέρας, ὥς ἂν ἐγνώριζε καὶ αὐτὸς ποίαν σημασίαν εἶχεν ἡ ἡμέρα αὐτὴ διὰ τὴν μικρὰν Ἄνναν. Πρὸς στιγμὴν ὅμως σταματᾷ πρὸ τῆς οἰκίας φίλης τῆς. Ποῦ εἶναι ἡ Ἀλεξάνδρα, σκέπτεται. Αὐτὴν τὴν ὥραν πάντοτε ἐφαίνετο εἰς τὸ παράθυρον τοῦ δωματίου τῆς.

Ἦθελε νὰ τὴν ἀναγκάσῃ νὰ φύγουν ἀμέσως διὰ τὸ ἐργοστάσιον, ἀλλ' εἶχε λησμονήσει ὅτι ἦτο ἀκόμῃ τόσο ἐνωρίς. Τρέχει λοιπὸν ἐντὸς τῆς οἰκίας, ὅπου εὐρίσκει αὐτὴν νὰ ἐτοιμάζεται.

«Δὲν θὰ ἔλθῃς λοιπὸν σήμερον εἰς τὸ τυπογραφεῖον;»
τὴν ἠρώτησεν.

Δ. Κ. Οἰκονομοπούλου. Ἀναγνωστικὸν Στ' τάξεως

— «Πῶς ὄχι;» ἀπήντησεν ἡ φίλη της, «ἀφοῦ ἔχομεν σήμερον πληρωμήν».

— «Ἐλα λοιπόν, μὴν ἀργῆς!».

— «Μὴ βιάζεσαι» ἀπεκρίθη ἐκείνη, «καὶ δὲν εἶναι ὥρα ἀκόμη. Τὸ κατὰστημα εἶναι ἀκόμη κλειστόν».

Τὰ δευτερόλεπτα ὅμως ἐφαίνοντο εἰς τὴν Ἄνναν μακρὰ ὅπως αἱ ὥραι. Τέλος ἤλθε καὶ ἡ ὠρισμένη ὥρα καὶ τὰ δύο κοράσια ἀνεχώρησαν μὲ ταχὺ βῆμα. Ἐφθασαν εἰς τὸ τυπογραφεῖον, τὸ ὁποῖον σήμερον ἐφαίνετο λαμπρότερον καὶ ὠραιότερον. Τὰ ἐρμάρια ἠνοίχθησαν, ἔφεσαν ἐντὸς τὸ δέμα μὲ τὸ φαγῆτόν των, ἔλαβον τὰς ποδιάς των καὶ ἐπεδίθησαν εἰς τὸ ἔργον.

Τώρα δὲν εἶχον διπλώματα, ἀλλ' ἐτύπωνον εἰς ἓν χειροκίνητον πιεστήριον ἐπισκεπτήρια. Ἐργασία δυσκολωτέρα καὶ κοπιωδεστέρα, ἀλλὰ σήμερον ἐφαίνετο τόσον εὐκολος! Ἡ μελάνη δὲν μυρίζει πλέον καὶ προσεκτικὰ ἀνοίγονται τὰ δοχεῖα. Αἱ ποδιαὶ δὲν λερώνουν. Ὅλα εἶναι καθαρὰ καὶ ῥαῖα.

Ὅταν τὴν ἐσπέραν τὸ ὀρολόγιον τοῦ τοίχου ἐκτύπησεν ἕξ φορὰς καὶ ἠκούσθη ὁ κώδων, πάλιν ἐσταμάτησαν αἱ μηχαναὶ καὶ τὰ διάφορα πιεστήρια. Ὅλα ἐσίγησαν ὥς ἐάν εἶχεν ἐπιβάλει σιωπὴν τὸ Σαββατόβραδον, τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ ἡ Κυριακὴ ἀργία.

«Δέξω τῷ Θεῷ! Ἐτελείωσεν ἡ ἐβδομάς, ἤλθεν ἡ Κυριακὴ, ἡμέρα ἀργίας καὶ ἀναπαύσεως...», εἶπεν ὅλαι αἱ ἐργάτριαι καθ' ἑαυτάς. Ἐπρεπεῖν ὅμως νὰ καθαρισθοῦν αἱ μηχαναί. Ἀμέσως λοιπόν ὅλα τὰ κοράσια καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ἡ Ἄννα ἤρχισαν μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν νὰ καθαρίζουν τὰ μηχανήματα καὶ τὰ ἐργαλεῖα, τὰ ὅποια μετ' ὀλίγον ἔλαμπον ὥς καθρέπτης.

Ὁ ἥλιος ἀπέστειλε τὰς τελευταίας ἀκτῖνάς του εἰς

τὴν γῆν καὶ ἐχαιρέτιζε δι' αὐτῶν διὰ μέσου τῶν παραθύρων τὰς ἐργάτιδας.

Αὐθορμήτως τότε ἤρχισε σιγὰ—σιγὰ καὶ δειλὰ—δειλὰ ἐν ὥραϊον ἄσμα, τὸ ἑποῖον μετ' ὀλίγον ἐφάλλετο ἀπὸ ὅλας τὰς μικρὰς ἐργάτιδας, διότι ὅλαι ἐγνώριζον αὐτὸ ἀπὸ τὸ σχολεῖον. Τόσον δὲ ἦτο ὥραϊον τὸ ἄσμα τοῦτο, ὥστε καὶ ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ τυπογραφείου ἦλθεν εἰς τὴν θύραν διὰ νὰ τὸ ἀκούσῃ.

Ἀπηγορευμένον τοῦτο τώρα δὲν ἦτο, διότι πλέον αἱ ὥραι τῆς ἐργασίας εἶχον παρέλθει.

Μετὰ τὸν καθαρισμόν, ἐργάται καὶ ἐργάτριαι ἦλθον πρὸ τοῦ γραφείου, ὅπου ἕκαστος κατὰ σειρὰν ἐκαλεῖτο, ὑπέγραφεν εἰς ἐν βιβλιάριον φέρον τὸν ἀτομικόν του λογαριασμόν, ἐλάμβανε τὸν μισθόν του διὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, κατὰ τὰς ὁποίας εἰργάσθη καὶ ἀνεχώρει.

Ὅταν ἦλθεν ἡ σειρά τῆς Ἄννας, ὑπέγραψε καὶ αὕτῃ με τρέμουσαν χεῖρα ἀπὸ τὴν συγκίνησιν, ἔλαβε τὸν φάκελλον μετὰ τὰ χρήματα καὶ ἔσπευσε νὰ ἐξέλθῃ. Πρὶν φθάσῃ ὅμως εἰς τὴν ἔξοδον ἀκούει πάλιν τὸ ὄνομά της καὶ δύο ἄλλα κοράσια ἔσπευσαν νὰ τὴν σταματήσουν καὶ νὰ τὴν εἰδοποιήσουν ὅτι ἐζητεῖτο εἰς τὸ γραφεῖον.

Τί εἶχε συμβῆ; Μήπως εἶχε γίνει λάθος εἰς τὸν λογαριασμόν; Ὅπως ὅποτε ἐπέστρεψε ταχέως καὶ ὁ ταμίας ἀπὸ τὴν θυρίδα εἶπε πρὸς αὐτὴν νὰ εἰέλθῃ εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ κυρίου, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ τῆς ὁμιλήσῃ. Ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ γραφεῖον, ὁ κύριος Θωμᾶς, ὁ διευθυντὴς τοῦ τυπογραφείου, μετὰ καλωσύνην, ἀλλὰ καὶ μετὰ σοδρότητα, εἶπεν: «Ἐλαβες βέβαια τὸν μισθόν σου, Ἄννα; ἐπειδὴ ὅμως ἐργάζεσαι καλὰ καὶ εἶναι ἡ πρώτη δεκαπενθήμερία, διὰ τοῦτο κατὰ τὴν συνήθειαν ποῦ ἔχω σοῦ δίδω καὶ αὐτὸ τὸ δῶρον. Ἄν ἐξακολουθήσῃς νὰ ἐργάζεσαι

καλά, θὰ αὐξήσω τὸν μισθόν σου». Ἡ Ἄννα ἔλαβεν ἓνα μικρὸν φάκελλον μὲ τὸ δῶρον εἰς χρήματα, ἠὺχαρίστησε τὸν κύριον Θωμᾶν καὶ ἀνεχώρησε κρατοῦσα δύο φακέλλους τώρα. Εἰς τὸν δρόμον ἐφρόντιζε νὰ βεβαιωθῇ ἂν πράγματι ἦσαν τὰ χρήματα ἐντὸς τοῦ φακέλλου τοῦ μισθοῦ της. Ἐνῶ δὲ τὸν φάκελλον τοῦ μισθοῦ της ἔψαυε καὶ ἐθώπευε διαρκῶς, τὸν ἄλλον φάκελλον τοῦ δώρου ἐκράτει μόνον καὶ κᾶπου-κᾶπου ἔρριπτεν ἐν βλέμμα καὶ πρὸς αὐτόν.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν οἰκίαν ἔδωκε τοὺς φακέλλους εἰς τὴν μητέρα της, ἣ ὁποία συνεκινήθη παρὰ πολὺ. Παρεκάλεσεν ὅμως αὐτὴν ἡ Ἄννα νὰ μετρήσῃ καὶ εἰς αὐτὴν τὰ χρήματα. Ἡ μήτηρ τὰ ἐμέτρησεν ἐπανειλημμένως, ἔκαμε πολλαπλασιασμούς, προσθέσεις, ἀφαιρέσεις κλπ. διὰ νὰ ἴδῃ ἂν ἦσαν σωστά, καὶ τέλος ἡσύχασεν ὅταν ἦλθεν ὁ πατήρ της.

Τὸ δῶρον τοῦ πατρὸς καὶ τὸ δῶρον τοῦ κυρίου Θωμᾶ κατέθεσεν ὁ πατήρ μετὰ τῆς Ἄννας εἰς τὸ ταμειυτήριον καὶ ἔλαβεν ἐν βιβλιάριον, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο γεγραμμένον τὸ κατεθεθὲν ποσόν.

Τὸ βιβλιάριον τῆς Τραπεζῆς ἐλήφθη τὴν Δευτέραν. Ἀπὸ τῆς Κυριακῆς ὅμως μὲ τοὺς μικροτέρους ἀδελφούς της ἐπανηγύριζεν ἡ Ἄννα ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ἐχαίρετο.

18. Οἱ τρεῖς φίλοι.

Εἰς ἄνθρωπος εἶχε τρεῖς φίλους. Τοὺς δύο ἐξ αὐτῶν ἠγάπα παρὰ πολὺ, τὸν τρίτον ὅμως δὲν ἐλάμβανε πολὺ ὑπ' ὄψιν, μολοντί οὗτος ἦτο εἰλικρινέστερος, τοῦ ἔλεγε πάντοτε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐφρόντιζε πραγματικῶς διὰ τὸ καλόν του.

Μίαν φορὰν ἐκλήθη ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἰς τὸ δικαστή—

ριον διὰ τὴν ἀπολογηθῆ δι' ἐν ἔγκλημα, διὰ τὸ ὅποιον ψευδῶς καὶ ἀδίκως εἶχε κατηγορηθῆ.

Ἡ θέσις τοῦ ἦτο πολὺ δύσκολος, καὶ διὰ τὴν ἀποδείξει ὅτι οὔτε εἶδῃσιν κἂν εἶχε περὶ τῆς ἀποδιδομένης εἰς αὐτὸν ἔγκληματικῆς πράξεως, εἶχεν ἀνάγκην μαρτύρων, οἱ ὅποιοι νὰ μαρτυρήσωσι περὶ τῆς πειότητος καὶ τοῦ χαρακτῆρός του, καθὼς καὶ περὶ τοῦ ποῦ εὕρισκετο αὐτός, ὅταν διεπράχθη τὸ ἔγκλημα. Ἀπετάθη λοιπὸν πρὸς τοὺς φίλους τοῦ καὶ εἶπε: «Ποῖος ἀπὸ σᾶς θὰ ἔλθῃ μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ δικαστήριον διὰ τὴν μαρτυρήσῃ ὑπὲρ ἐμοῦ; Ἐχῶ συκοφαντηθῆ ὅτι διεπράξα ἔγκλημα καὶ κίνδυνος ὑπάρχει νὰ καταδικασθῶ ἀδίκως».

Ὁ πρῶτος ἐκ τῶν φίλων τοῦ ἡρνήθη νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ δικαστήριον διὰ τὴν μαρτυρήσῃ, εἰπὼν ὅτι δὲν δύναται διότι ἔχει ἐπείγουσαν ὑπόθεσιν εἰς ἄλλην πόλιν.

Ὁ δεῦτερος ἐκ τῶν φίλων τοῦ συνώδευσεν αὐτὸν μέχρι τῆς θύρας τοῦ δικαστηρίου. Ὅταν ὅμως ἐκεῖ ἀντίκρουσε τοὺς δικαστάς, ἐδειλίασε καὶ ἀνεχώρησεν.

Μόνον ὁ τρίτος φίλος, εἰς τὸν ὅποιον εἶχεν ὀλιγωτέραν πεποίθησιν καὶ ἐλπίδα, ἠκολούθησεν αὐτὸν μετὰ θάρρους εἰς τὸ δικαστήριον, ὡμίλησεν ἐνθουσιωδῶς περὶ αὐτοῦ εἰς τοὺς δικαστάς, ἐμαρτύρησε περὶ τῆς ἀθωότητός του, καὶ ἔπεισε τοὺς δικαστάς, ὅχι μόνον νὰ ἀθωώσωσιν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ νὰ ζητήσωσι συγγνώμην, διότι ἀδίκως κατηγορήσαν αὐτόν.

Ὅπως ὁ ἄνθρωπος αὐτός, τοιοῦτοτρόπως καὶ κάθε ἄνθρωπος τρεῖς φίλους ἔχει εἰς τὸν κόσμον αὐτόν: τὸ χρῆμα, τοὺς συγγενεῖς ἢ φίλους, καὶ τὰς ἀγαθὰς πράξεις. Ἀλλὰ πῶς αὐτοὶ οἱ τρεῖς φίλοι φέρονται κατὰ τὴν ἡλικίαν τοῦ θανάτου, ὅταν ὁ ἄνθρωπος πρόκειται νὰ δώσῃ λόγον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ;

Τὸ χρῆμα, ὁ πρῶτος καὶ καλῦτερος φίλος τοῦ ἀνθρώπου, ἐγκαταλείπει αὐτόν καὶ δὲν τὸν ἀκολουθεῖ. Οἱ συγγε-

νεῖς καὶ οἱ φίλοι τοῦ συνοδεύουν αὐτὸν μέχρι τοῦ τάφου, ἀλλ' ἐκεῖ ἐγκαταλείπουν αὐτὸν καὶ ἐπιστρέφουν εἰς τὰς οἰκίας των. Ὁ τρίτος, αἱ ἀγαθαὶ πράξεις, αἱ ὁποῖαι δὲν λαμβάνονται συνήθως ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν, ἀκολουθοῦν τὸν ἄνθρωπον μέχρι τοῦ θρόνου τοῦ ἀνωτάτου καὶ δικαιοτάτου Κριτοῦ. Αὐταὶ αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ ἀγαθαὶ πράξεις πρὸς τὸν Θεόν, μεσιτεύουν εἰς τὸν Θεόν, μαρτυροῦν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου καὶ προκαλοῦν τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ.

19. Ὁ Δάμων καὶ ὁ Φιντίας.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ νῆσος Σικελία, ὅπως καὶ ὁλόκληρος ἡ Κάτω λεγομένη Ἰταλία, ἦσαν ἀποικίαι καὶ χῶραι Ἑλληνικαί. Ὅπως ὅμως τότε ἐκάστη πόλις ἀπετέλει καὶ ἴδιον κράτος, οὕτω καὶ αἱ ἐπὶ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Κάτω Ἰταλίας πόλεις ἀπετέλουν ἰδιαίτερα κρατίδια, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχον πάντοτε τὸ αὐτὸ πολίτευμα. Ἄλλοτε ἴσχυε τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα, ἄλλαι πόλεις ἐκυβερνῶντο ἀριστοκρατικῶς καὶ ἄλλαι πάλιν μοναρχικῶς. Οἱ μονάρχαι ὠνομάζοντο πρότερον μὲν, ὅτε δηλαδὴ ἐβασίλευον κατὰ διαδοχὴν οἱ καταγόμενοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἴκου, βασιλεῖς, ἀργότερον δέ, ὅταν ἐν πρόσωπον κατώρθωνε νὰ λάβῃ τὴν ἀρχὴν καὶ νὰ κυβερνᾷ μοναρχικῶς, τύραννοι.

Εἰς τὰς Συρακούσας τῆς Σικελίας ἐβασίλευε κατὰ τὸν τέταρτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα ὁ τύραννος Διονύσιος, ὁ ὁποῖος ἐφέρετο λίαν σκληρῶς πρὸς τοὺς πολίτας καὶ ἐκυβέρνηα αὐθαιρέτως, διεκδικῶν ὑπὲρ ἑαυτοῦ πᾶν δικαίωμα.

Τοῦτο ὅμως πολὺ ὀλίγον συνεβόλζετο πρὸς τὸν φιλελεύθερον χαρακτῆρα τοῦ Ἑλλήνος. Διὰ τοῦτο πολλάκις οἱ τύραννοι αὐτοὶ ἐφονεύοντο ὑπὸ φιλελευθέρων πολιτῶν, ὅπως ὁ Πεισίστρατος ὁ τύραννος τῶν Ἀθηνῶν ἐφονεύθη ἀπὸ τὸν

Ἀρμόδιον καὶ τὸν Ἀριστογείτονα κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων. Καὶ ὁ Διονύσιος λοιπὸν δὲν ἦτο ποτὲ ἡσυχος. Πάντοτε ἐγίνοντο συνωμοσίαι ἐναντίον του.

Μίαν φορὰν εἰς νέος, ἀνήκων εἰς τὴν σχολὴν τοῦ φιλοσόφου Πυθαγόρα καὶ ὀνομαζόμενος Φιντίας, εἶχεν ἐπιχειρήσει μετ' ἄλλων φίλων του νὰ ἐξεγείρῃ εἰς ἐπανάστασιν τοὺς Συρακουσίους καὶ νὰ ἐκδιώξῃ τὸν τύραννον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἀλλὰ, παρ' ὅλην τὴν μυστικότητά καὶ τὴν ἐχεμύθειαν τῶν συνωμοστῶν, ἡ τεκταινομένη ἐπανάστασις περιήλθεν εἰς γνῶσιν τοῦ τυράννου, καὶ αἴφνης μίαν πρωίαν συνελήφθη ὁ Φιντίας καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς. Ἐπίσης καὶ οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν συντρέφων του συνελήφθησαν καὶ ἐφυλακίσθησαν. Αἱ διαδικασίαι δὲν διήρκουν πολὺ εἰς τοιαύτας περιστάσεις. Ὁ τύραννος, ἅμα ἐβεδαιωτο περὶ τῆς ἐνοχῆς, ἀπεφάσισεν ἀμέσως, διὰ νὰ βεβαιωθῇ δὲ ἤρκουν αἱ πληροφορίες τῶν ὀργάνων του. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν καὶ τώρα, ἄνευ πολλῆς ἐξετάσεως καὶ ἐρεῦνης, ὁ Φιντίας, ὡς ἀρχισυνωμότης μάλιστα, κατεδικάσθη ἄνευ πολλῶν διατυπώσεων εἰς θάνατον.

Πρὶν θανατωθῇ ὁ δυστυχὴς Φιντίας, ἐπειδὴ εἶχε σοβαρὰς οἰκιακὰς ὑποθέσεις νὰ τακτοποιήσῃ, ἐφρόντισε διὰ φίλων καὶ ἄλλων μέσων νὰ πείσῃ τὸν τύραννον νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὸν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν οἰκογένειάν του, νὰ τὴν ἀποχαιρετίσῃ καὶ νὰ τακτοποιήσῃ τὰ ἐπείγοντα ζητήματα, ὑπέσχετο δ' ὅτι εὐθὺς μετὰ τοῦτο θὰ ἐπέστρεφε διὰ νὰ ὑποστῇ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου.

Ὁ τύραννος, ὅπως ἦτο φυσικόν, δὲν ἔδιδε πίστιν εἰς μίαν τοιαύτην ὑπόσχεσιν καὶ ἦτο ἀνένδοτος. Ἐπὶ τέλους ὁμως ἔστερξε νὰ ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸν Φιντιαν μόνον ἐν ἡ περιπτώσει φίλος τοῦ τις θὰ ἡγγυᾶτο καὶ θὰ ἐδέχετο νὰ θανατωθῇ ἀντ' αὐτοῦ, ἐὰν δὲν ἐπέστρεφεν.

Ὁ Διονύσιος δὲν ἐπίστευε βεβαίως ὅτι θὰ εὑρίσκετο τοιοῦτος φίλος, ὅστις νὰ δεχθῇ νὰ ἐγγυηθῇ διὰ τῆς ζωῆς του ὑπὲρ τοῦ φίλου του. Ἐξεπλάγη δὲ ὅταν εἶδε προσελθόντα τὸν Δάμωνα, φίλον καὶ σύντροφο, τοῦ Φιντίου. Ὁ Δάμων ἠγγυᾶτο λοιπὸν διὰ τὸν Φιντίαν καὶ ἔστεργε νὰ μείνῃ εἰς τὴν φυλακὴν καὶ νὰ φανευθῇ ἀντ' αὐτοῦ.

Ἄμα ἠγγυήθη ὁ Δάμων καὶ ἐκλείσθη εἰς τὴν φυλακὴν, ὁ Φιντίας ἀφέθη ἀμέσως ἐλεύθερος. Τὸ πρᾶγμα βεβαίως ἐκοινολογήθη, καὶ ἄλλοι μὲν ἐπήνουν τὴν ὑπερβολικὴν αὐτὴν ἀγάπην καὶ φιλίαν, ἄλλοι δὲ κατηγόρουν τὸν ἐγγυητὴν ὡς μωρόν, διότι ἐπίστευον ὅτι ὁ Φιντίας δὲν θὰ τηρήσῃ τὸν λόγον του καὶ δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ. Εἶχε ταχθῇ προθεσμία ὀκτῶ ἡμερῶν, κατὰ τὰς ὁποίας, ἂν μὲν ἐπέστρεφεν ὁ Φιντίας, θὰ ἐθανατοῦτο, ἂν δὲ δὲν ἐπέστρεφε, θὰ ἐθανατοῦτο ὁ φίλος καὶ ἐγγυητὴς του Δάμων, ἀντ' αὐτοῦ.

Αἱ ἡμέραι παρήρχοντο ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην καὶ ὁ Φιντίας δὲν ἐφαίνετο. Ἦλθεν ἡ ἐβδόμη ἡμέρα καὶ ὁ Φιντίας ἔλειπεν ἀκόμη. Ἀνέτειλε καὶ ἡ ὀγδόη, ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ Φιντίας δὲν ἐνεφανίζετο. Τέλος, κατὰ τὰ συμπεφωνημένα, τὴν μεσημβρίαν τῆς ὀγδοῆς ἡμέρας καὶ τελευταίας, ἦλθον οἱ στρατιῶται εἰς τὴν φυλακὴν καὶ παρέλαβον τὸν Δάμωνα διὰ νὰ θανατώσουν αὐτόν. Ὅπως δ' ἦτο ἐπόμενονον, πλῆθος πολὺ περιέργων εἶχε συναθροισθῇ, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλοι μὲν κατηγόρουν τὸν Δάμωνα διὰ τὴν εὐπιστίαν καὶ μωρίαν του, ἄλλοι δὲ τὸν Φιντίαν, διότι δὲν ἐφαίνετο, καὶ ἦτο ἀνάγκη νὰ θυσιασθῇ ἄλλος χάριν αὐτοῦ.

Εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, ὁ τύραννος Διονύσιος παρὼν ἐχλεύαζε καὶ αὐτὸς τὸν Δάμωνα διὰ τὴν μωρίαν του. Μόνον ὁ Δάμων δὲν ἐστενοχωρεῖτο. Ἐπίστευεν ὅτι θὰ ἔλθῃ ὁ φίλος του Φιντίας. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἤρχετο, ἐθεώρει τιμὴν του νὰ θυσιασθῇ χάριν αὐτοῦ.

Ἦδη ἦτο ἡ ἀγχόνῃ ἐτοίμη καὶ ὁ Δάμων ὠδηγεῖτο εἰς αὐτήν, ἐνῶ τὸ πλῆθος ἠλάλαζε καὶ κατηγόρει εἴτε αὐτόν, εἴτε τὸν φίλον του Φιντίαν. Ἐνῶ ὅμως ἦτο ἔτοιμος ὁ δῆμιος νὰ θέσῃ τὸν βρόχον εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ Δάμωνος, τὰ πλῆθη παρεμέρισαν αἴφνης καὶ μία μεγάλη φωνὴ ἠκούσθη μακρόθεν·

«Μή! μή! Ἔρχεται, νὰ ἔρχεται ὁ Φιντίας!»

Πράγματι δὲ μετ'ὀλίγον ἀνεφάνη τρέχων καὶ ἀσθμαίνων ὁ Φιντίας.

Ὁ κόσμος παρεμέρισεν ἀνοίξας δίοδον εἰς τὸν μελλοθάνατον. Ὁ Φιντίας ἔσπευσεν εἰς τὸ ἱκρίωμα, ἐνηγκαλίσθη τὸν φίλον του, καὶ ἀφοῦ ἡὔχαρίστηκε τοῦτον, παρέδωκε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸν δῆμιον.

Καὶ ἐκ πέτρας καρδίαν ἂν εἶχέ τις τότε, δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ συγκινηθῇ διὰ τὸ ὑπέρλαμπρον τοῦτο παράδειγμα τῆς φιλίας, τῆς ἐντιμότητος, τοῦ θάρρους, τῆς ἀλληλεγγύης καὶ τῆς αὐτοθυσίας.

Τὰ βλέμματα πάντων τῶν θεατῶν τότε δὲν ἐστράφησαν πρὸς τὸν Φιντίαν καὶ τὸν Δάμωνα, ἀλλὰ πρὸς τὸν τύραννον. Τὰ βλέμματα ταῦτα ἦσαν βλέμματα ἱκεσίας, ἀλλὰ καὶ ἀπειλῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ἔφερον ταχὺ τὸ ἀποτέλεσμά των.

Ἡ σκληρὰ τοῦ τυράννου καρδιά εἰς τὸ θέαμα τοῦτο ἐμαλάχθη. Μὲ δάκρυα καὶ αὐτὸς εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς διάτάσσει νὰ μὴ θανατωθῇ ὁ Φιντίας καὶ νὰ φέρωσι πρὸς αὐτὸν τοὺς δύο φίλους. Ὅταν οὗτοι παρουσιάσθησαν πρὸ αὐτοῦ, ὁ Διονύσιος ἐξέφρασε τὸν θαυμασμὸν διὰ τὴν φιλίαν των καὶ ἐχάρισεν εἰς τὸν Φιντίαν τὴν ζωὴν. Παρεκάλεσε δὲ αὐτοὺς νὰ προσλάβωσι καὶ αὐτὸν τρίτον εἰς τὴν φιλίαν των.

20. Ο Σωκράτης εἰς τὴν φυλακὴν.

Ὁ σοφώτατος ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρώπων Σωκράτης εἶχε κατηγορηθῇ ψευδῶς τετρακόσια ἔτη περίπου π. Χ. ὅτι ὤθηθεν δὲν ἀνεγνώριζε τοὺς θεοὺς τῆς πόλεως καὶ ὅτι διέφθειρε τοὺς νέους διὰ τῆς διδασκαλίας του. Τὸ δικαστήριον τῶν Ἀθηναίων καταδίκασεν αὐτὸν ἀδικώτατα εἰς τὸν διὰ τοῦ κωνείου θάνατον. Ἐρρίφθη λοιπὸν εἰς τὴν φυλακὴν, ὅπου μετ' ὀλίγας ἡμέρας θά ἀπέθνησκεν.

Οἱ μαθηταὶ του, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ἀδίκως εἶχε κατηγορηθῇ καὶ καταδικασθῇ ὁ δικάσκαλός των, ἀφοῦ ματαιῶς προσεπάθησαν νὰ σώσωσιν αὐτόν, ἀπεφάσισαν νὰ δωροδοκήσωσι τοὺς δεσμοφύλακας καὶ νὰ φυγαδεύσωσι τὸν Σωκράτη εἰς ἄλλον τόπον τῆς Ἑλλάδος.

Ἦτο τώρα μία ἀπὸ τὰς τελευταίας ἡμέρας, ὅτε λίαν ἑνωρίς ἦλθεν εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Κρίτων, εἰς ἓκ τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους, διὰ νὰ τὸν πείσῃ νὰ φύγῃ. Καὶ μεταξύ των τότε διημείφθη ὁ ἑξῆς διάλογος·

— «Διὰ τί ἦλθες αὐτὴν τὴν ὥραν, Κρίτων; ἢ μήπως δὲν εἶναι πολὺ ἑνωρίς;» ἠρώτησεν ὁ Σωκράτης.

— «Εἶναι πολὺ ἑνωρίς ἀκόμη».

— «Τί ὥρα εἶναι περίπου;»

— «Μόλις ἀρχίζει νὰ χαράξῃ».

— «Ἀπορῶ, πῶς σὲ ἄφησεν ὁ δεσμοφύλαξ νὰ εἰσέλθῃς».

— «Εἶναι γνώρισμός μου πλέον, ὦ Σώκρατες, διότι ἔρχομαι συχνὰ ἐδῶ, ἔκτος τούτου δὲ καὶ τὸν ἐφιλοδώρησα κάποτε».

— «Ἦλθες τώρα μόλις, ἢ εἶσαι ἀπὸ πολλὴν ὥραν ἐδῶ;»

— «Ἔχω ἀρκετὴν ὥραν».

— «Καὶ διατί δὲν μὲ ἐξύπνησες, Κρίτων, ἀλλ' ἐπερίμενες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον σιωπῶν;»

— «Μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὔτε ἐγὼ ὁ ἴδιος ἤθελα νὰ ἀγρυπνῶ καὶ νὰ στενοχωροῦμαι. Θαυμάζω ὅμως ἀπὸ πολλὴν ὥραν τὸν ἥτυχον ὕπνον σου· καὶ ἐπίτηδες δὲν σὲ ἐξύπνησα, διὰ νὰ κοιμηθῇς ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον καὶ ἀπολαύσῃς τὸν ὕπνον. Καὶ ἄλλοτε σὲ ἐκαλοτύχισα διὰ τὸν τρόπον τοῦ βίου σου, πολὺ ὅμως περισσότερον τώρα μοῦ δίδεται ἀφορμὴ νὰ σὲ καλοτυχίσω διὰ τὴν ἀταραξίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ὑποφέρεις τὴν συμφορὰν αὐτήν».

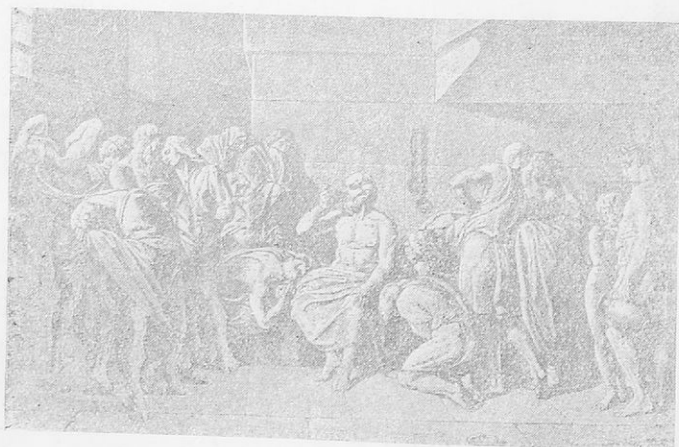
— «Ἄλλὰ δὲν θὰ ἦτο πρέπον νὰ ἀγανακτῶ, Κρίτων, εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν. . . . Εἶπέ μου ὅμως διὰ τί ἤλθες τόσον ἐνωρίς;

— «Ἀκουσέ με, ὦ Σώκρατες· φύγε ἀπὸ τὴν φυλακὴν. Διότι ἂν ἀποθάνῃς ἐδῶ ἀδίκως, δὲν εἶναι ἐν μόνον τὸ δυστύχημα, τὸ ὁποῖον θὰ μὲ εὔρῃ. Πρῶτον θὰ χάσω διδάσκαλον καὶ φίλον, ὅμοιον τοῦ ὁποίου ἀδύνατον νὰ εὔρω κατόπιν, καὶ δεῦτερον θὰ φανῶ εἰς τὸν κόσμον, εἰς τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες δὲν γνωρίζουν ἐμὲ καλῶς καὶ σέ, ὅτι δὲν ἐφρόντισα νὰ σὲ σφῶ, ἐνῷ ἡδυνάμην νὰ πράξω τοῦτο, ἐὰν ἤθελον νὰ ἐξοδεύσω μερικὰ χρήματα. Τί δὲ εἶναι αἰσχρότερον ἀπὸ τὸ νὰ διαδοθῇ δι' ἓνα ἄνθρωπον ὅτι θεωρεῖ τὰ χρήματα ἀνώτερα ἀπὸ τοὺς φίλους του; Τοῦτο δέ, διότι ὁ πολὺς κόσμος δὲν θὰ πιστεύσῃ ὅτι σὺ δὲν ἠθέλησες νὰ φύγῃς, μολονότι ἡμεῖθα πρόθυμοι νὰ σὲ σφῶμεν. Ἴδού ἐγὼ καὶ οἱ φίλοι σου διαθέτομεν ὅσα χρήματα θέλεις. Ὁ δεσμοφύλαξ θὰ σὲ ἀφήσῃ ἐλεύθερον. Λυπήσου τὰ ὀρφανὰ τέκνα σου, λυπήσου ἡμᾶς τοὺς φίλους καὶ μαθητάς σου. Γνωρίζεις πόσον ἄδικος εἶναι ἡ καταδίκη σου».

Εἰς ταῦτα ὁ Σωκράτης ἀπήντησεν·

— «Ἄλλὰ τί μᾶς μέλει, ἀγαπητέ μου Κρίτων, τί θὰ εἴπῃ ὁ πολὺς κόσμος; Ἡμεῖς πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τί λέγουν οἱ νόμοι, τί λέγει ἡ ἀλήθεια, τί λέγει ἡ Πολιτεία καὶ

ἡ Πατρίς. Φαντάζεσαι, ἀγαπητέ μου, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ποτὲ Πολιτεία ὅταν αἱ ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων δὲν ἐκτελοῦνται καὶ αἱ ἐπιταγαὶ τοῦ νόμου καταστρατηγοῦνται; Μήπως ὑπὸ τοὺς νόμους τούτους δὲν ἐγεννήθημεν καὶ δὲν ἀνετράφημεν καὶ δὲν ἐξεπαιδεύθημεν; Ἐπιτρέπεται λοιπὸν νὰ καταστρέψωμεν τοὺς νόμους, οἱ ὅποιοι μᾶς εὐηργέτησαν; Καὶ δὲν ἀναλογίζεσαι ὅτι καὶ ἀπὸ τὴν μητέρα καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους προγόνους πολυτιμότερον εἶναι ἡ Πατρίς καὶ σεβαστότερον καὶ ἁγιώτερον καὶ εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν καὶ εἰς τοὺς θεοὺς καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἔχουν νοῦν, καὶ ὅτι πρέπει νὰ σέβεται τις καὶ περισσότερον νὰ ὑπακούῃ καὶ νὰ περιυιάλλῃ τὴν Πατρίδα; Ἡ Πολιτεία καὶ ἡ Πατρίς καὶ οἱ νόμοι διέταξαν νὰ ἀποθάνῃ ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Σωκράτης ὀφείλει νὰ ἀποθάνῃ.

Ὁ Σωκράτης πίνων τὸ κώνειον εἰς τὴν φυλακὴν.

»Αὐτά, ἀγαπητέ Κρίτων, γνωρίζεις ὅτι μοῦ φαίνονται ὅτι τὰ ἀκούω νὰ βομβοῦν εἰς τὰ ὠτά μου καὶ δὲν μὲ ἀφίνουν νὰ ἀκούω τίποτε ἄλλο. Διὰ τοῦτο, ὅ,τι καὶ ἂν

εἴπης, τὸ ὅποιον νὰ μὴ συμφωνῇ πρὸς τὰς ἀντιλήψεις μου αὐτάς, ματαίως θὰ λεχθῇ. Ἐὰν ἔχῃς νὰ εἴπης ἄλλο τι, λέγε».

— «Δὲν ἔχω τίποτε πλέον νὰ εἴπω, ὦ Σώκρατες.»

— «Ἄς πράξωμεν λοιπὸν οὕτως, ὅπως διατάσσουν οἱ νόμοι, Κρίτων, διότι αὐτὸ θέλει ὁ Θεός».

21. Οἱ παράγοντες τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐτυχίας.

«Ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι σκοπός· εἶναι μέσον, ἀλλὰ μέσον σπουδαῖον διὰ νὰ εὐτυχήσῃ κανεὶς καὶ νὰ ζήσῃ καλῶς. Ἡ περιφρόνησις τοῦ πλούτου εἶναι παραγνώρισις τῆς ἀξίας καὶ ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας, καὶ ἡ ὑπερεκτίμησις αὐτοῦ εἶναι ἄγνοια τοῦ σκοποῦ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς».

Αὐτὰ ἔλεγεν ὁ πάππος μου ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἱστορίας δύο συγγενῶν μας, τὴν ὁποίαν διηγῆθῃ εἰς τὸν κύκλον τῶν ἀνεψιῶν του.

Οἱ συγγενεῖς αὐτοὶ κάθε Κυριακὴν ἀπόγευμα ἐπεσκέπτοντο αὐτὴν τακτικῶς καὶ ἤκουον ὥραίας καὶ πολὺ διδακτικὰς περιγραφὰς καὶ διηγῆσεις ἀπὸ τὸν βίον του. Ἐπρόκειτο περὶ δύο συγγενῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν εἰς εἶχε κληρονομήσει μεγάλην περιουσίαν, τὴν ὁποίαν ὅμως κατασπατάλησεν εἰς διασκεδάσεις καὶ εἰς διαφόρους ἀπρομελετήτους ἐπιχειρήσεις καὶ ἔζη τῶρα πτωχὸς καὶ ἐλεεινός, ὁ δ' ἄλλος εἶχε κληρονομήσει μὲν μικρὰν περιουσίαν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐργασίας καὶ πολλῶν ταλαιπωριῶν εἶχε καταστήσει αὐτὴν ἀρκετὰ σημαντικὴν, ἔζη ὅμως πάντοτε ἀθλίως ἕνεκα τῆς φιλαργυρίας του.

Ἡ ἱστορία αὐτὴ εἶχε προκαλέσει ἀρκετὰ ζωηρὰν συζήτησιν, διότι ναὶ μὲν κανεὶς δὲν ἐλάμβανε τὸ μέρος τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου ἐκ τῶν δύο ἀντιθέτων χαρακτήρων τῶν

ἡρώων τῆς διηγήσεως, καθείς ὁμῶς ἐκλινε μᾶλλον πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου καὶ προσεπάθει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἶνε δύσκολον, ἂν μὴ ἀδύνατον, νὰ εὑρεθῇ τὸ κατὰ-ληλὸν μέτρον εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ πλούτου.

Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἔδωκε τὴν πρέπουσαν ἀπάντησιν ὁ σοφὸς πάππος, ὁ ὁποῖος μᾶς εἶπεν ὅτι ὁ φιλόσοφος Ἀριστοτέλης μεταξὺ τοῦ σπατάλου καὶ τοῦ φιλαργύρου ἀνεγνώριζε τὸν ἐλευθέριον ὡς εὐρισκόμενον εἰς τὸ μέσον δύο ἀντιθέσεων, διότι ὁ ἐλευθέριος γνωρίζει καὶ νὰ κερδίζῃ τὰ χρήματα καὶ νὰ ἐξοδεύῃ αὐτὰ ὅπου καὶ ὅπως πρέπει, ἐνῶ ὁ σπάταλος μόνον νὰ ἐξοδεύῃ ὅπου καὶ ὅπως τύγῃ γνωρίζει, χωρὶς νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ κερδίῃ, καὶ ὁ φιλάργυρος μόνον νὰ θησαυρίζῃ γνωρίζει, χωρὶς νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐξοδεύῃ ὅπου καὶ ὅπως πρέπει.

Ἡ συζήτησις ἔδωκεν εἰς τὸν καλὸν πάππον νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ὅλοι ἡμεῖς πλοῦτον ἐθεωροῦμεν ἀπλῶς τὰ πολλὰ χρήματα, καὶ διὰ τοῦτο προσεπάθησε καταλλήλως νὰ μᾶς δώσῃ νὰ ἐννοήσωμεν τί εἶναι ὁ πλοῦτος, πῶς παράγεται καὶ πῶς κυκλοφορεῖ.

«Ὁ ἄνθρωπος», ἤρχισε νὰ λέγῃ ἀφοῦ διώρθωσεν τὰ γυαλιά του, «δὲ νὰ ζήσῃ ἔχει ἀνάγκην πολλῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα λαμβάνει ἐκ τῆς φύσεως ὡς ὕλικά. Τὰ ὕλικά αὐτὰ εἶναι φυτικά, ζῳικά καὶ ὀρυκτά, χρησιμεύοντα διὰ τὴν τροφήν, διὰ τὴν ἐνδυμασίαν, διὰ τὴν κατοικίαν, δι' ἀπολαύσεις κλπ. Ἐπειδὴ δ' αὐτὰ ἀποτελοῦσι κυρίως τὸν πλοῦτον, διὰ τοῦτο ὁ πρῶτος καὶ σπουδαιότερος παράγων τοῦ πλούτου εἶναι ἡ φύσις».

«Τὰ χρήματα λοιπὸν δὲν εἶναι πλοῦτος;» διέκοψεν εἰς νεαρὸς ἐξαδελφος, ὁ ὁποῖος ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο οἰκονομολόγος, διότι εἶχεν ἐν βιβλιάριον ταμειυτηρίου καὶ κατέθετεν

εἰς τὸ ταμειυτήριον τῆς τραπέζης ὅσα τοῦ ἔδιδον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν.

«Μὴ βιάζεσαι», εἶπεν ὁ πάππος, «θὰ μάθῃς καὶ τί μέρος τοῦ πλοῦτου εἶναι τὰ χρήματα», καὶ ἐξηκολούθησεν : «Ἡ φύσις λοιπὸν εἶναι ὁ πρῶτος καὶ σπουδαιότερος παράγων τοῦ πλοῦτου, διότι παρέχει τὰ ὑλικά, τὰ ὁποῖα χρειαζόμεθα. Ὁ αἶτος λ. χ., τὰ διάφορα ὄσπρια, οἱ καρποί, τὸ κρέας, τὸ γάλα, τὸ βούτυρον, οἱ ἰχθύες δὲν προσφέρονται ὑπὸ τῆς φύσεως ἑτοιμα καὶ παρεσκευασμένα εἰς τὸ στόμα ἡμῶν. Ἡ ξυλεία δὲν ἔρχεται πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ἑαυτῆς ἐκ τοῦ δάσους, οὔτε μεταβάλλεται μόνη τῆς εἰς ἔπιπλα καὶ σκεύη. Οἱ λίθοι δὲν μεταβάλλονται μόνοι εἰς κτίρια, οὐδὲ τὰ μεταλλεύματα εἰς καθαρὰ μέταλλα, εἰς ἐργαλεῖα καὶ εἰς μηχανάς. Πρέπει νὰ καταβάλλωμεν δυνάμεις σωματικὰς καὶ διανοητικὰς, διὰ νὰ ἀποκτῶμεν καὶ παρασκευάζωμεν δι' ὠριζμένον σκοπὸν ἀκατέργαστα ὑλικά τῆς φύσεως. Ἡ ἐνέργεια δ' αὐτῇ ἡμῶν λέγεται ἐργασία, καὶ ὡς τοιαύτη ἀποτελεῖ τὸν δεῦτερον παράγοντα τοῦ πλοῦτου, μετὰ τῇ φύσιν.

»Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι καλλιεργοῦν τὴν γῆν, ἢ βόσκουν τὰ πρόβατα, ἢ κατασκευάζουν ἐργαλεῖα ἢ ἔπιπλα ἢ οἰκίαν, ἢ ἐξορύσσουν μεταλλεύματα, καταβάλλουν δυνάμεις σωματικὰς καὶ διανοητικὰς, ἐργάζονται, ἢ δ' ἐργασία αὐτῶν ἀποτελεῖ σπουδαῖον παράγοντα πλοῦτου».

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἄλλος ἐτόλμησε νὰ διακόψῃ πάλιν τὸν πάππον. «Ἄλλ' αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται», εἶπε «πληρώνονται ἐπομένως δὲν ἔχουν τὸν πλοῦτον διὰ τῆς ἐργασίας των, ἀλλὰ φροντίζουν νὰ ἀποκτήσουν αὐτὸν ὡς ἀνταμοιβὴν ἐργασίας».

«Ὀλίγην ὑπομονήν», εἶπε πάλιν ὁ πάππος, «καὶ θὰ μάθῃς ἀμέσως περὶ τίνος πρόκειται».

II

«Ὁ ἄνθρωπος», ἤρχισε πάλιν νὰ λέγῃ ὁ πάππος, «δὲν δύναται νὰ παράγῃ πολλὰ χρήσιμα προϊόντα τὴν ἰδίαν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἐργάζεται. Πολλάνκις ἀπαιτεῖται νὰ μεσολαβήσῃ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα διὰ νὰ ἔλθουν εἰς φῶς τὰ προϊόντα τῆς ἐργασίας του. Σπειρόμεν λ. χ. σίτον ἐφέτος, ἀλλὰ θερίζομεν τὸν καρπὸν αὐτοῦ τὸ ἐπόμενον ἔτος. Φυτεύομεν δένδρον σήμερον, καρποφορεῖ ὅμως τοῦτο μετὰ πάροδον ἐτῶν.

» Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ πῶς θὰ δυνηθῇ ὁ ἐργαζόμενος νὰ συντηρηθῇ; Πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ ἔχῃ ἀποταμιεύσει περίσσευμά τι ἐκ τῆς παραγωγῆς τῆς προηγουμένης αὐτοῦ ἐργασίας πρὸς συντήρησίν του καὶ πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ παραγωγικοῦ αὐτοῦ ἔργου. Ἄν δὲν ἔχῃ νὰ ἀποταμιεύσῃ, εἶναι ἠναγκασμένος νὰ δανεισθῇ ἀπὸ ἄλλους μὲ τόκον καὶ ὑποθήκην καὶ ἐνέχυρον κλπ. Τὸ ἀποταμίευμα αὐτό, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει πρὸς ἐξακολούθησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ἐργασίας, ὀνομάζεται κεφάλαιον, καὶ ἐπειδὴ αὐτὸ διευκολύνει τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ἀπόκτησιν καὶ ἐκμεταλλεύσιν τῶν ὕλικῶν ἐκ τῆς φύσεως, ἀποτελεῖ τὸν τρίτον σπουδαῖον παράγοντα τοῦ πλούτου.

» Οὕτως αἱ ζωοτροφίαι τοῦ γεωργοῦ, οἱ σπόροι, τὰ ἐργαλεῖα, τὰ κτήνη, ἀποτελοῦν τὸ κεφάλαιον αὐτοῦ. Τρεῖς λοιπὸν εἶναι οἱ κύριοι παράγοντες τοῦ πλούτου, ἡ φύσις, ἡ ἐργασία καὶ τὸ κεφάλαιον».

» Καὶ τώρα ἐρχόμεθα εἰς τὸ χοῦμα».

» Ἐπειδὴ ἕκαστος δὲν παράγει ὅλα τὰ ἀναγκαιοῦντα εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλ' ἄλλος παράγει τοῦτο τὸ εἶδος καὶ ἄλλος ἐκεῖνο, διὰ τοῦτο εἶναι ἠναγκασμένοι οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀνταλλάσσουν τὰ προϊόντα των μὲ ἄλλα, διὰ νὰ ἔχουν ὅ,τι χρειάζονται. Ὁ κτηνοτρόφος π. χ. ἀνταλλάσσει μέρος τῶν

προϊόντων αὐτοῦ διὰ προϊόντων ἄλλων παραγομένων ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ. Καὶ οἱ δύο δ' οὗτοι προμηθεύονται ὑφάσματα καὶ ἐργαλεῖα παρὰ τῶν βιομηχάνων, παρέχοντες ὡς ἀντάλλαγμα κτηνοτροφικὰ καὶ γεωργικὰ προϊόντα. Ὅλα τὰ ἀντικείμενα τοῦ πλούτου δύνανται νὰ ἀνταλλαχθοῦν δι' ἄλλων. Ἡ δὲ ἀναλογία, καθ' ἣν ἀνταλλάσσονται, ἀποτελεῖ τὴν ἀξίαν αὐτῶν. Ὁ βοῦς λ. χ. δύναται νὰ ἀνταλλαγῇ πρὸς ὀκτὼ ἢ δέκα πρόβατα. Ὡστε ἡ ἀξία τοῦ βοῦς εἶναι ὀκταπλασία ἢ δεκαπλασία ἀπὸ τὴν ἀξίαν τοῦ προβάτου καὶ ἡ ἀξία τοῦ προβάτου εἶναι τὸ ἓν ὄγδοον ἢ τὸ ἓν δέκατον τῆς ἀξίας τοῦ βοῦς. Μία ὀκά σίτου δύναται νὰ ἀνταλλαγῇ πρὸς δύο ὀκάδας ἄλατος, ἄρα ἡ ἀξία μιᾶς ὀκάς σίτου εἶναι διπλασία τῆς ἀξίας ἴσου ποσοῦ ἄλατος.

« Ἡ τοιαύτη ὁμως ἀνταλλαγὴ εἶναι πολὺ δύσκολος, διότι δὲν εἶναι δυνατόν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος παράγει ἓν εἶδος νὰ τρέχῃ παντοῦ νὰ εὐρίσκῃ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀνάγκην τοῦ προϊόντος του καὶ ἔχουν πάλιν τὸ προϊόν, τὸ ὁποῖον αὐτὸς χρειάζεται. Ἡ τοιαύτη ἀνταλλαγὴ ἐγένετο εἰς πολὺ παλαιάς, πρωτογόνους ἐποχάς, καὶ σήμερον γίνεται μόνον μεταξὺ τῶν ἀγρίων καὶ πρωτογόνων λαῶν, οἵτινες ὑπάρχουν ἀκόμη εἰς τὴν Ν. Ἀμερικὴν, τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ἀσίαν.

« Οἱ πολιτισμένοι ἄνθρωποι ἤρχισαν νὰ κάμνουν ἀπὸ παλαιῶν χρόνων τὴν ἀνταλλαγὴν διὰ τῶν χρημάτων, διὰ τῶν νομισμάτων.

« Οἱ ἔχοντες π. χ. ἀνάγκην ἐνδυμάτων, ἄρτου, ἐπίπλων, ἢ ἄλλου τινὸς πράγματος, πωλοῦν τὰ προϊόντα τῆς ἐργασίας των, ἢ παρέχουν τὴν ἐκδούλευσίν των, καὶ λαμβάνουν τὴν ἀξίαν των εἰς χρήματα, νομίσματα. Ταῦτα, ὡς γενικὸν μέσον ἀνταλλαγῆς, χρησιμεύουν πρὸς ἀγορὰν οἰοῦντι ποτε πράγματος. Τὸ νόμισμα λοιπὸν διὰ τοῦ βάρους πολυτίμων μετάλλων, γρυσοῦ, ἀργύρου κλπ., εἶναι μέτρον ἀξίας καὶ ἐκτιμήσεως

Δ. Κ. Οἰκονομοπούλου. Ἀναγνωστικὸν Στ' τάξεως

τῶν πραγμάτων καὶ τρόπον τινὰ παγκοσμίως δεκτὸν μέσον ἀνταλλαγῆς.

»Ἡ ἐκτίμησις ἐκάστου πράγματος δι' ὠρισμένου ποσοῦ χρημάτων ὀνομάζεται τιμὴ τοῦ πράγματος. Οὕτω λ. χ. ἄρτος μιᾶς ὀκάς ἀνταλλάσσεται δι' ὀκτὼ δραχμῶν, ἄρα ἡ τιμὴ μιᾶς ὀκάς ἄρτου εἶναι ὀκτὼ δραχμαί.

»Πρὸς κατασκευὴν νομισμάτων μεταχειρίζομεθα κυρίως τὸν χρυσόν, τὸν ἄργυρον, τὸν χαλκὸν καὶ ἄλλα μέταλλα, διότι ταῦτα ἔχουν καὶ μόνα τῶν ἐμπορικῆν ἀξίαν καὶ δύνανται νὰ χρησιμεύουν καὶ εἰς ἄλλας ἀνάγκας. Τὰ ἐκ τῶν μετὰλλων κατασκευαζόμενα νομίσματα δυσκόλως φθείρονται, εἶναι εὐμετακόμιστα καὶ δύνανται νὰ υποδιαίρεθῶν εἰς τμήματα. Χάριν εὐκολίας ὅμως ὑπάρχουν καὶ χάρτινα νομίσματα, τὰ ὅποια ἀντιπροσωπεύουν μεταλλικά, διότι ἡ Τράπεζα, ἡ ὁποία κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως ἐκδίδει τοιαῦτα χαρτονομίσματα, εἶναι υποχρεωμένη νὰ ἔχῃ ἴσης ἀξίας μεταλλικὰ νομίσματα, ἢ χρυσὸν εἰς πλάκας (ράβδους).

»Ὡστε», συνεπαίραναν ὁ καλὸς πάππος, «πλοῦτος κυρίως εἶναι τὰ ὑλικά, ὀρυκτά, φυτικά, ζωικά, καὶ παράγοντες τοῦ πλούτου εἶναι ἡ φύσις, ἡ ἐργασία καὶ τὸ κεφάλαιον.

»Τὸ χρήμα ἢ νόμισμα, ὑπὸ εἰςανδήποτε μορφῇ, διευκολύνει τὴν κίνησιν τοῦ πλούτου καὶ τὰς συναλλαγὰς τῶν ἀνθρώπων.

»Ὅλα ὅμως αὐτὰ εἶναι μέσα διὰ νὰ ζῇ ὁ ἄνθρωπος, διὰ νὰ ἀναπτύσῃ τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν εὐημερίαν καὶ διὰ νὰ ἐκτελῇ τὸν προορισμὸν του ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ φιλάργυρος καὶ ὁ σπάταλος δὲν ἔχουν συναίσθησιν τοῦ ἀνωτέρου προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου».

Αὐτὰ εἶπεν ὁ πάππος καὶ ἐκοίταξε τὸ ὥρολόγιόν του. Ἡ ὥρα εἶχε παρέλθει καὶ ἔπρεπεν ὁ καυμένος νὰ ἀναπαυθῇ. Ἐχαιρέτισε λοιπὸν τοὺς ἀνεψιούς του καὶ τοὺς ἀφῆκε

θαυμάζοντας αὐτὸν διὰ τὰς γνώσεις καὶ τὴν καλωσύνην του.

Μίαν ἄλλην ἐσπέραν ὁ σοφὸς καὶ ἀγαθὸς πάππος εὔρεν εὐκαιρίαν νὰ μᾶς διδάξῃ ὠφελιμώτατα πράγματα διὰ τοὺς συνεταιρισμοὺς καὶ τὴν ἀλληλοβοήθειαν.

22. Οἱ συνεταιρισμοί.

«Ἐν ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα γνωρίσματα τοῦ πεπολιτισμένου ἀνθρώπου», ἔλεγεν ὁ πάππος εἰς συναθροισθέντα ἐσπέραν τινὰ Κυριακῆς μετὰ τὸ φαγητὸν κύκλον, «εἶναι ἡ ἀλληλεγγύη καὶ ἡ ἀλληλοβοήθεια, ἡ συνεργασία μὲ ἄλλους ἀνθρώπους διὰ τὴν ἐπιτυχίαν σκοπῶν κοινωφελῶν.

»Εἰς τοὺς ἀγρίους ἡ ἀλληλεγγύη καὶ ἡ ἀλληλοβοήθεια περιορίζονται μεταξὺ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν αὐτὴν φυλὴν, ἡ ὁποία ζῇ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, βίον νομαδικόν. Εἰς τοὺς πεπολιτισμένους εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένα τὰ συναισθήματα αὐτά, διότι ὅχι μόνον οἱ ἄνθρωποι τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ἀλλ' ὅλοι πρὸς ἄλλους συνεργάζονται καὶ ἀλληλοβοηθοῦνται.

»Ὑπάρχουν ὅμως διάφορα εἶδη καὶ διάφοροι βαθμοὶ ἀλληλεγγύης, ἀλληλοβοηθείας καὶ συνεργασίας. Εἰς τοὺς ἀγρίους καὶ τοὺς ἡμιπολιτισμένους λαοὺς ἡ ἀλληλεγγύη καὶ ἡ ἀλληλοβοήθεια ἐκδηλοῦνται ὅταν ὑπάρχῃ κοινὸς κίνδυνος, ἐνῶ ὅσον ἀναπτύσσεται ὁ πολιτισμὸς, τόσον ἡ ἀλληλεγγύη καὶ ἡ ἀλληλοβοήθεια ἐκδηλοῦνται εἰς συνεργασίαν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ καὶ ὅταν δὲν πρόκειται περὶ κινδύνου. Ἐκ τῆς ἀλληλεγγύης αὐτῆς, τῆς ἀλληλοβοηθείας καὶ τῆς συνεργασίας προκύπτουν ὠρισμένοι τρόποι ὀργανώσεως.

»Εἰς ἐκ τῶν τρόπων αὐτῶν τῆς ὀργανώσεως εἶναι καὶ οἱ συνεταιρισμοί, οἱ ὁποῖοι, βασιζόμενοι εἰς τὰ συναισθήματα αὐτὰ τῆς ἀλληλεγγύης καὶ ἀλληλοβοηθείας, κανονίζουν τὰ

τῆς συνεργασίας τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες συγκατοικοῦν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον, ἢ εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν, ἢ κωμόπολιν. Ὁ εἰς γεωργὸς λ. χ. δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀγοράσῃ μίαν ἀλωνιστικὴν ἢ θεριστικὴν μηχανήν, καὶ ἂν ἡγόραζε τοιαύτην, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὴν χρησιμοποιῇ τόσο, ὥστε νὰ δικαιολογήσῃ τὰ ἔξοδα τῆς συντηρήσεως καὶ τῆς ἀγορᾶς αὐτῆς. Ὅλοι οἱ γεωργοὶ ὅμως ἐνὸς χωρίου ἢ καὶ μιᾶς μικρᾶς περιφερείας καὶ δύνανται νὰ ἀγοράζωσι τοιαῦτα μηχανήματα καὶ ἀνάγκην ἔχουσιν αὐτῶν.

»Εἰς μίαν πόλιν ἢ κωμόπολιν οἱ περισσότεροι ἀνθρωποὶ εἶναι πτωχοὶ καὶ δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν ἰδίας οἰκίας. Ἐξ ἄλλου δὲ κατοικοῦντες μὲ ἐνοίκιον δὲν δύνανται νὰ πληρώσωσι τόσο μεγάλα ἐνοίκια διὰ νὰ κατοικῶσιν ἀνέτως καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τῆς ὑγιεινῆς. Ὅτι ὅμως δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ μία οἰκογένεια, ἢ δύο τοιαῦται, κατορθώνουν πολλαί, αἱ ὁποῖαι συνεταιριζόμεναι κτίζουν οἰκίας καὶ κατοικοῦν πολὺ εὐθηνότερα καὶ καλύτερα.

»Καὶ ἄλλο παράδειγμα. Διὰ νὰ ἔλθῃ ὁ ἱατρὸς εἰς μίαν οἰκογένειαν ἐνὸς μικροῦ χωρίου ἀπὸ τὴν πόλιν ἢ κωμόπολιν, ἀπαιτεῖ μεγάλην ἀμοιβὴν δι' ὁδοιπορικὰ ἔξοδα καὶ διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν. Ὅταν ὅμως οἱ κάτοικοι αὐτοῦ τοῦ χωρίου ὅλοι συμφωνήσουν καὶ πληρώνουν ὠρισμένον μισθὸν εἰς τὸν ἱατρὸν, τότε αὐτὸς ὑποχρεοῦται νὰ ἔρχεται τακτικῶς καὶ νὰ περιθάλπῃ τοὺς ἀσθενεῖς, χωρὶς νὰ ἀπαιτῇ ἀπὸ κάθε οἰκογένειαν ὁδοιπορικὰ καὶ ἄλλα ἔξοδα διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ ἀσθενοῦς.

»Ἡ ὀργάνωσις λοιπὸν τῶν γεωργῶν διὰ νὰ ἀγοράζωσιν γεωργικὰ ἐργαλεῖα καὶ μηχανήματα, διὰ νὰ ἀσφαλίζουν τὰ σπαρτὰ κατὰ θεομηنيῶν κλπ., ἀποτελεῖ συνεταιρισμὸν γεωργικόν. Ἡ ὀργάνωσις τῶν κατοίκων μιᾶς πόλεως ἢ κωμοπόλεως χάριν ἐξασφαλίσεως κατοικιῶν καλεῖται οἰκο-

δομικὸς συνεταιρισμός. Ἡ τρίτη δύναται νὰ ὀνομασθῇ ὑγεινολομικὸς συνεταιρισμὸς κλπ.

— «Καὶ πῶς λειτουργοῦν οἱ συνεταιρισμοὶ αὐτοί;» διέκοψεν εἰς ἐκ τοῦ κύκλου ἡμῶν.

II

— «Κατὰ τὸν συνεταιρισμόν, μία κοινωνία, ἡ μία ἐπαγγελματικὴ τάξις ἀνθρώπων, σχηματίζει μίαν ἐταιρίαν, σύλλογον μὲ ἄλλας λέξεις, μὲ εἰδικὰ καταστατικὰ καὶ κανονισμῶν, οἱ ὅποιοι καθορίζουν τὸν σκοπὸν τῆς ἐνώσεως αὐτῆς, τὰ μέσα διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν, τὰς ὑποχρεώσεις καὶ τὰ δικαιώματα τῶν μελῶν καὶ ἄλλα παρόμοια ζητήματα. Ὁ συνεταιρισμὸς ὥς σύνολον ἀποτελεῖ νομικὸν πρόσωπον, δηλαδὴ δικαιοῦται νὰ ἔχῃ περιουσίαν ἐπ' ὀνόματί του καὶ νὰ ἀναφέρεται εἰς τὰ δικαστήρια ὥς ἂν ἦτο πραγματικὸν πρόσωπον.

»Τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων κατορθοῦνται οἱ σκοποὶ τῶν συνεταιρισμῶν, εἶναι πρῶτον μὲν τὰ χρήματα, τὸ κεφάλαιον, ἔπειτα δὲ καὶ ἡ ἐργασία καὶ αἱ γνώσεις, τὰς ὁποίας συνεισφέρουν οἱ ἀποτελοῦντες τὸν συνεταιρισμόν πρὸς πλήρωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ».

— «Καὶ ἔχομεν πολλῶν εἰδῶν συνεταιρισμούς, πάπτε μου;» ἠρώτησα ἐγώ.

— «Ὑπάρχουν διαφόρων εἰδῶν συνεταιρισμοί, ἑγγονέ μου, ἀλλὰ τὸ κυριώτερον εἶδος συνεταιρισμοῦ εἶναι ἐκεῖνο, κατὰ τὸ ὅποιον πολλοὶ ὁμότεχνοι φροντίζουν περὶ τῆς βελτιώσεως τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἐπαγγέλματός των.

»Πρὸς τοῦτο οὗτοι συναθροίζονται εἰς ἓν μέρος ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, συσκέπτονται καὶ ἀνταλλάσσουν τὰς γνώμας των περὶ τῆς βελτιώσεως τῶν ἐργασιῶν των. Ἐπίσης ἐκφράζουν τὰς εὐχὰς των πρὸς τὰς διαφοροὺς ἀρχάς, ἐκθέτοντες διὰ

νομίμου πάντοτε καὶ εὐσχήμου τρόπου τὰς γενικὰς ἀνάγκας καὶ τὰ κατάλληλα πρὸς τὴν πρόοδον τῆς ἐργασίας αὐτῶν νομοθετικὰ ἢ διοικητικὰ μέτρα.

»Θὰ ἐρωτήσετε τώρα βεβαίως ποῖον τὸ καθήκον ἐκάστου μέλους; ἐπρόσθεσε μόνος του ὁ πάππος.

»Ἐκαστον ἐκ τῶν μελῶν τῶν συνεταιρισμῶν τούτων προσφέρει μικρὰν χρηματικὴν συνδρομὴν, συνήθως μηνιαίαν ἢ ἐτησίαν, πρὸς σύστασιν μικροῦ ταμείου, τὸ ὁποῖον πληρώνει τὰ γενικὰ τοῦ συνεταιρισμοῦ ἔξοδα, ἦτοι τὸ ἐνοίκιον τοῦ γραφείου, τὰς δαπάνας τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ κανονισμοῦ, τῶν προγραμμάτων, τῶν ἀγγελιῶν καὶ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ συνεταιρισμοῦ. Μερικοὶ συνεταιρισμοὶ μάλιστα ἰδρύουν καὶ διατηροῦν σχολὰς πρακτικὰς τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν, καταρτίζουσιν βιβλιοθήκας καὶ ἐκδίδουσιν βιβλία χρήσιμα εἰς τὸ ἐπάγγελμα των.

»Ἄλλοι συνεταιρισμοὶ συγκεντρώνουν τὰ κεφάλαια καὶ τὰ ἀποταμιεύματα τῶν ὁμοτέχνων καὶ ἀγοράζουν δι' αὐτῶν μηχανάς, καταστήματα, οἰκόπεδα, ἐμπορεύματα, τρόφιμα κλπ. ἀναλόγως τοῦ συνεταιρισμοῦ. Τὰ ἀντικείμενα αὐτὰ ἢ εἶναι εἰς κοινὴν χρῆσιν τῶν μελῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ, ἢ διανέμονται μετὰξὺ τούτων κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ κατατεθέντα παρ' αὐτῶν χρήματα. Τοὺς τοιοῦτους συνεταιρισμοὺς ὀνομάζουν «συνεταιρισμοὺς παραγωγῆς».

»Ὑπάρχουν ὅμως καὶ οἱ «συνεταιρισμοὶ καταναλώσεως» λεγόμενοι, οἱ ὁποῖοι συγκεντρώνουν τὰ προϊόντα αὐτῶν εἰς κοινὴν ἀποθήκην καὶ τὰ πωλοῦν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς μεγάλας ποσότητας, χανδρικῶς, ἄνευ ἀνταγωνισμοῦ. Τὰ κηπνά, ἢ σταφίς, τὰ ἔλαια, ὅταν εἶναι συνεταιρισμοί, πωλοῦνται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ φέρουν περισσότερα κέρδη.

»Ἄλλου εἴδους συνεταιρισμοὶ πάλιν εἶναι οἱ «συνεταιρι-

σμοὶ ἀποταμιεύσεως», οἱ ὅποιοι ἰδρύνουν ταμιευτήρια, τὰ ὅποια δέχονται καταθέσεις καὶ δίδουν εἰς τὰ μέλη τοῦ συνεταιρισμοῦ δάνεια καὶ τὰ βοηθοῦν χρηματικῶς, ὅταν ἀσθενήσουν ἢ γηράσουν».

— «Καὶ αἱ τράπεζαι τότε δὲν εἶναι συνεταιρισμοί;» διέκοφεν ἄλλος ἐκ τῆς συγκεντρώσεως.

— «Βεβαίως καὶ αἱ τράπεζαι εἶναι εἶδος συνεταιρισμῶν, ἐσυνέχισεν ὁ πάππος προφανῶς εὐχαριστημένος διὰ τὴν μετὰ τόσου ἐνδιαφέροντος παρακολούθησιν τῆς ὁμιλίας του, «διότι συγκεντρώνουν τὰ κεφάλαια τῶν μετόχων καὶ ἐκδίδουν μετοχάς, τὰς ὁποίας ἀγοράζει ἕκαστος ἀντὶ ὠρισμένου ποσοῦ, διὰ τὸ ὅποιον λαμβάνει τόκον ἀπὸ τὴν τράπεζαν.

»Ὅπως δὲ εἶναι δυνατόν νὰ συγκροτῶνται μεγάλοι συνεταιρισμοί, οὕτω καὶ μικροί. Ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχη κοινὸν συμφέρον, καὶ τὸ συναίσθημα ὅτι αὐτό, τὸ ὅποιον δὲν δύναται ὁ εἰς ὁμόνους του νὰ κατορθώσῃ, δύνανται πολλοὶ ὁμοῦ συνεργαζόμενοι νὰ φέρουν εἰς πέρας.

»Καὶ ἡ «σχολικὴ κοινότης» ἐνὸς σχολείου εἶναι εἰς μικρὸς συνεταιρισμός, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἕκαστος μαθητῆς καὶ μαθήτρια συνεισφέρει κἄτι διὰ νὰ κάμουν ὅλοι μαζί μίαν ἐκδρομὴν μεγάλην, διὰ νὰ ἀγοράσουν βιβλία διὰ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ σχολείου, ἢ ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ὅλοι συνεργάζονται διὰ τὸν σχολικὸν κῆπον κλπ».

— «Τώρα ἐνόησα διατὶ ἔχομεν καὶ ἡμεῖς σχολικὴν κοινότητα», διέκοφεν ἐν ἄλλο μέλος τῆς συγκεντρώσεως, εἰς μικρὸς μαθητῆς τοῦ γυμνασίου.

— «Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ζῶα, παιδιὰ μου» τελειῶνων ὁ πάππος τὴν ὁμιλίαν του προσέθεσεν, ὅπως εἰς τοὺς μύρμηκας καὶ εἰς τὰς μελίσσας, εὐρίσκομεν τὴν ἀλληλεγγύην καὶ τὴν ἀλληλοβοήθειαν, τὴν βάσιν δηλαδὴ τῆς συνεργασίας καὶ τοῦ συνεταιρισμοῦ. Καὶ ναὶ μὲν εἰς αὐτὰ συμβαίνει τοῦτο ἐξ ἐν-

στίκτου, διότι τοιουτοτρόπως ἐπλάσε τὰ ζῶα αὐτὰ ὁ πανάγαθος Θεός, δύνανται ὅμως νὰ χρησιμεύσουν αὐτὰ ὡς αξιοζήλευτον παράδειγμα δι' ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖαι μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν των σκέπτονται καὶ μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν των φροντίζουν, χωρὶς νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν πόσον ὠφελοῦνται ἂν συνεργάζωνται καὶ ἀλληλοβοηθοῦνται, καὶ πόσον ζημιώνονται αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, ἂν δὲν συνεργάζωνται καὶ δὲν ἀλληλοβοηθοῦνται».

Ταῦτα εἶπεν ὁ πάππος καὶ ὅλοι ηὐχαριστήθησαν, διότι πρῶτην φορὰν ἤκουσαν τόσον χρήσιμα πράγματα.

23. Ἡ Ἑλληνικὴ ναυτιλία.

Ἐὰν ρίψωμεν ἐν βλέμμα εἰς τὸν Χάρτην τῆς Ἑλλάδος, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἡ πατρίς ἡμῶν, ἀποτελοῦσα τὴν τελευταίαν ἄκραν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, περιβάλλεται πανταχόθεν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἡ ὁποία πανταχοῦ εἰσχωρεῖ καὶ σχηματίζει κόλπους, ὅρμους καὶ πορθμοὺς διευκολύνοντας τὰ μέγιστα τὴν συγκοινωνίαν.

Προησθάνετο, νομίζει κανεὶς, ἡ θάλασσα ὅτι θὰ ἔφερε πολλάκις ἐπὶ τῶν γαλανῶν αὐτῆς ὑδάτων κατὰ τοὺς ἀρχαίους καὶ νέους χρόνους δαφνηφόρον τὴν Ἑλληνικὴν δόξαν, καὶ διὰ τοῦτο εἰσεχώρησε πανταχοῦ, καλοῦσα τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῶν ἀποτόμων θουνῶν εἰς τὰ παράλια. Οὐδεμία ἄλλη χώρα τοῦ κόσμου ἔχει σχετικῶς εἰς μίαν τοιαύτην ἔκτασιν μεγαλυτέραν περιφέρειαν αὐτῶν.

Εἰς τὴν θάλασσαν χρεωστεῖ ἡ Ἑλλὰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πολιτισμοῦ.

Οἱ Φοίνικες ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Φοινίκης ἐπιβαίνοντες κωπηλατουμένων πλοίων ἤρχοντο καὶ ἀντήλλασσαν τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν καὶ διέδιδον τὸν πολιτισμόν. Οἱ Ἕλλη-

νες διὰ θαλάσσης πάλιν ἐταξείδουν, ἔδρουν ἀποικίας εἰς ὅλα τὰ παράλια τῆς Μεσογείου, διετήρουν ἐμπόριον καὶ ἔφερον τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐτυχίαν εἰς τὴν πατρίδα των. Ἡ θάλασσα ἔσφσε πολλάκις τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ βεβαίαν καταστροφὴν καὶ ὑποδούλωσιν. Ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὰ «ξύλινα τεῖχη», τὰ ὁποῖα συνεδούλευσεν ὁ Θεμιστοκλῆς νὰ κατασκευάσουν οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην, καὶ ἀρκεῖ νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ποῖον σπουδαῖον πρόσωπον διεδραμάτισεν ὁ στόλος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος ἡμῶν ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ.

Ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν παραλίων καὶ ἀπὸ τῶν πολυαρίθμων κόλπων, λιμένων καὶ νήσων τοῦ Αἰγαίου ὁρμώμενοι οἱ Ἕλληνες ἔπλευσαν κατὰ τοὺς παλαιούς ἤδη χρόνους εἰς τὰς ἀκτὰς καὶ τοὺς λιμένας τῆς Μακεδονίας, τῆς Θράκης καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἰταλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας. Ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου μέχρι τῆς Μασσαλίας, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβειος μέχρι τῆς Ἀφρικῆς, ἐκινεῖτο ὁ Ἕλλην ναύτης καὶ ἡκμαζον Ἑλληνικαὶ πόλεις.

Ἀπὸ τῶν χρόνων, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλλὰς ὑπετάγη εἰς τοὺς Τούρκους, ἡ Ἑλληνικὴ ναυτιλία ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ, διότι οἱ κατακτηταὶ δὲν ἐπέτρεπον εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ ἀσκήσιν αὐτὴν ἐλευθέρως. Καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἡκμαζεν ἡ ναυτιλία τῶν ναυτικῶν κρατῶν τῆς Δύσεως. Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς συνετέλεσε πολὺ ἡ ἐφεύρεσις καὶ τελειοποίησις τῆς ναυτικῆς πυξίδος καὶ ἄλλων χρησιμωτάτων ναυτικῶν ἐργαλείων, ἡ τελειοποίησις τῶν ναυτικῶν χαρτῶν, καὶ πρὸ πάντων ἡ ὑπὸ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου γενομένη ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς. ἥτις προεκάλεσε τὴν ναυπήγησιν μεγαλυτέρων, ταχυτέρων καὶ ασφαλεστέρων πλοίων.

Ἐν τούτοις κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς τουρ-

κικῆς τυραννίας ἤρχισε πάλιν νὰ ἀναζῇ καὶ νὰ ἀναπτύσσεται ἡ Ἑλληνικὴ ναυτιλία.

Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1769 καὶ τὴν γενομένην τότε συνθήκην τοῦ Καϊναρτζῆ, ὅτε οἱ ναυτικοὶ ἡμῶν ἐδικαιοῦντο νὰ θέτωσι τὰ πλοῖα αὐτῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ρωσικῆς σημαίας, ἤρχισε τὸ Ἑλληνικὸν ἐμπορικὸν ναυτικὸν νὰ διαγωνίζεται ἐλευθέρως πρὸς τὸ ναυτικὸν ἄλλων χωρῶν. Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα καὶ ἰδίως τὰ πλοῖα τῆς Ὑδρας, τῶν Σπετσῶν, τῶν Ψαρρῶν, τοῦ Γαλαξειδίου, τῆς Ἀνδρου ἔπλεον εἰς διαφόρους λιμένας τῆς Ρωσσίας, τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ μετέφερον διάφορα ἐμπορεύματα, πρὸ πάντων δὲ σιτηρά.

Χάριν τοῦ ἐμπορίου εἰς πάσας τὰς μεγάλας τοῦ τότε Ὀθωμανικοῦ κράτους πόλεις καὶ ἀκόμη, πρὸς βορρᾶν μὲν εἰς Ὀδησσὸν καὶ Ταϊγάνιον τῆς Ρωσσίας, πρὸς δυσμὰς δὲ εἰς πάντας τοὺς κυριωτέρους λιμένας τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, ἰδρῦθησαν πλούσια Ἑλληνικὰ καταστήματα καὶ πρακτορεῖα, τῶν ὁποίων τινὰ μέχρι σήμερον ἀκμάζουν.

Ἐνῷ δὲ ὁ σῖτος τῆς Ρωσσίας μετεφέρετο διὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων εἰς τοὺς μεσημβρινοὺς τόπους καὶ εἰς τὴν ἄλλην Εὐρώπην, οἱ οἶνοι τῆς Σκοπέλου καὶ τῆς Θήρας, τὸ ἔλαιον τῆς Κρήτης καὶ τῶν Κυδωνιῶν, αἱ ξηραὶ ὀπῶραι τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Σμύρνης, τὰ βαμβάκερά καὶ μάλλινα ὑφάσματα καὶ χειροτεχνήματα τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἠπείρου μετεφέροντο εἰς τοὺς βορείους τοῦ Εὐξεινίου Πόντου καὶ εἰς ἄλλους λιμένας. Ἐνεκα δὲ τοῦ ἐμπορίου ἐγκατεστάθησαν πολλοὶ Ἕλληνες ἔμποροι εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Εὐρώπης καὶ διέδωκαν εἰς τὰς χώρας αὐτὰς πολλὰ ἐκ τῶν προϊόντων τῆς Ἑλλάδος.

Τοῦτο συνετέλεσε παρὰ πολὺ εἰς τὴν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς τῆς Κορινθιακῆς σταφίδος καὶ τῆς μετᾶξης.

Διὰ τῆς τοιαύτης ἐξαγωγῆς καὶ τῆς ἐμπορικῆς κινήσεως ἡ Ἑλλάς, ἡ ὁποία πρότερον εἶχε περιέλθει εἰς μεγάλην πενίαν, ἀνέλαβεν οἰκονομικῶς, τὸ δ' Ἑλληνικὸν ναυτικὸν ἀνεπτύχθη παρὰ πολὺ, διότι κατεσκευάσθησαν πολὺ περισσότερα καὶ πολὺ μεγαλύτερα ἢ πρότερον πλοῖα.

Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες ναυτικοί, οἱ διακλιέοντες τὴν Μεσόγειον, ἦσαν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐκτεθειμένοι εἰς μύριους κινδύνους ἕνεκα τῆς φοβερᾶς πειρατείας, τὴν ὁποίαν ἐξήσκουν ἀναφανδὸν καὶ ἀκωλύτως κατὰ πάσης σημαίας καὶ δυνάμεως οἱ ἐν τῇ Βορείῳ Ἀφρικῇ βάρβαροι δυνάσται τῆς Ἀλγερίας, τῆς Τριπόλεως καὶ τῆς Τύνιδος. Ἐνεκα τῆς ληστοπειρατείας ταύτης τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα κατεσκευάζοντο εὐδρομώτατα καὶ ἐξωπλίζοντο διὰ τηλεβόλων, οὕτω δὲ ὅχι μόνον τὸ ἐμπόριον διεξήγον ἀσφαλῶς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν πόλεμον ἡτοιμάζοντο, ὃ ὁποῖος ἐντὸς ὀλίγου ἐπρόκειτο νὰ ἐκραγῇ κατὰ τῆς Τουρκίας, πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας.

Αἱ συχναὶ μετὰ τῶν πειρατῶν συμπλοκαὶ ἐξήσκουν τοὺς Ἕλληνας ναύτας εἰς τὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον καὶ τοιούτοτρόπως κατηρτίζετο βαθμηδὸν Ἑλληνικὸν ναυτικόν, τὸ ὁποῖον μετὰ τινα ἔτη ἐδόξασε τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα.

Ἐφ' ὅσον ἐκυριάρχει ἡ ἰστιοφόρος ναυτιλία, ἡ Ἑλλάς ἤρχετο εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν. Ὅταν ὅμως ἀνεπτύχθη ἡ ἀτμήρης, ἤρχισεν ἡ ἰστιοφόρος νὰ παρακμάζῃ. Διὰ τοῦτο ἡ Ἑλληνικὴ ναυτιλία δὲν κατέχει μὲν τὰ πρωτεῖα, ἔρχεται ὅμως ἀμέσως μετὰ τὰς πρώτας ἐμπορικὰς ναυτικὰς δυνάμεις, διότι ἀριθμεῖ περὶ τὰς τέσσαρας χιλιάδας πλοῖα ἐκτοπίσματος δέκα τόννων καὶ πλέον τῶν δύο χιλιάδων πλοίων ἑνδεκα μέχρις ἑννεακοσίων τόννων. Ἐνφ' δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1875 ἡρίθμει ἡ Ἑλλάς 27 μόνον ἀτμόπλοια χωρητικότητος ἐν ὧν τόννων 8240, σήμερον ἔχει αὕτη τριακόσια καὶ πλέον χωρητικότητος 500 χιλιάδων τόννων, καὶ μερικὰ ὑπερωκεάνεια.

24. Τὸ Πάσχα τοῦ κανδηλανάπτου.

Εἰς τὰ ταπεινὰ κελλία τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Ἡλίου, ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸν λόφον, ὁ ὁποῖος δεσπόζει τῆς κωμοπόλεως, κατοικεῖ ὁ κανδηλανάπτης ὁλομόναχος.

Ὁ σκοπός, διὰ τὸν ὁποῖον εἶχον κτισθῇ τὰ κελλία αὐτὰ πέριξ τοῦ ναοῦ εἰς τὸν αὐλόγυρον, δὲν ὑφίστατο πλέον, διότι πρὸ πεντήκοντα καὶ πλέον ἐτῶν ἡ Μονὴ εἶχε διαλυθῇ καὶ ὁ τελευταῖος μοναχὸς εἶχεν ἐγκαταλείψει αὐτήν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐφρόντισαν οἱ πρόκριτοι τῆς κοινότητος διὰ τὸ κτίριον, διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ναοῦ καὶ διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ κήπου καὶ τοῦ ἀγροῦ, ἐγκαταστήσαντες ἐκεῖ νεωκόρον μετὰ τῆς οἰκογενείας του. Οὗτος ὑπηρετεῖ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ναοὺς καὶ ἐχρησίμευε συγχρόνως καὶ ὡς κήρυξ.

Μετὰ δεκαετίαν ὅμως ὁ νεωκόρος αὐτὸς ἀπεχώρησε, διότι ὁ υἱὸς του, ὅστις εἶχε κερδίσει ἀρκετὰ χρήματα εἰς τὴν Ἀμερικὴν, παρέλαβε τοὺς γονεῖς του εἰς τὴν πλησίον πόλιν, ὅπου εἶχεν ἐγκατασταθῇ, ἐπειδὴ κατ' οὐδένα τρόπον ἤθελε νὰ ἀφήσῃ τὸν πατέρα του νὰ βασανίζεται καὶ ταλαιπωρῆται τώρα, κατὰ τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν.

Ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ νεωκόρου κατὰ τὴν πρώτην πενταετίαν οὐδεὶς κατώκησεν εἰς τὰ κελλία. Ὁ κανδηλανάπτης τοῦ κεντρικοῦ ναοῦ μόνον μετέβαινεν ἐκεῖ καὶ ἐπεθεώρει τὴν κατάστασιν ἢ ἐκαθάριζε τὸν ναὸν καὶ ἤναπτε τὰς κανδήλας.

Ἐπίσης ἐπήγαινον καὶ πολλοὶ προσκυνηταί, ἐκ τῶν ὁποίων ὅσοι ἤρχοντο ἀπὸ μακρυνὰ μέρη, ἢ ἤθελον νὰ διανυκτερεύσωσι καὶ νὰ κάμωσιν ἀγρυπνίας, ἐκοιμῶντο εἰς τὰ κελλία, τὰ δυὸ-τρία δωμάτια δηλαδή, τὰ ὁποῖα εἶχον τὰ ἀπαραίτητα ἐπιπλα. Ἀλλ' ἡ ἐγκατάλειψις ἦτο ὅπως ὀλίποτε πλήρης καὶ οἱ τοῖχοι τῆς αὐλῆς εἶχον ἀρχίσει νὰ καταρ-

ρέουν, ἡ αὐλή τοῦ ναοῦ εἶχε χορταριάσει καὶ πληρωθῇ ἐξ ἀγριοδοτάνων, ἐνῷ ἐκεῖ ὅπου ἦσαν αἱ ἀποθήκαι, τὰ μαγειρεῖα, τὰ ὑπόγεια, εἶχον κτίσει τὰς φωλεάς των διαφόρων εἰδῶν ἄγρια ζῷα, ἀρουραῖοι, ποντικοί, γλαῦκες, κόρακες, καρακάξαι κλπ. Ὅπως δὲ συμβαίνει εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἡ φθορὰ ἐγένετο πάντοτε μεγαλυτέρα καὶ ἡ καταστροφὴ ἐπετάχυνεν ὅλον ἐν τὰ βήματα αὐτῆς.

Δὲν ἔπρεπεν ὅμως νὰ καταστραφῇ ἡ Μονή, διότι, καθὼς ἐμαρτύρει μία ἐπιγραφὴ ἐπὶ πλακὸς ἄνωθεν τῆς κυρίας εἰσόδου, ἦτο πολὺ παλαιὰ καὶ εἶχεν ἱστορικὴν σημασίαν. Οἱ κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως, οἱ ὁποῖοι δὲν ἤθελον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτῶν νὰ καταστραφῇ τὸ κειμήλιον αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐπὶ αἰῶνας συνετήρησαν οἱ πρόγονοὶ των, διαρκῶς κατηγόρουν τὰς κοινοτικὰς των ἀρχὰς διότι δὲν ἐφρόντιζον νὰ προφυλάξουν τὸ κτίριον τῆς Μονῆς ἀπὸ τὴν καταστροφὴν.

Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισαν αἱ κοινοτικαὶ ἀρχαὶ νὰ ἐγκαταστήσουν εἰς τὰ δωμάτια τῆς παλαιᾶς Μονῆς καὶ πάλιν τὸν νεωκόρον καὶ κήρυκα, ὅστις πρὸ ὀλίγου εἶχε διορισθῇ καὶ δὲν εἶχεν ἰδίαν οἰκίαν καὶ περιουσίαν. Ὁ νέος αὐτὸς κανδηλανάπτης ἦτο νέος καὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν, ἀκμαῖος καὶ ἰσχυρός, δραστήριος καὶ τακτικός, καὶ θὰ ἠδύνατο μετὰ τῆς νεαρᾶς συζύγου του καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ νεωκόρου νὰ ἐκτελῇ καὶ τὸν πέριξ τῆς Μονῆς κήπον καὶ τὸν ἀγρὸν νὰ καλλιεργῇ. Πράγματι δὲ μόλις ἐγκατεστάθη τὸ ἀνδρόγυνον αὐτὸ ἐκεῖ, ἡ παλαιὰ Μονὴ καὶ ὁ τόπος πέριξ ἔλαβον ἄλλην ὄψιν. Ἡ εἰκὼν τῆς ἐρημώσεως ἐξηφανίσθη, τὰ κελλία ἐπιδιωρθώθησαν, ἡ αὐλή καὶ τὰ πέριξ ἐκαθαρίσθησαν, καὶ ἦτο χαρὰ Θεοῦ νὰ κάθεται τις ὑπὸ τὴν μεγάλην πλάτανον πλησίον εἰς τὴν βρύσιν μὲ τὸ ἄφθονον καὶ δροσερώτατον ὕδωρ, ἢ νὰ κάθηται εἰς τὸ δῶμα τοῦ κωδωνοστασίου, τὸ ὁποῖον ὡς ὕψη-

λότατος πύργος ἐδέσποζε τῶν πέριξ καὶ παρῆχεν ὠραίαν θέαν.

Ἦδὴ ἡ παλαιὰ Μονὴ συνεκέντρωνε πολλοὺς ἀνθρώπους, ὅχι μόνον προσκυνητάς, ἀλλὰ καὶ ἐκδρομεῖς, οἱ ὅποιοι, ἰδίως τὸν Ἀπρίλιον καὶ τὸν Μάιον, ἀφοῦ ἐλειτουργοῦντο πρῶτον, διημέρευον ἐκεῖ, ἀποθαυμάζοντες τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως.

Κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτάς, λ.χ. τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τοῦ Πάσχα, εἰς τὸν ναὸν τῆς Μονῆς ἐγίνετο λειτουργία.

Ἐκεῖ ἐτελεῖτο ἡ δοξολογία διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πατρίδος ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ εἰς ἀνάμνησιν τῆς εἰκοστῆς πέμπτης ἐκείνης Μαρτίου τοῦ 1821, ὅτε εἰς τὴν Μονὴν τῆς Ἀγίας Λαύρας ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός. Ὅταν οἱ φάλται ἐφαλλον ἐκεῖ τὸ «εὐαγγελίζου γῆν χαρὰν μεγάλην, αἰνεῖτε οὐρανοὶ Θεοῦ τὴν δόξαν», ἐλάμβανε κανεὶς τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ γελῶσα φύσις μὲ τὰ μυρωμένα ἄνθη τῶν δένδρων καὶ τὸ πρᾶσινον ἔνδυμα ὁμίλει καὶ εὐηγγελίζετο χαρὰν μεγάλην, ἐνῷ ὁ κυανοὺς οὐρανὸς ἐδοξολόγει τὸν Ὑψιστον. Καὶ τότε εἰς τὰς ψυχὰς τῶν λειτουργουμένων καὶ προσευχομένων ἐκυριάρχει πλέον ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἄπειρος εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν Θεόν.

Τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα ἐγίνοντο ἐκεῖ ἀγρυπνίαι πολλαί.

Ἡ ἑορτὴ ὅμως τοῦ Πάσχα ἐωρτάζετο ὅλως ἐξαιρετικῶς.

Τὴν νύκτα ἐκρούετο ἡ μεγάλη λεγομένη καμπάνα, τῆς ὁποίας οἱ ἤχοι ἤκούοντο εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας καὶ πλέον. Ἐπειτα συνηθροίζοντο ἐκεῖ οἱ κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως καὶ πολλοὶ ἀπὸ τὰ πέριξ χωρία. Ὅταν ἐγέμιζεν ὁ ναὸς καὶ ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ ἀρχιερεὺς ἀπὸ τὴν ὠραίαν πύλην τοῦ ἱεροῦ θήματος ἐκάλει τοὺς χριστιανοὺς λέγων: «δεῦτε λάβετε φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου φωτός...», τότε ἄπειροι λαμπάδες ἠνάπτοντο καὶ οἱ ἐκκλησιαζόμενοι ἐξήρχοντο τοῦ ναοῦ μεταδιδόν-

τες ἐκεῖ κάτω, ὑπὸ τὴν μεγάλην πλάτανον, ὅπου ἐγίνετο ἡ Ἀνάστασις.

Τὸ θέαμα ἦτο ὄντως ἐξαίσιον. Ἀπὸ μακρὰν ἐφαίνοντο ὡς νὰ κατήρχοντο τὴν ὥραν ἐκείνην ἀστέρες ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Τοιαύτην ἐντύπωσιν ἔκαμνον αἱ πολλαὶ ἀνημμέναι λαμπάδες.

Ἀκολούθως συγχρόνως πρὸς τὸ φαλλόμενον «Χριστὸς ἀνέστη» ἠκούοντο ἄπειροι πυροβολισμοί, πολὺ δὲ μακρὰν ἀντήχουν οἱ τέσσαρες μεγάλοι κώδωνες κρουόμενοι χαρμῶνως. Ὁ ἐσπερινὸς τῆς Ἀναστάσεως, ἡ δευτέρα δηλαδὴ λεγομένη Ἀνάστασις, ἐτελεῖτο μετὰ πολὺ μεγαλυτέρας ἐπισημότητος καὶ μετὰ τὴν τελετὴν διπλοὶ καὶ τριπλοὶ χοροὶ ἐλάμβανον χώραν κάτω ἀπὸ τὴν πλάτανον καὶ εἰς τὰ πέριξ αὐτῆς.

Ὁ νεωκὸρος καὶ ἡ σύζυγός του ἔκαμνον ὅ,τι ἠδύναντο διὰ νὰ εὐχαριστήσωσι τοὺς προσκυνητὰς καὶ τοὺς ἐπισκέπτας. Τὰ δωμάτια τῆς κατοικίας καὶ τὸ μαγειρεῖόν των ἦσαν ἀνοικτά, διότι ἐκεῖ ἡτοιμάζοντο ἀναφυκτικά, φαγητὰ καὶ ὅ,τι ἄλλο διὰ τοὺς διασκεδάζοντας.

II

Διὰ τῆς ἐργασίας λοιπὸν καὶ ἐπιμελείας τοῦ νέου νεωκόρου ἡ Μονὴ εἶχεν ἀλλάξει ἐντελῶς ὄψιν. Δὲν ἦτο πλέον οὔτε ἡ μελαγχολικὴ κατοικία μοναζόντων καλογήρων, οὔτε ἐγκαταλελειμμένη καὶ ἔρημος περίπου κατοικία γλαυκῶν, νυκτερίδων καὶ ποντικῶν. Ἦτο τόπος ἀξιοζήλευτος, ὅπου ἡ ὄρασις ἐτέρπετο ἀπὸ τὴν ὡραίαν θέαν, ἡ ἀκοὴ ὑψοφραίνετο ἀπὸ τὸ κλάρυσμα τοῦ ὕδατος καὶ τὸ γλυκὺ κελάδημα τῶν ἀηδόνων, καὶ ὅπου τέλος ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐδοκίμαζεν εὐτυχεῖς στιγμὰς.

Δυστυχῶς ὅμως καὶ ἡ μεταβολὴ αὐτὴ δὲν διήρκεσε πολὺ. Τίς οἶδε ποῶς κακῶς δαίμων ἐφθόνησε τὴν εὐτυχίαν αὐτὴν, καὶ πρὶν παρέλθῃ δεκαετία ἀκόμῃ, κατὰ τὸ

ὄγδοον ἔτος ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ νεωκόρου ἐκαί, μίαν μελαγχολικὴν ἡμέραν τοῦ φθινοπώρου ἔκλεισε διὰ παντὸς τοὺς ὀφθαλμούς της ἢ σύντροφος τοῦ ἀτυχοῦς αὐτοῦ ἀνθρώπου, κατόπιν βαρείας ἀσθενείας.

Ἀπερίγραπτος ἦτο ἡ λύπη τοῦ συζύγου, ὅστις μετὰ τὴν ταφὴν τῆς προσφιλοῦς συντρόφου του, ἀπαρηγόρητος πλέον περιωρίσθη εἰς τὸ καθῆκον αὐτοῦ, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τόσα ἄλλα πράγματα, διὰ τὰ ὅποια ἐδείκνυε μέγα ἐνδιαφέρον πρότερον. Ἀπέβαλε τὴν κοσμικὴν στολὴν, ἐνεδύθη ἐν μαῦρον ρᾶσον, ἀφῆκε τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς του καὶ τὸν πῶγωνα νὰ μεγαλώσουν, ἐφόρεσεν ἓνα καλογερικὸν σκοῦφον καὶ ἐκλείσθη εἰς τὸ κελλίον του χωρὶς πλέον νὰ θέλῃ νὰ δέχεται κανένα. Ὡμίλει πολὺ ὀλίγον, διὰ μονοσυλλάβων σχεδὸν λέξεων, καὶ εἰς πάντα ἐπισκέπτῃν μετέδιδε τὴν μελαγχολίαν καὶ σκυθρωπότητα αὐτοῦ. Καὶ ὅχι μόνον εἰς τοὺς ἐπισκέπτας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ περιβάλλον τὸ φυσικὸν μετεδίδετο αὕτῃ ἡ λύπη καὶ μελαγχολία.

Ἡ μεγάλη πλάτανος, ἡ βρύσις, τὰ καθίσματα, ἡ αὐλὴ, εἴτε διότι δὲν ἐτύγγανον πλέον τῆς προηγουμένης περιποιήσεως, εἴτε διότι δὲν ἀντικρύζετο εἰς αὐτὰ ἡ χαρωπὴ μορφὴ τοῦ νεωκόρου καὶ τῆς συζύγου του, εἶχον προσλάβει μίαν κατηφῆ ὄψιν, ἡ ὁποία οὐδόλως πλέον προσεῖλκυε τοὺς φαιδρούς ὁμίλους διασκεδαζόντων ἐκδρομέων. Καὶ αὐτοὶ οἱ προσκυνηταὶ ἐγίνοντο σπανιώτεροι τώρα.

Οἱ πρόκριτοι τῆς κωμοπόλεως, εἴτε διότι ἐλυποῦντο τὸν δυστυχῆ αὐτὸν ἄνθρωπον, εἴτε διότι δὲν εὔρισκον ἄλλον νεωκόρον κατὰλληλον, ἀφῆκαν αὐτὸν εἰς τὴν θέσιν αὐτήν, ἐφ' ὅσον μάλιστα ἐξετέλει τὸ καθῆκόν του ἀνελλιπῶς καὶ ἐκαλλιέργει τὸν κήπον καὶ τὸν ἀγρόν.

Παρῆλθον ἔτη πολλὰ. Ὁ κανδηλανάπτης εἶχε γηράσει πλέον, αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ πῶγωνος αὐτοῦ εἰ-

χον γίνη κατάλευκοι ὡς ἡ χιών, δὲν ἔβλεπε καλὰ καὶ αἰ χεῖρές του ἔτρεμον. Ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἠσθάνετο μεγαλύτεραν τὴν κόπωσιν ἀπὸ τὸν καθαρισμόν τοῦ ναοῦ, ἀπὸ τὸ ἀναμμα τῶν κανδηλῶν καὶ ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐργασίας.

Οἱ κοινοτικοὶ ἄρχοντες διώρισαν καὶ ἄλλον βοηθόν του καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐγίνετο ἡ ἐργασία. Τὰς κανδηλάς ὅμως τοῦ ναοῦ ἤναπτε πάντοτε ὁ γέρων μόνος του καὶ ἔκρουε τοὺς κώδωνας ὁ ἴδιος ἐπὶ τινα χρόνον, ἕως ὅτου λόγῳ ἀδυναμίας πλέον ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ καὶ αὐτοῦ τοῦ ὄγκου καὶ νὰ ἐπιβλέπῃ μόνον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐργασιῶν, βοηθῶν καὶ τὸν ἱερέα κατὰ τὰς λειτουργίας ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος. Ἄλλ' ὅσον καὶ ἂν ἠνάγκαζεν αὐτὸν τὸ γῆρας νὰ περιορισθῇ, ἦτο ἀδύνατον κατὰ τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως τὸ Πάσχα νὰ μένῃ ἡσυχος. Ἦθελε νὰ ἀναδαίνη μόνος του τὰ μεσάνυκτα εἰς τὸ κωδωνοστάσιον καὶ νὰ κρούῃ τὴν μεγάλην καμπάναν.

Ἦτο νῦξ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Ἡ ὥρα ἦτο ἐνδεκάτη, καὶ ὁ ἱερεὺς εἶχε προσέλθει εἰς τὸν ναὸν διὰ τὴν μεγάλην τελετήν. Τότε ἐσηκώθη πάλιν ὁ ὑπέργηρος νεωκὸρος κατὰ τὴν συνήθειάν του διὰ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ κωδωνοστάσιον καὶ νὰ κρούσῃ τὴν μεγάλην καμπάναν. Μετὰ κόπου καὶ στήριζόμενος εἰς τὸν θραχίονα τοῦ βοηθοῦ του ἀνῆλθεν ἐπὶ τέλους, ἀλλ' ὅταν ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὸ σχοινίον, μόλις κατώρθωνε νὰ κινή τὸν βαρὺν κώδωνα, καὶ οἱ ἤχοι, τοὺς ὁποίους προὔκάλει, ἦσαν μᾶλλον πένθιμοι. Εὐτυχῶς ὁ νέος νεωκὸρος ἐβοήθησε μὲ τὰς ἰδικάς του χεῖρας καὶ ἀντήχησεν εἰς τὰ πέριξ ἡ κωδωνοκρουσία τῆς Ἀναστάσεως χαρμόσυνος.

Ἐπειτα ὁ γέρων ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν του πρὸς ἀνατολάς, παρετήρησε τὸν ἑναστρον οὐρανόν, καὶ ἔφαλε τρεῖς τὸ «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν...». Εἶχεν ὅμως ἐξαντληθῇ πολὺ καὶ ὠδηγήθη ὑπὸ τοῦ βοηθοῦ του εἰς τὸ δωμάτιόν του. Ἐκεῖ

Δ. Κ. Οἰκονομοπούλου. Ἀναγνωστικὸν Στ' τάξεως 6

ἐκάθισεν εἰς τὸ ἀναπαυτικὸν κάθισμά του, ἔλαβεν εἰς χεῖρας του τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἤρχισε νὰ ἀναγινώσκη τὴν περικοπὴν, ἣ ὁποία ἀναγινώσκεται τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ βοηθὸς του.

Ὅταν μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας ὁ ἐφημέριος μετὰ δύο-τριῶν κυρίων εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ διὰ νὰ τὸν χαιρετίσουν, διὰ νὰ τῷ εἶπουν «Χριστὸς ἀνέστη» καὶ νὰ προσφέρουν εἰς αὐτὸν μερικὰ κόκκινα αὐγά, εὗρον αὐτὸν ἀποθαμμένον ἐπὶ τοῦ καθίσματός του.

Ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐκοιμάτο, καὶ πλησίον του ἦτο ἀνοικτὸν τὸ Εὐαγγέλιον μὲ τὴν Περικοπὴν τοῦ Πάσχα, ἐντὸς δ' αὐτοῦ ἐφαίνετο τεμάχιον λευκοῦ χάρτου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχε γράφει διὰ μολυβδοκονδύλου μὲ τρέμουσαν χεῖρα: «Ἀναστάς ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ τάφου ἔδωκεν ἡμῖν τὴν αἰώνιον ζωὴν.....»

25. Ἀγριόγατα.

Ἐπικηρύσσει ἡ Κυβέρνησις τοὺς ληστές, οἱ χωρικοὶ τοὺς λύκους καὶ τοὺς ἀετούς, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἐσκέφθη νὰ ἐπικηρύξῃ τὴν ἀγριόγαταν, τὴν ἰγρίν αὐτὴν τοῦ ἐλληνικοῦ λόγγου. Ἄν τὰ πτηνὰ εἶναι χρήσιμα διὰ τὰ σπαρτά, τὰ ὁποῖα σφῶζουν ἀπὸ τὰ ἐπιβλαβῆ ἔντομα, ἡ ἀγριόγατα εἶναι ἀσφαλῶς ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς τῆς ἐλληνικῆς γεωργίας. Ζῇ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ πουλιά. Καὶ ὅσα ἀφίνει αὐτὴ, τὰ ξεσπαστρέουν τὰ φεῖδια. Εὐτυχῶς ὁ Θεὸς ἠθέλησε καὶ ἔβαλεν εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν αὐτὰ τὰ δύο κακοποιὰ πλάσματα τοῦ λόγγου.

Ἡ φειδολογικὴ τέχνη τῆς ἀγριόγατας εἶναι θαῦμα θαυμάτων πονηρίας. Ἄμα βλέπῃ φεῖδι τοῦ δίνει τὴν οὐράν της. Ἐκεῖνο παλεύει νὰ τὴν δαγκάσῃ, καὶ ἀφοῦ τοιουτοτρόπως τοῦ ἀπασχολήσῃ τὴν προσοχὴν μὲ τὴν οὐράν της, ὁρμᾷ

καὶ τὸ κτυπᾷ μὲ τὸ νύχι τῆς κατακέφαλα. Ἐὰν τὸ φεῖδι προφθάσῃ καὶ δεθῇ γύρω ἀπὸ τὸ σῶμά της ἡ ἀγριόγατα εἶναι χαμένη. Ἄλλ' ἔχει τόσῃν τέχνην, ὥστε ἡ μάχη θὰ ἀπολήξῃ εἰς θάρος τοῦ φειδιοῦ.

—Βέβαιος ὅμως νικητῆς κατὰ τοῦ φειδιοῦ εἶναι μόνον ὁ σκαντζόχοιρος. Πιάνει τὸ ἄκρον τῆς οὐρᾶς τοῦ φειδιοῦ καὶ ἀποσύρει ἀμέσως τὴν μούρην του εἰς τὸ ἀκανθῶδες κάλυμμα του. Ἐπειδὴ δὲ τὸ φεῖδι πιασμένον ἀπὸ τὴν οὐρὰν δὲν ἤμπορεῖ νὰ φύγῃ, στρέφει καὶ κτυπᾷ τὸν σκαντζόχοιρον ἢ μᾶλλον τ' ἀγκάθια του. Ὅσον δὲ πληγώνεται, τόσον ἐρεθίζεται καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ κτυπᾷ, μέχρις ὅτου ἐπὶ τέλους κατακομματιασθῇ ἐπάνω εἰς τὰ βελόνια τοῦ σκαντζόχοιρου.

Ἐπιστρέφω εἰς τὴν ἀγριόγαταν. Ἡ μόνη τέχνη της καὶ τὸ μόνον ἀγαθοποιὸν ἔργον της εἶναι ἡ φειδοφαγία. Διότι κανεὶς εἶδους καταστροφὴ δὲν ὑπάρχει ἄγνωστος εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν τίγριν. Κυνηγᾷ τοὺς λαγούς, τὰ πουλιά, τὰ ψάρια, ρημάζει τοὺς ὀρνιθῶνας καὶ τὰ μελισσομάντριά—σκοτώνει τὰς μελίσσας—ἐπὶ πλεόν δὲ ἔχομεν ἐδῶ ἓνα ἀτυχῆ χωρικὸν κυριολεκτικῶς «πετσοκομμένον» ἀπὸ τὰ νύχια της.

Πλάσμα πονηρότερον καὶ κακουργότερον δὲν ὑποθέτω νὰ ἔπεσεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ. Ἡ λαϊκὴ γλῶσσα ἔχει πρόχειρον τὴν φράσιν: «παραμονεύει σὰν ἀγριόγατα». Τὸ συνηθέστερον «παραμόνευμα» τῆς ἀγριόγατας εἶναι τὸ ἐξῆς:

Μία ἀγριόγατα κυνηγᾷ τὸν λαγόν. Ἡ ἄλλη «πιάνει τὸ καρτέρι» καὶ ἐκεῖ λουφάζει, σχεδὸν γίνεται ἓνα μὲ τὸ χῶμα. Ὁ λαγός, ὅταν καταδιώκεται, εἶναι στραβὸς ἀπὸ τὸν φόβον του. Ἀμα λοιπὸν πέσῃ εἰς τὸ καρτέρι, σωτηρίαν δὲν ἔχει. Τὰ νύχια τῆς ἀγριόγατας θὰ γαντζωθοῦν εἰς τὸν λαιμόν του.

Τὰ πουλιά πάλιν τὰ καταδιώκει ὡς ἐξῆς:

Πιάνει μίαν κορυφὴν δένδρου καὶ παρακολουθεῖ ἀπ' ἐκεῖ τὰς διευθύνσεις των. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀνοιξιν τὰ πουλιά

πηγαινοέρχονται εἰς τὰ δένδρα φέροντα τροφήν εἰς τὰ μικρά των, ἐκ τῶν κινήσεων αὐτῶν ἀνακαλύπτει τὴν φωλεάν των, καὶ ἅμα σουρουπώσῃ, ἀρχίζει τὴν δενδροπεριοδείαν. Ἐὰν γνωρίζετε τὸν ἐχθρὸν αὐτὸν τῶν πουλιῶν, ὁ ἑαρινὸς λόγος τὴν νύκτα θὰ σᾶς φαίνεται ἀτελείωτον θέατρον δραμάτων μητρικῆς στοργῆς.

Ὅλαι ἐκεῖναι αἱ φωναὶ τῶν πουλιῶν, τὰς ὁποίας ἀνύποπτος διαβάτης ἤμπορεῖ νὰ ὑποθέσῃ ὡς τραγούδια, εἰναὶ κραυγαὶ βοηθείας. Ἐνα νὰ τὴν ἰδῇ, θὰ μαζεύσῃ ἡ φωνὴ τοῦ ὅλα τὰ πουλιά τοῦ χωριοῦ.

26. Ἀνοικτοὶ ὀφθαλμοί.

Ὅταν ὁ Ἥλιος, ὁ υἱὸς τοῦ γεωργοῦ, ἦλθεν ἔξω εἰς τοὺς ἀγρούς, εἰς τὸν κάμπον, ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ εἶδε διὰ πρώτην φοράν τῶρα τὴν γῆν, ὡς ἐξαίσιον καὶ ἱερὸν πρᾶγμα.

Ἐσκυφεν εἰς τὴν γῆν καὶ ἔλαθεν εἰς τὰς χεῖράς του ἓνα βῶλον γῆς. Βαρὺς καὶ στερεὸς ἐφαίνετο οὗτος μεταξὺ τῶν δακτύλων του. Ἐξῶθεν ἀνοικτοκίτρινος καὶ σκληρὸς, ἔσωθεν ἀπαλὸς καὶ μελαφὸς. Ἦτο ἐν συγκρότημα ἀπὸ λεπτὰ ριζίδια, μικρὰ λιθάρια καὶ ἀπὸ ἄλλα μυστηριώδη πράγματα, τὰ ὁποῖα μὲ ἐν ὄνομα λέγονται γῆ, καὶ δὲν προσδιορίζονται ἄλλως, παρὰ ὡς ἄμμος, ἡ ὁποία τρίβεται καὶ γίνεται τόσον λεπτή, ὥστε νὰ κολλᾷ εἰς τὴν παλάμην καὶ νὰ κάμνῃ εὐδιακρίτους τὰς ἐπ' αὐτῆς γραμμάς.

Δὲν ἦτο ὁ βῶλος αὐτὸς ἐν θαῦμα πρὸ αὐτοῦ μεγαλύτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα, ὅσα θεωροῦνται θαύματα; Βεβαίως ἦτο θαῦμα καὶ μάλιστα θαῦμα, τὸ ὁποῖον πάντοτε ἐπαναλαμβάνεται. Αὐτὸ τὸ χῶμα, τὸ ὁποῖον καὶ τότε ἀκόμη κρατεῖ τὴν δρόσον καὶ τὴν ὑγρασίαν, ὅταν ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους

εἶναι ξηρὰ καὶ σκληρὰ ὅπως ἡ πέτρα· αὐτὸ τὸ χῶμα, τὸ ὅποιον καὶ τότε ἀκόμη εἶναι πλήρες θερμότητος, ὅταν ὁ ἀήρ εἶναι ψυχρός, αὐτὸ τὸ ὅποιον χαρίζει εἰς τὸν σπóρον ὕδωρ, θερμότητα καὶ δύναμιν, εἶναι θαυματουργόν.

Ὁ Ἡλίας ἔχαιρε παρὰ πολὺ διὰ τὸν βῶλον, καὶ ἀκόμη περισσότερον διότι ἠνοίχθησαν ἐπὶ τέλους οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ καὶ βλέπει τι ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πατεῖ. Ἐλαβε καὶ χόρτον, πολύτιμον, καλὸν χόρτον, τὸ ὅποιον τρέφει τὰς ἀγελάδας καὶ τὰ λοιπὰ ζῷα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος. Ἐμέθυεν ἀπὸ τὸ ἄρωμα αὐτοῦ, τὸ ὅποιον ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην τὴν ἀνθησιν, ἀλλὰ μὲ μίαν πρόσθετον ὁσμὴν, τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ προσδιορίσῃ κανεὶς ἀκριβῶς, καὶ ἡ ὁποία ὁμοιάζει μὲ τὴν ὁσμὴν τὴν ἐρχομένην ἐκ τῶν οἶναποθηκῶν, ὅπου λαμβάνει χώραν ζύμωσις τοῦ γλεύκους ἐκ σταφυλῶν τὸ φθινόπωρον.

Ἐπειτα ἐστάθη εἰς ἓνα ἀγρὸν βρύζης καὶ ἐθώπευε διὰ τῶν χειρῶν τοῦ τοὺς πρασίνοὺς ὑψηλοὺς καλάμους, θαυμάζων τὴν ἐλαστικότητα καὶ τὴν στιλπνότητα αὐτῶν. Ἐδοκίμασε τοὺς στενοὺς κόμβους αὐτῶν, οἱ ὅποιοι εἶναι σκληροὶ ὡς λίθος καὶ ἀκριβεῖς κατὰ τὰ διαστήματα καὶ τὸν σκοπόν, ὅπως τὰ τελειότατα μηχανήματα. Καὶ ἡσθάνετο διὰ τοῦτο τόσῃν ἱκανοποίησιν καὶ εὐχαρίστησιν, ὅσῃν καὶ ὁ σιδηρουργός, ὁ ὁποῖος ἐξετάζει ἐν καρφίον σφυρηλατηθὲν καὶ εὐρίσκει αὐτὸ τέλειον. Διὰ τοῦ βλέμματός τοῦ παρηκολούθησε τὸ μέγεθος τοῦ φυτοῦ ἀπὸ τῆς ρίζης, ὅπου ὁ κορμός τοῦ εἶναι ὑποκίτρινος καὶ τὸ φύλλον ξηρόν, διὰ τῶν διαστημάτων τοῦ καλάμου, μέχρι τῆς κορυφῆς ὅπου ὑφούται ὁ στάχυς, ἀπαράμιλλον καλλιτέχνημα, διὰ τῶν ἀρθρώσεων, τῶν μικρῶν βολβῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐξαρτημάτων, ἐντὸς τῶν ὁποίων αὐξάνει καὶ κρύπτεται ὁ καρπός, μέχρις ὅτου ὠριμάσῃ διὰ νὰ πέσῃ εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ

ἐπαναληφθῇ οὕτω τὸ θαῦμα τῆς βλαστήσεως τοῦ σπόρου ἐντὸς τοῦ χώματος καὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ φυτοῦ.

Ἦδη ἐβλεπεν ὁ Ἥλιος παντοῦ τὴν ἁρμονίαν, τὴν συμμετρίαν, τὸ θαῦμα, καὶ ἤκουε τὴν θείαν μουσικὴν τῆς φύσεως.

Ἦτο εἰς θέσιν πλεον νὰ ἀναγινώσκῃ τὸ βιβλίον τῆς φύσεως, νὰ ἐντρυφᾷ εἰς τὰς διαφόρους αὐτοῦ σελίδας, τὰς ὁποίας οὐδόλως προσέχουν ὅσοι δὲν ἔχουν ἀνοίξει τοὺς ἐσωτερικούς των ὀφθαλμούς, καὶ νὰ θαυμάζῃ τὴν πανσοφίαν καὶ τὴν ἀγαθότητα καὶ παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ.

27. Γῆ καὶ οὐρανός

Τὸ βλέμμα στρέφω πρὸς τὴν γῆν
καὶ βλέπω καὶ θαυμάζω
καὶ τῆς σοφίας τὴν πηγὴν
ἐν συστολῇ δοξάζω

κι' ἐξίσταμαι δοξολογῶν
τὸν πάνσοφον Δημιουργόν.
Δειμῶνες ὄρη, ποταμοί,
ἀνθόσπαρτοι κοιλάδες,

χαράδραι, ρύακες, δρυμοί,
γελῶσαι πεδιάδες,
τὸ πᾶν τερψίθυμος εἰκὼν
τὸ θέαμα μαγευτικόν.

Παρατηρῶ τὸν οὐρανόν.
Τί κάλλος! ἔφης ποία!
Αὐγάζον φῶς παντοτεινόν,
Ὑψίστου παρουσία!

Κι' ἐξίσταμαι δοξολογῶν
τὸν Πάνσοφον Δημιουργόν.

Τοῦ θόλου ὄψις κυανῇ,
ἀνατολὴ ροδίνῃ,

χρυσῇ νεφέλῃ φαεινῇ,
ἀστέρες καὶ σελήνη,
τὸ πᾶν τερψίθυμος εἰκὼν
καὶ θέαμα μαγευτικόν

Ἄλ. Κατακουζηνὸς

28. Τὸ ἔαρ.

Ἡ χιὼν πρὸ πολλοῦ ἐξέλιπεν ἐκ τῶν πεδιάδων. Μόνον εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλῶν ὀρέων φαίνεται ποῦ καὶ ποῦ ὀλίγη ἀκόμῃ. Τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν καὶ τῶν ρυάκων κυλίσονται ἤδη ἀπαλά, ἀπαστρέπτοντα ἐκ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου, καὶ κελαρύζουν ὥραιότατα.

Ὁ βορρᾶς ἀπὸ πολλοῦ ἔπαυσε νὰ πνέῃ ψυχρός. Τὸ βαρὺ θρόισμα τῶν δένδρων δὲν ἀκούεται πλέον. Ἄνεμοι μαλακώτεροι καὶ αὔραι θερμότεραι πνέουν καὶ μόνον ἐλαφρὸς ψίθυρος ἀκούεται. Ἡ παχεῖα καὶ σκοτεινὴ ὀμίχλη πρὸ πολλοῦ δὲν φαίνεται πλέον. Ὑπεράνω τῶν λειμῶνων καὶ παρὰ τὰς πλευρὰς τῶν λόφων καὶ τῶν βουνῶν ἐλαφροὶ μόνον καὶ διαυγεῖς ἀτμοὶ πλανῶνται. Ἡ θάλασσα δὲν εἶναι, ὥς ἄλλοτε, ἀγρίη. Τὰ μυκώμενα κύματα αὐτῆς δὲν ἀκούονται πλέον. Ἦδη εἶναι ἤρεμος, στίλβει δὲ ὑπὸ τὰς λαμπρὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου.

Τὰ ὄρη, οἱ λόφοι, τὰ δάση, αἱ κοιλάδες, αἱ πεδιάδες, οἱ κῆποι, οἱ ἀγροί, ἡ χώρα ὅλη δὲν εἶναι πλέον γυμνή. Τὰ

ὄρη, οἱ λόφοι καὶ τὰ δάση λάμπουν ἐκ τῆς νέας αὐτῶν χλόης. Αἱ κοιλάδες καὶ οἱ λειμῶνες πρασινίζουν. Ὅλος ὁ τόπος λάμπει μὲ τὸν νέον αὐτοῦ πράσινον καὶ πολύχρωμον στολισμόν. Ἀκόμη καὶ ὁ ἔρημος βράχος στολίζεται διὰ κλάδων καὶ αἱ κρῆναι καὶ αἱ ὄχθαι τῶν ρυακίων καὶ τῶν ποταμῶν κοσμοῦνται διὰ πρασίνων θάμνων.

Ἡ νυκτερινὴ σιγή, ἥτις ἐπεκράτει εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ εἰς τὰς πεδιάδας καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα μέρη τῆς γῆς, δὲν ἐπικρατεῖ πλέον. Αἱ χελιδόνες καὶ τὰ λοιπὰ ἀποδημητικὰ πτηνά, τὰ ὅποια φεύγουν κατὰ τὸ τέλος τοῦ φθινοπώρου, ἐπανῆλθον πάλιν. Ἀντηχοῦν δὲ ἐκ τῶν γλυκυτάτων κελάδημάτων αὐτῶν τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση, οἱ λειμῶνες καὶ αἱ λόχμαι, οἱ κῆποι καὶ οἱ ἀγροί.

Εἶναι ἔαρ! Ὁ χειμὼν παρῆλθεν. Ὅλος ὁ κόσμος λαμποκοπᾷ ἐξ ὠραιότητος καὶ μεγαλοπρεπειάς. Ὁ οὐρανὸς εἶναι αἰθριὸς καὶ φωτεινός. Ὁ ἥλιος λάμπει. Αἱ νεφέλαι φεγγοβολοῦν. Ἡ θάλασσα, οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ λίμναι λαμποκοποῦν. Ὅμοιως καὶ τὰ βαθύσκια δάση, τὰ ὑψηλὰ ὄρη, οἱ ἀγροί καὶ οἱ κῆποι καὶ αἱ κατοικίαι τῶν ἀνθρώπων. Ἡ πρωία εἶναι ὠραιωτάτη. Αὖρα, ἀπαλὴ καὶ μυροβόλος, πνέουσα διασεύει ἐλαφρῶς τοὺς κλάδους τῶν ἀνθούτων δένδρων. Καταπίπτουν δὲ ἐξ αὐτῶν ὡς λεπτὴ δροχὴ ἐπὶ τῆς γῆς ἅπειρα ὠραῖα ἄνθη. Ἡ πρωινὴ δρόσος ἐπικαθημένη ἐπὶ τῆς χλόης, ἐπὶ τῶν ἀνθέων καὶ ἐπὶ τῶν καλύκων τῶν ἡμοιανγομένων ρόδων, στίλβει ὡς ἀδάμας. Τὰ λαμπρὰ χρώματα τῶν ἀναριθμήτων ἀνθέων καταθέλγουν τὸν ὀφθαλμόν, λεπτὴ εὐωδία καὶ γλυκεῖα θερμότης ἔρχεται πανταχόθεν. Ἀντηχοῦν δὲ πανταχοῦ ὁ τριγμὸς τῶν παραθύρων, ὁ βόμβος τῶν μελισσῶν καὶ τὸ γλυκύτατον κελάδημα τῶν ὀδικοῦν πτηνῶν.

Ἡ δύσις εἶναι μεγαλοπρεπεστάτη. Τὰ νέφη πορφυροῦνται καὶ διὰ μέσου αὐτῶν λάμπουν τὰ ἅπειρα ὠραῖα χρώματα

αὐτῶν. Ὁ φλογερὸς δίσκος τοῦ ἡλίου ἀργά-ἀργά μετὰ μεγίστης μεγαλοπρεπείας κρύπτεται ὀπισθεν τῆς θαλάσσης. Μακρόθεν δὲ ἀκούονται αἱ γλυκεῖαι φωναὶ τῶν καλλικειλάδων ἀηδόνων.

Ἡ ἐσπέρα εἶναι θαυμασιωτάτη. Ἡ ἀργυρόχρους σελήνη χύνει τὸ θελκτικὸν αὐτῆς φῶς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, ἐπὶ τῶν δασῶν, ἐπὶ τῶν ὑδάτων καὶ ἐπὶ τῶν σιωπηλῶν κατοικιῶν τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ἀστéρες λαμπυρίζουν λαμπροὶ εἰς τὸ στερέωμα ρίπτοντες ἐπὶ τῆς γῆς γλυκεῖας τὰς ἀκτῖνας αὐτῶν. Τὰ ἄνθη σιωπηλὰ στρέφουν πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰς τρυφεράς αὐτῶν κάλυκας καὶ διαχύνουν ὠραιοτάτας εὐωδίας εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν.

Ὁλος ὁ κόσμος ζωογονεῖται, κινεῖται, ἀγάλλεται καὶ δοξάζει τὸν μέγαν δημιουργὸν τῆς πλάσεως κατὰ τὴν ὠραιότητα αὐτὴν ὥραν τοῦ ἔτους, κατὰ τὸ ἔαρ.

Ὁ ἥλιος στέλλει ἐξ οὐρανοῦ τὸ γλυκὺ φῶς καὶ τὰς θερμὰς τοῦ ἀκτῖνας, τὰ νέφη ἀφίνουν ἐπὶ τῆς γῆς τὰ ὕδατα αὐτῶν. Γεννῶνται δὲ καὶ τρέφονται καὶ αὐξάνουν ἐκ τούτων ἅπειρα πλῆθη ζώων καὶ φυτῶν. Οἱ ποταμοί, αἱ λίμναι καὶ αἱ θάλασσαι πληροῦνται ὑπὸ ἀναριθμήτων νέων ἰχθύων.

Τὰ ὄρη, τὰ δάση, αἱ πεδιάδες καὶ αἱ κοιλότητες πληροῦνται ὑπὸ ἀναριθμήτων νεαρῶν θηρίων καὶ ὑπὸ ἀπείρων νεαρῶν ἐρπετῶν καὶ ἐντόμων, πτερωτῶν καὶ ἀπτέρων. Τὰ δένδρα καὶ οἱ θάμνοι πληροῦνται ὑπὸ ἀναριθμήτων νεαρῶν πτηνῶν. Τὰ ὄρη, οἱ λόφοι, αἱ πεδιάδες, οἱ ἀγροί, οἱ κῆποι καὶ ὅλη ἡ γῆ λαμβάνει νέαν ζωὴν διὰ τῆς νέας βλαστήσεως καὶ διὰ τῆς νέας ἀνθήσεως.

Οἱ κλάδοι τῶν δένδρων καλύπτονται ὑπὸ νέων φύλλων καὶ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, τῶν ἐξωγκωμένων, ἀναδίδονται νέοι βλαστοί. Ὁ νέος κιστὸς περιελίσσεται περὶ τὰ δένδρα ζωη-

ρὸς καὶ θαλερός. Τὰ κλήματα θάλλουν. Ἡ ἐλαία προβάλλει εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τὸν στιλπνὸν καρπὸν αὐτῆς.

Πάντα τὰ ὀπωροφόρα δένδρα ἀναδίδουν μεταξὺ τῶν ἀνθέων τοὺς καρποὺς αὐτῶν. Οἱ κῆποι εἶναι πλήρεις τρυφερῶν ρόδων, οἱ ἀγροὶ πλήρεις κρίνων καὶ ἴων ὠραισιτάτων, οἱ λειμῶνες, αἱ πεδιάδες, αἱ ὄχθαι τῶν ρυακίων καὶ ὅλη ἡ γῆ πλήρης ἀναριθμήτων πολυχρώμων καὶ εὐωδῶν ἀνθέων. Ἀκόμη καὶ οἱ τοῖχοι τῶν ἐρειπίων καὶ οἱ τάφοι τῶν νεκρῶν δὲν μένουν γυμνοί. Στολίζονται καὶ αὐτοὶ κατὰ τὴν μεγάλην ταύτην ἑορτὴν τῆς φύσεως διὰ χλόης τρυφεράς καὶ δι' ἀνθέων πολλῶν καὶ ὠραίων.

Ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ χαίρονται κατὰ τὴν τερπνὴν ταύτην ὥραν τοῦ ἔτους. Εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς ποταμούς, εἰς τὰς λίμνας ζωηρότατα κινουῦνται οἱ ἰχθύες καὶ περιχαρῇ παίζουν τὰ μικρὰ ψαράκια.

Ὑπὸ τὴν χλόην εἰς τοὺς θάμνους τῶν λειμῶνων καὶ τῶν δασῶν ἔρπουν τὰ ἔρπετα καὶ ἀναρριχῶνται τὰ ἔντομα. Αἱ ψυχαὶ εὐθυμότατα παίζουν ἐπὶ τῶν ἀνθέων πετώσαι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, τὰ πτηνὰ φαιδρότατα διασχίζουν τὸν ἀέρα καὶ εὐθυμότατα, ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον καὶ ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον, πετοῦν.

Ὁ λέων βρυχᾶται ἡμερώτερον εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἐκ χαρᾶς φρίζει τὴν χαίτην αὐτοῦ. Οἱ σκύμνοι τῶν λεόντων καὶ τὰ νεογνὰ πάντων τῶν θηρίων περιχαρῶς σκιρτοῦν εἰς τοὺς θαθεῖς δρυμοὺς τῶν δασῶν καὶ εἰς τὰς πυκνὰς λόχμας τῶν ὀρέων.

Οἱ αὐλοὶ καὶ τὰ ἄσματα γλυκύτατα πληροῦν τὸν ἕρα καὶ πανταχοῦ ἀντηχοῦν τὰ βήματα τῶν εὐθύμων χορευτῶν, χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις παντοῦ. Ἀκόμη καὶ ὁ γέρον αἰσθάνεται εὐχαρίστησιν κατὰ τὸ ἔαρ, θερμαινόμενος ὑπὸ τῶν ἀπαλῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου.

Ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ κινοῦνται καὶ ὅλα ἐργάζονται κατὰ τὴν ζωηράν ταύτην ὥραν τοῦ ἔτους. Ἡ νῆσσα κολυμβᾷ, ὁ γέρανος ταξιδεύει, ἡ μέλισσα συλλέγει ἐκ τῶν ἀνθέων τὴν εὐώδη ὕλην, ἐκ τῆς ὁποίας κατασκευάζει τὸ μέλι αὐτῆς, τὰ πτηνὰ κατασκευάζουν τὰς φωλεάς των καὶ ζητοῦν τροφήν δι' ἑαυτὰ καὶ διὰ τὰ μικρὰ αὐτῶν τέκνα.

Οἱ κηπουροὶ καλλιεργοῦν τοὺς κήπους αὐτῶν. Οἱ γεωργοὶ ἐργάζονται εἰς τὰς ἀμπελῶνας καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς αὐτῶν. Οἱ ναῦται ἐτοιμάζουν διὰ μακρινὰ ταξίδια τὰ πλοῖά των.

Ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ δοξολογοῦν, ἕκαστον διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ γλώσσης, τὸν Πλάστην κατὰ τὸ ἔαρ.

Ἐκ τῶν κοιλάδων ἀκούονται τὰ βελάσματα τῶν ποιμνίων, τὰ ὁποῖα ὁδῶσιν ἐπὶ τῆς χλόης τῶν λειμῶνων. Ὑπὸ τὴν χλόην καὶ ὑπὸ τὰς σκιὰς τῶν θάμνων οἱ κύνες βομβοῦν. Εἰς τὸν ἀέρα οἱ κώνωπες τρίβουν. Περὶ τὰς κάλυκας τῶν ἀνθέων αἱ μέλισσαι βομβοῦν. Ἀπὸ τὰ ὕψη, μεταξὺ γῆ· καὶ οὐρανοῦ, ὁ κορυδαλλὸς σκορπίζει τὸ γλυκύτατον ἄσμα αὐτοῦ. Ἀπὸ τὰς λόχμης τῶν δασῶν καὶ τῶν κήπων ἀκούεται ἡ γλυκυτάτη φωνὴ τῆς ἀηδόνος. Ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον ἐπαναλαμβάνεται τὸ εὐθυμον ἄσμα τῶν σπίνων. Ἐκ τῶν θάμνων τῶν ὀρέων καὶ τῶν βράχων, ἐκ τῶν δένδρων τῶν κήπων καὶ τῶν δασῶν, ἀντηχοῦν τὰ γλυκύτατα ἄσματα τῶν πτηνῶν.

Ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ ἐκπέμπουν χαρμοσύνους φωνὰς ἵνα δοξάζουν τὸν Δημιουργόν, ὅστις τόσον ὥραϊα ἐτόλισε τὴν γῆν καὶ τόσον ὥραϊον ἔκαμε τὸν κόσμον.

29. Ἑαρινὴ ἐσπέρα.

Πρὸς τὴν δύσιν ὁ ἥλιος κλίνει
κι' εἰς νέφη ἐκρύβη χρυσᾶ,
λεπτὴ ζεφυρίτις φυσᾷ,
κι' ἀρώματα χύνει.

Ἡ γλαῦξ τὸν κλαυθμόν τῆς τονίζει,
τὸ ἄσμα σιγᾷ τῶν πτηνῶν,
ἀχλὺς τὰς μορφὰς τῶν βουνῶν
ἡρέμα σκοτίζει.

Ἀγέλη λευκὴ καταβαίνει
τὸν λόφον, καὶ ἄσμα γνωστὸν
συμφάλλει ὁμάς ἐργατῶν,
ἐνῶ διαβαίνει.

Πρὸς τὸ ἄσμά των μέλπ' ἡ φλογέρα
κι' ἤχει τῶν ἀμνῶν βρυχηθμός
κι' εὐήχων κωδῶνων ρυθμός
πληροῖ τὸν ἀέρα.

Ἴδου καὶ ἡ λίμν' ἡ μεγάλη!
Εὐθύμως τραχεῖς ἄλιεῖς
ἀνέλκουν, τὴν ἄγκυραν εἰς,
τὸ δίκτυον ἄλλοι.

Καὶ μ' ἔρρυθμον δοῦπον τῆς κώπης
ἡ λέμβος ἐγγύς μου περᾷ.
Κυλίου μ' ἀφροὺς τὰ νερὰ
καὶ τρῶει ἡ τρόπις.

Ὡχρὰ δ' ἀπ' ἀντίκρ' ἡ σελήνη
τὰς ἄκρας ἀφείσα τῆς γῆς
ἐν μέσῳ βαθείας σιγῆς
τὴν λάμψιν τῆς χύνει.

30. Οί μύρμηκες νοσοκόμοι.

«Πρό τινων ἐτῶν, ἐνῷ εὕρισκόμενῃ εἰς τὴν ὁροσειρὰν τῆς Πίνδου», ἤρχισε νὰ διηγῆται εἰς φυσιοδίφης, «ἐγενόμην θεατῆς ἑνὸς λίαν περιέργου ὅσον καὶ ἐνδιαφέροντος φαινομένου. Κατάκοπος ἀπὸ τὴν μακρὰν πορείαν ἀνὰ τὴν ὁροσειρὰν καὶ τὰς κορυφὰς τοῦ ὄρους, εἶχον καθίσει μίαν θερινὴν ἡμέραν εἰς τὴν ρίζαν μεγάλης δρυὸς διὰ νὰ ἀναπαυθῶ. Ὀλίγον παρέκει ἐκελάρυζε τὸ ὕδωρ μιᾶς δροσερωτάτης πηγῆς.

»Ἐνῷ ἐκαθήμην, ὅλως τυχαίως ἔστρεψα τὸ βλέμμα μου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἀνεκάλυψα μετὰ μεγάλης μου λύπης ὅτι διὰ τῶν ὑποδημάτων μου εἶχον πατήσει πολλοὺς μύρμηκας καὶ καταχώσει αὐτοὺς εἰς τὸ ὑγρὸν—μᾶλλον λασπῶδες—ἔδαφος κάτωθεν τῶν ποδῶν μου. Συγχρόνως παρετήρησα ὅτι ἐκείθεν διήρχοντο ἄπειροι μύρμηκες πηγαίνοντες εἰς τὴν φωλεάν των, ἡ ὁποία ἦτο ἐκεῖ πλησίον εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ κορμοῦ τῆς δρυὸς.

»Ἡ εἶδησις τῆς καταστροφῆς, τὴν ὁποίαν εἶχον προξενήσει ἀκουσίως διὰ τῶν ὑποδημάτων μου, φαίνεται ὅτι μετεδόθη λίαν ταχέως μεταξὺ τῶν ἐργαζομένων μυρμηκῶν, διότι πρὶν ἐγὼ ἀντιληφθῶ ἀκόμη περὶ τίνος πρόκειται, παρετήρησα ὅτι ὁ τόπος τοῦ δυστυχήματος τῶν συναδέλφων των ἐγέμισεν ἀπὸ μικροὺς καὶ εὐκινήτους μύρμηκας. Μετὰ σπουδῆς ἔτρεχον ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἐνῷ ἐγὼ εἶχον ὅλην τὴν ἄνεσιν καὶ τὴν εὐκαιρίαν τώρα νὰ γνωρίσω τοὺς μύρμηκας καὶ δι' ἄλλην θαυμαστὴν ιδιότητά των.

»Ἐπρόκειτο δηλαδὴ κατὰ τὴν σπουδὴν αὐτῶν ταύτην ἀκριδῶς περὶ διασώσεως ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἶχον καταστῆ θύματα καὶ εἶχον πληγωθῇ ἢ ἀποθάνει ὑπὸ τὸ πέλμα τῶν ὑποδημάτων μου. Κατὰ πρῶτον ἡ νοσοκομειακὴ αὐτὴ βοήθεια παρεσχέθη εἰς τοὺς πληγωμένους, οἵτινες δι' ἑνὸς μέ-

ρους τοῦ σώματός των ἦσαν ἀκόμη χωμένοι εἰς τὴν γῆν. Ὅταν οἱ τρέξαντες ἀνεκάλυπτον μύρμηκα εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ἐλάμβανον αὐτὸν ἀπὸ τὸ ἐλεύθερον μέρος τοῦ σώματός του καὶ ἔσυρον μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις των ἠνωμένας ἔξω. Ἐπειτα εἰς μύρμηξ ἐλάμβανε τὸν πληγωμένον καὶ προσεπάθει νὰ μεταφέρῃ αὐτὸν εἰς τὴν φωλεάν.

»Μερικοὺς ἀπὸ τοὺς μεταφέροντας παρηκολούθησα δύο μέτρα μακρὰν ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ δυστυχήματος τῶν μυρμηκῶν. Παρέκαμπτον ἢ ὑπερεπήδων ἀκούραστοι ὅλα τὰ μεσολαβοῦντα ἐμπόδια, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐχρησιμοποιοῦν ἓνα καλάμιον ἢ κορμὸν χόρτου ὡς γέφυραν, ὅπου παρουσιάζετο λίθος τις παρέκαμπτον αὐτὸν διὰ κυκλικῆς πορείας, παρ' ὅλα δὲ τὰ ἐμπόδιά των οὐδέποτε ἐλησμόνουν ἢ ἔχανον τὴν κατεύθυνσιν πρὸς τὴν φωλεάν.

»Εἰς μίαν θέσιν παρετήρησα τρεῖς μύρμηκας ἱσταμένους ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου καὶ ἀργοῦντας, ὥς νὰ εἶχον συμβούλιον. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐφρόντιζον νὰ βυθίζουν τὰς κεφαλὰς των εἰς τὸ χῶμα, καὶ ἔδιδον τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἤθελον νὰ σκάψουν τὴν γῆν. Ἀλλὰ τὸ ὑγρὸν χῶμα εἶναι διὰ τοὺς μύρμηκας ἀρκετὰ σκληρόν. Μήπως εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ εὕρισκοντο μύρμηκες παραχωμένοι; Ἐσκαψα λοιπὸν μὲ τὸ μαχαίριόν μου εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, καὶ πράγματι εἰς βάθος ἡμίσεος ἑκατοστομέτρου ἀνεκάλυψα ἓνα μύρμηκα βαρέως πληγωμένον καὶ κολλημένον εἰς ἓν τεμάχιον πηλοῦ. Ἀφοῦ ἠλευθέρωσα αὐτὸν ἀπὸ τὴν πηλόν, τὸν παρέδωκα εἰς τοὺς νοσοκόμους, οἵτινες ἀμέσως παρέλαβον αὐτὸν καὶ ἤρχισαν νὰ τὸν μεταφέρουν.

»Ἄλλῃ ἐσκαφῇ διὰ τοῦ μαχαιριδίου ἔφερε τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα.

»Σπάνιον ὅμως παράδειγμα αὐτοθυσίας μου παρουσίασεν εἰς μύρμηξ, τὸν ὁποῖον εἶχον ἐλευθερώσει ἐπίσης ἀπὸ τὴν

πηλόν. Μολονότι και ὁ ἴδιος ἦτο βαρέως πληγωμένος, ὥστε μετὰ πολλοῦ κόπου νὰ δύναται νὰ κινῆται, ἐν τούτοις ἐλάμβανε μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν διάσωσιν ἐνὸς δυστυχοῦς γείτονος του, ὅστις μέχρι τοῦ ἡμίσεος τοῦ σώματος του ἦτο ἀκόμη χωμένος εἰς τὴν γῆν. Ἐφρόντισα, ἐννοεῖται, καὶ ἐδῶ νὰ δώσω χεῖρα βοήθειας.

»Ἐνας ἄλλος μύρμηξ, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἠκρωτηριασμένον τὸ ὀπίσθιον ἡμισυ τοῦ σώματός του—πιθανῶς ἐκ προηγουμένου τινος δυστυχήματος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον εἶχεν ἰαθῇ—ἐδείκνυνεν ὅλως ἐξαιρετικὸν ζῆλον κατὰ τὸ γενικὸν αὐτὸ ἔργον τῆς διασώσεως. Καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸ ἔργον αὐτό, διὰ νὰ ἐπανορθώσω κατὰ τι τοῦλάχιστον τὸ ἀδίκημα, τὸ ὁποῖον ἔστω καὶ ἀκουσίως ἐπροξένησα.

»Μετὰ μίαν ὥραν εἶχε μεταφερθῇ καὶ ὁ τελευταῖος πληγωμένος μύρμηξ καὶ ἤρχισαν νὰ περισυλλέγωνται καὶ οἱ ὀλιγώτερον πληγωμένοι καὶ οἱ νεκροί. Τοιουτοτρόπως ἐντὸς ὀλίγου εἶχε καθαρισθῇ ἐντελῶς ὁ τόπος τοῦ δυστυχήματος.

31. Ἡ ἔχιδνα.

«Τώρα θὰ εἶναι ὥραϊα ἐδῶ», ἐσκέφθη εἰς ποντικὸς, ὁ ὁποῖος εἶχεν εὖρει φωλεὰν εἰς ἓνα πυκνὸν θάμνον, κάτωθεν μιᾶς μεγάλης γηραιᾶς δρυός.

Τὸ καταφύγιόν του ἐκεῖ ἐφαίνετο πρώτης τάξεως.

Τὰ τέκνα τοῦ δασοφύλακος, τοῦ ὁποῖου ἡ οἰκία μόλις ἀπείχεν ὀλίγα βήματα ἀπὸ τὴν μεγάλην δρῦν, εἶχον κατασκευάσει ἐκεῖ φωλεὰς ἀπὸ χόρτα καὶ ἀπὸ βρύα, καὶ ἐν ἀναπαυτικὸν κάθισμα ὑπὸ τὴν δρῦν.

Τί ἄλλο ἠθέλεν εἰς ποντικὸς τοῦ δάσους; Αἱ φωλεαὶ ἦσαν ἰδεώδεις κατοικίαι δι' αὐτόν. Ἐπειτα ἐκεῖ ὑπῆρχον τόσα πράγματα πρόχειρα, τὰ ὅποια θὰ ἦσαν λίαν σπάνια

καὶ δυσεύρετα εἰς ἄλλον τόπον. Ψιχία ἄρτου, ἀπορρίμματα φαγητοῦ, φλοιοὶ καρπῶν, σπόροι καὶ τόσα ἄλλα, εὕρισκοντο ἐν ἀφθονίᾳ. Ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ τὸ δάσος δὲν ἀπέχει πολὺ, ὅπου ἐν ἀνάγκῃ ἦτο δυνατόν νὰ εὕρισκῃ πληθὺς ξηρῶν καρπῶν, βαλάνους, καρύδια, κουκουνάρια, σπόρους κλπ.

«Πόσον ὥραϊα εἶναι σήμερον!» ἐσκέπτετο ὁ μικρὸς ποντικός καὶ ἐπῆδα ἀπὸ τὴν χαράν του ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. «Νὰ ἓνας μικρὸς κύνθαρος ἐκεῖ!» Μὲ ἐν πῆδημα τὸν ἀρπάζει, τὸν φονεύει, ἀποκόπτει τὰ πτερὰ καὶ τὰ σκέλη του, καὶ καθήμενος ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν του ἀρχίζει νὰ τρώγῃ μὲ πολλὴν ὄρεξιν κρατῶν τὸ θήραμα διὰ τῶν δύο ἐμπροσθίων ποδῶν. «Καὶ ἐκεῖνο ἐκεῖ; Ἄ! ναί! Νὰ μία ζουμερὴ καὶ ὥραϊα κάμπη. Ἐπὶ τέλους! ἦλθαν καὶ δ' ἐμένα εὐτυχισμένα χρόνια!»

Ἀκριβῶς τὸ ἴδιον σκέπτεται καὶ τὸ τέρας ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶναι ἐξηπλωμένον κάτω ἀπὸ τὸν ἴδιον θάμνον, ὅπου εἶναι ὁ ποντικός, καὶ ἀπολαμβάνει τὸν ἥλιον τοῦ Ἀπριλίου. Ἐπὶ μίαν ἤδη ὥραν εἶναι ἐξηπλωμένη ἐκεῖ ἡ ἐχιδὼνα καὶ ἔχει τὸ βλέμμα αὐτῆς διαρκῶς ἐστραμμένον πρὸς τὸν ποντικόν. Ὅπως εἶναι ἐκεῖ τεντωμένη φαίνεται ὡς καστανόχρους, μὲ βρύα περιτυλιγμένη ρίζα πεύκης, καὶ μόνον οἱ ἐρυθροὶ δολοφόνοι ὀφθαλμοὶ αὐτῆς καὶ ἡ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν προτεινομένη γλῶσσα δίδουν νὰ ἐννοηθῇ ὅτι πρόκειται περὶ ὄντος ἔχοντος κρέας καὶ αἷμα.

Ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου μέχρι τῆς ἀνοίξεως ἦτο ναρκωμένη καὶ ἀνίκανος κάτω ἀπὸ τὰ βρύα καὶ ἐπάνω τῆς κατῳκει ὁ ποντικός. Ὅταν ὁ ἥλιος ἤρχισε νὰ θερμαίνεται καὶ ἡ χλόη νὰ μεγαλώνῃ καὶ νὰ πρασινίξῃ, τότε ἐξύπνησεν, ἐσύρθη ἔξω ἀπὸ τὴν κρύπτην τῆς, ἔπιε μέχρι κόρου ἀπὸ τὴν δρόσον, ἐθερμάνθη εἰς τὸν ἥλιον καὶ ἀνέκτησε τὴν εὐκίνη-

σίαν καὶ τὴν εὐκαμφίαν αὐτῆς. Ἐπειτα ἤρχισε νὰ ἔρπη εἰς τοὺς πέριξ θάμνους, μέχρις ὅτου τὸ παλαιὸν δέρμα τῆς ἔμεινεν ἐκεῖ ὡς ἀργυρόχρουν, ἀραχνοῦφαντον δικτυωτόν. Ἀκολούθως, ἀφοῦ ἐξεκουράσθη, ἠσθάνθη ὅτι ἐπείνα παρά πολὺ.

«Ἄ! νὰ ἔνας ποντικός!» ἐσκέφθη. Ἄλλ' ἐνῷ ὁ ποντικός τώρα ἦτο πλησίον αὐτῆς, ὕστερον ἀπὸ ὀλίγον ἀπεμακρύνθη. Οἱ ποντικοὶ εἶναι ταχεῖς, αἱ ἔχιδναι ὅμως βραδυκίνητοι. Ἄλλ' οἱ ποντικοὶ εἶναι καὶ ἀπρόσεκτοι, ἐνῷ αἱ ἔχιδναι ἔχουν μεγάλην ὑπομονήν. Τώρα οἱ ἐρυθροὶ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐχίδνης κατευθύνονται διαρκῶς πρὸς τὰ ἐκεῖ, ὅπου ἐπῆδα ὁ ποντικός. Γνωρίζει ὅτι θὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν ἐκεῖ, ὁπόθεν ἤρχισε νὰ πηδᾷ. Ἀλλὰ νά, ἦλθεν πάλιν ὁ ποντικός πλησίον τῆς ἐχίδνης. Μία μυῖα μὲ ἠκρωτηριασμένα πτερὰ, ἡ ὁποία ἐκινεῖτο ἀπηλπισμένη ἐπάνω εἰς τὴν ἄμμον, εἶχε προσελκύσει τὴν προσοχήν του. Μὲ ἐν πῆδημα λοιπὸν συλλαμβάνει τὴν μυῖαν καὶ ἀρχίζει νὰ γευματίζει. Ἀλλοίμονον ὅμως!

Ἀργὰ-ἀργὰ τώρα σηκώνει ἡ ἔχιδνα τὴν κεφαλὴν τῆς, καὶ ἀφοῦ εἶδε καλὰ ποῦ ἔπρεπε νὰ κτυπήσῃ, μὲ ἀστραπιαίαν ταχύτητα κατηύθυνεν αὐτὴν πρὸς τὸν τράχηλον τοῦ ποντικοῦ, ὅπου ἐδύθισε τοὺς δηλητηριώδεις ὀδόντας τῆς.

Ὁ μικρὸς ποντικός ἐξέβαλε μίαν κραυγὴν πόνου, ἀφῆκε τὴν μυῖαν νὰ πέσῃ, ἔκαμεν ἐν πῆδημα καὶ ἐν ἄλλο ἀκόμῃ, κατόπιν ἔπεσε κάτω, ἤρχισε νὰ τρέμῃ καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν.

Βραδέως τώρα πλησιάζει ὁ ὄφις, λείχει τὸ θήραμα, περιτυλίσσει αὐτό, ἔπειτα ἀνοίγει τὸ στόμα καὶ τὸν φάρυγγα ὅσον ἦτο δυνατόν, λαμβάνει μέσα κατ' ἀρχὰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ποντικοῦ καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατέπιεν αὐτόν. Μετὰ τοῦτο ἀπесύρθη εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἐνήδρευε, καὶ ἐκεῖ ἐπὶ μίαν ὥραν καὶ πλέον παρέμεινεν ἀκίνητος. Ἐπειτα πάλιν ἤρχισε νὰ φαίνεται ζωὴ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τῆς. Ἐν ζεῦγος μικρῶν πτηνῶν, σπίνων, πετᾷ τώρα δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ εἰς

τὸν θάμνον ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τῆς δρυός. Ἀργὰ καὶ μετὰ προσοχῆς ἔρπει τὸ θηρίον πρὸς τὰ ἐκεῖ. Τὰ μικρὰ πουλάκια εἶναι ὑψηλὰ εἰς τὸν θάμνον, δὲν αποκλείεται ὅμως νὰ κατέλθωσι καὶ χαμηλότερα.

«Νά! νά! ἐδῶ» φωνάζει τὸ ἐν πτηνὸν καὶ συλλαμβάνει διὰ τοῦ ράμφους του τὴν μίαν κάμπην μετὰ τὴν ἄλλην ἐπὶ τῶν κλώνων καὶ τῶν φύλλων τοῦ θάμνου. Ἄλλ' ἐκεῖ κάτω, εἰς τὸ ἔδαφος ἀκριβῶς, ἔχουσιν ἀνοίξει αἱ κάλυκες ἀνθέων διαφόρων καὶ ἐξ ἑκάστου κρέματα καὶ μία χονδρὰ καὶ παχεῖα κάμπη. Τοῦτο ἐλκύει τὰ πτηνὰ πρὸς τὰ κάτω. Τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν μάλιστα εὐρίσκεται τώρα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ συλλέγει τὰς κάμπας. Ἀλλὰ «πικ» ἔξαφνα φωνάζει, πετᾷ πρὸς τὰ ἄνω, ἔπειτα κτυπᾷ τὰ πτερά του, τρέμει καὶ μετ' ὀλίγον μένει νεκρόν. Ἐντρομον πλησιάζει τὸ ἀρσενικόν, θρηνεῖ, πετᾷ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπὸ τὴν λύπην καὶ τὴν ἀπελπισίαν του, ἔπειτα ἔρχεται πάλιν πλησίον τῆς νεκρᾶς συντρόφου του. Πάλιν τώρα προβάλλει ἡ κεφαλὴ τῆς ἐχίδνης καὶ μὲ τὴν ἰδίαν πάντοτε ἀστραπιαίαν ταχύτητα ρίπτει κάτω καὶ τὸ ἀρσενικὸν νεκρόν.

Δύο ἡμέρας καὶ δύο νύκτας χωνεῖ τώρα ἡ ἐχίδνα ὅ,τι κατεβρόχθισεν. Ἐπειτα ἡσθάνθη πάλιν πείναν. Ἀλλὰ μικρὰ πτηνὰ, βάτραχοι, μικροὶ ποντικοὶ εὖρον σκληρὸν θάνατον ἀπὸ τοὺς δηλητηριώδεις ὀδόντας τῆς ἐχίδνης, ἡ ὁποία λίαν προνοητικῶς εἶχεν ἐκλέξει τὸν τόπον αὐτὸν ὡς κατοικίαν τῆς. Ἀγροί, ἐλώδεις ἐκτάσεις, λιθάδια καὶ δάσος συρρέουν ἐδῶ καὶ παρέχουσι πολλὴν λείαν, δηλαδὴ ποντικούς, ἀρουραίους, βατράχους, μικρὰ πτηνὰ καὶ τόσα ἄλλα. «Ἐδῶ ἡμπορεῖ νὰ ζῇ κανεὶς πολὺ εὐχάριστα», σκέπτεται ἡ ἐχίδνα.

Αὐτὸ τοῦτο ἔχουν κατὰ νοῦν καὶ τὰ τέκνα τοῦ δασοφύλακος, τὰ ὁποῖα ἔρχονται τραγουδῶντα μὲ τὰς ἀγελάδας των.

Νά! Ἐκεῖ εἶναι τὸ δάσος, ὅπου ἀργότερα θὰ ὑπάρχουν

διαφόρων ειδῶν καρποί, μούρα, κάστανα, καρύδια καὶ τόσα ἄλλα. Ἐδῶ εἶναι τὸ πταμάκι, ὅπου ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ ψαρεύῃ καὶ νὰ κολυμβᾷ, ὅταν εἶναι πολλή ζέστη. Καὶ ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο δένδρον, ἀπὸ τὴν δρυῖν, εἶναι τὸ κάθισμα μὲ ἀπαλὰ βρύα καὶ χόρτα, ὅπου ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ κάθῃται, νὰ ξεκουράζεται καὶ νὰ εὐχαριστῇται βλέπων γύρω του τὰ πράσινα λιβάδια, τὰ δάση, τὰ δένδρα, τοὺς πελαγεοὺς καὶ τὸν ὠραῖον γαλανὸν αὐρανόν.

Ἀλλὰ τὸ κάθισμα κάτω ἀπὸ τὴν δρυῖν ἔπαθε κάπως ἀπὸ τὴν κακοκαιρίαν καὶ τὴν ὑγρασίαν. Πρέπει νὰ ἐπιδιορθωθῇ.

Ὁ Πέτρος πηγαίνει νὰ φέρῃ μερικὰ ἐργαλεῖα καὶ σάνδια, καὶ ὁ Χρῖστος ἀρχίζει ἀμέσως νὰ καθαρίζῃ τὸ κάθισμα ἀπὸ τὰ ξηρὰ χόρτα καὶ τὰ φύλλα. Τὴν στιγμὴν ὅμως κατὰ τὴν ὁποίαν κατέφθανεν ὁ Πέτρος μὲ τὰ ἐργαλεῖα, κάτι ἐδάγκασε πολὺ δυνατὰ τὸν Χρῖστον, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸν πόνον ἐφώνησε δυνατὰ «ὦχ!» καὶ ἔδειξε κατάχλωμος τὸν μέγαν δάκτυλον τῆς δεξιᾶς χειρὸς του εἰς τὸν ἀδελφόν του. Ἐνῶ ἐκαθάριζεν εἶχε πλησιάσει παρὰ πολὺ τὴν ἔχιδναν, καὶ αὐτὴ τὸν ἐδάγκασεν εἰς τὸν δάκτυλον. Εὐθὺς ἀφῆκεν ὅλα ἐκεῖ καὶ ἔτρεξαν εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου ὁ πατὴρ ἀφῆκε νὰ τρέξῃ ἀρκετὸν αἷμα ἀπὸ τὴν πληγὴν, ἔδωσε σφικτὰ τὴν χεῖρα ὀλίγον ἄνωθεν τοῦ καρποῦ, ἔπειτα ἔδωσε τὴν πληγὴν ἀφοῦ ἔχυσεν ἐπ' αὐτῆς γάλα πηκτὸν καὶ ἀμέσως ἔσπευσε νὰ φέρῃ τὸν πληγέντα υἱόν του εἰς τὴν πόλιν, εἰς τὸν ἱατρόν.

Οὗτος ἤνοιξεν ἀκόμη περισσότερον τὴν πληγὴν, ἔκαμε μίαν-δύο ἐνέσεις, καὶ μετὰ δέκα πέντε ἡμέρας εἶχε κλείσει ἡ πληγὴ. Μόνον ὅταν ἐπρόκειτο νὰ βρέξῃ καὶ νὰ μεταβληθῇ ὁ καιρὸς ἠρθάνετο ἰσχυροὺς πόνους εἰς τὴν χεῖρά του ὁ Χρῖστος.

Ἀλλὰ τί ἀπέγινεν ἡ ἔχιδνα;

Ἦτο μία θερμὴ ἡμέρα τοῦ Μαΐου, ὅταν ἡ ἔχιδνα ἐδάγκ-

κασε τὸν Χρῖστον, μία ἀπὸ τὰς ἡμέρας δηλαδή, κατὰ τὰς ὁποίας αἱ ἔχιδναι ἔχουν μεγάλην πείναν.

Μετὰ τὸν θόρυβον καὶ τὴν τραχὴν, τὴν ὁποίαν προσ- κάλεσαν τὰ παιδιὰ ἐκεῖ κάτω ὑπὸ τὴν δρυῖν, οὔτε ποντικοὶ πλέον, οὔτε μικρὰ πτηνὰ ἔμειναν εἰς τοὺς πέριξ θάμνους. Καὶ ἀφοῦ ἀνεχώρησαν ὅλα τὰ ζῷα ἐκεῖθεν ἔφυγε καὶ ἡ ἔχιδνα, ἡ ὁποία τώρα ἔστησε τὴν φωλεάν της κάτω ἀπὸ ἄλλον θάμνον, πέραν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ δάσους. Ἐκεῖ ἤκουε τὴν κίνησιν μικρῶν πτηνῶν, ποντικῶν, σκισούρων, βατράχων καὶ ἄλλων κατοίκων τοῦ δάσους καὶ τοῦ λειμῶνος καὶ ἐσκέπτετο ὅτι δὲν ἔχασε καὶ μεγάλα πράγματα, διότι ἔφυγεν ἀπὸ τὴν δρυῖν. Ἐνῷ ὅμως ἐσύρθη ἔξω διὰ τὰ προσανατολισθῆ εἰς τὸ περιβάλλον καὶ νὰ εὔρη τίποτε νὰ φάγη, ἀπὸ μίαν ὑψηλὴν λευκὴν, ἐκεῖ πλησίον, ὥρμησεν ἐναντίον της εἰς πελαργὸς καὶ μὲ ἐν ἰσχυρὸν κτύπημα διὰ τοῦ ράμφους του ἔσχισε τὴν κεφαλὴν της εἰς δύο. Ἐπειτα παρέλαβεν αὐτὴν εἰς τοὺς ὀνυχὰς του καὶ τὴν μετέφερεν εἰς τὴν φωλεάν του, ὅπου οἱ μικροὶ πελαργοὶ ἐπερίμεναν μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα τροφῇ.

32. Τὸ φθινόπωρον.

Μετὰ τὸ θέρος ἔρχεται τὸ φθινόπωρον. Ἦδη ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου ἐλαττοῦται, αἱ ἡμέραι γίνονται βραχυτέραι καὶ αἱ νύκτες μικρότεραι καὶ ψυχρότεραι. Ὁ ἀήρ εἶναι κατὰ πολὺ δροσερώτερος καὶ ὁ οὐρανὸς συχνάκις παρουσιάζεται σκεπασμένος ἀπὸ μαῦρα ἢ μολυβδόχροα σύννεφα. Ὁ θερισμὸς ἔχει τελειώσει πρὸ πολλοῦ, αἱ δὲ πεδιάδες εἶναι ἔρημοι πλέον. Τώρα γίνεται ἡ συγκομιδὴ τῶν διαφόρων καρπῶν, μήλων, ἀπιδίων, δαμασκηνῶν, ὁ τρύγος τῶν σταφυλῶν καὶ ἡ ἐσκαφὴ τῶν γεωμήλων. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὑπάρχουν καὶ ἀγροὶ ἐσπαρμένοι δι' ἀραβοσίτου, τοῦ ὁποίου ὁ καρπὸς ἔχει

κιτρινίσει πλέον καθώς και ὁ κορμός, καὶ εἶναι ἕτοιμος πρὸς συγκομιδὴν.

Τὰ φύλλα τῶν δένδρων ἔχουσι κιτρινίσει καὶ ἀρχίζουν νὰ πίπτουν ἀπὸ τὰ δένδρα, ἐνῶ τὰ δάση λαμβάνουν τώρα ποικιλίαν χρωμάτων μὲ τὰ κίτρινα, πράσινα, ἐρυθροπράσινα, ἐρυθρὰ φυλλώματα. Πολλὰ πτηνὰ ἔχουσι παύσει πλέον τὸ ὥραϊον κελάδημά των, καὶ ὅσα εἶναι ἀποδημητικά, ὅπως αἱ χελιδόνες, αἱ πελαργοί, αἱ ἀηδόνες, συναθροίζονται εἰς σμήνη καὶ ἐτοιμάζονται διὰ νὰ ταξιδεύσουν εἰς θερμότερους τόπους τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου θὰ διέλθουν τὸν χειμῶνα.

Ὑστερα ἀπὸ ὀλίγον ὅλα θὰ μείνουν γυμνά, ὁ ἄνεμος θὰ παρασύρῃ τὰ ξηρὰ φύλλα καὶ αἱ πρῶται βροχαὶ θὰ φέρουν τὸ ψῦχος, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ προάγγελος τοῦ χειμῶνος.

Καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον παρουσιάζεται ἐνίοτε ὁ ἥλιος λαμπρὸς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ θερμαίνει μὲ τὰς ἀκτῖνάς του τὴν γῆν. Ἰδίως ὅταν γίνεται ὁ τρύγος τῶν ἀμπέλων, ὅταν συλλέγωνται τὰ καρύδια, τὰ κάστανα, τὰ λεπτοκάρυα, αἱ ἐλαῖαι, δοκιμάζομεν εὐχαριστήσεις ὁμοίας πρὸς τὰς ὁποίας δὲν δοκιμάζομεν κατὰ τὰς ἄλλας ἐποχὰς τοῦ ἔτους.

Τὸ φθινόπωρον εἶναι ὁ καιρὸς τῆς συγκομιδῆς, τῆς ἀνταμοιβῆς τῶν κόπων καὶ τῆς ἐργασίας τοῦ γεωργοῦ, τοῦ κηπουροῦ, τοῦ ἀμπελουργοῦ. Καὶ διὰ τοὺς ἄλλους ἐπαγγελματίας εἶναι ἐποχὴ ἐσοδείας, ἀποθηκεύσεως τροφίμων, ἐνδυμάτων, ὕλης θερμάνσεως καὶ ἄλλων πραγμάτων ἀπαραιτήτων διὰ τὸν χειμῶνα. Οἱ μύρμηκες εἰς τὰς φωλεάς των καὶ αἱ μέλισσαι εἰς τὰς κυψέλας των ἔχουσιν ἀποθηκεύσει ἐπίσης τὰ τρόφιμα διὰ τὸν χειμῶνα. Εἰς τὰς κυψέλας μάλιστα τὸ μέλι εἶναι τόσο πολὺ, ὥστε νὰ δύνανται καὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ λαμβάνουν ἐν μέρος διὰ τὴν ἰδικήν των χρῆσιν. Διὰ τοῦτο τώρα γίνεται καὶ ὁ τρύγος εἰς τὰς κυψέλας.

Οἱ γεωργοὶ πρὸ πολλοῦ ἔχουσι στοιβάσει τὸ ξηρὸν χόρτον καὶ τὸ ἄχυρον εἰς τοὺς ἀχυρῶνας. Εἶναι ἡ τροφή τῶν

ζώων διὰ τὸν χειμῶνα. Ὅπου ὅμως εἶναι πολλὰ ζῶα, πρό-
βατα, αἰγες, βόες καὶ σχηματίζουν ἀγέλας, ἐπειδὴ δὲν εἶναι
δυνατὸν νὰ συγκεντρωθῇ τόση τροφή ὥστε νὰ ἐπαρκέσῃ διὰ
τὴν διατροφήν των τὸν χειμῶνα, ἀναγκάζονται νὰ μεταφέ-
ρουν οἱ κτηνοτρόφοι τὰ ποίμνια καὶ τὰς ἀγέλας εἰς χαμηλό-
τερα καὶ θερμότερα μέρη. Ἐδῶ ἡ γῆ παρέχει ξηρὸν χόρτον,
ρίζας καὶ θαμνοκλάδους κατὰ τὸν χειμῶνα, καὶ ἐνωρὶς περὶ
τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνοιξέως παρουσιάζει τὸ πρᾶσινον χόρτον. Τὰ
θερμότερα αὐτὰ μέρη εἶναι προσήγια καὶ ὀνομάζονται παρα-
χειμάδια ἢ χειμαδιά. Ἐνίοτε ὅμως καὶ ἐκεῖ παρουσιάζεται
ὁ χειμὼν βαρὺς καὶ τότε ὑποφέρουσι πολὺ τὰ δυστυχῆ ζῶα.

33. Ὁ χειμὼν.

Τὰ νέφη ἀπλοῦνται
μὲ βίαν ὠθοῦνται,
ἄνεμο μουγκρίζουν
καὶ δένδρα κλονίζουν
μ' ἀγρίαν φωνήν.

Τὴν φύσιν νεκρώνει
καὶ φρίκην ἀπλώνει
παντοῦ ὁ χειμῶνας,
ποῦ σπεῖρει χιόνας
ἐπάνω στὴν γῆν.

Παγώνει ἡ κρήνη
καὶ ὕδωρ δὲν χύνει,
οἱ λόφοι κι' οἱ βράχοι
ὕφονται μονάχοι
μὲ χιόνια πυκνά.

Πτηνὰ μονωμένα
πετοῦν φοβισμένα,
τὸ ἀρνὶ τὸ κατημένο
στὴν μάνδρα κλεισμένο
κρυώνει, πεινᾷ.

Ἡμέρα θλιμμένη
τὸ φῶς της πηγαίνει
ταχέως νὰ χύσῃ
καὶ μέσα νὰ κλείσῃ
εἰς σκότος βαθύ.

Πλὴν τρέχει ὁ χρόνος
ἀκούραστος μόνος
καὶ μ' ἄνθη ἐν τέλει
ἡ ἄνοιξις μέλλει
εὐώδης νὰ ῥθῇ.

Γ Δ Θ.

34. Ὁ ἄρτος.

«Πές μου τί τρῶς γὰρ νὰ σοῦ πῶ ποιὸς εἶσαι», λέγει μία παροιμία. Καὶ ὑπάρχουν πολλοὶ τρόποι διὰ τῶν ὁποίων δυνάμεθα νὰ τὸ ἀποδείξωμεν. Ἡ διαφορὰ τῆς τροφῆς εἰς τὰς βορείους χώρας καὶ τῆς τροφῆς εἰς τὰς ζούγκλας τῆς Ἀφρικῆς δεικνύουν καὶ τὴν διαφορὰν εἰς τὸν τρόπον τῆς ζωῆς.

Ὅλοι δυνάμεθα εὐκόλως νὰ ἴδωμεν τὴν διαφορὰν μεταξὺ δύο παιδίων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓν πίνει γάλα καὶ τὸ ἄλλο δὲν πίνει. Μὲ τὸν ἴδιον τρόπον δυνάμεθα νὰ χωρίσωμεν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὰς διαφόρους χώρας ἐκ τοῦ εἶδους τοῦ ἄρτου τὸν ὅποιον τρώγουν.

Υπάρχουν παιδιά, τὰ ὅποια τρώγουν ἄρτον, καὶ ἄλλα, τὰ ὅποια τρώγουν ὄρυζαν. Σχεδὸν οἱ ἡμίσεις τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸν κόσμον—ἐκατομμύρια Κινέζοι, Ἰνδοὶ καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι τῆς Ἀνατολῆς—ἔχουν τὴν ὄρυζαν ὡς σπουδαιότεραν τροφήν. Πολλάκις μεγάλοι ἄνθρωποι ἔχουν εἶπει ὅτι αἱ χῶραι, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἰσχυραὶ καὶ πλεον προωδευμέναι, εἶναι ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι μεταχειρίζονται τὸν ἄρτον.

Ὁ ἄρτος εἶναι ἡ σπουδαιότερα τροφή διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ἄν δὲν ἔχωμεν ἄρτον, αἰσθανόμεθα ὅτι κάτι σπουδαῖον λείπει ἀπὸ τὴν τράπεζαν.

Ὁ ἄρτος γίνεται ἀπὸ διαφόρους σπόρους, ἀπὸ σῖτον, σίκαλιν, ἀραβόσιτον, ὄρυζαν, βρόμην κλπ., ἀλλὰ συνήθως ὅταν ὁμιλοῦμεν περὶ ἄρτου, ἐννοοῦμεν τὸν ἐκ σίτου ἄρτον, διότι εἶναι ὁ ἀνώτερος ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα εἶδη.

Εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εὐρίσκομεν περιγραφὴν τινα περὶ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὅποιον κατεσκευάζον ἄρτον κατὰ τὴν παλαιὰν ἐκείνην ἐποχὴν. Ὁ Ἀβραάμ εἶπεν εἰς τὴν γυναῖκά του: «Ἐτοίμασον ἀμέσως

τρεις οκάδας λεπτοῦ ἀλεύρου, ζύμωσε το καὶ κατασκεύασον ἄρτον εἰς τὴν ἐστίαν».

Γνωρίζομεν ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀδραάμ οἱ ἄνθρωποι κατεσκεύαζον ἄρτον, διότι οἱ παλαιοὶ Αἰγύπτιοι συνήθιζον νὰ θάπτουν μετὰ τῶν νεκρῶν των πολλὰ ἀντικείμενα, ἵνα δύνανται νὰ ζήσουν ἡσυχῶς εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Ἐντὸς τῶν τάφων τούτων τώρα εὐρίσκομεν μυλοπέτρας, διὰ τῶν ὁποίων ἤλεθον τὸν σῖτον, ἀκόμη καὶ ξηρὸν ἄρτον. Εἷς τινὰς ἐκ τῶν μικρῶν τούτων ἄρτων φαίνονται τεμάχια κριθῆς οὐχὶ καλῶς ἡλεσμένα.

Οἱ Αἰγύπτιοι ἔφηνον τὸν ἄρτον ἐπὶ θερμῶν λίθων καὶ τὸν ἐκάλυπτον διὰ θερμῆς τέφρας. Τὸ αὐτὸ ἔκαμνον καὶ εἰς τὴν Κρήτην πρὸ 7 χιλιάδων ἐτῶν.

Εἰς τοὺς παλαιοὺς χρόνους οἱ ἄνθρωποι ἔφηνον τὴν τροφήν των, ὅπως τὴν ψήνουν κάποτε οἱ κυνηγοὶ σήμερον. Ἐσκαπτον δηλαδὴ ἓνα φοῦρνον εἰς τὴν γῆν, τὸν ἐκτιζον πέριξ διὰ λίθων καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἤγαπτον πῦρ. Ἀφοῦ ἐθερμαίνετο ὁ φοῦρνος καλῶς, ἐξέβαλον τὴν τέφραν καὶ ἔθετον τὰς τροφὰς διὰ νὰ ψηθοῦν διὰ τῆς θερμότητος ἐκείνης, ἀφοῦ τὸν ἐσκεπάζον ἀπὸ τὸ ἄνω μέρος.

Οἱ Ρωμαῖοι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου πάλιν ἔφηνον τὸν ἄρτον. Τοῦτο γνωρίζομεν ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Πομπηίας, μιᾶς πόλεως ἣ ὁποία εἶχε καταστραφῇ ἐκ τῆς ἐκρήξεως ἐνὸς ἡφαιστείου, πρὸ 1850 ἐτῶν, ὁπότε τὴν ὥραν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἀρτοποιοὶ ἔθετον τὸν ἄρτον εἰς τὸν φοῦρνον, πυρίνη βροχὴ καὶ τέφρα κατεσκεπάσεν ὁλόκληρον τὴν πόλιν.

Εἰς τὰ χωρία ἐνίστε καὶ σήμερον, ἀφοῦ ζυμώσουν τὸν ἄρτον, ἀπλώνουν τὴν πυρὰν τῆς ἐστίας, τὸν θέτουν ἐπ' αὐτῆς καὶ τὸν σκεπάζουν διὰ θερμῆς τέφρας.

Ἄλλοι χωρικοὶ ἐπίσης, διὰ νὰ γίνῃ ὁ ἄρτος ἐλαφρὺς καὶ νὰ ἐξογκωθῇ, μεταχειρίζονται ζύμην ξυνήν.

Οἱ περισσότεροι ὅμως σήμερον μεταχειρίζονται ζύμην

τοῦ ζύθου, ἡ ὁποία ἐπίσης ἐξογκώνει τὸν ἄρτον διότι σχηματίζει ἐν ἀέριον εἰς τὴν ζύμην. Τὸ ἀέριον τοῦτο προσπαθεῖ νὰ ἐκφύγῃ ἐκ τινος ὁπῆς καὶ οὕτω σχηματίζει φυσαλλίδας καὶ τοιοῦτοτρόπως ὁ ἄρτος, ὅταν ψηθῇ, καθίσταται μαλακὸς ὡς σπόγγος.

Ὁ λευκὸς ἄρτος δι' ἡμᾶς εἶναι τὸ εὐκολώτερον εἶδος φαγητοῦ, ἀλλ' ἂν ἐταξιθεύμεν εἰς πολλὰς χώρας, θὰ ἐβλέπομεν ὅτι οἱ κάτοικοι αὐτῶν ἀγνοοῦν τελείως τὸν λευκὸν ἄρτον.

Εἰς τινὰς χώρας τρώγουν ἄρτον κατασκευασμένον ἀπὸ σικαλίνην κριθὴν καὶ τὸν λέγουν «μέλανα ἄρτον», διότι τὸ χρῶμά του εἶναι σχεδὸν μέλαν. Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἁρτου εἶναι πολὺ δύσπεπτον καὶ ἔχει διαφορετικὴν γεῦσιν. Ἡμεῖς δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ τὸν φάγωμεν. Ἀλλ' ὅμως ὑπάρχουν χιλιάδες ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ μόχθου κατορθώνουν νὰ ἀποκτήσουν ὀλίγον τοιοῦτον ἄρτον. Εἷς τινὰ μέρη τῆς Σουηδίας ὁ μόνος ἄρτος, τὸν ὁποῖον ἔχουν, εἶναι κατασκευασμένος ἀπὸ σίκαλιν, κατασκευάζουν δὲ τοῦτον δύο φορὰς κατ' ἔτος. Ὁ ἄρτος αὗτος, ὅσον μένει ἐπὶ πολὺ, τόσο σκληρύνεται.

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Πατρίδος μας, ἰδίως εἰς τὰ ὄρεινά, πολὺς κόσμος τρώγει ἀραβόσιτον (μπομπόταν), ἐνῶ εἰς ἄλλα μέρη τὸν ἀραβόσιτον τρώγουν μόνον οἱ χοῖροι.

Εἰς τὴν Νορβηγίαν—εἰς τὴν χώραν εἰς τὴν ὁποίαν δύνανται νὰ ἴδῃ τις τὸν ἥλιον καὶ τὸ μεσονύκτιον ἀκόμη, ἐνίοτε ὁ ἄρτος τῶν γεωργῶν εἶναι λεπτὸς πεπιεσμένος ἄρτος ἐκ κριθῆς καὶ ὕδατος.

Αὐτὸν τὸν ἄρτον τὸν κατασκευάζουν ἐπὶ στρογγύλων ἐπιπέδων λίθων. Τὰ ξύλα δέ, τὰ ὁποῖα καίουν, εἶναι μικροὶ ξηροὶ κλάδοι.

Οἱ Νορβηγοὶ, ὅπως καὶ οἱ Σουηδοὶ, προμηθεύονται ἄρτον διὰ τὸν χειμῶνα κατὰ τὸ θέρος. Διατὶ ἄρά γε;

Τελευταῖον κατασκευάζομεν ἄρτον ἀναμιγνύοντες ἄλευρον καὶ σταφίδα, τὸ κοινῶς λεγόμενον σταφιδόψωμον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἄρτος γευστικὸς καὶ θρεπτικὸς ἰδίως διὰ τὰ παιδιά.

35. Ἡ Μεγαλόχαρη.

Τὸ γαλανὸν λιμανάκι τῆς Τήνου—ἡμικύκλιον ἀπὸ λευκὰ σπιτάκια, ἀπὸ στρογγυλὰς καμάρας καὶ ἀπὸ μικρὰν προκυμαῖαν — εἶναι σήμερον γεμᾶτον θόρυβον, κίνησιν καὶ ζωήν.

Παντοῦ γαλανόλευκοι σημαῖαι! ... ἀτέλειωτον ἀνέμισμα ἀπὸ ταινίας λευκὰς καὶ γαλανὰς παιγνιδίζει εἰς τὸν ἀέρα. Θαλαμηγοὶ καὶ ἐμπορικὰ ἀτμόπλοια, ἱστιοφόρα Κυκλαδικά, Κρητικά, Σαμιώτικα, Δωδεκανησιακά, Κυπριακά, καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλην γωνίαν Ἑλληνικῆς θαλάσσης ἀπλώνουν σήμερον, μὲ ὄλην τὴν εὐλάβειαν τῆς ψυχῆς των, τὴν γαλανόλευκον σημαίαν.

Κατὰ γραμμὴν εἰς τὸν μικρὸν λιμενοβραχίον εἶναι ἡγκυροβολημένα καὶ τρία—τέσσαρα ἐκ τῶν μικροτέρων πολεμικῶν πλοίων μας, ἀντιτορπιλικὰ συνήθως, πλαγιοθετημένα εἰς τοὺς ἀφροσκεπάστους ὀγκολίθους καὶ γεμᾶτα ἀπὸ καθαροφορεμένα ναυτάκια.

Ἐν ἀπὸ τὰ μεγάλα θωρηκτὰ ἔχει ἡγκυροβολήσει ἔξω, διότι δὲν χωρεῖ εἰς τὸ λιμανάκι. Ἡ μελανὴ κατατομή του μὲ τοὺς ὑψηλοὺς πύργους καὶ τὰ μεγάλα τηλεβόλα, ζωγραφίζεται εἰς τὸ γαλανὸν τῆς θαλάσσης, ὥσάν πλωτὸν φρούριον ριζωμένον μέσα εἰς τὰ βαθιὰ νερά.

Ἀτμόπλοια καταφορτωμένα, μερικὰ κλίνοντα εἰς τὸ πλευρὸν ἀπὸ τὸ βάρος, φθάνουν τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου, ὅλα ἀνεμίζοντα σειρὰς πολυχρώμων σημάτων, γεμίζοντα

τὸν ἀέρα μὲ σφυρίγματα, κρότους θαρούλκων καὶ μουσικᾶς.

Ἔξω ἄλλα ἱστιοφόρα λοξοδρομοῦν, διὰ νὰ ἔμβουν εἰς τὸν λιμένα. Ἄλλα μὲ ὄξυν τριγμὸν ἐτοιμάζονται νὰ ἀγκυροβολήσουν, πάντοτε δὲ νέα πανάκια καὶ νέα ἐξάρτια προβάλλουν εἰς τὸν ὀρίζοντα ἕως κάτω ὅπου γαλανίζουν τὰ θουνὰ τῶν γύρω νησιῶν. Δύο φορές τὸ ἔτος, τὸν Δεκαπενταύγουστον καὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἡ Τῆνος παρουσιάζει θέαμα γραφικὸν καὶ ἀξιοπερίεργον.

Δύο φορές τὸ ἔτος, ἀπὸ κάθε γωνίαν τῆς Ἑλληνικῆς θαλάσσης θεωρεῖαι ὀλόκληροι ἱστιοφόρων ἐτοιμάζουν τὰ πανιά των καὶ χιλιάδες προσκυνητῶν συρρέουν ὅπως καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν Πλαγινὴν Δῆλον, διὰ νὰ προσκυνήσουν τὴν Παρθένον, καὶ νὰ φέρουν τὰ δῶρά των, ἀφιερώματα εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστιῶν.

Καὶ ἡ συρροὴ κατ' ἔτος αὐξάνει· οἱ ξένοι πάντοτε ἔρχονται περισσότεροι, ἢ πανήγυρις γίνεται πάντοτε μεγαλοπρεπεστέρα, ἀφορμὴ συγκεντρώσεως κόσμου, ἑορτὴ διὰ τοὺς κατοίκους, πανελλήνιον προσκύνημα δι' ἐλευθέρους καὶ δούλους, ἀδελφωμένους εἰς τὸν κοινὸν δεσμὸν Πατρίδος καὶ Πίστews.

Εἶναι ἡ ἑορτὴ τῆς Παρθένου.

Ἡ τρυφερωτέρα τῶν ἑορτῶν, ὅσας ποτὲ ἄνθρωποι ἐώρτασαν, κλίνοντες τὰς καρδίας πρὸ τῶν συμβολικῶν κρίνων μητρὸς Παρθένου καὶ ζητοῦντες εἰς τοὺς ἀχράντους πόδας Τῆς παραμυθίαν καὶ καταφυγὴν.

Ἄγγ. Τανάγρας

36. Διὰ τῶν στενῶν τοῦ Βοσπόρου.

Ἐκεῖ ὅπου γοργὰ κύματα φέρουσι τὰ ὕδατα τοῦ Εὐξείνου Πόντου πρὸς τὴν Προποντίδα καὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, ὅπου σχηματίζεται ὁ στενὸς πορθμὸς, ὁ ὁποῖος κρατεῖ εἰς ἀπόστασιν μόλις χιλίων πεντακοσίων μέτρων τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τὴν Ἀσίαν, πρὸς βορρᾶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔκεῖ εἶναι ὁ Βόσπορος, ἐν ἑκ τῶν ὠραιότερων τοπίων τῆς γῆς.

Αἱ ἀκταὶ τοῦ ἐστολισμέναι μὲ ἀκρωτήρια καὶ ὄρμους, μ' ἐξοχὰς καὶ ἐσοχὰς, μὲ λόφους καὶ κοιλάδας καταφύτους ἐκ μορεῶν, κυπαρίσσων καὶ παναρχαίων πλατάνων, ἀποτελοῦν πρώτης τάξεως φυσικὴν καλλονήν, ἥ ὅποια μὲ τὸ λαμπρὸν κλῖμα, προσεῖλκυσε καὶ πάντοτε προσελκύει τοὺς εὐπόρους καὶ πλουσίους κατοίκους τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὠραιότατα ἀνάκτορα, ὑψηλοὶ πύργοι, γραφικώτατα ἐπαύλεις χρησιμεύουσαι ὥς θερινὴ διαμονή, μετὰ μαγευτικῶν χωρίων, κοσμοῦσι καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴν καὶ τὴν Ἀσιατικὴν ἀκτὴν τοῦ Βοσπόρου.

Ὑπὸ τὰ πυκνὰ φυλλώματα τῶν δένδρων χιλιάδες ἀηδόνων ἔχουσι τὰς φωλεὰς των καὶ κελαδοῦσι γλυκύτατα.

Ἐνῷ τὸ ἀτμόπλοιον διασχίζει τὰ γαλανά ὕδατα τοῦ Βοσπόρου, ἀλλάσσει κάθε λεπτὸν τῆς ὥρας ἢ σκηνογραφία. Τοὺς λόφους διαδέχονται αἱ κοιλάδες, τοὺς κήπους τὰ δάση, τὰ ἀκρωτήρια οἱ ὄρμοι, τὰ ἀνάκτορα αἱ ἐπαύλεις, τὰ τζαμιά οἱ ναοί, τὰ ἐλαφρὰ πλοίαρια τὰ τεράστια ἀτμόπλοια καὶ τοὺς Εὐρωπαίους οἱ Ἀσιανοί. Ἐνῷ νομίζει τις ὅτι εὕρισκεται εἰς ὠραιοτάτην λίμνην, αἶφνης μετ' ὀλίγον παρουσιάζεται ἐνώπιόν του ἡ ἀπέραντος Μαύρη θάλασσα, ἥ, ὅταν πλέῃ πρὸς Νότον, ἡ θάλασσα τῆς Προποντίδος καὶ πρὸ αὐτῆς ἡ Κωνσταντινούπολις ἐξηπλωμένη ἐπὶ τῶν ἑπτὰ λόφων τῆς.

Ὅλην αὐτὴν τὴν φύσιν καὶ ζωὴν περιλούει ἐπὶ πλεόν λαμπρὸς ἥλιος διὰ τῶν ἀκτίνων του, αἱ ὁποῖαι οὐδέποτε εἶναι ἐνοχλητικάι, διότι διαρκὲς ἔαρ βασιλεύει ἐκεῖ. Κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος μάλιστα, ὅτε ὁ πλούσιος κόσμος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔρχεται διὰ τὰ παραθερίση, αἱ προκουμαῖται, αἱ λαμπραὶ ἐπαύλεις καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ ξενοδοχεῖα προσλαμβάνουν ὅψιν πανηγυρικὴν καὶ ἐορτάσιμον.

Ὑπὸ τὸ ἀργυροῦν φῶς τῆς σελήνης, κατὰ τὰς ὥρας καὶ γλυκείας ἐσπέρας, αἱ λέμβοι καὶ τὰ ἀκάτια μὲ τοὺς φαιδρούς ἐπιβάτας των προσεγγίζουσιν εἰς διάφορα μέρη τῆς παραλίας, ἐνῷ γλυκεῖς τόνοι τῶν διαφόρων ὁσμάτων ἀντηχοῦσι καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν αὐτοῦ.

Τὸ μῆκος τοῦ Βοσπόρου δὲν ὑπερβαίνει τὰ εἴκοσιν ἑπτὰ χιλιόμετρα καὶ ἐπὶ μὲν τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς ὑπάρχουσι δεκαπέντε χωρία, ἐπὶ δὲ τῆς Ἀσιατικῆς δεκατρία.

Τὸ ρεῦμα τοῦ Βοσπόρου, τὴν ὁποῖον, κατὰ τὴν Μυθολογίαν, διέβη κάποτε ἡ Ἰώ, μεταμορφωθείσα εἰς δάμαλιν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα (Βοὸς—πόρος=Βόσπορος), πολλάκις εἶναι τόσον ὀρμητικόν, ὥστε φέρει μέγα ἐμπόδιον εἰς τὸν διάπλουν μεγάλων ἀτμοπλοίων.

Ἀναχωροῦντες διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ περιπλέοντες τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν ἀπαντῶμεν μετὰ σειρὰν Σουλτανικῶν ἀνακτόρων τὸ χωρίον Ἐηρὰ Κρήνη, ὅπου μυθολογεῖται ὅτι ἡ Μήδεια κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς ἐκ τῆς Κολχίδος μετὰ τοῦ Ἰάσονος ἐφύτευσε δάφνην.

Τὸ χωρίον αὐτὸ ἐπὶ μίαν ἑκατονταετηρίδα ὑπῆρξε τόπος κατοικίας τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων τῆς Μολδοβλαχίας. Ἐδῶ δὲ ἐλειτούργησε καὶ ἡ Σχολὴ τοῦ Γένους, ἡ συσταθεῖσα κατὰ τὸ 1803 ὑπὸ τοῦ Μουρούζη.

Κατόπιν παρερχόμεθα ἄλλα τινὰ χωρία καὶ φθάνομεν εἰς τὸ γραφικώτατον μέρος τοῦ Βοσπόρου, τὸ στενώτερον

τῆς ὅλης ἐκτάσεως, ὅπου καὶ τὸ ρεῦμα εἶναι ἰσχυρότατον.

Ἐδῶ ὁ Μανδροκλῆς ὁ Σάμιος ἐξευξε τὸν Βόσπορον διὰ γεφύρας, διὰ τῆς ὁποίας διέβησαν αἱ κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐκστρατεύσασαι στρατιωτικαὶ δυνάμεις τοῦ Δαρείου, αἱ ὁποῖαι ἀπετελοῦντι ἐξ ἑπτακοσίων χιλιάδων ἀνδρῶν.

Ἀκολούθως, ἀφοῦ παραπλεύσωμεν καὶ μερικὰ ἄλλα χωρία, φθάνομεν εἰς τὸ Νεοχώρι, Ἑλληνικὸν χωρίον ἄλλοτε, τὸ ὁποῖον μετὰ τῶν Θεραπειῶν καὶ τοῦ Βουγιόκ Κτερὲ ἦτο, πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν μετὰ τῆς Τουρκίας, τὸ προτιμότερον μέρος θερινῆς διαμονῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἄλλων χριστιανῶν.

Τὰ Θεραπεῖα εἶναι ἡ ὠραιότατη θέσις τοῦ Βοσπόρου. Ὁ ἀσφαλὴς λιμενίσκος τῶν Θεραπειῶν κατὰ τὸ θέρος πληροῦται λέμβων, θαλαμηγῶν καὶ ἀτμακάτων, ἐνῷ τὰ πέριξ αὐτοῦ ἀνάκτορα παρουσιάζουσι νέαν ζωὴν καὶ κίνησιν καὶ οἱ θαυμάσιοι κήποι γεμίζουν ἀπὸ ἀνθῶν καὶ ἀπὸ ῥοδικῶν πτηνῶν.

Προχωροῦντες πρὸ διαφόρων γραφικῶν ὑψωμάτων φθάνομεν εἰς τὸ Ρούμελι-Καβάκ, τὸ ἔσχατον χωρίον τοῦ Βοσπόρου ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς, ὅπου ὑπάρχει φρούριον, ἀπέναντι ἄλλου τοιούτου ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Ἀσίας. Τὸ πρῶτον λέγεται τουρκιστὶ Ρούμελη-Χισάρ καὶ τὸ δεύτερον Ἀνατὸλ - Χισάρ.

Ἀπὸ τὸ Ρούμελι-Καβάκ δύναται τις νὰ μεταβῇ βαδί-ζων διὰ μέσου ὑψηλῶν βράχων εἰς τὸ τελευταῖον σημεῖον τοῦ Βοσπόρου, ὅπου εἶναι τὸ χωρίον Φαναράκι, ὁ μέγας παλαιὸς φάρος τῆς εἰσόδου, καὶ τὰ μεγάλα πυροβολεῖα τοῦ φρουρίου τῆς Ρούμελης.

Ἐκεῖ πλησίον ὑπάρχουσιν οἱ δώδεκα βράχοι τῶν Συμπληγάδων, τὰς ὁποίας ὁ Ἰάσων κατάρθρωσε νὰ διέλθῃ ἀβλαβῶς μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν. Περὶ τῶν Συμπληγάδων αὐτῶν πετρῶν ἀναφέρει ἡ μυθολογία ὅτι κινοῦνται, διότι ἄλλοτε

μὲν καλύπτονται ὑπὸ τῆς ἀγρίας θαλάσσης, ἄλλοτε δέ, εἰς ὥραν νηνεμίας, φαίνονται ὡς νὰ ἐπιπλέωσιν.

Ἐκ τῶν Θεραπειῶν μεταβαίνει τις διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου εἰς τὴν ἀπέναντι Ἀσιατικὴν ἀκτὴν, ἥ ὁποία στερεῖται μὲν τοῦ πλούτου καὶ τῆς ζωῆς τῆς Εὐρωπαϊκῆς, ἔχει ὅμως φύσιν γραφικωτάτην. Παραπλέοντες δὲ ταύτην βλέπομεν ὡς εἰς πανόραμα σειρὰν θερινῶν ἀνακτόρων καὶ περιπτέρων τῶν Σουλτάνων καὶ πολλὰ κατάφυτα καὶ μαγευτικὰ χωρία, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερον εἶναι τὸ Κανδηλί, μὲ τὰς ὡραίας ἐπαύλεις καὶ τοὺς καταφύτους λόφους του. Εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν ἔπειτα ἀπαντῶμεν τὸ Σκούταρι, τὸ ὁποῖον κλείει πρὸς τὴν Ἀσίαν τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου. Ἀπὸ τὸ Σκούταρι τὸ ἀτμόπλοιον, στρεφόμενον πρὸς τὸν Γαλατὰν, εἰσέρχεται εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον τῆς βασιλίδος ἄλλοτε τῶν πόλεων, τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

37. Ὁ Ἄθως.

Κρυσταλλωμένε Ἄθωνα, τὸ ὕψος σου θαυμάζω
καὶ βλέπων σε τὴν δεξιάν τοῦ Πλάστου σου δοξάζω.
Τὸ φῶς λαμβάνει τ' οὐρανοῦ ἡ κορυφή σου πρώτη
καὶ εἰς τοῦ Ἄδου φθάνουσιν οἱ πόδες σου στὰ σκότη,
Διάδῃμ' ἀδαμάντινον τὴν κορυφήν σου στέφει,
τὰ δάστη ἔχεις ζώνην σου καὶ κόμην σου τὰ νέφη.
Ἡ ἀστραπὴ τὸ βλέμμα σου, ὁ χεῖμαρρος φωνή σου,
καὶ ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἡ βροντερὰ πνοή σου.
Καθὼς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος τῆς φύσεως ἀρχαῖος,
σὺ πρῶτος ἔλαθες ζωὴν καὶ θέλεις τελευταῖος
προσφέρει τὸν αὐχένα σου στὸν αἰμοῦρόν σου χρόνον.
Νὰ τρέχῃ βλέπεις ὑπὸ σὲ ἡ κόνις τῶν αἰώνων,

κατακλυσμός δὲν ἔλουσε τὸ μέγα μέτωπόν σου,
καὶ ἀνπάζεται ἡ θάλασσα τὰς ἄκρας τῶν ποδῶν σου.
ὦ φύσις! Πόσα τέκνα σου χωρὶς ψυχὴν κι' αἰσθήσεις
αἰῶνας ζῶσι, καθὼς σύ, ὦ αἰωνία φύσις!

Παναγ. Σοῦτσος

38. Ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους.

Ὅστις ἐπισκέπτεται τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ Μουσεῖον, ἀδύνατον
νὰ μὴ μείνῃ ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἑκπληκτὸς πρὸ τοῦ θαυμασίου
ἀγάλματος τοῦ Ἑρμοῦ, τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰς φῶς ἡ σμίλη

Ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους.

τοῦ Πραξιτέλους. Νομίζει κανεὶς ὅτι ὁ καλλίμορφος αὐτὸς
θεὸς τῆς ἀρχαιότητος δὲν εἶναι ἔργον ἀνθρωπίνων χειρῶν.
Ὅταν παρατηρῇ τις αὐτὸν ἀτενῶς ἐφ' ἱκανὸν χρόνον, νομί-
ζει ὅτι τὰ μαρμάρινα αὐτοῦ χεῖλη κινοῦνται καὶ τὸ πρόσω-
πόν του λαμβάνει ζωὴν.

Ὁ ἐκ Παρίου λίθου Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους ἀνευρέθη
κατὰ τὸ 1874, ὅτε ἔγιναν ἀνασκαφαὶ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, καὶ
Δ. Κ. Οἰκονομοπούλου. Ἀναγνωστικὸν ΣΤ' τάξεως 8

ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἥρας, εἰς τὸ Ἑραῖον, τὸ ὁποῖον ἐκαθαρίσθη ἀπὸ τὰ χρώματα καὶ τὰς ἐπιχώσεις. Ἐδῶ εὐρέθη πρηγνῆς πρὸ τοῦ βάθρου αὐτοῦ, ὁπότεν εἶχε καταπέσει, καὶ ἔχων ἀποκεκομμένην μὲν τὴν δεξιὰν καὶ τοὺς πόδας ἀπὸ τῶν γονάτων καὶ κάτω, διατηρῶν ὅμως εὐτυχῶς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα σχεδὸν ἀλώδητα.

Ὁ Ἑρμῆς ἀνετέθη εἰς τὸ Ἑραῖον, κατὰ τὸ 345 πρὸ Χριστοῦ ὑπὸ τῶν Ἡλείων καὶ τῶν Ἀρκάδων εἰς ἀνάμνησιν κοινοῦ τινος αὐτῶν ἀγῶνος. Ὅτε ἐξῆλθεν ἄρτιος ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ δημιουργοῦ αὐτοῦ Πραξιτέλους, ἐκράτει, πιθανώτατα, διὰ τῆς ἀνατεταμένης δεξιᾶς χειρὸς ὥριμον καὶ μεγάλην σταφυλὴν, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς ἔφερε πλησίον τοῦ ὤμου τὸν μικρὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Διόνυσον, πρὸς τὸν ὁποῖον μετὰ μειδιάματος ἐπεδείκνυε τὴν σταφυλὴν.

Τὸ παιδίον, ὁ Διόνυσος δηλαδή, ἔχον τὰ κάτω τοῦ σώματος περιβεβλημένα δι' ἱματίου, τὴν μὲν δεξιὰν ἐστήριζεν ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Ἑρμοῦ, τὴν δὲ ἀριστερὰν προέτεινε, ζητοῦν μετὰ πολλῆς ἐπιθυμίας, νὰ φθάσῃ καὶ συλλάβῃ τὴν σταφυλὴν.

Ὁ Θεὸς ἀπεικονίζεται εἰς φυσικὸν μέγεθος ὡς ἀνθηρὸς ἔφηβος, ὥραιότατος τὴν μορφήν, πλήρης ζωῆς καὶ δυνάμεως. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἑρμοῦ δεικνύει τὸν κάλλιστον τύπον ἀρχαίας Ἑλληνικῆς κεφαλῆς. Τὸ κρανίον εἶναι ὑψηλὸν καὶ στρογγυλόν, τὸ δὲ πρόσωπον εἶναι ὥσειδὲς καὶ λεπτύνεται βαθμηδὸν πρὸς τὰ κάτω. Ἡ κόμη εἶναι βραχεῖα καὶ οὐλῃ, οἱ δ' ὀφθαλμοὶ γοργοὶ καὶ ὥραῖοι ὑπὸ καμπύλας ὥραιας ὀφρῦς. Ἡ ρίς εἶναι εὐθυτενῆς καὶ τὰ χεῖλη ἐπίμεστα.

Εἰς τὸν ὥραῖον αὐτὸν τύπον τῆς κεφαλῆς προσέθηκεν ὁ Πραξιτέλης τὴν ἀπαράμιλλον ἑκφρασιν τῆς μορφῆς, τὴν θεϊκὴν ἡρεμίαν καὶ ἀγαθότητα καὶ τὴν γλυκεῖαν χάριν, ἣτις διαχέεται πρὸ πάντων ἐκ τῶν ὥραιότατων ὀφθαλμῶν αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἐλαφροτάτου μειδιάματος, τὸ ὁποῖον ἐπανθεῖ ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτοῦ.

Ἄλλὰ καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα τοῦ Ἑρμοῦ, ὅπερ εἶναι γυμνόν, δὲν ὑστερεῖ κατὰ τὴν χάριν καὶ τὴν καλλονήν. Βλέπων τις τὴν σάρκα, νομίζει ὅτι εἶναι ὄντως θεοῦ τραφέντος δι' ἀμβροσίας καὶ νέκταρος, καὶ οὐδέποτε αἰσθανθέντος ἀλγυθδόν. Ἡ ἐπιδερμὶς, ἃν καὶ εἶναι λεῖα καὶ στιλπνή, ἐν τούτοις δὲν ἀποκρύπτει τὸ σφρίγος καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἀκμαίου σώματος.

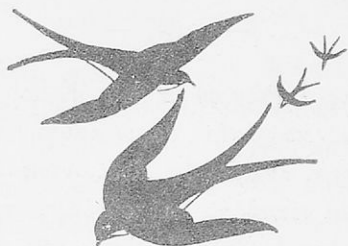
Τοῦτο στηρίζεται ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός. Δὲν πίπτει ὅμως ὅλον τὸ βάρος τοῦ σώματος ἐπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ κορμοῦ δένδρου, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ο ἑὸς ἐστήριξε τὴν ἀριστερὰν χεῖρα καὶ εἶχεν ἀποθέσει καὶ τὴν χλαμύδα αὐτοῦ, καλύπτουσιν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν κορμόν.

Κάμπτων ὀλίγον τὸ δεξιὸν γόνυ ὁ Ἑρμῆς, εἶχε τὸν ἀριστερόν πόδα ἐλεύθερον, ὅστις οὕτως ἔφαυε τὸ ἔδαφος διὰ τῶν ἄκρων δακτύλων.

Τὴν ἀλήθειαν καὶ ζωηρότητα τῆς παραστάσεως ἐβοήθει καὶ ὁ χρωματισμὸς τοῦ ἀγάλματος, διότι, ὅπως ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἰχνῶν χρωματισμοῦ, ἦσαν χρωματισμένα, ἔχι μόνον τὰ μετάλλινά προσαρτήματα, οἱ ἱμάντες δηλαδὴ τῶν σανδάλων, δι' ὧν ἦτο ὑποδεδεμένος ὁ θεὸς κλπ., ἀλλὰ καὶ ἡ ἐσθῆς καὶ ἡ κόμη καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα.

Τοιοῦτον τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἑρμοῦ, δεικνύει ὅτι δὲν εἶχον ἄδικον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες νὰ ἐκθειάζωσι τὸν Πραξιτέλη καὶ νὰ θεωρῶσιν αὐτὸν ἕνα τῶν μεγίστων γλυπτῶν.

Βλέπων τις σήμερον τὸ ἔξοχον ἄγαλμα σκέπτεται ὅτι ὁ καλλίμορφος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων θεός, ὁ πλήρης εὐμελείας καὶ ζωῆς, ὁ μεστὸς γλυκύτητος καὶ χάριτος, δὲν συνάπεθανε, δὲν συνεξέλιπε μετὰ τῆς ἀρχαίας θρησκείας, ἀλλὰ ζῇ ἀκόμη νεαρός καὶ ἀθάνατος εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Ὀλυμπίας, θαυμαζόμενος καὶ προσκυνούμενος ὑπὸ τῶν ἐκ πάσης πεπολιτισμένης χώρας προσερχομένων φίλων τῆς τέχνης καὶ τοῦ ὧραίου.

39. "Ενστικτον ἢ λογικόν.

Αἱ χελιδόνες ἐν γένει εἶναι λίαν δειλά πτηνά, δύνανται ὅμως νὰ ἐξοικειωθῶσι πρὸς τὰ πρόσωπα καὶ τὸ περιβάλλον τόσον, ὥστε νὰ γίνωσι σχεδὸν ἡμεροὶ καὶ οἰκιακαί.

Εἰς ἱερεῖς, ὁ ὁποῖος ἡγάπα ὑπερβολικὰ τὰ ζῶα, διετήρει εἰς τὴν στέγην τῆς οἰκίας του καὶ εἰς μερικὰ δωμάτια τοῦ ἀνωτέρου πατώματος αὐτῆς, πολλὰς φωλεὰς χελιδόνων.

Μίαν ἡμέραν ἐκάθητο εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου εἶχε τὰ γραφεῖον καὶ τὴν βιβλιοθήκην του, καὶ εἶχεν ἀφήσει ἀνοικτὴν τὴν θύραν λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς θερμότητος. Ὅστερον ἀπὸ ὀλίγον εἰσῆλθε μία χελιδὼν, ἐπέταξεν εἰς τὰ πέριξ τοῦ δωματίου, καὶ ἀφοῦ ἐστάθη ἐπὶ τῆς θερμάστρας, ἤρχισε νὰ τερετίζη, ὡς νὰ ἤθελε νὰ διηγηθῇ κάτι. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἦλθε καὶ ἡ ἀρσενικὴ χελιδὼν, ἐστάθη καὶ αὕτῃ πλησίον τῆς ἄλλης καὶ ἀμφότεραι ἤρχισαν νὰ λέγωσι τὰ παράπονα αὐτῶν πρὸς τὸν προστάτην των, οὗτος ὅμως οὐδὲν ἐνόει ἐξ ὧν αὐτῶν.

Ἡ ὑπηρέτρια εἶχεν ἐτοιμάσει τὸ φαγητόν, καὶ ἐκάλεσε τὸν ἱερέα νὰ φάγῃ. Οὗτος μετέβη εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ φαγητοῦ, ἐκάθισεν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἤρχισε νὰ τρώγῃ, ἀφῆκεν ὅμως καὶ τὴν θύραν τοῦ δωματίου αὐτοῦ ἀνοικτήν, διὰ νὰ ἴδῃ τι θὰ κάμωσιν αἱ χελιδόνες. Ὅστερον ἀπὸ ὀλίγον εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ φαγητοῦ ἡ πρώτη πάλιν χελιδὼν καὶ ἐξηκολούθησε τὸ τερέτισμα αὐτῆς εἰς τὸν αὐτὸν τόνον, ἐνῷ μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἐστάθη πλησίον τῆς καὶ ἡ

Δευτέρα καὶ ἐξηκολούθησαν νὰ τερετίζωσιν ὅπως εἰς τὸ δωμάτιον τῆς βιβλιοθήκης.

«Χωρὶς ἄλλο, κάτι θὰ συμβαίνει», εἶπεν ὁ ἱερεὺς καθ' ἑαυτόν, καὶ πρὶν ἀκόμη ἀποφάγη, ἔτρεξεν εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα καὶ εἰς τὸ ἀνώγειον, ὅπου ἦσαν αἱ φωλεαί. Ἐκεῖ μετ' ὀλίγον παρετήρησεν ἓνα μικρὸν νεοσσὸν χελιδόνων ἄπτερον ἀκόμη νὰ κοίτεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ εἰς ἀπελπιστικὴν κατάστασιν. Ἐλαβε λοιπὸν τὸ μικρὸν πτηνόν, ἀνεδίβασεν αὐτὸ εἰς τὴν φωλεάν ὅπου ἦτο πρὶν, καὶ ἤρχισε νὰ κατέρχεται τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος. Αἱ δύο χελιδόνες, οἱ γονεῖς τοῦ μικροῦ νεοσσοῦ, μετὰ προσοχῆς παρηκολούθησαν τὴν ἐργασίαν καὶ τὰς κινήσεις τοῦ ἱερέως· ὅταν δ' εἶδον ὅτι ὁ νεοσσὸς εἶχεν ἐναποτεθῆ εἰς τὴν φωλεάν, συνώδευσαν τὸν ἱερέα ὀλίγον ἀκόμη, ἐνῶ ἑτερέτιζον, ἀλλ' ὅχι πλέον πενθίμως ὅπως πρὶν. Τώρα ἦτο πλέον φανερόν ὅτι ἐξέφραζον τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην των διὰ τὴν διάσωσιν τοῦ τέκνου των.

Πολλάκις ἐρωτῶμεν: Ἐχουν τὰ ζῶα νοῦν ἢ ἀπλοῦν ἔνστικτον; Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὴν λειτουργίαν λογικοῦ.

40. Μία ἐπίσκεψις εἰς τὸ μελισσοκομεῖον.

Μετὰ τὰς βροχεράς ἡμέρας τοῦ Μαρτίου, ὁ ἥλιος ἔλαμψε πάλιν εἰς τὸν γαλανὸν οὐρανὸν καὶ ἐθέρμανε τὴν γῆν. Εἰς τὰ πράσινα λιβάδια χιλιάδες κιτρίνων ἀνθῶν ἀκτινοβολοῦν ἐπὶ τοῦ πρασίνου χόρτου, ὡς μικροὶ ἥλιοι.

Κάτω ἀπὸ τὴν μεγάλην μηλέαν, εἰς τὰς κυφέλας τοῦ μελισσοκομείου, ἀρχίζει πάλιν νέα ζωὴ καὶ κινήσις. Εἰς τὰς μικρὰς εἰσόδους τῶν κυφελῶν χιλιάδες μελισσῶν πηγαινοέρχονται καὶ ἀκούεται εἰς βόμβος, ὅπως ἀπὸ μακρὰν ἀκούεται

ὁ θόρυβος τῆς ἀγορᾶς, ὅταν συγκεντρώνωνται πολλοὶ ἄνθρωποι.

Ἐὰν πλησιάσωμεν ὀλίγον μετὰ προσοχῆς θὰ ἴδωμεν ὅτι ὁλόκληρον τὸ σμήνος τῶν μελισσῶν εὐρίσκεται εἰς πυρετώδη κίνησιν. Ὁ καλὸς καιρὸς ἔδωκε τὸ σύνθημα πρὸς ἐργασίαν καὶ αἱ φιλόπονοι μέλισσαι, αἱ ἐργάτιδες, ἀπὸ πολλῶν ἐνωρὶς ἐξέρχονται καθ' ὁμάδας, ἀνοίγουν τὰ πτερὰ των καὶ σκορπίζονται εἰς τὰ ἄνθη τῶν δένδρων καὶ τῶν λειμῶνων. Ἐδῶ ἀπομυζοῦν τὸν γλυκὺν χυμόν, τὸν ὁποῖον θὰ μεταβάλλουν εἰς μέλι γλυκὺ καὶ θὰ ἀποταμιεύσουν εἰς τὰς κηρήθρας, ὅπως λέγονται τὰ μικρὰ κανονικὰ τετράγωνα κελλία των ἐντὸς τῆς κυψέλης, διὰ νὰ ἔχῃσι τροφήν κατὰ τὴν χειμῶνα. Εἰς τὴν κυψέλην δὲν ἔμειναν πλέον εὐχὴ οἱ κηρήθρες, οἱ ἄεργοι, μετὰ τὰς μικρὰς πτέρυγας των, ἡ βασίλισσα καὶ αἱ μικραὶ ἐκείναι νεογέννηται μέλισσαι, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ μικροῦς σκώληκας μεταμορφώνονται εἰς νύμφας καὶ ἔπειτα εἰς μικρὰς μελίσσας.

Τώρα ἐπιστρέφουν μερικαὶ μέλισσαι ἀπὸ τὴν ἐργασίαν των, βυθίζουσιν τὰς μικρὰς καστανὰς κεφαλὰς των εἰς τὰ ὠραῖα τετράγωνα τῶν κηρήθρων, μένουσιν ὀλίγην ὥραν εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν καὶ ἔπειτα σπεύδουσιν πάλιν νὰ ἐξέλθουν.

Πρὸς τὴν ἔξοδον εἶναι ἐστραμμέναι ἤδη πολλαὶ μικραὶ κεφαλαί, μετὰ δύο μεγάλους μαύρους ὀφθαλμοὺς ἐκάστη, ὅπως αἱ ὑάλιναι χάνδραι, καὶ μετὰ δύο μικρὰς προβοσκίδας, ὡς μικρὰς κλωστάς. Μετὰ τὴν δύναμιν τῶν ἐξ ἀεικινήτων ποδῶν του προσπαθεῖ τὸ μικρὸν αὐτὸ ἔντομον νὰ ἐξέλθῃ τὸ ταχύτερον διὰ νὰ μεταβῇ, ὅπου καλεῖ αὐτὸ τὸ καθήκον. Τὰ λεπτὰ καὶ τρυφερὰ πτερὰ του μετὰ τὰς λεπτὰς μαύρας γραμμάς, τὰς φλέβας, ἀκινήτων ἀκόμη ἐπὶ τοῦ καστανοῦ κορμοῦ καὶ λάμπουν εἰς τὸν ἥλιον, ὡς ἂν ἦσαν ἀργυρᾶ.

Εἰς τὴν ἔξοδον τῆς κυψέλης, ὅπου ἔφθασε τώρα ἡ μέλισσα, μεταβάλλει θέσιν καὶ στάσιν. Στρέφει τὴν μικρὰν κε-

φαλήν αὐτῆς πρὸς τὰ κάτω καὶ μετὰ προσοχῆς κτενίζει καὶ διορθώνει αὐτὴν δι' ἐνὸς ἐκ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν. Ἐπειτα καθαρίζει ἐπιμελῶς ἐπίσης τοὺς ὀφθαλμούς, τὰ ὄργανα τῆς ἀφῆς, δηλαδή τὰς προβοσκίδας, καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματός της κατὰ πρῶτον δεξιὰ, ὕστερον ἀριστερά, ὅπως κάμνει καὶ ἡ γάτα. Τελευταῖον καθαρίζει καὶ τακτοποιεῖ μὲ βίαν τὸ τριχωτὸν στήθος καὶ τὰς πτέρυγας, καί.... νά! πετᾷ πλέον εἰς τὸν ἄέρα καὶ ἀφίνει νὰ ἀκούεται ὁ βόμβος της. Ἡδὴ ὡς ἐν μικρὸν μέλαν σημεῖον μόλις διακρίνεται εἰς τὸν γαλανὸν οὐρανὸν καὶ μετ' ὀλίγον δὲν θὰ φαίνεται πλέον.

Τώρα καταφθάνει μία ἄλλη μέλισσα ἀπὸ τὴν περιοδεῖαν της. Καταβαίνει πρὸ τῆς εἰσόδου ὡς ἂν κατήρχετο δι' ἀεροπλάνου, καὶ στέκεται ἐπὶ μίαν στιγμὴν διὰ νὰ ἀναλάβῃ ἀπὸ τὸν κόπον. Τὸ ἔνδυμα αὐτῆς εἶναι ἐσκοτισμένον καὶ εἰς τοὺς ὀπισθίους πόδας της κρατεῖ ἓνα σπόρον καὶ ὀλίγην γύριν ἀπὸ τὰ ἄνθη. Ἀπὸ αὐτὰ θὰ παρασκευάσῃ τροφήν καὶ διὰ τὰς μικρὰς ἐκείνας μελίσσας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν μεγαλώσῃ καὶ ἡλικιωθῇ τόσον, ὥστε νὰ ζητοῦν μόναι των τροφήν. Ἀλλὰ διατὶ προχωρεῖ; Τί συμβαίνει; Εἰς τὸ κατώφλιον τῆς εἰσόδου ἐστάθη ἀποτόμως ἡ μέλισσα. Δύο μελανοφοροῦντες φρουροὶ προέβαλον καὶ διέταξαν αὐτήν, φαίνεται, νὰ σταθῇ. Ἀσφαλῶς ἦσαν σκοποὶ εἰς τὴν εἴσοδον καὶ εἶχον διαταγὴν νὰ ἐξετάζωσι καὶ ἐρευνῶσιν ὅλους τοὺς εἰσερχομένους. Καὶ πράγματι, δύο ἀεικίνητοι προβοσκίδες τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν δύο φρουρῶν ἠρεύννησαν τὴν μέλισσαν καὶ ἔπειτα ἐξηκολούθησεν αὕτη τὸν δρόμον της, ἐξαφανισθεῖσα εἰς τὰ σκοτεινὰ ἐνδότερα τῆς κυψέλης.

Μερικαὶ ἐπαγακάμπουσαι μελίσσαι, ἐξηγντλημέναι ἴσως ἐκ τῆς πτήσεως, πίπτουσι σχεδὸν ἐπὶ τῆς σκνίδος πρὸ τῆς εἰσόδου. Παρεκεῖ κολλᾶται μία εἰς τὸν τοῖχον. Ἐχει φέρει πολὺν γλυκὺν χυμὸν ἀπὸ τὰ ἄνθη. Πόσον πρέπει νὰ ὑπο-

φέρη ἀπὸ τὸ βαρὺ φορτίον της, ἀφοῦ μόλις καὶ μετὰ βίας σύρεται σχεδόν, μέχρι τῆς εἰσόδου τῆς κυφέλῃς! Ἐχει ἔξαντληθῇ, διότι τὸ μικρὸν αὐτῆς σῶμα τρέμει καὶ οἱ μικροσκοπικοὶ ὄνυχες αὐτῆς, ὅπως ἔχουσιν ἐμπηχθῇ εἰς τὰς ἵνας τοῦ ξύλου, μόλις καὶ μετὰ βίας συγκρατοῦσιν αὐτήν. Τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ σώματος αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ δακτυλίους στιλπνοὺς καὶ τριχίνας στεφάνας, ἀνοίγει καὶ κλείει διαρκῶς διὰ νὰ ἐξασφαλίζῃ τὴν ἀναπνοήν.

Ἀλλὰ τί κάμνουν αἱ τρεῖς ἐκεῖναι μέλισσαι ἐκεῖ; Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θορύβου καὶ τοῦ βόμβου, μὲ τὰς κεφαλὰς πρὸς τὰ κάτω, ὡς ἐὰν ζητοῦν κἄτι, ὀρθώνουν τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ σώματος. Νομίζει κανεὶς ὅτι προσπαθοῦν νὰ στηρίξουν τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ μὲ τοὺς πόδας πρὸς τὰ ἄνω κάμνουν στροφάς, ὅπως τὰ παιδιὰ, ὅταν παίζουν ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ χόρτου. Ἀλλ' αἱ μέλισσαι δὲν παίζουν. Ἐὰν παρατηρήσωμεν προσεκτικώτερον πόσον ταχέως κινοῦν τὰς πτέρυγας των, θὰ ἀντιληφθῶμεν χωρὶς ἄλλο ὅτι προσπαθοῦσι νὰ ἀερίζωσι καὶ νὰ δροσίζωσι τὴν κυφέλῃν. Ἐργάζονται δηλαδή, ὅπως οἱ ἀνεμιστήρες εἰς τὰ δωμάτια καὶ εἰς τὰ ἄλλα διαμερίσματα τῆς οἰκίας, ὅταν ὑπάρχῃ ἀνάγκη ἀνανεώσεως τοῦ ἀέρος.

Μία μικρὰ μέλισσα ἔχει καθίσει εἰς τὸ ἔνδυμα τοῦ πατρὸς της, τοῦ κηφῆνος, ὁ ὁποῖος διακρίνεται ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐργάτιδας μελίσσας. Τὴν μικρὰν μέλισσαν διακρίνομεν εὐκόλως, διότι φέρει λεπτοτάτας ξανθὰς τρίχας ἐπὶ τοῦ μικροῦ αὐτῆς σώματος. Πόσον χαριτωμένα γνωρίζει νὰ κινῆται μὲ τὸ μικρὸν σῶμά της! Μετὰ μεγάλῃς ἐνεργητικότητος κινεῖ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὰς προβοσκίδας της τὰς μικροσκοπικάς. Τώρα ἀφίνει τὸ σῶμα τοῦ πατρὸς της καὶ μὲ γοργὰ βήματα ἔρχεται πρὸς τὴν ἔξοδον. Εἶναι πολὺ περίεργος νὰ μάθῃ καὶ νὰ ἴδῃ τί συμβαίνει ἐξῶ.

Εἰς κύριος τοποθετεῖ τὸν δάκτυλόν του διὰ νὰ ἀναθῇ,

καὶ αὐτὴ ἄνευ δισταγμοῦ κάμνει τὸν περίπατόν της ἐπὶ τοῦ δακτύλου, ἕως ὅτου ὁ κύριος ἐτοποθέτησεν αὐτὴν πάλιν ἐπὶ τῆς σανίδος πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς κυψέλης. Ἐδῶ ἐνοῦται μετ' ἄλλων καὶ προχωρεῖ διὰ νὰ εἰσέλθῃ. Ὡς δυστυχία της δμως! Ἴδου παρουσιάζεται πρὸ αὐτῆς πάλιν ὁ φρουρός, φαύει μὲ τὰς προβοσκίδας του τὸ ὑπόξανθον μικρὸν σῶμα, ὥς νὰ ὑπώπτευε κάτι. Ἀμέσως ἀκούεται βραχύς, ὀργίλος βόμβος καὶ ἡ μικρὰ μέλισσα πίπτει ἀναίσθητος πρὸ τοῦ αὐστηροῦ καὶ ἀδυσωπήτου φρουροῦ. Ἡ μικρὰ μέλισσα ἐτιμωρήθη οἰκτρῶς, διότι παρέβη νόμον αὐστηρὸν καὶ ἀπαράβατον τῶν μελισσῶν, τὸν νόμον τῆς ἐργασίας!

Ὁ φρουρὸς σύρει αὐτὴν ἔξω τῆς κυψέλης. Ἐκεῖ ἐπὶ τῆς χλόης κεῖται τώρα ἡμιθανὴς ἡ μικρὰ παραβάτις. Σκληρὰ τιμωρία, ἀλλὰ σύμφωνος πρὸς τοὺς ἀπαραιτήτους νόμους τῆς κοινωνίας τῶν μελισσῶν.

41. Τὰ κεράσια.

Εἰς τὸ περιβόλιον τοῦ πατρός μου, μεταξὺ τῶν ἑκατὸν δένδρων κερασέων, ὑπῆρχον καὶ πολλὰ παμπάλαια ὕψηλά, ἀπὸ τὸν κορμὸν τῶν ἐποίων ἐκρέμαντο τεμάχια τοῦ φλοιοῦ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μὲ καστανὰς καὶ φαιὰς γραμμὰς. Πολλὰς ἀπὸ τὰς ὕψηλὰς αὐτῶν καὶ ὑπερηφάνους κορυφὰς εἶχε μαδήσει βεῦχίως ὁ σφοδρὸς ἄνεμος καὶ ἡ καταιγίς, ἥ εἶχε διαπεράσει ἀπὸ ἄνω μέχρι τῶν κάτω ὁ κεραυνός. Ἐν τούτοις καὶ τὰ παμπάλαια αὐτὰ δένδρα ἔμενον ἀκόμῃ ἐκεῖ ἀνενόχλητα, διότι κάπου-κάπου ἔφερον μερικοὺς χλωροὺς κλάδους καὶ κατ' ἔτος παρουσίαζον καρποὺς ὀλίγους μὲν, ἀλλ' ὠραίους. Ἐξ αὐτοῦ κανεῖς ἡδύνατο νὰ συμπεράνῃ ὅτι καὶ τὰ δένδρα αὐτὰ ἦσαν ἄλλοτε ἀκμαῖα.

Ἀπὸ αὐτὰ τώρα κατὰ τὴν ἀνοιξιν ἔκοπτον τοὺς ὠραίους

βλαστούς, διὰ νὰ ἐμβολιάζουν τὰ ἀγριόδενδρα, τὰ ὅποια μετεφυτεύοντο ἐδῶ ἀπὸ τὸ δάσος ἢ ἀπὸ φυτώρια. Ὅπως δὲ αἱ νεαρὰι ἱταίαι, εἰς βραχὺ χρονικὸν διάστημα ἀνέθαλλον καὶ τὰ νέα αὐτὰ ἐμβόλια καὶ ἐφορτώνοντο διὰ φύλλων, ἀνθέων καὶ καρπῶν κατόπιν, διότι τὸ ἀσθεστοῦχον ἔδαφος τοῦ περιβολίου ἦτο καταλληλότατον διὰ κερασέας.

Εἰς μακρὰς σειράς, αἱ κερασέαι ὑψώνουν τὰς κορυφὰς των ὑπερψάνως εἰς τὰς ἄκρας καὶ μεταξὺ τῶν πρασιῶν τοῦ κήπου, εἰς τὸ κέντρον καὶ παρὰ τὸν οἰκίσκον τοῦ περιβολίου. Ὁ ἀγὴρ τῆς ἀνοίξεως φέρει πολλάκις τὰ πέταλα τῶν ἀνθέων των καὶ εἰς τὰ δωμάτια ἀκόμη τῶν ἀνθρώπων. Κάπου μάλιστα εἶναι φυτευμέναι κερασέαι πλησίον τῶν οἰκιῶν καὶ φέρουν τοὺς κλάδους των πλήρεις ἀνθέων καὶ καρπῶν πρὸ τῶν παραθύρων. Διὰ τοῦτο ἡ γηραιὰ γειτόνισσά μας ἀπὸ τοῦ παραθύρου τοῦ δωματίου της κατῴρθωνε νὰ κόπῃ κεράτια δροσερὰ καὶ ὠραῖα διὰ τὸ γεῦμά της.

Ὡ! διὰ τῆς φαντασίας μου σὰς ἐπαναδλέπω συχνά, ὦ κερασέαι τῆς πατρίδος μου! Ἐχῶ ἀκόμη ζωηρὰν εἰς τὴν ψυχὴν μου τὴν λαμπρὰν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν παρουσιάσετε ἀνθοστολισμέναι περίξ τῶν οἰκιῶν, χιονόλευκα ἐνδεδυμέναι καὶ εὐώδεις ὅπως ἀθῶα παιδιὰ μεταδρίνοντα τὴν Κυριακὴν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου. Ἀκούω ἀκόμη πῶς βρμβοῦν αἱ μέλισσαι εἰς τοὺς λεπτοὺς κλώνους σας καὶ μεταξὺ τῶν ἐξαισίων ἀνθέων σας καὶ τῶν φύλλων βλέπω τὸν οὐρανὸν νὰ λάμπῃ εἰς τὸ κυανοῦν ἑαρινὸν χρῶμά τους.

Ἀλλὰ καὶ τὴν λαμπρὰν ἐποχὴν τῆς συγκομιδῆς τῶν κερασιῶν δὲν δύναμαι νὰ λησμονήσω. Μετὰ τὴν ἀνθησιν, οἱ μικροὶ πράσινοι καρποὶ σας περιστοιχιζόμενοι ἀκόμη ἀπὸ τοὺς ξηροὺς πλέον, ξανθοὺς στήμονας, ἠῦξανον καθ' ἡμέραν καὶ ἐπὶ τέλους περίξ τοῦ πυρήνος, τοῦ ἐγκλείοντος τὸν σπόρον, ὁ πράσινος καρπὸς ἡλλαζεν ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἀποχρώσεις. Τὸ βαθὺ πράσινον ἐγίνετο ἀνοικτὸν πράσινον,

ἔπειτα πρασινοκίτρινον, κατόπιν κίτρινον, κιτρινόξανθον, ξανθόν, ἐρυθρόν. Πολλαὶ κερασέαι τώρα παρουσιάζουν ἐρυθροκίτρινα ἢ κόκκινα κεράσια, ἐνῷ ἄλλων οἱ καρποὶ ἐγίνοντο πορφυροῖ διὰ νὰ καταλήξωσιν εἰς τὸ βαθὺ πορφυροῦν χρῶμα, τὸ ὁποῖον ὀλίγον διαφέρει τοῦ μέλανος. Ἦδη ἡτοιμάσθησαν κλίμακες, καλάθια, κοφίνια, καὶ μίαν ἡμέραν ἔφθασαν οἱ περίφημοι «κερασάδες», οἱ ἔμποροι κερασίων ἀπὸ τὰς πλησιοχώρους πόλεις καὶ κωμοπόλεις μὲ τὰ κοφίνια. Καὶ τότε ὡς ἐκ συνθήματος δὲν ἔμειναν παρὰ μόνον οἱ ἀσθενεῖς εἰς τὰς οἰκίας. Ὅλοι ὅσοι ἦσαν εἰς θέσιν νὰ βοηθήσουν ἀνέβαινον εἰς τὰ κερασόδενδρα, ἢ διὰ κλιμάκων ἀπὸ τοὺς πρὸς τὰ ἔξω τεντωμένους κλώνους ἔκοπτον, ἔκοπτον ἀκαταπαύστως κεράσια μὲ τοὺς μίσχους των, καὶ ὅπου ἦσαν τραγανῶς σκληρά, ἐλάμβανον μόνον τὸν καρπὸν, ἄνευ τοῦ μίσχου.

Παντοῦ ἠκούοντο γέλωτες, ἀστεῖσμοί, ἄσματα, ὅπως καὶ κατὰ τὸν τρύγον. Τὰ μεγάλα κοφίνια κάτωθι τῶν δένδρων ἐγέμιζον σιγὰ·σιγὰ ἀπὸ τὰ ἐκκενούμενα καλάθια, τὰ ὁποῖα κατέβαινον ἀπὸ τοὺς κλώνους δεμένα εἰς ἓν σχοινίον. Τὰ μικρὰ παιδία εἶχον χορτάσει πλέον τρώγοντα κεράσια καὶ τώρα εἶχον ἀρχίσει νὰ ζωγραφίζουν τὰς χεῖρας καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν διὰ τοῦ μαύρου χυμοῦ. Ἐφαίνοντο ὅπως οἱ ἄγριοι, οἱ ὁποῖοι ζωγραφίζουν τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῶν, ἢ ὅπως οἱ μαῦροι τῆς Ἀφρικῆς!

Πρὶν φάγωσι κεράσια εἶχον φάγει ὀλίγον ἄρτον καὶ φαγητόν, τώρα δέ, κατόπιν τῆς λαμπρᾶς αὐτῆς πανδαισίας διὰ τῶν ὡραίων κερασίων, εἶχε παρέλθει ἡ μεσημβρία, ἀλλ' οὐδεμίαν ὄρεξιν ἠσθάνοντο πρὸς φαγητόν.

Ἐδίφων, ἀλλὰ καὶ ἡ πόσις ὕδατος ἀπαγορεύεται μετὰ τὰ κεράσια, διότι εἶναι δυνατόν νὰ ἐπέλθωσιν ἀσθένειαι τῶν ἐντέρων. Διὰ τοῦτο, ὅπως τὴν πεῖναν, οὕτω καὶ τὴν δίψαν προσεπάθουν δὲ νὰ καταστείλωσι διὰ κερασίων ἐφρόντιζον νὰ εὕρωσι τὰ μεγαλύτερα, τὰ ὠριμώτερα, τὰ

ζουμερώτερα. Ἀλλὰ τὰ ὠραιότερα κεράσια ἐκρέμαντο ὕψηλὰ εἰς τὰς κορυφάς, ὅπου οὔτε ἡ κλίμαξ μὲ τεσσαράκοντα καὶ περισσοτέρας βαθμίδας δὲν ἔφθανε. Τὰ παῖδιά ὁμως κα-
τάρθωναν νὰ φθάσωσι καὶ τὰ κεράσια αὐτὰ ἀκόμη, μὲ βοή-
θειαν μιᾶς ράβδου ἀγκυλωτῆς εἰς τὸ ἐν ἄκρον, ὅπως εἶναι
ἡ ἀγκλίτσα τοῦ βοσκοῦ. Καὶ τότε ἤκούοντο φωναὶ ἐνθου-
σιασμοῦ, γέλωτες, ἀστεῖσμοί, ἐνῶ οἱ γονεῖς ἡμῶν ἀπὸ κάτω
ἔφώναζον καὶ μᾶς ἐπέπληττον, ὁσάκις ἀνεβαίνομεν εἰς ἐπικίν-
δυνα σημεῖα, ἢ ἐκείνομεν ἀκροβασίας ἀπερισκέπτως.

Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ τῆς κερασέας εὐρίσκο-
μεν καὶ τὴν ὠραίαν ἐκείνην μελιτόχρουν κερασορρητίνην, τὴν
ὁποῖαν ἐτρώγομεν ἢ συνηθοῖζομεν διὰ νὰ μεταχειριζώμεθα
αὐτὴν ὡς κολλητικὴν ὕλην, ἐπειδὴ κολλᾷ τόσον, ὅσον καὶ ἡ
κόλλα καὶ τὸ ἀραδικὸν κόμμι σχεδόν.

Ἀπὸ ὥριμα κεράσια, τὰ ὁποῖα προσηρμόζομεν εἰς μικρὰ
κλωνάρια, κατεσκευάζομεν καὶ μεγάλας σταφυλάς, καὶ ἐρρί-
πτομεν τοὺς σκληροὺς πυρῆνας ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, κατ'ἀλλήλων,
ἢ ἐπαίζομεν δι' αὐτῶν μονά-ζυγά. Οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες
τώρα ἔφερον τὰ βαρέα κοφίνια πλήρη ὠρίμων κερασίων εἰς
τὴν κατοικίαν των, ἢ παρέδιδον αὐτὰ εἰς τοὺς κερασάδες, οἱ
ὅποιοι ἐπλήρωνον τὸ ἀντίτιμον, ὅπως εἶχον συμφωνήσει.

Τώρα ἤρχιζε τὸ ἐμπόριον τῶν κερασίων. Παζαρεύματα,
ζυγίσματα καὶ φορτώσεις, μετρήσεις χρημάτων τέλος καὶ
χαρὰ εἰς τὰ πρόσωπα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐλάμβανον τὰ
ῥαῖα νομίσματα καὶ χαρτονομίσματα ὡς ἀμοιβὴν διὰ τοὺς
κόπους των.

Εἰς τὰς κερασέας εἶχον μείνει ἀκόμη κεράσια, ὄψιμα λε-
γόμενα, ἢ βύσσινα, ἢ τραγανά, καὶ ἄλλα μαῦρα, κατὰλληλα
διὰ γλυκόν, ἐπειδὴ εὐκόλως ἦτο δυνατόν νὰ χωρίζεται ὁ πυ-
ρὴν αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ δι' ἐπιτραπέζιον χρῆσιν εἶχον μείνει
ἀρκετὰ κεράσια εἰς τὰς κερασέας, διότι ὑπῆρχον πολλοί, οἱ
ὅποιοι ἐπροτίμων αὐτὰ πολὺ ὥριμα.

Ὅταν ἡ ἔσοδεία ἦτο πολὺ μεγάλη, κατεσκεύαζον, ὅπως καὶ ἀπὸ τὰ δαμάσκηνα, ἀπὸ τὰ μήλα καὶ ἀπὸ ἄλλους καρπούς, οἰνόπνευμα.

Τὰ κεράσια μετεφέροντο εἰς μεγάλους κάδους ἢ ληνοὺς, ἐπατοῦντο καὶ ἀφίνοντο ἐκεῖ διὰ νὰ γίνῃ ἡ ζύμωσις των, ὅπως τῶν σταφυλῶν. Ὅταν εἰς τὰς κερασέας τὰ φυλλώματα ἤρχιζον νὰ γίνωνται ἐρυθρὰ καὶ χρυσοκίτρινα, ἔθετον εἰς τοὺς κάδους καὶ τὰ βαρέλλια τὰ πατημένα κεράσια, καὶ ὁ χυμὸς αὐτῶν ἔδραζε καὶ μάλιστα τόσον δυνατά, ὥστε ἐνίστε ἔσπαζαν αἱ στεφάναι τῶν βαρελλίων, ἢ ἐξωθοῦντο μετὰ δυνάμεως αἱ θυρίδες καὶ ἀνεπήδα τὸ ἐρυθρὸν ὡς αἷμα ὑγρόν.

Ἐπειτα ἤρχιζε τὸ ψήσιμον τῶν κερασίων, ὅπως καὶ τῶν στεμφύλων. Μέσα εἰς ἓνα χαλκοῦν λέβητα ἐρρίπτετο τὸ ὑγρὸν αὐτὸ μετὰ τῶν ὑπολειμμάτων καὶ τῶν πυρήνων τῶν κερασίων. Ὁ λέβης ἦτο ἐκτισμένος στερεὰ καὶ ὀλίγον ὑψηλότερον τοῦ ἐδάφους διὰ νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ καίῃ πῦρ κάτωθεν αὐτοῦ. Ἀφοῦ ἐγεμίζετο, ἐσκεπάζετο ἀπὸ ἓν χαλκοῦν κάλυμμα θολωτὸν καὶ φέρον εἰς τὰ πλάγια δύο ἐξέχοντας μακροὺς σωλήνας, οἱ ὁποῖοι διήρχοντο διὰ κάδου πλήρους ψυχροῦ ὕδατος. Ἀφοῦ ἐφράσσετο καλῶς ὁ λέβης διὰ θολωτοῦ καλύμματος καὶ προσηρμόζοντο οἱ στενοὶ σωλήνες, οἱ διερχόμενοι διὰ ψυχροῦ ὕδατος, ἡνάπτετο κάτωθι τοῦ λέβητος πυρὰ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὅταν ἐξητμίζετο τὸ ὑγρὸν τῶν κερασίων, ὁ ἀτμὸς διερχόμενος διὰ τῶν ψυχρῶν σωλήνων μετεβάλλετο πάλιν εἰς ὑγρὸν καὶ ἐστάλαξεν εἰς ἓν δοχεῖον, ὡς οἰνόπνευμα πλέον. Τὸ οἰνόπνευμα ἐκ τῶν κερασίων ἐπωλεῖτο ἀκολούθως, ὅπως καὶ τὸ ἐκ σταφυλῶν, ἀλλὰ εἰς ὀλίγον κατωτέραν τιμὴν.

Καὶ τώρα, ὅτε ἐνεθυμήθην τὰς ἡνθισμένας καὶ φορτωμένας ἀπὸ κεράσια κερασέας, ἔρχεται εἰς τὴν μνήμην μου καὶ ἡ ἄλλη εἰκὼν, ὅταν τὰ παμπάλαια κερασόδενδρα εἶχον ζῆσει πλέον τὴν ζωὴν των καὶ ἐπιπτον κάτω νεκρὰ διὰ τῶν

κτύπων τῆς ἀξίνης. Ἦτο ἔν εἶδος κηδείας ἡ στιγμή ἐκείνη. Ἐνῷ ὁμως ἡμεῖς ἐλυπούμεθα, ἀτάραχον τὸ δένδρον ἐταλαντεύετο καὶ ἐπιπτε κάτω μὲ τὴν κορυφὴν ἐστραμμένην πρὸς ἄλλα νεώτερα κερασόδενδρα. Ἦτο ὡς νὰ ἐδείκνυνεν αὐτὰ καὶ ὡς νὰ ἔλεγε: «Τὸ σῶμά μου εἶναι μόνον νεκρόν, ἡ ψυχὴ μου ζῇ εἰς τὰ νεώτερα αὐτὰ δένδρα, εἰς τὰ τέκνα μου!»

Τὸ ξανθὸν καὶ σκληρὸν ξύλον τῆς κοπέλης κερασέας ἐχρησιμοποιοῖτο διὰ τὴν κατασκευὴν ὥραιων τραπεζίων, καθισμάτων, ἐρμαρίων καὶ ἄλλων χρησίμων ἐπίπλων. Ἀπὸ τοὺς κλώνους κατεσκευάζοντο σκαλοπάτια διὰ κλίμακας, μὲ τὰς ὁποίας θὰ ἀνέβαινον οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰς ἄλλας κερασέας.

Ὡραῖαι ἦσαν αἱ κερασέαι καὶ εἶναι ἀκόμη. Ὅταν ἔρχεται ἡ ἀνοιξὶς καὶ ἀνθίζουν τὰ δένδρα, ἀδύνατον νὰ μὴ ἐνθυμηθῶ μετὰ συγκινήσεως τὰς ὥραιάς λευκοφορεμένας κερασέας τῆς πατρίδος μου καὶ μετ' αὐτῶν τὰ ὥραῖα ἐκεῖνα ἔτη τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας.

42. Εἰς τὰς φωλεὰς τῶν πτηνῶν.

«Θέλετε νὰ ἰδῇτε ὀλίγον καὶ τοὺς πτερωτοὺς φίλους μας;» μὲ ἠρώτησεν ὁ γέρον φίλος μου, εἰς τὸν κήπον τοῦ ὁποίου ἐκαθήμεθα.

— «Πολὺ εὐχαρίστως», ἀπεκρίθην.

Ἐσηκώθημεν λοιπὸν ἀπὸ τὰς θέσεις μας καὶ ἐπροχωρήσαμεν πρὸς τὸ βᾶθος τοῦ κήπου.

Τὰ πολύφωνα καὶ ὥραῖα κελαδήματα τῶν πτηνῶν μέσα εἰς τὸν κήπον, καὶ τὸ τερέτισμα τὸ ὁποῖον χθὲς τὸ ἀπόγευμα, ὅταν τὸ ἤκουσα ἀπὸ τὸ δωμάτιόν μου, μοῦ ἐφάνη παράξενον, προσεκάλουν τώρα τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ἀγάπην μου. Ἐχαιρον ἰδίως παρὰ πολὺ ὀλέπων τὰ πτηνὰ

νά πετώσιν ἀπὸ ἓν δένδρον εἰς ἄλλο, ἢ ἀπὸ ἓνα κλάδον εἰς ἄλλον.

Ὁ φιλοξενῶν με κύριος με ὠδήγησεν εἰς μίαν γωνίαν ὅπου ἦσαν θάτοι καὶ θαμνώδη δενδρύλλια, ἐκεῖ δέ, ἀφοῦ ἐστάθημεν, μοῦ ἔδειξε καὶ διὰ τοῦ δακτύλου καὶ εἶπεν :

— « Ἰδέτε ! »

— « Δὲν βλέπω τίποτε », ἀπήντησα.

— « Παρατηρήσατε προσεκτικώτερον », εἶπεν, ἐνῷ ἐκ νέου διὰ τοῦ δακτύλου μοῦ ἐδείκνυε τὴν διεύθυνσιν πρὸς τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ κατευθύνω τὸ βλέμμα μου. Τώρα ἔβλεπον, κάτω ἀπὸ ἓν πυκνὸν σύμπλεγμα ἀκανθῶν τῆς θάτου, μίαν φωλεάν. Ἐντὸς αὐτῆς διεκρίνετο εἰς μικρὸς πετρίτης, ὅπως τοῦλάχιστον ἦτο δυνατόν νὰ κρίνω ἀπὸ τὸ χρῶμα τῆς ράχεώς του. Δὲν ἐπέταξεν, οὔτε ἐτρόμαξεν ὅταν ἀντελήφθῃ τὴν παρουσίαν μας, ἀλλ' ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν του πρὸς ἡμᾶς καὶ διὰ τῶν δύο μαύρων ὀφθαλμῶν του ἠτένισεν ἀφόδως καὶ μετ' ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸ μέρος μας.

« Ὁ μικρὸς αὐτὸς πετρίτης κάθεται ἐπὶ τῶν ῥῶν του », εἶπε πρὸς ἐμὲ ὁ φίλος μου. « Ἐπὶ ἀρκετὰς τώρα ἡμέρας ἐπισκέπτομαι αὐτὸν καὶ τοποθετῶ πλησίον του μικροὺς σκώληκας ἢ νύμφας. Αὐτὸ τὸ γνωρίζει πλέον, καὶ διὰ τοῦτο ρίπτει ἐρωτηματικὸν βλέμμα, χωρὶς οὐδόλως νὰ φοβῆται καὶ ἀπὸ τὸν ξένον, ὁ ὁποῖος εἶναι πλησίον μου ».

Πράγματι, τὸ μικρὸν πτηνὸν ἔμενεν ἡσυχον εἰς τὴν φωλεάν του, χωρὶς νὰ ἐνοχληθῇ καθόλου ἀπὸ τὴν παρουσίαν καὶ τὴν συνομιλίαν μας.

« Πρέπει ὅμως νὰ εἶναι κανεὶς πάντοτε συνεπὴς πρὸς τὰ ὄντα αὐτά », ἐπανέλαθεν ὁ φίλος μου. « Δυστυχῶς ὅμως δὲν ἔχω τίποτε πρόχειρον διὰ νὰ τοῦ προσφέρω. Πήγαινε, Πέτρε, εἰς τὸ ὑπόγειον, ὅπου ἔχω τὰ κηπουρικὰ ἐργαλεῖα, καὶ φέρε μου δύο-τρία σκωλήκια ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἔχω συλλέξει ».

Ὁ μικρὸς προθυμότατος ἐστράφη καὶ ἔσπευσε νὰ φέρῃ ὅ,τι ἐζήτησεν ὁ πατήρ του.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ καλὸς φίλος μου μὲ ὠδήγησεν ὀλίγον παρέκει καὶ μοῦ ἔδειξεν εἰς ἓν μέρος τῆς θάτου ἄλλην φωλεάν, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ἐκάθητο εἰς συκοφάγος.

«Αὐτὸς ἐδῶ», εἶπε, «κάθεται ἐπάνω εἰς τοὺς νεοσσούς του καὶ τοὺς θερμαίνει, διότι δὲν ἔχουν ἀκόμη οὔτε πού-πουλα. Δὲν ἡμπορεῖ νὰ λείψῃ πολλὴν ὥραν ἀπὸ τὰ μικρά του· διὰ τοῦτο τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν φέρει ὁ ἀρσενικός. Ὑστερα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας θὰ δυναμώσουν οἱ νεοσσοὶ του τόσον, ὥστε νὰ ἐκτείνουν τὰς μικρὰς κεφαλὰς των καὶ νὰ βλέπουν πρὸς τὰ ἔξω καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ μήτηρ των ἐπιμένῃ νὰ σκεπάζῃ αὐτοὺς διὰ τῶν πτερύγων της».

Καὶ ὁ συκοφάγος δὲν ἐκινήθη ὅταν ἐπλησιάσαμεν, ἀλλὰ μᾶς ἔδλεπεν ἡσύχως.

Ἐπειτα μοὶ ἔδειξεν ὁ φίλος μου καὶ ἄλλας τινὰς φωλεάς, ὅπου ἐξεκολάπτοντο ᾧ ἡ ἀνετρέφοντο μικροὶ νεοσσοί. Εἰς ὅσας φωλεὰς τὰ μικρά ἦσαν μόνα των, μόλις ἤκουον τὸν θόρυβον τῆς προσεγγίσεώς μας, ἤνοιγον τὰ κίτρινα ράμφη των καὶ ἐπερίμενον τροφὴν.

Εἰς δύο ἄλλας φωλεὰς εὐρίσκοντο αἱ μητέρες, καὶ αὐταὶ ὅμως οὔτε ἐτρόμαξαν, οὔτε ἔφυγαν, ὅταν ἐπλησιάσαμεν.

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν μας εἶδομεν καὶ ἓν ζεῦγος πτηνῶν, τὸ ὁποῖον ἔτρεφε τὰ μικρά του. Ἡ παρουσία μας οὐδόλως ἠνύχλησε καὶ τοῦτο. Τὰ μικρά ἤνοιγον τὰ ράμφη των καὶ ἐδέχοντο τὴν τροφὴν ἀπὸ τοὺς γονεῖς των. Τὸ θέ-

αμα ἦτο πράγματι ὥραϊον καὶ λίαν εὐχάριστον, ἔδιδε δὲ ἀφορμὴν νὰ σκεφθῇ τις πολλὰ περὶ τῆς φιλοστοργίας καὶ τῆς ἱκανότητος τῶν μικρῶν αὐτῶν πτερωτῶν κατοίκων τοῦ κήπου τοῦ φίλου μου.

«Ἐως τώρα εἶδομεν τὰς φωλεάς, αἱ ὁποῖαι κατοικοῦνται ἀκόμῃ», μοὶ εἶπεν ὁ φίλος μου, «ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλαι φωλεαὶ κεναί, διότι τὰ νέα πτηνὰ πετοῦν πλέον ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὸν κήπον καὶ προγυμνάζονται διὰ τὴν ἀποδημίαν των κατὰ τὸ φθινόπωρον. Ὑπάρχουν παρὰ πολλαὶ φωλεαὶ ἐδῶ, ἡμεῖς ὅμως ἐπισκεπτόμεθα ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι εἶναι πρόχειραι».

Ἐνῷ συνωμιλοῦμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἔφθασε καὶ ὁ Πέτρος μὲ ἓνα μικρὸν σκώληκα καὶ μίαν νύμφην κανθάρου καὶ παρέδωκεν αὐτὰ εἰς τὸν πατέρα του. Οὗτος τώρα ἐπροχώρησε πρὸς τὴν θάτον, ὅπου εὕρισκετο ἡ φωλεὰ τοῦ πετρίτου, καὶ ἀφῆκε τὸν μικρὸν σκώληκα καὶ τὴν νύμφην κανθάρου ἐκεῖ πλησίον. Δὲν ἐπρόφθασε δὲ ν' ἀπομακρυνθῇ, ὅτε ὁ πετρίτης ἐγλύστρησεν ἔξω ἀπὸ τοὺς πυκνοὺς κλάδους καὶ τὰς ἀκάνθας, ἐπήδησεν ἐκεῖ ὅπου ἦσαν ὁ σκώληξ καὶ ὁ μικρὸς κάνθαρος, ἤρπασεν αὐτοὺς διὰ τοῦ ράμφους του καὶ ἐπέστρεφεν ἀμέσως εἰς τὴν φωλεάν του. Εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγράψω τοῖου εἶδους συγκίνησις μὲ κατέλαβε πρὸ τοῦ θεάματος αὐτοῦ. Ὁ φίλος μου, ἐφαίνετο ἐμπρός μου ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ καὶ ὡς σοφὸς ἄνθρωπος δυνάμενος νὰ ἐπικοινωνῇ πρὸς τὰ ὄντα αὐτὰ καὶ νὰ τὰ βεηθῇ. Ἐπὶ πλέον ἠγνοίχθη ὡς διὰ μιᾶς πρὸ ἐμοῦ τὸ βιβλίον τῆς φύσεως καὶ ἔβλεπον τώρα καὶ ἤκουον πολλὰ, τὰ ὁποῖα πρότερον δὲν ἔβλεπον καὶ δὲν ἤκουον.

Ὁ μικρὸς Πέτρος ἔχαιρε καὶ ἦτο πολὺ εὐχαριστημένος βλέπων τὰς φωλεὰς εἰς τοὺς θάμνους. Τοῦτο δι' ἐμὲ ἦτο ἄλλη ἀπόδειξις ὅτι ἡ καταστροφὴ φωλεῶν, ἡ ἀφαίρεσις

ψῶν καὶ νεοσσῶν ἐξ αὐτῶν καὶ ἡ σύλληψις πτηνῶν δὲν ἦτο φυσικὴ ιδιότης τῶν παιδιῶν, ἀλλ' ἐγίνετο ἀπὸ ἀνθρώπων ἀνευ ἀνατροφῆς, σκληροὺς καὶ μὲ κακὰ ἔνστικτα.

43. Πῶς πρέπει νὰ περιποιοῦμεθα τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς ἀναρρωννύοντας.

Ὁ Ἀλέξιος, ὁ ξυλουργός, γνωστός εἰς δλόκληρον τὴν κωμόπολιν ὡς ἄριστος τεχνίτης, ἐνῶ κατεγίνετο εἰς τὴν ἀμπελὸν τοῦ νὰ ἐκριζώσῃ τὸν παλαιὸν κορμὸν μιᾶς καρυᾶς, ἐκρυσολόγησε, καὶ μόλις ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἡσθάνησε βαρέως. Ἡσθάνετο πόνους φοβεροὺς εἰς τὸ στῆθος καὶ εἶχε πυρετὸν σφοδρόν, διότι τὸ θερμόμετρον, τὸ ὁποῖον εἶχε θέσει ἡ σύζυγός τοῦ ὑπὸ τὴν μασχάλην τοῦ, ἐδείκνυε μετὰ πέντα λεπτὰ ἑτριάκοντα ἐννέα καὶ ἥμισυν βαθμούς.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς ἦτο σοβαρὰ καὶ ἔπρεπε νὰ προσκληθῇ ἀμέσως ὁ ἰατρός.

Τὰ δύο μεγαλείτερα ἐκ τῶν πέντε τέκνων τοῦ, ὁ Δῆμος καὶ ὁ Φιλώτας, ἡτοιμάσθησαν ἀμέσως διὰ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἱατροῦ, ἐνῶ ἡ μήτηρ των μετὰ τῆς μικροτέρας ἀδελφῆς των Ἀννης ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζωσι διάφορα ψυχρὰ ἐπιθέματα διὰ νὰ μετριάζωσι τὸν πυρετὸν καὶ νὰ δροσίζωσιν ὅπωςδῆποτε τὸν ἀσθενῆ.

Τὰ δύο ἄλλα μικρότερα παιδιά ἦσαν πολὺ μικρὰ ἀκόμη καὶ ἐστέκοντο ἄφωνα παρὰ τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἐκστατικὰ κᾶπως, διότι ἡ μήτηρ εἶπεν εἰς αὐτὰ ὅτι ὁ πατήρ των ἦτο πολὺ κουρασμένος καὶ ἔπρεπε νὰ κοιμηθῇ, ἐνῶ ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν ὥραν κάθε ἐσπέραν ἔπαιζε μετ' αὐτῶν. Ὅπωςδῆποτε ὅμως ἐμάντευον ὅτι κᾶτι σοβαρὸν καὶ δυσάρεστον συνέβαινε, διότι ὁ πατήρ των ἐστέναζε καὶ δὲν

ἐκοιμάτο ἡσύχως καὶ ἡ μήτηρ των ἐφαίνετο λίαν ἀνήσυχος.

Μετ' ὀλίγην ὥραν ἐπέστρεψαν καὶ ὁ Δῆμος καὶ ὁ Φιλώτας, ἀλλὰ χωρὶς τὸν ἱατρὸν δυστυχῶς. Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἱατροῦ εἶπον πρὸς αὐτοὺς ὅτι ὁ ἱατρὸς ἀπουσίαζεν εἰς τὴν πόλιν καὶ θὰ ἐπανήρχετο μετὰ δύο ἡμέρας. «Τί θὰ γίνῃ λοιπὸν τώρα ;» Νὰ καλέσουν ἄλλον ἱατρὸν ἀπὸ τὴν γειτονικὴν κωμόπολιν ἦτο ἀδύνατον, διότι εἶχε νυκτώσει, καὶ ἂν κανεῖς μ' ὅλα ταῦτα μετέδωκεν ἕως ἐκεῖ, πάλιν ζήτημα ἦτο ἂν ὁ ἱατρὸς θὰ ἤθελε νὰ ταξιδεύσῃ τὴν νύκτα. Καὶ ὁ πυρετὸς ἀνήρχετο ὁλονέν, ὁ δ' ἀσθενὴς εἶχεν ἀρχίσει νὰ παραληρῇ.

Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ καὶ τῇ στενοχωρίᾳ τῆς ἡ δυστυχῆς σύζυγος ἔστειλε τώρα καὶ ἐκάλεσε τὴν θεῖαν Μαρίαν, ἡ ὁποία κατ' ἐγνώριζεν ἀπὸ ἀσθενείας. Ἦτο πρώτη ἐξαδέλφη τοῦ συζύγου τῆς καὶ πρόθυμος πάντοτε νὰ ὑπηρετῇ ἀσθενεῖς. Εἶχε χρηματίσει μάλιστα καὶ νοσοκόμος ὀλίγον καιρόν, ὅταν κατὰ τὸν πόλεμον τὰ νοσοκομεῖα τῆς κωμοπόλεως ἦσαν πλήρη ἀσθενῶν. Ἡ ἰδέα τοῦ νὰ καλέσῃ τὴν γυναῖκα αὐτὴν ἦτο πράγματι λαμπρά. Μόλις ἔφθασεν ἡ θεία Μαρία, ἡ νοσοκόμος, ὅπως συνήθως τὴν ὠνόμαζον, ἀμέσως ἐτοπώθησε τὸν ἀσθενῆ ἀναπαυτικώτερα ἐπὶ τῆς κλίνης του, ἔστειλε τὰ παιδιά νὰ κοιμηθοῦν καὶ νὰ μὴ ἐνοχλοῦν διὰ τῆς παρουσίας των, καὶ ἐκράτησε μόνον τὴν σύζυγόν του. Ἐπειτα ἐθερμονέμησεν ἐκ νέου τὸν ἀσθενῆ, ἔθεσε τὸ οὖς τῆς ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ τῆς ράχεως αὐτοῦ, καὶ ἀμέσως ἐσχημάτισε τὴν πεποίθησιν ὅτι πρόκειται περὶ πνευμονίας. ἤρχισε λοιπὸν νὰ θέτῃ ψυχρὰ ἐπιθέματα ἐπὶ τοῦ στήθους ὅπου ἡσθάνετο πόνους ὁ ἀσθενὴς, καὶ ὅταν ὀλιγώστευσαν ὅπωςδὴποτε οἱ πόνοι, ἤρχισε νὰ ἐφαρμόζῃ «βεντουζες» μετὰ μικρὰ ἐκεῖνα ποτηράκια, τὰ ὁποῖα ἔφερε πάντοτε μαζί της, ὁσάκις ἐκαλεῖτο ἡ θεία ἡ νοσοκόμος. Μετὰ τοῦτο δὲν εἶχε

καταπέσει μὲν ὁ πυρετός, ὁ ἀσθενὴς ὅμως ἀνεκουφίσθη, καὶ ἀφοῦ ἔδωκαν εἰς αὐτὸν ἓν κύπελλον πλήρες τεύου θερμοῦ, ἀφῆκαν αὐτὸν νὰ ἡσυχάσῃ. Τὴν ἄλλην ἡμέραν θὰ ἦρχετο ὁ ἱατρὸς ἀπὸ τὴν γειτονικὴν κωμόπολιν.

Πράγματι ὀλίγον πρὸ μεσημβρίας τῆς ἐπομένης ἡμέρας ἔφθασεν ὁ ἱατρὸς, ὁ ὁποῖος διέγνωσε καὶ αὐτὸς πνευμονίαν, διέταξε δὲ καλὴν περιποίησιν καὶ χρῆσιν ὠρισμένων φαρμάκων. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἢ μετὰ ὀκτώ, θὰ ἐπῆρχετο ἡ λεγομένη κρίσις καὶ θὰ κατέπιπτεν ὁ πυρετός, θὰ εἶχεν ὅμως ὁ ἀσθενὴς ἀνάγκην καλῆς περιποιήσεως, διὰ νὰ μὴ λάβῃ χώραν ὑποτροπὴ τῆς νόσου, ὁπότε ὁ κίνδυνος θὰ ἦτο μέγας. «Ἡ περιποίησις τῶν ἀρρώστων», εἶπεν ὁ ἱατρὸς, «εἶναι τόσον σπουδαία ὅσον καὶ ἡ θεραπεία».

Ἡ μικρὰ Ἄννα ἤκουσε μετὰ προσοχῆς τὶ ἔλεγεν ὁ ἱατρὸς καὶ μόλις ἔφυγεν αὐτὸς παρεκάλεσε τὴν θείαν Μαρίαν νὰ τὴν διδάξῃ πῶς πρέπει νὰ περιποιηθῇ τὸν ἀσθενῆ πατέρα της, τὸν ὅποτον τόσον ἠγάπα. Ἐξῶσε λοιπὸν καὶ αὐτὴ μίαν λευκὴν ποδιάν, ἔλαβεν ὕψος νοσοκόμου καὶ ἐδοθήθει τὴν θείαν Μαρίαν εἰς ὅλας αὐτῆς τὰς ἐργασίας.

Ὁ ἀσθενὴς πατὴρ της, μολοντί κατείχετο ὑπὸ πυρετοῦ καὶ εἶχεν ἀδυνατίσει πολύ, βλέπων τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του, πρὸ πάντων δὲ τῆς Ἄννης, ἥσθάνετο τὸν ἑαυτὸν του πολὺ καλύτερα καὶ ὑπέφερε μετὰ μεγαλυτέρου ψυχικοῦ θάρρους τὴν νόσον. Ἡ σύζυγός του καὶ ἡ θεία Μαρία ἐδοήθουν αὐτὸν νὰ μετακινήται, ἐφρόντιζον διὰ τὸν τακτικὸν ἀρισμὸν τοῦ δωματίου καὶ προσεπάθουν νὰ ἀνακουφίσουν αὐτόν. Ἡ στοργὴ ὅμως καὶ ἡ τρυφερότης τῆς Ἄννης, ἥτις ἐξεδηλοῦτο εἰς πᾶσαν στιγμήν καὶ μάλιστα ὅταν προσέφερε τὸ ἱατρικόν, ἀνεκούφισον αὐτὸν πολὺ περισσότερον.

Κατὰ τὴν δευτέραν ἐπίσκεψίν του ὁ ἱατρὸς διεπίστωσε μετ' εὐχαριστήσεως ἀρκετὴν βελτίωσιν, προελθοῦσαν ἐκ τῆς

ψυχικῆς καταστάσεως τοῦ ἀσθενοῦς. Ὅταν δὲ μετὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἐπεσκέφθη πάλιν τὸν Ἀλέξιον, εὗρεν αὐτὸν ἀπύρετον. Ἡ κρίσις εἶχε παρέλθει καὶ ἤδη εἰσῆρχετο ὁ ἀσθενὴς εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀναρρώσεως.

Ἡ θεία Μαρία ἔφυγε πλέον καὶ αὐτὴ καὶ ἤρχετο κάθε δευτέραν ἡμέραν. Ἡ ἑλλειψις ὅμως αὐτῆς δὲν ἦτο πλέον αἰσθητή, διότι ἡ Ἄννα, βοηθουμένη καὶ ἀπὸ τὴν μητέρα της, περιποιεῖτο τὸν ἄρρωστον πατέρα αὐτῆς ὡς τελεία νοσοκόμος. Ἐδίδε τὸ ἱατρικόν, ἐθερμομέτρει, ἐκαθάριζεν, ἔφερε τροφήν, ἀέριζε τὸ δωμάτιον, καὶ ὅταν πλέον δὲν εἶχε τί νὰ κάμῃ, ἀνεγίνωσκεν εἰς τὸν πατέρα της ὠραῖα διηγήματα καὶ παραμύθια. Αὐτὸ ἐπραττον καὶ τὰ ἄλλα τέκνα του.

Ἡ ἀνάρρωσις ἐξηκολούθησεν ἐπὶ μῆνα καὶ πλέον. Ὅταν ὁ Ἀλέξιος ἦτο εἰς θέσιν νὰ σηκωθῇ καὶ νὰ ἐξέλθῃ, ὑποχάριστησε τὸν Θεόν, διότι ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν τοιαῦτα τέκνα καὶ σύζυγον, ἄνευ τῶν ὁποίων θὰ ἀπέθνησκε χωρὶς ἄλλο. Καὶ ὁ ἱατρὸς κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπίσκεψίν του ἐβεβαίωσεν αὐτὸν ὅτι τὴν σωτηρίαν του ὀφείλει πρὸ πάντων εἰς τὴν καλὴν περιποίησιν, τὸν καθαρὸν ἀέρα, τὸν ἥλιον καὶ τὴν ψυχικὴν τόνωσιν.

44. Ἡ σημασία τοῦ ἀέρος διὰ τὴν υἱείαν.

«Τοῦ ἡλίου ἐννοῶ», εἶπε μίαν ἡμέραν τῆς ἀναρρώσεώς του ὁ Ἀλέξιος εἰς τὸν ἱατρόν, «τὴν εὐεργετικὴν δύναμιν τῆς τροφῆς πάλιν ἐπίσης. Ἀλλὰ ὁ ἀῆρ πῶς σφάζει τὸν ἄνθρωπον;»

— «Ὁ ἀῆρ! ὁ καθαρὸς ἀῆρ!» ἐτόνισε μὲ ἐκπληξιν ὁ ἱατρὸς.

»Δὲν γνωρίζεις, ἀγαπητέ μου φίλε, τὴν σημασίαν τοῦ βασικοῦ στοιχείου τῆς ζωῆς, τοῦ αἵματος; Τὸ αἷμά μας διὰ

τῆς κυκλοφορίας φέρει ἀδιακόπως ἄχρηστα ἀέρια, ἀνθρακικὸν ὀξὺ εἰς τοὺς πνεύμονας, καὶ εἶναι διὰ τοῦτο ἀνάγκη διαρκῶς διὰ τῆς εἰσπνοῆς καὶ τῆς πνοῆς νὰ ἀποβάλλωνται τὰ ἄχρηστα ἀέρια καὶ νὰ ἀντικαθίσταται τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ διὰ τοῦ ὀξυγόνου.

»Διὰ νὰ φέρῃ ὅμως εἰς πέρας τὸ ἔργον τοῦ ὁ ἀήρ καὶ νὰ καθαρίζῃ τοὺς πνεύμονας, δίδων εἰς τὸ αἷμα τὸ ὠραῖον ἐρυθρὸν χρῶμα πρέπει πρὸ παντὸς αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ εἶναι καθαρός. Διὰ τοῦτο ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι παραμένουν ἐπὶ πολὺ εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα, εἶναι ὑγιέστεροι καὶ ρωμαλεώτεροι ἀπὸ ἄλλους, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ μένουν διαρκῶς εἰς κακῶς ἀερισζόμενα δωμάτια ἐργοστασίων. Ὅστις θέλει λοιπὸν νὰ εἶναι ὑγιής, πρέπει νὰ παραμένῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον χρόνον εἰς τόπον ἐλεύθερον καὶ εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα, καὶ νὰ ἀποφεύγῃ, νὰ μένῃ διαρκῶς εἰς κλεισμένον δωμάτιον.

— «Κατανοῶ τώρα», εἶπεν ὁ Ἀλέξιος, «ἰατρί μου, ὅτι ὅσον καθαρώτερος εἶναι ὁ ἀήρ, τόσο ὠφελιμώτερος εἶναι εἰς τὴν ὑγείαν· καὶ τἀνάπαλιν, ὅσον ἀκάθαρτος καὶ μεμολυσμένος, τόσο ὀλαβερώτερος καὶ καταστρεπτικώτερος!»

— «Βεβαίως», εἶπεν ὁ ἰατρός, «ἐὰν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς τὰς μεγάλας πόλεις, καὶ εἰς τὰ χωρία ἀκόμη, δὲν ἐφύσα δυνατός ἄνεμος ὥστε νὰ παρασύρῃ πᾶν τὸ μεμολυσμένον καὶ νὰ ἀντικαθιστᾷ αὐτὸ δι' ὑγιῶν στοιχείων, δὲν θὰ εἶχον τέλος αἱ μολυσματικαὶ νόσοι καὶ αἱ ἐπιδημίαι.

»Οὐδέποτε, φίλε μου, ἐσυνέχισεν ὁ ἰατρός, θὰ ἐτελείωνε κανεὶς, ἐὰν ᾔθελε νὰ περιγράψῃ ὅποια καὶ ὅποσα ὀφειλόμεν ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸ μυστηριώδες αὐτὸ δῶρον τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸν ἀόρατον ἀέρα, τὸν ὁποῖον εὐτυχῶς τόσο προχείρως καὶ εἰς ἄφθονον ποσότητα ἔχομεν παντοῦ εἰς τὴν διάθεσίν μας. Ἄνευ τοῦ ἀέρος ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀρθρώσῃ τις φωνήν, ἢ νὰ ἀκούσῃ ἤχους, ἄσματα καὶ τόνους. Ἄνευ αὐ—

τοῦ θά ἐδασίλευε πανταχοῦ νεκρική σιγή καὶ ὁ θάνατος. Ἀδύνατον θά ἦτο νὰ ἀνάψωμεν ἐν κηρεῖον ἄνευ ἀέρος ἢ νὰ κιάψωμεν ἐν ξύλον ἢ ἄνθρακα. Ἐπομένως ἄνευ ἀέρος, θά ἦτο ἀδύνατον νὰ κινήθῃ μία ἀτμάμαξα ἢ ἐν ἀτμόπλοιοι. Ἀλλ' οὔτε ἓνα ζωμὸν θά ἦτο δυνατόν νὰ παρασκευάσωμεν, ἢ νὰ μαγειρεύσωμεν. Μεθ' ὅλων δὲ τούτων οὔτε νὰ θερμάνωμεν τὸ σῶμα καὶ τὰς κατοικίας ἡμῶν. Ὅποιον ἀνεκτίμητον λοιπὸν δῶρον τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ ἀήρ!

» Ἀλλὰ περιεργότερον ἀκόμη, κύριε Ἀλέξιε, εἶναι καὶ τὸ ἐξῆς. Καὶ τὰ ἄνθη καὶ τὰ φυτὰ ἔχουσιν ἀπαραίτητον ἀνάγκην τοῦ ἀέρος διὰ δύο σκοποὺς: διὰ νὰ λαμβάνωσιν μὲν ἀφ' ἐνὸς ἐξ αὐτοῦ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν αὖξησιν καὶ ἀνάπτυξιν των στοιχεῖα, καὶ διὰ νὰ ἀπαλλάσσονται ἀφ' ἐτέρου ἄλλων ὕλων, αἱ ὁποῖαι ὀβλάπτουν, ἢ καθιστοῦν ἀσθενῆ καὶ θανατώνουν αὐτά, ὅταν μένουν ἐντὸς τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν φύλλων των. Διὰ τὸν αὐτὸν διπλοῦν σκοπὸν ἔχουν ἀνάγκην τοῦ ἀέρος καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῷα.

» Ὁ πάνσοφος δὲ Δημιουργὸς διέταξε τὴν χρῆσιν τοῦ ἀέρος κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἐκεῖνο τὸ ὅποion τὰ φυτὰ καὶ τὰ ἄνθη δὲν δύνανται νὰ χρησιμοποιοῦν καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἀποβάλλουν, νὰ εἶναι ἀπαραίτητον εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῷα, καὶ ἀντιθέτως, ὅ,τι ἐκ τοῦ ἀέρος δὲν χρησιμοποιεῖται παρὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζῶων, νὰ εἶναι ἀπαραίτητον καὶ ὠφελιμώτατον εἰς τὰ φυτά. Δύνανταί τις λοιπὸν τώρα νὰ ἐννοήσῃ διὰ τί εἰς τὸ δάσος καὶ εἰς τὰ πράσινα λιβάδια αἰσθανόμεθα τὸν ἑαυτὸν μας τόσον καλὰ καὶ ὁ ἀήρ ἐκεῖ εἶναι τόσον καλὸς καὶ εὐώδης, ὥστε νὰ θέλῃ τις νὰ εἰσπνεύσῃ αὐτὸν ὅλον διὰ μιᾶς».

— «Τώρα καταλαμβάνω», εἶπεν ὁ Ἀλέξιος, «πόσον σπουδαῖον εἶναι νὰ ἀερίζωμεν τακτικῶς τὰ δωμάτια τῆς κατοικίας ἡμῶν, τοῦ σχολείου καὶ τῶν χώρων ὅπου ἐργαζόμεθα!»

— «Μάλιστα, φίλε μου», προσέθηκεν ὁ ἱατρός. «Πόσαι

οικογένειαι εἶναι πάμπτωχοι εἰς τὴν πατρίδα μας καὶ ἀναγκάζονται νὰ τρώγουν ὀλίγην καὶ ἀκατάλληλον τροφήν ! Καὶ ὅμως τὴν ὑγείαν αὐτῶν διατηρεῖ ὁ καθαρὸς ἀήρ καὶ ὁ ἥλιος ! »

— « Εὐχαριστῶ, ἰατρέ μου », εἶπεν ὁ κύριος Ἀλέξιος, « « εὐγνωμονῶ ἄλλην μίαν φοράν τὸν ἱατρὸν μου ».

45. Μεσολόγγι.

Δὲν σὰς συμβουλευόμεν νὰ τὸ ἰδῇτε τὸ δροσερόν, τὸ ἀρωματῶδες Μεσολόγγι, ἅμα ὡς ἐξέλθετε τοῦ σιδηροδρόμου καὶ προχωρήσετε πρὸς αὐτό. Τὸ τοιοῦτον θὰ ἦτο δολοφονία τῆς καλαισθησίας σας καὶ τῆς μικρᾶς αὐτῆς πόλεως, τὴν ὁποίαν ἀπηθανάτισεν ἡ Ἱστορία καὶ ἡ Ποίησις καὶ ἐστόλισε ἡ πλουτοδότειρα φύσις μὲ τὰ κάλλη της ὅλα.

Ἐκεῖθεν περιοριζομένη ἡ ὄψις της, οὐδὲν ἐνέχει θέλητρον, οὐδεμίαν εἰς τὰς αἰσθήσεις χαρίζει ἀπόλαυσιν καὶ κουράζει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀκαταστασία φύσεως καὶ τέχνης, ἀτημελησία γενικὴ, μία στενότης δρόμων καὶ δρομίσκων, μία ἀσυμμετρία, ἓνα γενικῶς ἀκανόνιστον σχῆμα, ἀρχίζον ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ καὶ καταλήγον ἐκεῖ, ὀπότεν, ἀφοῦ ἡμεῖς σὰς ὀδηγήσωμεν, θὰ τὴν ἀπολαύσετε, θὰ τὴν ἴδετε ὡραίαν, εὐτυχῇ, λουσιμένην ἀπὸ θάλασσαν ἡρεμον καὶ μεγάλην, ἀπὸ φῶς ἀπλετον, ἔχουσαν ὑπεράνω οὐρανὸν ἀπειρον, οὐρανὸν ὅλων τῶν χρωμάτων καὶ τῶν ἀποχρώσεων ὅλων.

Θέλετε νὰ τὴν ἰδῇτε ἐνωρὶς τὸ πρωί, πρὶν ἀκόμη τὴν λούσῃ ὁ ἥλιος μὲ τὸ μέγα του φῶς, ροδίνην, μόλις ἐξυπνοῦσαν, θέλετε τὴν ἐσπέραν, αἵματῶδη, ὅταν ὁ ἥλιος, βυθιζόμενος εἰς τὸ ἀπειρον τὸ ὑγρόν, τὴν ἀποχαιρετᾷ, θέλετε ὑπὸ τὴν σελήνην πάλλευκον, ξεχωρίζουσαν, ἄσπilon, μαρμαρίνην

ὄλγην, θέλετε νὰ τὴν φωτίζουν ἀσθενῶς οἱ ἀστέρες οἱ καθρεπτιζόμενοι εἰς τὰ διαυγῆ ὕδατα τῆς λίμνης τῆς; Ὅπως θέλετε, ἀρκεῖ νὰ τὴν ἰδῇτε ἐκεῖθεν, διὰ νὰ τὴν θαυμάσετε, νὰ τὴν ἀγαπήσετε, νὰ τὴν ἐρωτευθῇτε, τὴν μικροῦλα αὐτὴν πόλιν μὲ τὴν μεγάλην τῆς ἱστορίαν καὶ τὰς πολλὰς τῆς ἀναμνήσεις.

Τὴν Τουρλίδα, ἂν δὲν τὴν ἐγνωρίσατε, ἠκούσατε ὅμως περὶ αὐτῆς ἀναμφιβόλως· εἶναι ὁ μοναδικὸς περίπατος, ὁ ἱκανὸς νὰ στολίσῃ ἐπιφθόνως οἰανδῇποτε μεγαλόπολιν τοῦ κόσμου. Μέσα εἰς τὴν λίμνην τὴν ὁποῖαν διασχίζει, λευκὴ, καθαρὰ, δλόστρωτος, φθάνουσα μακράν, πολὺ μακράν, χάνεται εἰς τὴν θάλασσαν, ἡ γραμμὴ αὐτὴ ἡ παχεῖα καὶ ἀτάραχος, ἡ καλῶς ἐκτισμένη καὶ διατηρουμένη καλῶς, ἡ μαγεύουσα τὴν ὄρασιν καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ τὸν νοῦν—ἡ Τουρλὶς!

Ἐκεῖ θὰ σᾶς ὁδηγήσω, θὰ σᾶς τὴν παρουσιάσω, θὰ τὴν ἰδῇτε, θὰ τὴν γνωρίσετε, θὰ σᾶς κρατήσῃ εἰς τὴν ράχιν τῆς τὴν σκληράν, θὰ σᾶς κάμῃ νὰ μάθετε πολλὰ, πολλὰ πράγματα, θὰ σᾶς δείξῃ τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως, τὰ μυστήρια τῆς θαλάσσης, τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, θὰ φέρῃ πρὸ τῶν ποδῶν σας τὴν τρέμουσαν μαρμαρυγὴν τῶν ἄστρον, πρὸ τῶν βλεμμάτων σας μίαν χλαμύδα ρευστοῦ ἀργύρου,—σελήνης ποῦ μετουρανεῖ—, θὰ σᾶς κάμῃ νὰ στρέψετε δεξιὰ, ἀριστερά, νὰ μὴ προφθάνετε νὰ θαυμάζετε, θὰ σᾶς δώσῃ ζωὴν μὲ τὸν ἀέρα τῆς τὸν καθαρὸν, τὸν ὁποῖον φέρει ἐκεῖ ἀπὸ τὰ βάθη τ' ἀπέραντα, τ' ἀμόλυντα, τ' ἀπολίτιστα· θὰ σᾶς δώσῃ ὑγείαν, μὲ τὸ ἰώδιον, τὸ ὁποῖον οὔρει ἀπὸ τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης καὶ τὸ χύνει, τὸ σκορπᾷ μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα σας, τοὺς πνεύμονάς σας, οὔτινες δυναμώνουν, μεγαλώνουν, ἀναγεννῶνται. Ἐκεῖθεν, λοιπόν, θὰ ἰδῇτε καὶ τὴν πόλιν.

Ἐκεῖ δά, πρὸ τῶν βλεμμάτων σας, μέσα εἰς τὴν θάλασ-

σαν, εἰς τὸ γαλανὸν κύμα, ἀναπαύεται νωχελῶς μὲ τὰς μικράς τῆς οἰκίας, τὰς λευκάς, τὰς ἀχρωματίστους, τὰς παλαιάς, τὰς καινουργεῖς, μόλις ἀποχωριζομένη ἀπὸ τῶν πλοιαρίων τῆς, τὰ ὅποια, κατὰ σειρὰν δεμένα ἐκεῖ, κινεῖται ἡσύχως καὶ ρυθμικῶς, προσμένοντα νὰ λυθοῦν καὶ νὰ πετάξουν μακρὰν. Ἀναπαύεται ἐκεῖ ἐλευθέρα εἰς τὸ ἄπειρον, τὸ ὅποιον ὑψοῦται ἀπέραντον, μέσα εἰς τὴν εἰς σχῆμα πετάλου ὁροσειρὰν τῆς, τὴν ἄδενδρον, τὴν βαρεῖαν, τὴν μελαγχολικὴν, ἣτις τὴν προφυλάσσει, τὴν προστατεύει ἄγρυπνος καὶ ἀκούραστος, ἀπὸ τὴν ἀγριότητα τῆς φύσεως, ποὺ ἀπλοῦται ὀπισθὲν τῆς, ἀφίνουσα αὐτὴν ἐλευθέραν, ἐντελῶς ἐλευθέραν νὰ παίξῃ μὲ τὴν θάλασσαν, νὰ καθρεπτίζεται εἰς τὴν λίμνην τῆς, νὰ γελᾷ μὲ τὸν οὐρανὸν τῆς.

Ἐκεῖ, λοιπόν, θὰ θαυμάσετε τὴν ἐναλλαγὴν τῶν καλῶν τῆς, ἀκούοντες συγχρόνως τὸ ἀδίαστον, τὸ σβυνόμενον τραγοῦδι τοῦ ψαρχ, τοῦ πηγαίνοντος ἢ ἐπιστρέφοντος ἐκ τῆς ἐργασίας του, ἀκούοντες τὰ τραγοῦδια τῶν κοριτσιῶν, τὰ ὅποια, στιθαγμένα μέσα σ' ἓνα πλοιαράκι, παίζουν μὲ τῆς λίμνης τὰ νερά, χαρωπά, τρελλά, εὐθυμα, δροσερά, ὅπως εἶναι καὶ τὸ κύμα τὸ τρελλό, παρὰ τὸ ὅποιον ἐχαιρέτισαν τὸν κόσμον.

Ἐκεῖθεν θὰ γνωρίσετε τὴν ἀληθῆ ζωὴν, τὴν κυματολούστον, τὴν πλήρη φωτὸς καὶ κάλλους, ἣ ὅποια θὰ σὰς ἐναγκαλίζεται, θὰ σὰς κρατῇ δυνατὰ—δυνατὰ, ὥστε νὰ μὴ δύνασθε νὰ ἀποσπασθῇτε αὐτῆς εὐκόλως.

Καὶ τότε, ἀφροῦ καθίσετε ἄπου ἐκεῖ, παρὰ τὸ κύμα τῆς λίμνης τὸ κατάργυρον, τὸ μόλις κινούμενον, τὸ ἔτοιμον νὰ ξεψυχήσει, θὰ αἰσθανθῇτε μέσα σας αἰσθήματα καὶ πόθους τότε ἐξυπνοῦντας, κόσμους νέους ἀγάπης καὶ λατρείας καὶ μυστηρίου, καὶ θὰ θαυμάσετε τὴν Μητέρα Φύσιν, τὴν δαιμονίαν Φύσιν, τὴν ἀγέραστον, ἣ ὅποια τόσον ἐφάνη ἀφειδής, σκορπίζουσα τὰ δῶρά τῆς εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν πόλιν.

Μ. Μαλακάσης

46. Ἀλώπηξ καὶ σταφυλαί.

Ἀλώπηξ ἰδοῦσα κρεμαμένας ὠρίμους σταφυλάς προσεπάθει νὰ φθάσῃ καὶ φάγῃ αὐτάς. Ἀφοῦ δὲ ἐκοπίασε πολὺ καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ τὰς ἐγγίσῃ, παρηγορουμένη ἔλεγε· «δὲν εἶναι ὠριμοὶ ἀκόμῃ».

47. Ἀλώπηξ καὶ τράγος.

Ἀλώπηξ πεσοῦσα εἰς φρέαρ βαθύ, ἔμενεν ἐκεῖ μὴ δυναμένη νὰ ἀναβῇ καὶ ἐξέλθῃ. Τράγος δὲ διψῶν, ἦλθεν εἰς τὸ αὐτὸ φρέαρ, καὶ ἰδὼν αὐτὴν κάτω, ἠρώτα διὰ νὰ μάθῃ εἰς τὸ ὕδωρ ἦτο καλόν. Ἡ ἀλώπηξ τότε ἤρχισε νὰ ἐπαινῇ τὸ ὕδωρ, λέγουσα ὅτι ἦτο δροσερώτατον καὶ καθαρὸν καὶ ὅτι οὐδέποτε εἰς τὴν ζωὴν της εἶχε πῖει τοιοῦτον ὕδωρ. Ὁ ἀνόητος τράγος, ἔχων ὑπ' ὄψιν τοῦ μόνον νὰ σβύσῃ τὴν δίψαν τοῦ, ἐρρίφθη εἰς τὸ φρέαρ καὶ ἤρχισε νὰ πίνῃ ἀπλήστως.

Ὅταν ὅμως ἔσθυσε τὴν δίψαν τοῦ, τότε ἤρχισε νὰ σκέπτεται πῶς νὰ ἀναβῇ. Ἡ πονηρὰ ἀλώπηξ, ἡ ὁποία εὐθύς ἐξ ἀρχῆς εἶχε συλλάβει τὸ σχέδιον τῆς ἰδικῆς της σωτηρίας, εἶπεν ὅτι ἐσκέφθη τρόπον σωτηρίας ἀμφοτέρων. «Στήριξε», εἶπε, «σὺ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας σου εἰς τὸν τοῖχον πρὸς τὸ στόμιον τοῦ φρέατος, καὶ ἐγὼ διὰ τῶν σκελῶν, τῆς ράχεως καὶ τῶν κεράτων σου, θὰ πηδῇσω καὶ θὰ ἐξέλθω. Ἐπειτα θὰ σύρω καὶ σὲ ἔξω, καὶ τοιουτοτρόπως θὰ σωθῶμεν ἀμφότεροι».

Ὁ τράγος, καὶ πάλιν χωρὶς νὰ σκεφθῇ, ἠκολούθησε τὴν συμβουλὴν τῆς ἀλώπεκος, ἡ ὁποία διὰ τῆς ράχεως καὶ τῶν κεράτων τοῦ ἐξῆλθεν. Ἀλλὰ μάτην περιέμενε νὰ σύρῃ καὶ

αὐτὸν ἢ ἀλώπηξ. Ἦρχισε λοιπὸν νὰ παραπονήται καὶ νὰ κατηγορῇ τὴν ἀλώπεκα διότι δὲν ἐτήρει τὸν λόγον της.

«Ἄλλ' ὦ ἀνόητε τράγε», ἀπήντησε τότε ἡ ἀλώπηξ, «ἐὰν εἶχες τόσον νοῦν, ὅσας τρίχας ἔχεις εἰς τὸν πώγωνά σου, πρῶτον δὲν θὰ κατέβαινες εἰς τὸ βαθὺ φρέαρ χωρὶς νὰ σκεφθῇς πῶς θὰ ἀναβῇς, καὶ ἔπειτα θὰ ἐσκέπτεσο ὅτι εἶνα ἀδύνατον μία ἀλώπηξ νὰ σύρῃ ἓνα τράγον».

48. Βάτραχοι.

Δύο βάτραχοι, ἐπειδὴ ἐξηράνθη ἡ λίμνη εἰς τὴν ὁποίαν διέμενον, περιεφέροντο ὅπως εὕρωσι τόπον κατοικίας. Ἀφοῦ δὲ ἦλθον εἰς βαθὺ φρέαρ, ἔκυψαν κάτω καὶ ἰδόντες τὸ ὕδωρ, ἐσκέφθησαν νὰ πηδήσουν. Ὁ εἰς ὁμῶς ἡμπόδισε τὸν ἄλλον τὴν τελευταίαν στιγμὴν καὶ εἶπεν: «Ἄλλ' ἐὰν καὶ τοῦτο ξηρανθῇ, πῶς θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀναβῶμεν;»

49. Γέρων καὶ θάνατος.

Εἰς γέρων, ἀφοῦ ἔκοψε ξύλα, ἐβάδιζε μακρὰν ὁδὸν φέρων αὐτά. Κοπιάσας δὲ πολὺ ἀπέθεσεν εἰς τόπον τινὰ τὸ φορτίον καὶ προσεκάλει τὸν θάνατον, ζητῶν νὰ ἀποθάνῃ. Ἀμέσως τότε παρουσιάσθη ὁ θάνατος καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν τί ἠθέλεν. Ὁ γέρων φοβηθεὶς εἶπε: «Σὲ προσεκάλεσα διὰ νὰ μὲ βοηθήσῃς νὰ σηκώσω τὸ φορτίον μου».

50. Ἐρίφιον καὶ λύκος.

Ἐρίφιόν τι εὕρισκόμενον ἐπὶ τινος ἐξώστου καὶ ἰδὼν διαρχόμενον λύκον, τὸν ἐχλεύαζε καὶ τὸν ἐνέπαιζεν.

Ὁ δὲ λύκος ἀναβλέψας εἶπε: «Δὲν μὲ περιγελάς σύ, ἀλλ' ὁ τόπος».

51. Λύκος καὶ αἶγες.

Αἶγες ἔδοσκον ἐπὶ βράχου ὑψηλοῦ, προσπαθοῦσαι νὰ κορέσωσι τὴν πείνάν των διὰ τῶν ὀλίγων χόρτων, τὰ ὅποια εὗρισκον ἐκεῖ. Λύκος παρατυχὼν, ἰδὼν αὐτάς ἐπλησίασε πρὸς τὸν βράχον καὶ εἶπε: «Διατὶ δὲν καταβαίνετε ἐδῶ κάτω εἰς τὸν λειμῶνα, ὅπου ὑπάρχει ἄφθονον χόρτον διὰ νὰ βόσκετε; Μήπως δὲν σᾶς ἀρέσει τὸ χόρτον αὐτὸ ἐδῶ;».

Καὶ αἱ αἶγες, αἱ ὅποια ἐγνώριζον τὰς προσθέσεις τοῦ λύκου καλῶς, ἀπήντησαν: «Βεβαίως μᾶς ἀρέσει τὸ χόρτον τοῦ λειμῶνος, ἐπιθυμοῦμεν ὅμως νὰ βόσκωμεν αὐτὸ ὅταν σὺ εὕρισκεςαι μακρὰν εἰς τὰ δάση».

52. Ἀλέκτωρ καὶ ὑπηρέτριαι.

Γυνὴ τις ἔχουσα ὑφαντήριον, ἐξύπνα τὰς ὑπηρετρίας της λίαν ἐνωρίς καθ' ἑκάστην, ὅταν ἐφώναζεν ὁ ἀλέκτωρ, διὰ νὰ ἐργάζωνται. Αἱ ὑπηρέτριαι ὅμως ἐπιθυμοῦσαι νὰ κοιμῶνται περισσότερον, ἐπειδὴ ἐνόμιζον ὅτι ὁ ἀλέκτωρ ἦτο αἰτία διὰ νὰ ἐξύπνοῦν τόσον ἐνωρίς, ἐφόνευσαν αὐτόν. Τώρα ὅμως συνέβη τι τὸ χειρότερον.

Ἡ κυρία μὴ γνωρίζουσα πλέον πότε ἀκριβῶς ἐφώναζεν ὁ ἀλέκτωρ διὰ νὰ ἐγείρῃ τὰς ὑπηρετρίας ἐκ τοῦ ὕπνου, ἐξύπνα αὐτάς πολὺ ἐνωρίτερον καὶ πολλάκις μάλιστα κατὰ τὸ μεσονύκτιον.

53. Ἐλαφος εἰς πηγὴν.

Ἐλαφος πίνουσα ὕδωρ εἰς πηγὴν, παρετήρησε τὴν εἰκόνα αὐτῆς εἰς τὸ ὕδωρ. Ἐθαύμαζε λοιπὸν τὰ ὠραῖα αὐτῆς κέρατα, καὶ ἐμακάριζε τὸν ἑαυτὸν της δι' αὐτά, ἐλυπεῖτο

ὅμως διὰ τοὺς λεπτοὺς καὶ ἰσχυροὺς πόδας της. Ἐνῷ ἐσκέπτετο περὶ τούτων, ἤκουσεν αἴφνης ὕλακας κυνηγετικῶν κυνῶν καὶ εἶδε κυνηγούς ἐρχομένους πρὸς τὸ μέρος ὅπου εὐρίσκετο. Ἀμέσως τότε ἤρχισε νὰ φεύγῃ δρομαίως, ἐνῷ οἱ κύνες ἐκυνήγουν αὐτήν. Καὶ ἐνόσφ μὲν τὸ ἔδαφος ἦτο γυμνόν, ἔφευγε καὶ ἦτο ἐκτὸς κινδύνου, ὅταν ὅμως ἔφθασεν εἰς δασώση τόπον, τότε ἤρχισαν τὰ κέρατά της νὰ περιπλέκωνται εἰς τοὺς κλάδους τῶν δένδρων καὶ εἰς τοὺς θάμνους καὶ τοιοῦτοτρόπως δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ τρέχῃ. Μετ' ὀλίγον συνέλαβον αὐτήν οἱ κύνες καὶ ἤρχισαν νὰ τὴν δαγκώνουν. Ἐνῷ δὲ ἡ δυστυχὴς ἀπέθνησκεν, ἐσκέπτετο καὶ ἔλεγεν: «Ἄχ! ἀποθνήσκω ἐξ αἰτίας τῶν ὠραίων κεράτων μου, διὰ τὰ ὅποια ἐμακάριζον τὸν ἑαυτὸν μου, ἐνῷ οἱ ἄσχημοι καὶ λεπτοὶ πόδες μου εἶναι ἀκριβῶς ἐκείνοι ποὺ μὲ ἔσωζον».

54. Ἴππος καὶ κάπρος.

Ὁ ἵππος, ἐπειδὴ ὁ κάπρος ἐθόλωνε συχνάκις τὸ ὕδωρ τοῦ ρυακίου ὅπου ἔπινεν, ὠργίσθη διὰ τοῦτο καὶ ἔσπευσε πρὸς τὸν γεωργόν, τὸν κύριον τῆς περιοχῆς ἐκείνης, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ λάβῃ τὸ ὄπλον του καὶ νὰ φονεύσῃ τὸν αὐθάδη καὶ ἀδιάκριτον κάπρον.

«Ἐγώ», ἔλεγε, «θὰ σὲ φέρω ἐπὶ τῆς ράχεώς μου διὰ νὰ δυνηθῇς εὐκολώτερον καὶ ἀσφαλέστερον νὰ καταβάλλῃς τὸν ἐχθρόν μου».

Ὁ γεωργὸς δὲν ἠρνήθη τὴν συνδρομὴν τοῦ ὑπὸ τοιούτους ὅρους. Ἀφοῦ ὅμως ἐφονεύθη ὁ κάπρος, εἶπεν ὁ γεωργὸς πρὸς τὸν ἵππον: «Δὲν ἐγνώριζον πόσον εὐχάριστον εἶναι νὰ ἱππεύῃ τις ἐπὶ τῆς ράχεώς σου. Τώρα ὅμως ἀντιλαμβάνομαι ὅτι δύνασαι νὰ μὲ βοηθῇς παρὰ πολὺ καὶ νὰ μὲ εὐχα-

ριστῆς. Διὰ τοῦτο θὰ μείνης εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου καὶ σὺ καὶ τὰ τέκνα σου θὰ ὑπηρετῇτε ἐμὲ καὶ τὰ τέκνα μου, ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἔχει ὀρίσει οἱ ἄνθρωποι νὰ εἶναι κύριοι ὅλων τῶν ζώων». Καὶ ὁ ἵππος στενάξας εἶπε : «Πόσον ἀνόητος καὶ δυστυχὴς εἶμαι ! Ἐὰν δὲν ἐπεκαλούμην τὴν προστασίαν καὶ βοήθειαν τοῦ ἀνθρώπου, δι' ἐν τόσον μικρὸν ζήτημα, θὰ ἦμην πάντοτε ἀνεξάρτητος καὶ ἐλεύθερος. Τώρα διὰ νὰ ἐκδικηθῶ ἀπλῶς τὸν κάπρον ἔγινα δοῦλος τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐγὼ καὶ οἱ ἀπόγονοί μου εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα».

55. Ἴδου ἡ Ρόδος, ἰδοὺ καὶ τὸ πῆδημα.

Ἀνὴρ τις ἀποδημήσας καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του, ἐκαυχᾶτο ὅτι εἰς διαφόρους χώρας διέπραξεν ἀνδραγαθίας πολλὰς, καὶ μάλιστα ὅτι εἰς τὴν Ρόδον ἐπήδησε πῆδημα τόσον, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος ἄνθρωπος δύναται νὰ πηδήσῃ. Πρὸς βεβαίωσιν δὲ τούτου ἔλεγεν ὅτι ἔχει καὶ μάρτυρας πολλοὺς Ροδίους.

Τότε ἐκ τῶν παρόντων λαβὼν τις τὸν λόγον, εἶπεν : «ὦ φίλε, ἂν εἶναι ἀληθὲς αὐτὸ τὸ ὅποιον λέγεις, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπικαλῆσαι μάρτυρας. Ἴδου ἡ Ρόδος ἰδοὺ καὶ τὸ πῆδημα».

56. Λέων καὶ ἀλώπηξ.

Λέων γηράσας καὶ μὴ δυνάμενος νὰ κυνηγῇ καὶ νὰ τρέφεται, ἤλθεν εἰς σπήλαιον, ὅπου ἐγκατεστάθη καὶ προσεποιεῖτο τὸν ἀσθενῆ. Ὅταν τὰ λοιπὰ ζῶα ἐπληροφορήθησαν ὅτι ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ὑποφέρει καὶ κινδυνεύει νὰ ἀποθάνῃ, ἤρχισαν νὰ ἔρχονται εἰς τὸ σπήλαιον πρὸς ἐπίσκεψίν του, οὗτος ὅμως συνελάμβανε καὶ κατέτρωγεν αὐτά. Μίαν

ἡμέραν ἦλθε καὶ ἡ ἁλώπηξ διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτόν, ἀλλ' ἐστάθη ἔξωθεν τοῦ σπηλαίου καὶ ἐκεῖθεν, ἀπὸ μακρὰν, ἠρώτα αὐτὸν περὶ τῆς υἱείας του. « Ἀλλὰ διατὶ δὲν εἰσέρχεσαι εἰς τὸ σπήλαιον, φίλη μου », ἠρώτησεν ὁ λέων, « νὰ συνομιλήσωμεν, καὶ κάθεσαι τόσο μακρὰν ; »

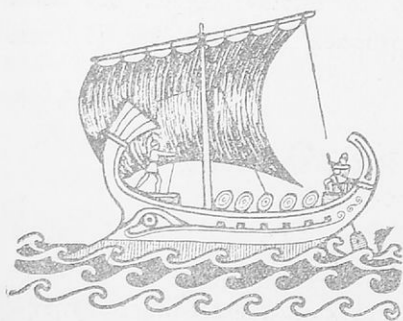
— « Διότι », ἀπήντησεν ἡ ἁλώπηξ, « βλέπω πλεῖστα ἱχνη ζώων νὰ ἔρχονται πρὸς τὸ σπήλαιον, οὐδὲν ὅμως νὰ ἔρχεται ἐκ τοῦ σπηλαίου πρὸς τὰ ἔξω ».

57. Λέαινα καὶ ἁλώπηξ.

Ἡ λέαινα, κατηγορουμένη κάποτε ἀπὸ τὴν ἁλώπεκα, διότι πάντοτε γεννᾷ ἓνα μόνον μικρὸν λέοντα, εἶπεν: « Ἐνα, ἀλλὰ λέοντα ».

58. Ἡ λατρεία τοῦ πλοίου.

Ἐξῆς εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸ τινων ἐτῶν πολυσέβαστος γέρων καθηγητής, συνταξιούχος πλέον. Δόγῳ τοῦ γήρα-

τος καὶ τῆς ἀδυναμίας του ἠναγκάζετο σχεδὸν πάντοτε νὰ παραμένῃ, κλεισμένος εἰς τὸν οἶκόν του, ἔχων ὡς μόνην παρηγορίαν ὁμάδα πιστῶν καὶ προσφιλῶν του μαθητῶν, ἀνδρῶν ἡδῆ, οἱ ὅποιοι ἐσέβοντο καὶ ἐτίμων αὐτόν.

Εἰς ἀνταμοιβὴν ὁ γέρων καθηγητής, φιλόπατρις καὶ μέγας ἱστορικός, συνήθιζεν ἐκάστοτε νὰ διηγῆται καὶ

ἀνέκδοτόν τι, ἢ ἱστορίαν σχέσιν ἔχουσαν πρὸς τὴν ἐνότητα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

Εἰς μίαν τῶν ἐσπερίδων τούτων ὁ καθηγητής, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῆς δυσφορίας ἣ ὁποία ἐγεννήθη τότε εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν διὰ τὸν καταποντισμὸν τοῦ ἐνδόξου καὶ ἱστορικοῦ πλοίου μας, τοῦ «Ἀρεως», ἠθέλησε νὰ ἀποδείξῃ εἰς τοὺς μὴ δικαιολογοῦντας τὴν τόσῃν δυσφορίαν ἐπισκέπτas του, διατὶ εὐλόγως καὶ πρεπόντως ἡ [ἑλληνικὴ] ψυχὴ ἐθρήνησε τὴν ἀπώλειαν ταύτην.

— «Ὁ ἑλληνικὸς λαός, φίλοι μου», ἤρχισεν ὁ καθηγητής, τὸσον εἰς τὰ τραγούδια του, ὅσον καὶ εἰς τὰ μοιρολόγια του καὶ τὰς παραδόσεις του καὶ τὰς ἄλλας ἀκόμῃ ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς του, εἶναι ὁ ἴδιος πρὸς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν λαόν. Ἐχει τὴν αὐτὴν καὶ αἰωνίαν ἑλληνικὴν ψυχὴν. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι καὶ ἡ λατρεῖα του πρὸς τὸ πλοῖον, καὶ μάλιστα πρὸς πᾶν ἐνδοξον καὶ ἱστορικὸν πλοῖον, ὅπως ἦτο ὁ «Ἀρης». Πάντοτε τὰ τοιαῦτα πλοῖα ἡ Ἑλλὰς ἐθεώρει ὡς ἱερὰ κειμήλια καὶ διετήρει ὅσον τὸ δυνατόν αἰώνια.

» Ἡ «Ἀργώ», τὸ ἐνδοξον, ζωντανὸν καὶ θαυματουργὸν ἐκεῖνο πλοῖον τῆς πρώτης μεγάλης ἐκστρατείας τῶν Παναλλήνων, ἀφιερωθὲν πανηγυρικᾶς ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς τὸν Ἰσθμῖον Ποσειδῶνα, ἀφοῦ ἐσύρθη ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, διετηρήθη ἐπὶ χιλιάδας ἐτῶν εἰς τὴν Κόρινθον. Δεῖψανα αὐτοῦ ἱερὰ ἐδεικνύοντο, μέχρι σχεδὸν ἀκόμῃ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

» Ἡ «Πάραλος», τὸ ἐνδοξον ἐκεῖνο ἱερὸν καὶ πολεμικὸν πλοῖον τῶν Ἀθηναίων κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους τοῦ Θητιέως, σύμβολον μεγάλης ναυτικῆς νίκης τῶν Ἀθηναίων κατὰ τοῦ στόλου τοῦ τότε θαλασσοκράτορος Μίνως — τῆς νίκης δηλαδὴ ἐκείνης διὰ τῆς ὁποίας ἀπηλλάγη τὸ

Κράτος τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τὸν φοβερόν φόρον πρὸς τὸν Μινώταυρον—διετηρήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων μὲ διαρκεῖς ἐπισκευάς, ἀπαράλλακτον μέχρι τῆς τρίτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

» Ἀλλὰ καὶ τότε δὲν τὸ κατεπόντισαν, ἀλλ' ἐναυπήγησαν ἀντὶ τῆς γηραιᾶς «Παράλου» καὶ ἐνὸς ἄλλου ἱεροῦ τῶν πλοίου, τῆς «Σαλαμινίας», δύο νέα ἰσχυρὰ ἱερὰ πλοῖα, ὀνομάσαντες τὸ μὲν «Ἀντιγονίδα-Πάραλον», τὸ δὲ «Δημητριάδα-Σαλαμινίαν», ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν δύο κραταιῶν συμβασιλέων τῶν Μακεδόνων, εἰς τοὺς ὁποίους καὶ τὸ προσέφεραν, ὡς ὑπήκοοι καὶ σύμμαχοί των.

» Τῆς «Δημητριάδος-Σαλαμινίας» αὐτῆς ἐπιβαίνων ὁ Δημήτριος ἐκέρδισε τὴν ἑνδοξὸν ναυτικὴν νίκην τοῦ κατὰ τῶν Πτολεμαίων, παρὰ τὴν Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου, διατηρήσας μέχρι τῶν ἡμερῶν μας τὴν εἰκόνα καὶ μνήμην αὐτῆς διὰ τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων του, ὡς καὶ διὰ τοῦ περιφήμου μνημείου τῆς κοσμοῦσης τὴν πρῶταν τῆς «Δημητριάδος-Σαλαμινίας» κολοσσιαίας καὶ παγκάλου Νίκης τῆς Σαμοθράκης—τῆς ἰδίας ποῦ στολιζέει σήμερον τὴν μεγαλοπρεπῆ κλίμακα τοῦ Μουσείου τοῦ Λούβρου.

» Τῆς δὲ «Ἀντιγονίδος-Παράλου» ἐπιβαίνων ὁ υἱὸς τοῦ Δημητρίου Ἀντώνιος ὁ Γενάτας, κατήγαγε, βοηθοῦντος καὶ τοῦ «θείου μένους» τοῦ πλοίου τούτου, τὴν ἑνδοξὸν ναυτικὴν νίκην παρὰ τὴν Κῶ, ὅτε καὶ ἀφιέρωσεν ὁλόκληρον καὶ αὐτούσιον τὸ πλοῖον τοῦτο εἰς τὸν Ἀπόλλωνα τῆς Δήλου, νεωλκήσας αὐτὸ ἐντὸς τοῦ τεμένους καὶ οἰκοδομήσας, πρὸς σκέπην αὐτοῦ καὶ κατοικίαν, κολοσσιαῖον ἱερόν, πολυτελέστατον μαρμάρινον ναόν. Ἐκεῖ ἐπὶ αἰῶνας διετηρήθη τὸ πλοῖον τοῦτο, σωθέντος μέχρις ἡμῶν τοῦ πολυτελέστατου οἰκοδομήματος. Ὁ ἱερὸς οὗτος νεώσοικος μάλιστα ἦτο ἀνανέωσις καὶ ἐπέκτασις τοῦ ἑτέρου, πολὺ ἀρχαιοτέ-

ρου ναοῦ, τῆς ἰδίας χρήσεως, εἰς τὸν ὁποῖον ἐλατρεύετο ἕτερον πλοῖον πανάρχαιον, πλοῖον-θεός, εἰκὼν τοῦ « Ἀστερίου » καλουμένου, πλοῖου τοῦ οὐρανοῦ, κέντρου δὲ τοῦ Αἰγαίου προϊστορικοῦ, πρωτοελληνικοῦ πολιτισμοῦ, δηλαδή τῆς τὸ πρῶτον ἐμφανιζομένης εἰς τὸν οὐρανὸν ὑπὸ σχῆμα πλοῖου καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν κατερχομένης ἡμισελήνου.

»Τὸ οὐράνιον τοῦτο πλοῖον—διηγεῖται ὁ ποιητὴς Καλλίμαχος καὶ ἄλλοι—ἀφοῦ ἐπὶ χιλιετηρίδας ἔπλεεν ἀνά τὸν οὐρανόν, κατῆλθε τέλος εἰς τὰς ἐλληνικὰς θαλάσσας, πλέον ἄφωτον εἰς τὰ πελάγη, μέχρις οὗ οἱ θεοὶ ἠγκυροβόλησαν καὶ ἐρρίζωσαν αὐτὸ εἰς τὸ κέντρον τοῦ Αἰγαίου· ἐκεῖ δὲ τὸ μετεμόρφωσαν εἰς τὴν νῆσον Δῆλον, διὰ νὰ γεννήσῃ ἐπ' αὐτῆς ἡ Λητώ τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων Ἀπόλλωνα. Τὴν Δῆλον, τῆς ὁποίας ἄρα τὸ ὄνομα οὐδὲν ἄλλο σημαίνει, ἢ τὴν τὸ πρῶτον δῆλον γενομένην, εἰς τὴν φέξιν καὶ ἐμφανισίν της, ἡμισέληνον.

»Ἐκεῖ, ἐντὸς ἰδιαίτερου ναοῦ, ἐδεικνύετο καὶ ἐπὶ αἰῶνας ἐλατρεύετο ὡς θεός, ἐν ὁμοίῳμα τοῦ οὐρανίου τούτου πλοῖου, ὑπὸ τὸ ὄνομα « Ἀστερία », « Δηλία » καὶ « Θεωρίς » καὶ οἱ Δῆλιοι διηγοῦντο ὅτι οἱ πρῶτοι ὑπερβόρειοι πρόγονοί των κατῆλθον ἐπὶ τοῦ πλοῖου τούτου ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τοῦ Γαλαξίου, πλεύσαντες διὰ τοῦ Οὐρανίου Ποταμοῦ πρὸς τὸν Νεῖλον καὶ ἐξ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰνωπὸν ποταμὸν τῆς Δήλου — παράδοσις, ἣν κατόπιν ἐσφετερίσθησαν, τροποποιήσαντες, οἱ Μακεδόνες βασιλεῖς, κυρίαρχοι τῆς Δήλου,

»Οἱ πᾶν τὸ ἐλληνικὸν δουλικῶς ἀντιγράψαντες καὶ σφετερισθέντες Ρωμαῖοι, ἀντέγραψαν εἰς τὸν Ναύσταθμον τῆς Ρώμης, δι' Ἑλληνας ἀρχιτέκτονες, τὸν πολυτελεῆ ἱερὸν νεώσοικον τοῦ Ἀντιγόνου ἐν Δήλῳ καί, ἐλκύσαντες ἐντὸς αὐτοῦ τεράστιον πολεμικὸν πλοῖον, διηγοῦντο ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ ἴδιον ἐκεῖνο, ποῦ ἐκόμισέ ποτε τὸν Αἰνεῖαν ἐκ τῆς Τροίας εἰς τὸ Λάτιον τῆς Ρώμης !

» Ἄθικτον καὶ ἄφθαρτον, διὰ διαρκῶν ἐπισκευῶν, διειτηρεῖτο τὸ πλοῖον τοῦτο ὡς τὸ ἱερώτερον καὶ ἐνδοξότερον κειμήλιον τῆς Ρωμαϊκῆς ἱστορίας, μέχρι τῶν χρόνων τοῦ ἱστορικοῦ Προκοπίου, ὁ ὁποῖος ἐξ αὐτοφίας λεπτομερῶς μᾶς τὸ περιγράφει κατὰ τὸ ἔτος 546 μ. Χ.

» Εἰς τὸ βάθος ὄλων αὐτῶν τῶν μύθων καὶ ἱστοριῶν εὐρίσκεται, ἀγαπητοί μου φίλοι», ἐσυνέχισεν ὁ γέρων καθηγητῆς, «ἡ παναρχαία ἀποθέσις τοῦ πλοίου, τὸ ὅποῖον ἀπετέλει τὸ κέντρον τῆς λατρείας τῶν προγόνων μας καὶ ἐσυμβόλιζεν αὐτὸ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, τὸ πολλάκις ὡς πλοῖον κλυδωνιζόμενον, οὐδέποτε ὅμως ὀριστικῶς καταποντισθὲν ἢ μέλλον νὰ καταποντισθῇ. Αὐτὸ δὲ τοῦτο δηλοῖ καὶ ὁ πανάρχαιος ἐκεῖνος χρησμὸς τῆς Πυθίας, ἡ ὁποία ἐρωτηθεῖσα εἰς στιγμὰς κινδύνου περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ Ἔθνους ἐχρησιμοδότησεν ὅτι «ἀσκὸς βαπτίζει, δὲν εἶναι δίκαιον νὰ καταποντισθῇ», ὑπονοοῦσα μὲ τὴν λέξιν «ἀσκὸς» τὸ «πλοῖον Ἑλληνικὸν Ἔθνος», διότι ἀσκὸς εἶναι τὰ πρωτόγονον σκάφος, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ ἄγριοι καὶ σήμερον ἀκόμῃ περνοῦν ποταμοὺς καὶ θαλάσσας.

» Τὸ πλοῖον ἐπίσης, τὸ ὅποῖον οἱ Ἀθηναῖοι ἔφερον κατὰ τὴν λαμπρὰν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων, σύροντες ἐπὶ τῆς ξηρᾶς μέχρις αὐτῶν τῶν πυλῶν τῆς Ἀκροπόλεως, καθὼς καὶ τὸ ἱερὸν ἱστίον αὐτοῦ, ὁ πέπλος τῆς Ἀθηνᾶς, οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ λαμπρὸν λείψανον τῆς λατρείας τοῦ πλοίου τούτου ὑπὸ τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς μετ' αὐτοῦ συνδεομένης λατρείας τῶν προγόνων.

» Πόσον δ' ἀρχαία εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἑορτῆς ταύτης τῶν Παναθηναίων, τὴν ὁποίαν παρέστησεν ὁ Φειδίας εἰς τὴν ζωφόρον τοῦ Παρθενῶνος, ἀποδεικνύει μία ἄλλη ὠραιότατη παράστασις ὁμοίας μεταφορᾶς πλοίου ἀνακαλυφθεῖσα εἰς τὴν Κρήτην ἐπὶ τῆς περιφήμου σαρκοφάγου τῆς Ἀγίας

Τριάδος. Εἰς αὐτὴν παριστάνεται πάλιν πλοῖον εἰς σχῆμα ἡμισελήνου, καθὼς καὶ θυσαί ἐπάνω εἰς προγονικοὺς τάφους, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχουν στηθῇ καὶ οἱ ἴστοι τοῦ «τρίαρμένου» τούτου πλοίου».

59. Ὁ Ὀρφεὺς καὶ αἱ Σειρήνες.

Αἱ Σειρήνες ἦσαν θυγατέρες τῆς Μελπομένης καὶ τοῦ Ἀχελφού. Ἐνῶ ἔπαιζον ποτὲ ἐν Σικελίᾳ μετὰ τῆς Περσεφόνης, ἀφῆκαν αὐτὴν δειλῶς νὰ ἄρπασθῇ ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος, ἥ δὲ Δήμητρα, ἡ μήτηρ τῆς Περσεφόνης καὶ θεά, ἐθύμωσε καὶ μετεμόρφωσεν αὐτὰς εἰς τέρατα ὑπὸ παρθενικὴν μορφήν.

Μετὰ τοῦτο κατόκησαν αἱ Σειρήνες εἰς μίαν νῆσον Ἀνθέμουσαν καλουμένην εἰς τὰ Τυρρηνικὰ παράλια τῆς Ἰταλίας. Ἦσαν δὲ τρεῖς. Ἡ Παρθενόπη, ἡ ὁποία ἐκιδάριζεν, ἡ Λευκωσία, ἡ ὁποία ἠΰλει, καὶ ἡ Αἰγεία, ἣτις ἔψαλλε. Τοιαύτη δ' ἦτο ἡ μουσικὴ καὶ ἡ συναυλία των, ὥστε οὐδεὶς ἄνθρωπος φθάσας ἐκεῖ καὶ ἀκούσας ἅπαξ τὴν μουσικὴν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ λησμονήσῃ καὶ πατρίδα καὶ φίλους καὶ γονεῖς, καὶ νὰ μὴ μείνῃ ἐκεῖ ἐγκαταλείπων τὸ πλοῖόν του εἰς τοὺς σκοπέλους καὶ τὴν ζωὴν του εἰς πάντα κίνδυνον.

Ὅταν οἱ Ἀργοναῦται, πλέοντες πρὸς τὰ ἐκεῖ μετὰ τῆς Ἀργοῦς, ἐπλησίασαν εἰς τὴν νῆσον Ἀνθέμουσαν, ἐξεπλάγησαν μὲν διὰ τὴν ὠραιότητα αὐτῆς, παρετήρησαν ὅμως ὅτι πανταχοῦ ἦσαν ἐσπαρμένα λευκὰ ὀστᾶ ἀνθρώπων, οἵτινες ἔμειναν ἐκεῖ καὶ ἀπέθανον. Φυσικὸν βεβαίως ἦτο νὰ αἰσθανθοῦν φρίκην καὶ ἀποτροπιασμόν, ἀλλὰ τὰ συναισθήματα αὐτὰ ἐξηφανίσθησαν εὐθὺς ὥς ἡ λεπτὴ εὐώδης αὐρα ἔφερε μέχρι τῶν ὠτων των τοὺς τόνους τῆς ἐξαισίας μουσι-

κῆς. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο. Ἄμα ἤκουσαν τὴν γλυκυτάτην ἐκείνην μελωδίαν, αἱ χεῖρές των παρέλυσαν, αἱ κῶπαι ἔπληττον τὴν γαληνιῶσαν θάλασσαν ὡς λιπόθυμοι, καὶ μετ' ὀλίγον ἔπαυσαν νὰ κινῶνται. Οἱ ναῦται ὄρθιοι ἔβλεπον τὰς Σειρήνας μὲ ἀνοικτὰ στόματα. Μετ' ὀλίγον εἰς νεαρὸς ναύτης, ὁ Βούτος, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἤρχισε νὰ πλῆῃ πρὸς αὐτάς, ἔπειτα δὲ καὶ ὅλοι οἱ ναῦται ἤρχισαν νὰ κωπηλατῶσι πρὸς τὴν νῆσον, ἐνῷ ἡ Ἀργὼ τώρα πετῶσα διηθύνετο πρὸς τὴν ἀπεριγράπτως ὠραίαν ἁρμονίαν τῶν Σειρήνων. Τὸ πᾶν εἶχε λησμονηθῇ. Ὅλοι ἔτρεχον πρὸς τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν θάνατον.

Ἐξαφνα ὁμως ἀπὸ τὴν πρῶραν τῆς Ἀργοῦς ἀντήχησεν ἄλλη θεία μελωδία, ἄλλος τόνος οὐράνιος. Ἦτο ὁ Ὀρφεύς, ὅστις διὰ τῆς ὄντως θείας μουσικῆς τῆς λύρας του καὶ διὰ τῆς μελωδίας του ἐμάγευε καὶ κατεγοήτευε τὰ πάντα.

Ὡς θεὸς ἡγωνίζετο τώρα πρὸς τὰς Σειρήνας.

Ἄμα ἠκούσθη ἡ θεία μελωδία καὶ ἡ μουσικὴ τοῦ Ὀρφέως ἐσταμάτησαν πάλιν αἱ κῶπαι. Οἱ Ἀργοναῦται ἐστράφησαν πρὸς τὸν Ὀρφέα καὶ ἔμειναν ὡς ἀπολιθωμένοι ἀπὸ τὴν μαγείαν τῆς μουσικῆς. Καὶ αὐτὴ δ' ἡ Ἀργὼ ὠμίλησεν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς γλυκυτάτης μελωδίας τοῦ ἀθανάτου μελωδοῦ.

Αἱ Σειρήνες νικηθεῖσαι τοιουτοτρόπως εἰς τὸν μουσικὸν αὐτὸν ἀγῶνα, ἔπεσαν ἐξ ἀπελπισίας εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγησαν. Οἱ Ἀργοναῦται ἐσώθησαν.

60. Εὐεργεσία καὶ Εὐγνωμοσύνη.

Εὐγραμμας σὰν ἀρχαῖον ἄγαλμα, μὲ τὸ μεῖδιμα διαρκῶς εἰς τὰ χεῖλη καὶ τὸ βάδισμα ἀγέρωχον, ἡ Εὐεργεσία

ἡκολούθει τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς, τὴν μακράν, ποὺ φέρει εἰς τὸν θάνατον.

Εἰς κάποιαν καμπὴν τῆς ὁδοῦ, πίσω ἀπὸ θάμνους πυκνοὺς, εἶδε καθημένην ἐπὶ μιᾷ πέτρας, δειλὴν, μὲ τὰ μάτια θολά, στηρίζουσιν τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ χέρι καὶ τὸν ἀγκῶνα ἐπὶ τοῦ γόνατος, τὴν Εὐγνωμοσύνην.

Εἶχαν παρέλθει ἔτη ἀπειράριθμα, ἀφότου συνηντήθησαν διὰ τελευταίαν φοράν. Σχεδὸν εἶχον λησμονήσει ἡ μία τὴν ἄλλην, ὁ χρόνος ὅμως δὲν ἔθιξε τὰ ὠραῖά των χαρακτηριστικὰ καὶ ἡ νεότης των διετηρεῖτο ἀναλλοίωτος.

Ἡ Εὐεργεσία ἐστράφη, τὴν ἐπλησίασε καὶ ἐστάθη ἀκίνητος ἐμπρὸς τῆς. Τὴν ἀνεγνώρισε πρώτη, καὶ τὸ βλέμμα ποὺ προσήλωσεν ἐπάνω τῆς εἶχε τὴν ὀξύτητα τῆς βελόνης καὶ τὴν πικρίαν τῆς χολῆς.

Ἡ Εὐγνωμοσύνη ὕψωσε περίλυπος τὸ πρόσωπον, καὶ ἀναγνωρίζουσα τὴν ἀδελφὴν τῆς, προσεπάθησε ν' ἀποφύγῃ τὸ διαπεραστικὸν τῆς βλέμμα. Ἀλλὰ τὰ μάτια τῆς, σὰν νὰ ἦσαν μαγνητισμένα, δὲν ἤμποροῦσαν ν' ἀποσπασθοῦν ἀπὸ τὸ βλέμμα ἐκεῖνο.

Τότε ἡ Εὐεργεσία ἤνοιξε τὰ χεῖλη, καὶ ὡς ἀπειλὴ κεραυνοῦ, ὡς ἀρὰ ἀδικουμένου, ἠκούσθη βαρεῖα ἡ φωνή τῆς.

— «Διατὶ μὲ ἀποφεύγεις καὶ κρύβεσαι; Ὁ Θεὸς μᾶς ἔπλασε ἀδελφάς, διὰ ν' ἀγαπώμεθα καὶ νὰ ζῶμεν ἀχώριστοι εἰς τὸν κόσμον αὐτόν, ἡ μία παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς ἄλλης... Ἀπέκαμα νὰ βαδίζω μόνη! Οἱ ἄνθρωποι μὲ ἀποφεύγουν· ἀφ' ὅτου μὲ ἀποφεύγεις καὶ σύ, κανεῖς δὲν ἀγαπᾷ τὴν Εὐεργεσίαν, ἐὰν δὲν βλέπῃ κοντά τῆς τὴν Εὐγνωμοσύνην! Κανεῖς σχεδὸν δὲν εὐεργετεῖ πλέον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἡ ἐναντίον σου δικαία ἀγανάκτησις τῶν ἀνθρώπων ἀντανάκλᾳ ἀδίκως καὶ εἰς ἐμέ.... Ἐὰν δὲν ἦσουν τόσον ἐξηγνημένη καὶ ἀσθενική, θὰ ὕψωνα καὶ τὸ χέρι ἐναντίον σου· τώρα

ἄρκοῦμαι νὰ σὲ καταγγεῖλω ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἀναξία ἀδελφὴ μου, καὶ νὰ σὲ ἀποκαλέσω φυγόμαχον...»

Ἡ Εὐγνωμοσύνη, μὲ φωνὴν τρέμουσαν καὶ μόλις ἀκουομένην, ἀπεκρίθη τότε εἰς τὴν Εὐεργεσίαν.

— «Εἶναι τόσον μέγα τὸ δίκαιόν σου καὶ τόσον εὐλογος ὁ θυμός σου, ὥστε ἂν ἡσθανόμην ἔνοχον τὸν ἑαυτόν μου, θὰ ἔσκυθα καὶ θὰ ἐσιωποῦσα.. Γνωρίζω τὸ καθήκόν μου καὶ τὸ ἔργον, ποῦ μοῦ ἀνέθεσεν ὁ Θεὸς κοντά σου. Ἀλλὰ μὴ μὲ κρίνης μὲ τόσῃν αὐστηρότητά καὶ μὴ μὲ καταδικάζῃς ἀναπολόγητον!

»Δὲν σὲ ἀφῆκα μόνην ἐκουσίως μου, οὔτε καὶ ἐκουσίως φυγομαχῶ. Οἱ ἄνθρωποι, εἰς τοὺς ὁποίους ἔγινες μισητή, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μὲ κατεδίωξαν, μὲ ἐξύθρισαν, μὲ ἀπεμάχρυναν ἀπὸ κοντά σου. Μὲ ἠνάγκασαν ν' ἀποσυρθῶ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ νὰ θρηνηῶ μόνη καὶ νὰ σδύνω, ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν. Θέλεις νὰ μάθῃς καὶ τὴν ἀφορμὴν;...

»Ἐντὸς μιᾶς καλύβης, τὸν καιρὸν ποῦ ἐθαδίζαμεν ἀκόμῃ μαζί, εὐρίσκετο ὁλομόναχος ἓνας ἄνθρωπος, δυστυχὴς καὶ ἀξιοθρήνητος. Εἶχε τρεῖς ἡμέρας νὰ φάγῃ καὶ ὁ θάνατος ἐφαίνετο ἀναπόφευκτος, τὰ μέλη του εἶχαν παραλύσει, ρίγος διέτρεχε τὸ ἐξηντλημένον τοῦ σῶμα.

»Σὺ, καλὴ μου ἀδελφὴ, τὸν ἐλυπήθης καὶ ὠδήγησες εἰς τὸ καλύβι του ἓνα ὑπέρπλουτον διαβάτην καὶ διέταξες τὸν πλούσιον νὰ] σφύσῃ τὸν πτωχόν, ποῦ ἐκινδύνευε ν' ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν πείναν. Καὶ πράγματι, ὁ πλούσιος ἔδωκε ψωμί εἰς τὸν πτωχόν, τὸν ἀνέσῃκωσε καὶ τὸν ἐπανάφερεν εἰς τὴν ζωὴν, ἐγὼ δέ, τότε, ἔκαμψα τὰ γόνατα τοῦ πτωχοῦ καὶ τὸν ἔδαλα νὰ γονατίσῃ πρὸ τοῦ πλουσίου, μὲ δάκρυα εὐχαριστίας.

»Τὴν ἄλλην ἡμέραν, ὁ πλούσιος συνήντησε τὸν πτωχόν, καὶ μὲ ὕφος ὑπερήφανον τοῦ εἶπε· «Θυμᾶσαι; Σοῦ ἔσψωσα χθὲς τὴν ζωὴν».

— «Κι' ἐγὼ σ' εὐχαριστῶ. μὲ ὅλην μου τὴν καρδιά!»
τοῦ ἀπεκρίθη εὐγνώμων ὁ πτωχός.

»Τὴν μεθεπομένην ὁ πλούσιος συνήντησε πάλιν τὸν πτωχὸν μὲ δύο συντρόφους του

— «Καλοὶ μου ἄνθρωποι», εἶπε πρὸς αὐτούς, «εἰσθε φίλοι τοῦ πτωχοῦ αὐτοῦ; Σ' ἐμένα ὀφείλει τὴν ζωὴν του!»

»Καὶ ὁ πτωχὸς τὸν ἡὐχαρίστησε καὶ πάλιν.

»Τὴν τρίτην ὁμως ἡμέραν συνήντησεν ὁ πλούσιος τὸν πτωχὸν ἐν μέσῃ ἀγορᾷ. Κόσμος πολὺς συνωθεῖτο ἐκεῖ καί, εἰς ἐπήκοον ὄλων, ὁ πλούσιος ἐφώνησε:

— «Βλέπετε αὐτὸν τὸν πτωχόν; Ἐγὼ τοῦ ἔσφρα τὴν ζωὴν!»

»Τότε πλέον ἐκεῖνος, ἔξαλλος ἀπὸ θυμὸν καὶ ἐντροπὴν, ὑπὸ τὰ αἰῶνια ραπίσματα τῆς εὐεργεσίας, ἀνέσπασε τὴν μάχαιράν του φωνάζων·

— «Δὲν τὴν θέλω τὴν ζωὴν, ποὺ μοῦ ἔσφραες! Πάρε τὴν πάλιν», καὶ ἐπεχείρησε νὰ βυθίσῃ τὴν μάχαιραν εἰς τὸ στῆθος του.

»Εὐτυχῶς ἓνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους, ρωμαλέος καὶ ὑψηλός, ποὺ ἔτυχε νὰ εἶναι ἐκεῖ, ἀρπάξει τὴν μάχαιραν καὶ ἠθέλησε νὰ καταδιώξῃ ἐσὲ τὴν Εὐεργεσίαν.

»Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶσαι πανίσχυρος, ἔστρεψαν ὅλοι ὅλην τὴν ἀγανάκτησίν των ἐναντίον μου:

— «Πλάσμα δειλὸν καὶ ἀπάνθρωπον! Σὺ ἐκράτησες τὸ χέρι τοῦ πτωχοῦ καὶ δὲν τὸν ἄφησες νὰ ἐμπήξῃ τὸ μαχαῖρι εἰς τὰ στήθη τοῦ οἰκτροῦ εὐεργέτου. Αὐτὸς ἔπρεπε ν' ἀποθάνη ἀντὶ τοῦ πτωχοῦ! Φύγε, μακριὰ μας, Εὐγνωμοσύνη ἀντιπαθής!...»

»Καὶ ἐξεμάνησαν ὅλοι καὶ ὥρμησαν ἐναντίον μου καὶ μὲ κατεδίωξαν ἀμείλικτοι, μὲ ἄγριον λιθοβολισμόν.....»

ἡ Εὐγνωμοσύνη. «Ὅταν ἐμπνέῃς εἰς κάποιον τὸ καλόν, νὰ τὸν ὑποχρεώῃς ταῦτοχρόνως νὰ λησμονῇ τὰς εὐεργεσίας του. Καὶ τότε θὰ εἶμαι πάντοτε κοντά σου καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θὰ σὲ λατρεύουν...»

Ἡ Εὐεργεσία ἤκουσε τὰ λόγια τῆς Εὐγνωμοσύνης καὶ συνεκινήθη καὶ μετενόησε διὰ τὰς πρώτας ἐναντίον τῆς ὕδρης καὶ ἐπικρίσεις.

«Τί θέλεις νὰ κάμω, ἀδελφήμου;» τὴν ἠρώτησε. «Συμβούλευσέ με σύ!»

— «Νὰ πάρῃς συνοδὸν σου τὴν Λήθην!» τῆς ἀπεκρίθη.

61. Ταξίδια ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα. (Ἐν ἐπαληθεύσαν ὄνειρον).

Εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην τῆς Ἀμερικῆς, τὴν μεγαλυτέραν πόλιν τοῦ κόσμου, ζοῦν χιλιάδες Ἑλληνόπουλα γεννηθέντα ἐκεῖ, διότι οἱ γονεῖς των πρὸ πολλοῦ μετηνάστευσαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

Τὰ παιδιὰ αὐτὰ πηγαίνουν εἰς τὰ σχολεῖα τὰ Ἀμερικανικὰ τὴν πρωίαν καὶ τὸ ἀπόγευμα, ὅταν σχολάσουν, τρέχουν ὅλα εἰς τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα. Διατί ἄρά γε;

Τὰ Ἑλληνόπουλα ποτέ των δὲν λησμονοῦν, ὅσον καὶ ἂν ἀγαποῦν τὴν ξένην χώραν εἰς τὴν ὁποίαν ζοῦν, ποτέ των δὲν λησμονοῦν τὴν μακρυνὴν ἔνδοξον πατρίδα των, τὴν ὡραίαν Ἑλλάδα. Ἐννοεῖτε τώρα διατί ἀπεφάσισαν καὶ ἐπραγματοποίησαν τὸ ταξίδιον, περὶ τοῦ ὁποίου θὰ σᾶς διηγηθῶ, τὸ πλεόν μακρυνὸν καὶ πλεόν εὐχάριστον ταξίδιον των.

*
* *

Ἦτο Μάρτιος, ὁ διδάσκαλος τῆς ἑκτης τάξεως τοῦ Κεντρικοῦ Σχολείου ἐδίδασκεν ἱστορίαν. Ὡμίλει διὰ τὸν Περικλέα καὶ τὴν Χρυσὴν Ἐποχὴν τῶν Ἀθηνῶν.

Τὰ παιδιὰ μὲ συγκίνησιν μεγάλην τὸν παρηκολούθουν, διηγούμενον περὶ τῆς ἀρχαίας δόξης, περὶ τῶν ὡραίων μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως, τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἄλλων.

Μόλις εἶχε τελειώσει τὸ μάθημά του ὁ διδάσκαλος, ὅπως

ἀπροόπτως ὁ Κώστας τοῦ Ροξάκη, υἱὸς μεγάλου ἀνθοπώλου τῆς Νέας Ὑόρκης, ἀλλὰ καὶ ὁ καλύτερος μαθητὴς τῆς τάξεως, ἠγέρθη καὶ εἶπε·

— «Κύριε, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν καὶ ἡμεῖς νὰ ἐπατοῦμεν τὸ ἅγιον χῶμα τῆς πατρίδος μας καὶ νὰ ἐπροσκυνοῦμεν τὰ ἁθάνата αὐτὰ μνημεῖα, τῶν ὁποίων καὶ τὸ ἄκουσμα μόνον φέρει δάκρυα εἰς τὰ μάτια μας;»

Τὰ παιδιὰ ὅλα ἐστράφησαν ἀποτόμως πρὸς τὸν Κώσταν.

«Νὰ πᾶμε, Κύριε, πρέπει νὰ πᾶμε», ἐφώναζον σχεδὸν ὅλα μὲ μίαν φωνήν, βαθέως συγκινητικὴν. Περισσότερον ὅμως πάντων ἦτο συγκινημένος ὁ διδάσκαλός των, ὅστις ἤργησεν αὐτὴν τὴν φορὰν νὰ ἀπαντήσῃ.

— «Ναί, παιδιὰ, τὸ βλέπω ὅτι ἡ ἱστορία αὐτὴ ἡ σημερινὴ δὲν ἔπρεπε νὰ τελειώσῃ ἐδῶ. Πρέπει νὰ ἀρχίσῃ πάλιν καὶ νὰ τελειώσῃ παρὰ τὸν Παρθενῶνα!... Ἀλλὰ πόσον τοῦτο εἶναι δύσκολον!...»

Ὁ Κώστας ὅμως συνέχισε·

— «Μάλιστα· Κύριε, ἀναγνωρίζομεν ὅτι εἶναι δύσκολον, θέλομεν τόσα χρήματα καί...»

— «Ναί», εἶπεν ὁ διδάσκαλος, «ἡ ἐπιχείρησις εἶναι μεγάλη καὶ σοβαρά. Θὰ εἰπῇτε βεβαίως ὅτι τίποτε δὲν ἐμποδίζει νὰ νικήσῃ κανεὶς καὶ νὰ ἐπιτύχῃ ἐν πράγματι, ἀρκεῖ νὰ τὸ θελήσῃ, σκεφθῇτε ὅμως πάλιν τὸ ἐγχείρημά σας!»

Τὰ παιδιὰ εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ διδασκάλου ἔλαβον θάρρος καὶ περισσότερο ἐπέμενον.

«Μὲ συγκινεῖτε παιδιὰ μου», εἶπεν ὁ διδάσκαλος, «μὲ τὴν πρότασίν σας. Χρειάζεται σχέδιον ὅμως διὰ νὰ εὕρωμεν τὰ χρήματα. Οἱ γονεῖς πολλῶν ἀπὸ σᾶς δὲν δύνανται νὰ δώσουν οὔτε τὰ εἰσιτήρια, ἄλλοι πάλιν ἴσως δὲν θὰ θελήσουν νὰ σᾶς ἀφήσουν μόνους νὰ ἔλθετε. Πρὶν λοιπὸν ἀποφασίσωμεν ἐν τοιοῦτον ταξίδιον πρέπει πρῶτον νὰ λάβετε τὴν συγκατάθεσιν τῶν γονέων σας. Πρέπει ἔπειτα νὰ εἶδωμεν τί

θὰ στοιχίσῃ τὸ ταξίδιον, διότι εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπολογίσω-
μεν ὅτι τοῦλάχιστον εἰς τὴν Ἑλλάδα θὰ μείνωμεν ἓνα μῆνα,
ὅλον δὲ τὸ ταξίδιον αὐτὸ θὰ διαρκέσῃ τοῦλάχιστον δύο μῆ-
νας. Χρειάζονται λοιπὸν, καθὼς βλέπετε, πολλὰ πράγματα...»

— «Νὰ ζητήσωμεν ἑκπτώσιν εἰς τὰ εἰσιτήρια», προέ-
τεινεν ἡ Κατίνα Παπαδήμα.

— «Νὰ γράφωμεν καὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν», εἶπεν ἡ
Ἀνδρομάχη Παπανικολάου.

— «Νὰ πᾶμε εἰς τὸν Δεσπότην μας», εἶπεν ὁ Ἰωάννης
Ἰακώβου, «θὰ μᾶς βοηθήσῃ, δύναται νὰ μᾶς βοηθήσῃ».

— «Νὰ κάνωμεν καὶ ἔρανον», εἶπεν ἡ Θάλεια Πανα-
γιωτίδου.

— «Αὐτὸ εἶναι ὄνειρον, Κύριε», εἶπεν ὁ Θωμᾶς τοῦ
Καρτσιώτη.

Ὁ διδάσκαλος ἤκουε μὲ προσοχὴν καὶ εὐχαρίστησιν τὰ
σχέδια αὐτὰ καὶ τοὺς πόθους τῶν παιδιῶν του.

«Ὡραῖαι εἶναι», εἶπεν, «ὅλαι αὐταὶ αἱ ιδέαι καὶ δύνανται
βεβαίως ὅλαι νὰ πραγματοποιηθοῦν, πρὸ παντὸς ὅμως προέ-
χει τὸ ζήτημα τῶν γονέων σας. Ἐρωτήσατέ τους λοιπὸν
ἀπόψε καὶ αὐριοῦν ἀποφασίζομεν».

Ἡ ὥρα εἶχε παρέλθει πλέον καὶ τὰ παιδιά χαρούμενα
καὶ ἀποφασιστικὰ ἐχαιρέτισαν μὲ ἀνέκφραστον χαρὰν καὶ
σεβασμὸν τὸν διδάσκαλόν των, μὴ βλέποντα τὴν ὥραν πότε
νὰ φθάσουν εἰς τὴν οἰκίαν των.

*
* *

Τὴν ἄλλην ἡμέραν τὰ παιδιά τῆς ἑκτῆς τάξεως συνη-
θροίσθησαν εἰς τὸ σχολεῖον ἐνωρίτερον τῆς συνήθους ὥρας.

«Θαρθῆς; θαρθῆς;» ἐφώναζον τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο. Ἐκ
τῶν τεσσαράκοντα ὅμως μόνον δέκα ὁκτὼ εἶχον ὀπωσδή-
ποτε μίαν γνώμην ἀπὸ τὸν πατέρα των ὅτι θὰ ἠδύναντο νὰ.

μετάσχουν τῆς ἐκδρομῆς. Οἱ ἄλλοι, καὶ μάλιστα τὰ κορίτσια, ἢ καθόλου δὲν θὰ ἠκολούθουν, ἢ ἠδύναντο νὰ ἔλθουν μετὰ τῶν γονέων των,

Ὁ κώδων μετ' ὀλίγον ἐσήμανε καὶ οἱ μαθηταὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν τάξιν ταχέως καὶ μετὰ προσοχῆς.

Καταλαμβάνετε βεβαίως ὅτι κατόπιν τῆς προσευχῆς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ μάθημα.

— «Λοιπὸν;» ἠρώτησεν ὁ διδάσκαλος μειδιῶν.

Δέκα ὀκτὼ χεῖρες ἠγέρθησαν: «Μάλιστα, Κύριε, ἡμποροῦμεν νὰ ἔλθωμεν».

— «Καὶ οἱ ἄλλοι;» προσέθηκεν ὁ διδάσκαλος.

Πρὸς στιγμὴν σιγὴ ἀπόλυτος ἐπεκράτησεν.

— «Θὰ ἦτο δυνατόν καὶ οἱ ἄλλοι, Κύριε», ἐφώνησεν ὁ Κώστας. «Ἐχομεν τόσα σχέδια, ὅλοι θὰ μᾶς βοηθήσουν δι' ἓνα τοιοῦτον ἅγιον σκοπὸν».

— «Καὶ ἐγὼ δὲν ἀπελπίζομαι τώρα πλέον», προσέθεσεν ὁ διδάσκαλος, «χρειάζεται ὅμως ἐργασία. Ἡ τάξις μας πρέπει νὰ διαιρεθῇ εἰς τόσα τμήματα, ὅσα καὶ αἱ προτάσεις, τὰς ὁποίας ἠκούσαμεν χθές».

— «Δυνάμεθα νὰ δώσωμεν καὶ ἓν δρᾶμα, Κύριε», εἶπεν ἡ Τούλα Παπαθεοδόση.

— «Ὡραῖα», ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος. «Θὰ μοιρασθῶμεν εἰς πέντε λοιπὸν τμήματα: τὸ ἓν τμήμα θὰ μεταβῇ πρὸς τὸν Δεσπότην, τὸ ἄλλο θὰ ἐργασθῇ διὰ τὸν ἔρανον, τὸ ἄλλο διὰ τὸ δρᾶμα, καὶ τὸ ἄλλο θὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἔκπτωσιν κλπ.»

Οὕτω λοιπὸν ἡ τάξις ὅλη κατὰ τὸ διάλειμμα ἐχωρίσθη εἰς πέντε τμήματα, ἕκαστον τῶν ὁποίων εἶχε τὰ πλέον κατάλληλα παιδιὰ. Ἐκαστον τμήμα ἀνέλαβε νὰ ἐργασθῇ ἀνεξαρτήτως τῶν ἄλλων, μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ φέρῃ εἰς πέ-

ρας τὸν σκοπὸν του. Ἄλλως βεβαίως θὰ εἰργάζετο τὸ ἐν καὶ ἄλλως τὸ ἄλλο.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλος τρόπος ὑπάρχει, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἦτο δυνατόν ὅλοι οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀμερικῆς νὰ ἡλεκτρισθοῦν καὶ—τίς οἶδε—νὰ βοηθήσουν τὴν εὐγενῆ ιδέαν των.

Ὁ Κώστας πρῶτος πάλιν εἶπε· «Νομίζω, Κύριε, ὅτι πολλοὶ θὰ μᾶς βοηθήσουν εἰς τὸν σκοπὸν μας, ἂν τὸν ἀνακοινώσωμεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα».

— «Νὰ τὸ εἴπη ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν ἐκκλησίαν», εἶπεν ὁ Νίκος τοῦ Παῖκοπούλου.

— «Ὅχι, αὐτὸ θὰ τὸ εἴπη ὁ Δεσπότης, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ μεταβῶμεν», ἐφώνασεν ὁ πρόεδρος τοῦ τμήματος τοῦ Δεσπότη.

— «Νὰ τὸ γράψωμεν εἰς τὰς ἐφημερίδας», εἶπεν ἡ Ἑλλη, ἡ ἀδελφὴ τῆς Θαλείας.

Ὁ διδάσκαλος ἤκουσεν ὅλας τὰς προτάσεις ταύτας καὶ εἶπε·

— «Σιγὰ-σιγὰ ὅλα θὰ γίνουν. Δὲν ἔχει ἀξίαν τὸ τίς θὰ πράξη τὸ καλόν· ὅ,τι ἔχει σημασίαν εἶναι νὰ γίνη τὸ καλόν· ὅλοι θὰ ἐργασθῶμεν διὰ τὸ κοινὸν καλόν, διὰ τὸν κοινὸν μέγαν σκοπὸν μας, ἕκαστος κατὰ τὰς δυνάμεις του. Λοιπὸν», συνέχισε μὲ τόνον ἀποφασιστικόν, «ἡ ἐπιτροπὴ ἡ ὁποία θὰ μεταβῇ πρὸς τὸν Δεσπότην αὔριον, θὰ ζητήσῃ νὰ ἀνακοινωθῇ εἰς τὰς ἐφημερίδας ἡ ἀπόφασις τοῦ σχολείου. Ἡ ἐπιτροπὴ διὰ τὸν ἕρποντα νὰ μεταβῇ καὶ εἰς τὰς δύο μεγάλας ἑλληνικὰς ἐφημερίδας, τὴν «Ἀτλαντίδα» καὶ τὸν «Κήρυκα», καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν των διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐράνου».

Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐγένετο. Τὴν Κυριακὴν λοιπὸν ἱερεῖς καὶ ἐφημερίδες ἀνήγγειλαν εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας τὸν μέγαν σκοπὸν τῶν παιδιῶν τοῦ Κεντρικοῦ Σχολείου.

Ὁ κόσμος ὅλος μὲ μεγάλην χαρὰν καὶ ὑπερηφάνειαν

ἤκουσε τὸ μέγα σχέδιόν των καὶ ἡσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ βοηθήσῃ ἕκαστος ὅσον ἠδύνατο τὰ παιδιὰ.

Ὁ Ἕλλην Πρόξενος ἀμέσως ἔκαμε δύο γράμματα, τὸ ἓν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸ ἄλλο πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ Σχολείου. Ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν ἐζήτησε πᾶσαν εὐκολίαν διὰ τὰ παιδιὰ, ἀνήγγειλε δὲ εἰς αὐτὰ τὴν αἵτησίν του ταύτην πρὸς αὐτήν.

Αἱ ἐφημερίδες τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐδέχοντο χρήματα ἀπὸ διαφόρους πλουσίους διὰ τὸν ἔρανον τῶν παιδιῶν καὶ ὁ Δεσπότης μὲ τὸν διδάσκαλον, ὅστις, χωρὶς νὰ φαίνεται, εἶχε κάμει ὅλην τὴν ἐργασίαν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἀνέλαθεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του τὴν ὠραίαν ιδέαν τοῦ Κώστα.

Τὸ ταξίδιον ὅμως αὐτὸ δὲν θὰ ἐγίνετο πλέον μόνον μὲ τοὺς μαθητὰς τοῦ Κεντρικοῦ Σχολείου. Ἐξ ὅλων τῶν Ἑλληνοπαίδων τῆς Ἀμερικῆς ἦλθον ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν διδάσκαλον καὶ πρὸς τὰ παιδιὰ τοῦ Κεντρικοῦ Σχολείου πρὸς συμμετοχὴν ἀκόμη ἐζήκοντα Ἑλληνοπαίδων, ἐκτὸς τῶν γονέων, οἵτινες θὰ συνώδευαν αὐτά.

Τὸ πρᾶγμα πλέον ἦτο εὐκόλον, ἡ ιδέα εἶχεν ἐπιτύχει. Εἰς τὴν Νεαν Ὑόρκην ἐσχηματίσθη μεγάλη ἐπιτροπὴ μὲ τὸν Δεσπότην ἐπὶ κεφαλῆς, τὸν Πρόξενον, τὸν Διδάσκαλον, τὸν Κώσταν καὶ ἄλλα τέσσαρα παιδιὰ ἐξ ἄλλων σχολείων, τὰ ὅποια ἀπεφάσισαν καὶ αὐτὰ νὰ λάβουν μέρος εἰς τὸ ταξίδιον.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἐναύλωσε μὲ τὰ συλλεγέντα χρήματα τὸ ἐλληνικὸν ὑπερωκεάνειον «Βύρωνα», τὸ ὅποdon θὰ ἔφερε τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους πολλὰ Ἑλληνόπουλα τῆς Ἀμερικῆς εἰς τὸ τιμημένον χῶμα τῶν πατέρων των.

Μὲ ἄνθη καὶ δῶρα ἀνὰ χεῖρας μητέρες, πατέρες, φίλοι, γέροντες, παιδιὰ μετέβησαν τὴν δεκάτην τοῦ Ἰουνίου εἰς τὸν λιμένα διὰ νὰ κατευδῶσουν τὰ εὐτυχισμένα Ἑλληνόπουλα,

τὰ ὅποια εἶχον τὴν μεγάλην χάριν νὰ ἴδουν τὴν δοξασμένην πατρίδα των.

Ὁ Δεσπότης καὶ ὁ Πρόξενος, οἱ δύο ἀντιπρόσωποι τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Θρησκείας, εἶχον ἔλθει ἐκεῖ τὴν ὠρισμένην ὥραν ἐντὸς τῆς αἰθούρας ὑποδοχῆς τῆς πρώτης θέσεως τοῦ σημαιοστολίστου «Βύρωνος».

Ὅταν ὅλοι συνηθροίσθησαν, πρῶτος ὁ Δεσπότης ἠγέρθη καὶ ὠμίλησε μὲ συγκίνησιν ὡς ἑξῆς:

— «Σὰς μακαρίζω, εὐτυχισμένα Ἑλληνόπουλα, καὶ τέ. ἄξιε διδάσκαλε τοῦ Γένους, διὰ τὴν μεγάλην εὐτυχίαν καὶ τιμὴν τὴν ὅποιαν ἔχετε προκειμένου νὰ πατήσετε ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν τὸ δοξασμένον χῶμα τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος μας. Φιλήσατέ το, ὅταν φθάσετε, καὶ μὴ λησμονήσετε ἐπιστρέφοντες νὰ φέρετε μαζί διὰ φυλακτὸν εἰς τοὺς κόλπους σας μόνον ὀλίγον χῶμα—χῶμα Ἑλληνικόν. Εἶναι ἡ μόνη χάρις, τὴν ὅποιαν ἡ καρδιά ἡμῶν ὅλων ἀπὸ σας ζητεῖ.

» Ἀναβῆτε ὑψηλὰ εἰς τὸν Παρθενῶνα καὶ γονατισμένοι ὀρκιοθῆτε τὸν ὅρκον, τὸν ἄξιον εἰς Ἑλληνόπουλα τῆς ἡλικίας σας—τὸν ὅρκον τοῦ Ἑλλήνος ἐφήβου ὅτι δὲν θὰ λησμονήσετε ποτὲ τὴν τιμημένην καὶ ἑνδοξὸν πατρίδα τῶν προγόνων σας. Θαυμάσατε καὶ ἀπολαύσατε τὰ βουνὰ τὰ εὐμορφα, τὰ λαγκάδια, τοὺς βράχους, τὰς λίμνας, τὰς πηγὰς, τὰ ἀηθόνια, τ' ἀκρογιάλια, τὸν οὐρανόν, τὴν θάλασσαν, τὰ κάλλη τῆς πατρίδος σας, τὰ ὅποια οὐδεμία ἄλλη πατρίς, ὡς ἡ ἰδική μας, ἔχει.

» Φανῆτε εἰς τὸν δρόμον σας ὅτι εἰσθε ἀντάξια Ἑλληνόπουλα. Ἐχετε νὰ μάθετε τόσα πολλά, ποὺ ὀλόκληρον ζωὴν ἂν μελετᾶτε, ποτὲ δὲν θὰ δυνηθῆτε νὰ εἰπῆτε ὅτι τὰ ἐμάθετε ὅλα.

» Ἡ Ἐκκλησία σας εὐλογεῖ καὶ σας εὐχεται κατευδόνιον, πλουσίαν μελέτην καὶ καλὴν ἐπάνοδον».

Αὐτὰ εἶπεν ὁ Δεσπότης καὶ ἠυλόγησε μὲ τὰς χεῖράς

του τὰ παιδιά καὶ τοὺς γονεῖς των, τοὺς εὐτυχισμένους ταξιδιώτας.

Μετὰ τὸν Δεσπότην, ὁ Πρόξενος ἐστάθη εἰς τὸ μέσον, ἔβγαλεν ἀπὸ τὴν τσέπην του ἓν χαρτίον καὶ ἤρχισε νὰ τὸ διαβάζῃ.

Ἦτο τηλεγράφημα ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τὸ ὁποῖον ἔλεγεν ὅτι μὲ ἀνοικτὰς τὰς ἀγκάλας ἡ μήτηρ Ἑλλὰς θὰ δεχθῇ τὰ παιδιά της «τοῦ νέου κόσμου».

Εἰς τοὺς δύο ἀρχηγοὺς τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Θρησκείας ἀπῆντησεν ὁ διδάσκαλος, εὐχαριστῶν δι' ὅλους τοὺς κόπους τοὺς ὁποίους κατέβαλον πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ σκοποῦ.

Χειροκροτήματα παρ' ὅλων καὶ ζητωκραυγαὶ ἠκούσθησαν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ τούτου ὑπερωκεανείου.

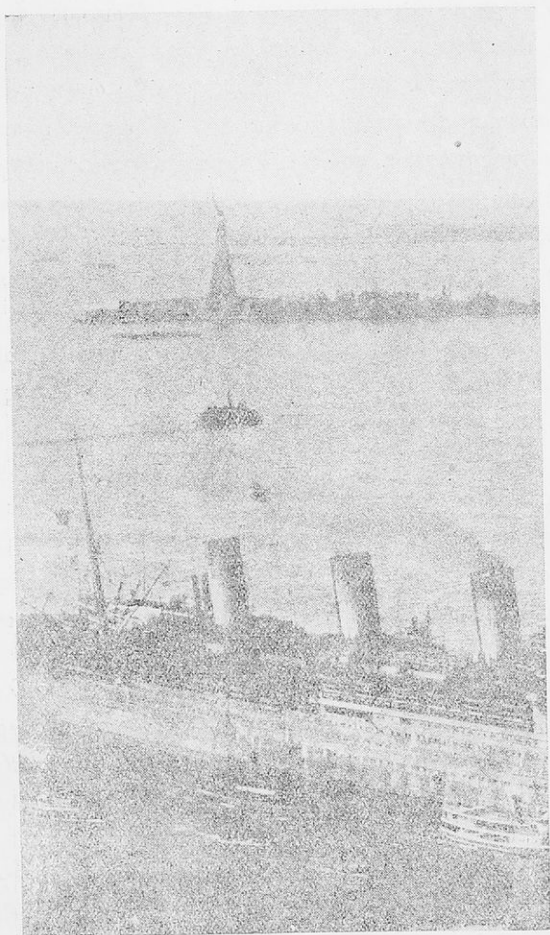
Ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως ἐπλησίαζε. Γονεῖς, οἵτινες ἄφιναν τὰ παιδιά των εἰς τὰς χεῖρας τοῦ διδασκάλου, τὰ ἐφίλησαν, φίλοι προσέφεραν δῶρα εἰς τοὺς φίλους των, βιβλία διὰ τὴν Ἑλλάδα ἑλληνιστὶ καὶ ἀγγλιστὶ γραμμένα, ἄνθη, γλυκύσματα καὶ φρούτα, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ὁ «Βύρων», σιγά-σιγά, ἐξεκίνησε διὰ τὸ μέγαλον καὶ ἱερὸν αὐτὸ ταξίδιον.

62. Εἰς τὸν ὠκεανόν.

Τὰ παιδιά, ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν τοῦ ἀποχωρισμοῦ των ἀπὸ τὸν Δεσπότην καὶ τὸν Πρόξενον, ἐνόησαν ὅτι οἱ γονεῖς των καὶ ὁ διδάσκαλος ἀνέλαβον εὐθύνας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἦσαν μικραί.

Διότι, χωρὶς ἴσως νὰ τὸ ἐνόουν καλῶς οἱ μικροὶ μας ταξιδιώται, δὲν ἤρχοντο μόνον διὰ νὰ ἐπισκεφθοῦν ἀπλῶς

τάς ἑλληνικὰς ἀρχαιότητας. Ἦταν στρατιῶται μιᾶς μεγά-
λης ιδέας, τῆς ιδέας ἣ ὁποία ἐνώνει καὶ θὰ ἐνώνῃ πάντοτε,

Ἄγαλμα Ἐλευθερίας

ἐφ' ὅσον ὁ κόσμος ὑπάρχει, τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν, τοῦ
συνδέσμου ὁ ὁποῖος ἐνώνει πάντα Ἑλληνα μὲ τὴν Πατρίδα,

ὅσον καὶ ἂν εὐρίσκεται οὗτος μακράν της εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου.

Διὰ τοῦτο ἅμα ἀπεχαιρέτισαν τὸ Ἅγαλμα τῆς Ἐλευθερίας, τὸ μέγα αὐτὸ μνημεῖον τὸ ὁποῖον ἐδώρησεν ἡ Γαλλία εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ὡς σύμβολον τῆς ἐλευθερίας, ὁ διδάσκαλος ἐκάλεσε τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς γονεῖς των καὶ ἀνέπτυξεν εἰς αὐτοὺς τὴν σημασίαν καὶ τὴν εὐθύνην τοῦ ταξιδίου. Κατόπιν συζητήσεως πολλῆς ἀπεφασίσθη νὰ ἐκλεγῇ ἐπιτροπὴ ἐκ κυρίων, γυναικῶν καὶ παιδιῶν μὲ σκοπὸν νὰ ἐτοιμάσῃ τὰς ἀπαντήσεις τὰς ὁποίας θὰ ἔδιναν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, τὸν Δήμαρχον, τὰς ἐφημερίδας καὶ ὅλους ἐκείνους, οἵτινες θὰ ὑπεδέχοντο αὐτοὺς, τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους θὰ ἐξεφώνουν, καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔπρεπε νὰ πράξουν ὅλοι ὁμοῦ οἱ ἀντιπρόσωποι, αὐτοὶ πλέον ὅλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς.

Τὰ σχέδια αὐτὰ τὰ συνεζήτησαν πολλάκις, τὰ ἔθεσαν δὲ καὶ ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ διδασκάλου καὶ ἔλαβον τελικὰς ἀποφάσεις.

Οὕτω κατήρτισαν τὸ πρόγραμμά των, ἐνῷ ὁ διδάσκαλος κατήρτισε καὶ αὐτὸς τὰ ταξιδιά των ἀνὰ τὴν ἑνδοξὸν πατρίδα.

Τοιοιουτρόπως παρήρχετο ὁ καιρὸς πότε μὲ λόγους, πότε μὲ παραμύθια ἑλληνικὰ, πότε μὲ τὸν κινηματογράφον, προβάλλοντα τὰ ὠραιότερα τοπεῖα τῆς πατρίδος, πότε μὲ τραγούδια ἑλληνικὰ, κλέφτικα καὶ ἥρωικὰ εἰς τὸν φωνόγραφον, καὶ πότε μὲ χοροὺς.

Κάποτε μάλιστα εἰς τὰ τραγούδια αὐτὰ καὶ τοὺς χοροὺς μετεῖχον καὶ οἱ ἄλλοι ἐπιδάται καὶ ἅπαξ αὐτὸς ὁ κυβερνήτης τοῦ πολοίου, ὁ κ. Μπουρέκας.

Τὴν ἐσπέραν μάλιστα αὐτὴν τόσον κατενθουσιάσθη ὁ κυβερνήτης, ὥστε διέταξε νὰ κεράσουν ὅλους, μικροὺς καὶ μεγάλους, σαμπάνια, κρασί καὶ ὅ,τι ἤθελεν ἕκαστος, λησμο-

νών ὅτι εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὄχι μόνον τὰ παιδιὰ, ἀλλὰ καὶ οἱ μεγάλοι, τότε, δὲν ἐπετρέπετο νὰ πίνουν ποτὰ καὶ μάλιστα τὰ οἶνοπνευματώδη.

Διατὶ ἄρά γε; Τί κακὸν νὰ ἐπιφέρουν τὰ ποτὰ;

Τὸ πρόγραμμα τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν διασκεδάσεων ἤγγιζε περὶ τὸ τέλος, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου ἐτελείωνε καὶ ὁ ἀτελεύτητος ὠκεανός.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁ κυβερνήτης ἀνήγγειλεν ὅτι θὰ ἔβλεπον πλέον γῆν. Ἐπλησίον πρὸς τὸ Γιβραλτάρ. Τί κρῖμα ὅμως! Ὁ Βύρων θὰ διήρχετο νύκτα τὸ μέγα στενόν, τὸ κλειδίον τοῦτο τῆς Μεσογείου, τὸ ὁποῖον κρατοῦν οἱ Ἀγγλοι.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν λοιπὸν ἐσηκώθησαν πολὺ πρῶι ὅλοι καὶ ἀντίκρυσαν ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ξηράν,

Εἶχον διέλθει τὸ Γιβραλτάρ καὶ ἔλαβον κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Σικελίαν, ἀκολουθῶς δὲ πρὸς τὸν Μαλέαν. Καὶ τοῦτο διότι τὰ μεγάλα ὑπερωκεάνεια δὲν δύνανται νὰ περάσουν ἀπὸ τὴν διώρυγα τῆς Κορίνθου, διότι εἶναι στενὴ, δὲν εἶναι πλατεῖα οὔτε ὅπως ἡ τοῦ Σουέζ, οὔτε ὅσον ἡ ἄλλη ἡ μεγαλύτερα πασῶν, ἡ τοῦ Παναμᾶ.

Μετὰ δύο ἡμέρας θὰ εὕρισκοντο πλέον εἰς τὰ Ἑλληνικὰ νερά! καὶ τί νερά!

Μόλις ἐπλησίασαν τὴν Σικελίαν καὶ ἀντίκρυσαν περαιτέρω τὴν Ἑλληνικὴν πλέον θάλασσαν, ὦ τοῦ θαύματος!.. ἡ μαύρη, ἡ πρασίνη πρῶτον θάλασσα ἤρχισε μεταβαλλομένη εἰς γαλανήν, γλυκειάν, ἡρεμον, ὅπως καὶ ὁ γαλανὸς οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ διδάσκαλος συνήθροισε τότε τὰ παιδιὰ εἰς τὸ κατὰ-στρωμα καὶ δεικνύων τὴν ὡραίαν Σικελίαν, ἀφ' ἑνός, καὶ τὴν Ἰταλίαν, ἀφ' ἑτέρου, ἤρχισε νὰ διηγῆται τὴν περιπλάνησιν τοῦ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν Σκύλλαν καὶ τὴν Χάρυβδιν, αἵτινες ἦσαν εἰς τὸ στενὸν τοῦτο.

Ἐντὸς ὀλίγων ὥρων τὸ πλοῖον, ἐλαφρὸν ὡς κύκνος, διεσπάθιζε πλέον τὰ Ἑλληνικὰ νερά.

«Νὰ στείλωμεν τὸ τηλεγράφημα», ἐφώναξαν μερικά παιδιὰ.

— «Ναί, τὸ τηλεγράφημα, βεβαίως», εἶπεν ὁ διδάσκαλος. «Ἄλλ' αὐτὸ εἶναι ἔργον τοῦ Προέδρου μας».

— «Ἄς μεταβῶμεν εἰς τὸν ἀσύρματον», ἐφώναζον ἄλλοι, πλὴν πρὸ αὐτῶν προλαβὼν ὁ πρόεδρος εἶχε στείλει τὸ τηλεγράφημα, διότι ἐγνώριζε τὸ καθήκον του.

Ἐντὸς μιᾶς ὥρας ὁ Πρωθυπουργός, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας καὶ ὁ Δήμαρχος τῶν Ἀθηνῶν θὰ ἐλάμβανον τὸ τηλεγράφημα τῶν Ἑλληνοπαίδων: «100 Ἑλληνόπουλα τῆς Ἀμερικῆς, ἀτενίζοντα τὸ πρῶτον τὴν Ἑλληνικὴν θάλασσαν, ὑποβάλλουγ εὐλαβεῖς σεβασμούς, ἐναγωνίως ἀναμένοντα αὖριον ὀγδόην πρωινήν νὰ προσκυνήσουν ἱερὸν χῶμα Ἑλληνικῆς Πατρίδος των».

Ὁ διδάσκαλος δεικνύων, πότε μὲ τὸ τηλεσκόπιον, πότε εἰς τὸν χάρτην, τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἤρχισε τὴν ἱστορίαν ἐνὸς ἐκάστου, ἀπαντῶν εἰς τὰς ἐρωτήσεις ὄλων τῶν παιδίων, τὰ ὅποια κυριολεκτικῶς δι' αὐτῶν τὸν ἐβασάνιζον. Αἱ συνηθέστεραι ἐρωτήσεις ἦσαν διὰ τὴν Σπάρτην, τὰς Θερμοπύλας, τὰς Ἀθήνας.

Παρήλθε καὶ ἡ ἡμέρα αὕτη. Τὸ βράδυ ὑπὸ τὸ ἀργυρόχρουν τῆς σελήνης φῶς τὰ παιδιὰ πάλιν μετέβησαν μετὰ τὸ δεῖπνον εἰς τὸ κατὰστρωμα.

Τοιαύτην νύκτα δὲν εἶχον ἄλλοτε ἶδει. Ἐπλησίαζεν ἡ ἐνδεκάτη ὥρα τῆς νυκτὸς καὶ τὰ παιδιὰ, τὰ ὅποια ἐκάστην ἐσπέραν εἰς τὰς 9 1)2 ἦσαν εἰς τὴν κλίνην των, τὴν ἐσπέραν αὐτὴν ἤθελαν νὰ διανυκτερεύσουν.

Ἐντὸς ὀλίγου πέραν ἐκεῖ ἀντίκρυζαν τὰ μολυβδόχρα αἰῶνια καὶ προσφιλῆ βουνά, τὸν Ταῦγετον μὲ τὸ Ταίναρον καὶ τὸν Μαλέαν.

Εἶναι εὐκόλον νὰ ἐννοήσῃ τις τὴν ἀνησυχίαν τῶν παιδίων αὐτῶν, τὸν πόθον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον, τὴν συγκίνησιν καὶ τὸ συναίσθημα τῆς χαρᾶς, διότι ἀντίκρουζαν τὰ θουνὰ τῆς πατρίδος τῶν πατέρων των καὶ τῆς πατρίδος τῆς ἰδικῆς των.

Μὲ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν καὶ τὴν εὐχαρίστησιν ἀντίκρουσαν εἰς τὰς 11 τῆς νυκτὸς ἐκ τοῦ πλησίον τὸ Ταίναρον καὶ ἔτι πέραν, νοτιώτερον, τὰ Κύθηρα.

Μετ' εὐφροσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως καὶ μὲ χαράν, ἡ ὁποία ἐφαίνετο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των, ἐπέστρεψαν πλεόν μετὰ τὴν ἐνδεκάτην νὰ κοιμηθοῦν.

Αὔριον τὴν πρωΐαν θὰ ἤρχιζον αἱ μεγάλαι ἡμέραι καὶ ἔπρεπε βεβαίως, ὡς παιδιὰ ποὺ ἦσαν, νὰ μὴν εἶναι κουρασμένα.

Διὰ τοῦτο ὅλοι ἔτρεχον ὡς στρατιῶται, εἰς τὴν συμβουλὴν τοῦ διδασκάλου, νὰ κοιμηθοῦν, διότι αὔριον πρωὶ εἰς τὰς 7 ἔπρεπεν ὅλοι νὰ εἶναι ἑτοιμοὶ εἰς τὰς θέσεις των.

63. Ἡ ὑποδοχή.

Εἰς τὰς Ἀθήνας αἱ ἐφημερίδες εἶχον ἀπὸ τοῦ ἀπογεύματος τῆς προηγούμενης τὸ τηλεγράφημα καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς ὑποδοχῆς.

Ὁ κυβερνήτης εἶχε λάβει ὁδηγίαν διὰ τοῦ ἀστυνόμου νὰ προσορμισθῇ εἰς τὴν μεγάλην ἀποβάθραν, ἡ ὁποία εἶχε καθαρισθῇ, καὶ διέταξε τοὺς ναύτας νὰ λαμπροστολίσουν πρωὶ-πρωὶ τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς ὑποδοχῆς τοῦ πλοίου.

Ἡ Κυβέρνησις εἶχε διορίσει τὸν Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας νὰ ὑποδεχθῇ τὰ νέα τῆς παιδιὰ καὶ νὰ δωρήσῃ εἰς αὐτὰ χρυσοκέντητον Ἑλληνικὴν σημαίαν. Ὁ Πρόεδρος τῆς Δη-

μοκρατίας είχε στείλει τὴν ὑπασπιστὴν του καὶ 25 εὐζώνους ἐκ τῆς φρουρᾶς του καὶ οἱ δύο Δήμαρχοι τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς εἶχον στείλει τὰς μουσικὰς τοῦ δήμου.

Ἀνέτειλεν ἡ μεγάλη ἡμέρα διὰ τὰ παιδιά, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μητέρα Ἑλλάδα.

Πρῶι-πρῶι οἱ ταξιδιωταὶ μας ἐσηκώθησαν, ἐτακτοποιήσαν τὰ πράγματά των καὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν ἐξέδραν, ὅπου ὁ διδάσκαλος ἐξήγει εἰς αὐτὰ τὴν ἱστορίαν κάθε τόπου καὶ κάθε νήσου, τὴν ὁποίαν ἔβλεπον πρὸς τὰ δεξιὰ των.

Ἐντὸς ὀλίγου ἀντίκρουζον πλέον τὸν Πειραιᾶ, τὸ Φάληρον καὶ τὰ σκορπισμένα, ὡς σμαράγδια εἰς ὅλην τὴν ἀκρογιαλιὰν τῆς Ἀττικῆς ἀκτῆς, προάστεια τῶν Ἀθηνῶν.

«Ἀριστερά, παιδιά, τώρα», ἐφώνησεν ὁ διδάσκαλος. «Ἐδῶ εἰς τὴν ἀριστερὰν ἐξέδραν τοῦ πλοίου».

Τὰ παιδιά ἔτρεξαν ὅλα ἀριστερὰ καὶ ὁ διδάσκαλος μὲ τρέμουνσαν φωνὴν εἰς τόνον στρατιωτικὸν ἐφώνησε :

— «Προσοχή! Ἀποκαλυφθῆτε» !

Τὰ παιδιά προσέβλεπον τὸ ἐν τὸ ἄλλο μετ' ἀπορίας .

«Ἡ Σαλαμὶς !» ἐφώνησε, «παιδιά» .

— «Ἡ Σαλαμὶς !» ἐφώνησαν μετ' ἐκπλήξεως τὰ παιδιά. «Νὰ τραγουδήσωμεν τὸ τραγοῦδί της» .

— «Ναί», εἶπεν ὁ διδάσκαλος, ἀφοῦ ἐξήγησε πρῶτον πῶς ἔγινεν ἡ ναυμαχία τὸ 480 π. Χ. Καὶ ἔπειτα τὰ παιδιά ἔψαλον τὸ ᾄσμα τῆς Σαλαμίνος :

« Σ' αὐτά, σ' αὐτά τὰ κύματα
τὰ ἡλιοφωτισμένα
σ' αὐτά τ' ἀθάνατα νερά
ἐδῶ τὰ μурωμένα
π' ἐβάφτισ' ἡ ἐλευθερία
τὸν κόσμον μοναχὴ της

καὶ τὸ ὄνομά της τοῦδωσε
μαζὶ μὲ τὸ σπαθὶ της,
Θεμιστοκλῆ Θρασύβουλο
ἐδῶ τὸν ἔχει βγάλει
κι' εἶναι δική της ἐκκλησιὰ
ἐτοῦτο τ' ἀκρογιάλι».

Τὸ τέλος τοῦ ἄγματος ἐκάλυψαν ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ διδάσκαλος εὗρεν ἀφορμὴν νὰ συστήσῃ εἰς τοὺς συνοδοιπόρους του ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ δείξουν τὸν ἐνθουσιασμόν των, πάντοτε ὅμως μὲ μέτρον.

Μετ' ὀλίγον ὁ «Βύρων» εἰσέπλεεν ἐντὸς τοῦ λιμένος. Παράξενόν τι τότε ἄκουσμα κατετρόμαξε τὰ παιδιὰ.

Ὅλα τὰ ἀτμόπλοια, ἐκ τοῦ συνθήματος, τὸ ὅποιον ἐδόθη ἐκ τοῦ σηματοδότη τοῦ λιμένος, ἤρχισαν νὰ σφυρίζουν δαιμονιωδῶς. Ἦτο τὸ πρῶτον «καλῶς ὤρισαν» εἰς τὰ παιδιὰ, ἀπὸ τὴν δοξασμένην ναυτιλίαν μας.

Τὸν φόβον ὅμως διεδέχθη ἡ χαρά. Τὰ παιδιὰ παρετάχθησαν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ εἰς τὰς ἐξέδρας καὶ κινουντα μικρὰς σημαίας, μίαν Ἑλληνικὴν καὶ μίαν Ἀμερικανικὴν, ἐχαιρέτιζον τὰ ἀτμόπλοια εὐχαριστοῦντα, ἐνῶ ὁ «Βύρων» διὰ τῆς μεγάλης σειρήνῃς του ἀνταπέδιδε τὸν χαιρετισμόν.

Ἡ μεγάλη ὥρα ἔφθασε. Τὸ ὑπερήφανον πλοῖον ἐντὸς λεπτῶν θὰ ἡγκυροβόλει.

Ἐξω εἰς τὴν ἀποβάθραν ἀνέμενον τὸ ἀτμόπλοιον οἱ ἐπίσημοι μὲ τοὺς εὐζώνους, τὰς μουσικὰς καὶ τὴν χρυσόκέντητον σημαίαν, πλήθος κόσμου, ἀστυνομικοὶ καὶ συγγενεῖς τῶν παιδιῶν, ἐλθόντες καὶ οὗτοι διὰ νὰ ὑποδεχθοῦν αὐτά, νὰ τὰ γνωρίσουν, ἀλλ' ὅχι καὶ νὰ τὰ παραλάβουν καὶ τὰ φιλοξενήσουν, διότι τὰ παιδιὰ αὐτὰ ἦσαν τὰ φιλοξενούμενα παιδιὰ τῆς Πατρίδος των, ὁποθενδήποτε καὶ ἂν

ἤρχοντο. Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας μὲ τοὺς Δημάρχους εἶχε κανονίσει καὶ τὸν ὕπνον καὶ τὰ φαγητά των καὶ τὰ δρομολογία των. Οἱ συγγενεῖς των δὲν θὰ τὰ ἐβλεπον, εἰμὴ μόνον ἐπὶ πέντε ἡμέρας, τὰς τελευταίας, ἐκτὸς ἐκείνων οἱ ἑποιοὶ θὰ ἤθελον νὰ τὰ παρakoλουθήσουν εἰς τὰ ταξιδιά των.

Μετ' ὀλίγον ἐπίσημοι, εὖζωνοι μουσικοὶ καὶ Ἑλληνό-πουλα εἶχαν συναθροισθῇ ὅλοι εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν.

Τὰ παιδιὰ μὲ συγκίνησιν παρετήρουν πότε τὸν Ὑπουργόν, πότε τὸν διδάσκαλόν των, ὁ ὅποιος ἦτο ὑπερήφανος, νευρικός ἀλλὰ καὶ συγκεκινημένος. Πλὴν, ὡς ἄνδρες καὶ ὄχι ὡς παιδιὰ, ἐστάθησαν ἀπέναντι τῶν ἐπισήμων εἰς γραμμὴν, ἔχοντα εἰς τὸ μέσον αὐτῶν τὸν διδάσκαλόν των.

Μετὰ τοὺς πρώτους χαιρετισμοὺς ὁ Ὑπουργὸς ἤρχισε πρῶτον ἐν τῷ μέσῳ νεκρικῆς σιγῆς τὴν προσφώνησίν του :

« Ἀδέλφια Ἑλληνόπουλα,

« Καλῶς ὠρίσατε εἰς τὰ γαλανὰ νερά καὶ εἰς τὸν ὠραῖον οὐρανὸν τῆς γλυκείας μας Ἑλλάδος.

« Ἡ Πατρίς μας, ἡ Κυβέρνησις τῆς καὶ ὁ λαὸς τῆς σᾶς ὑποδέχονται μὲ ἀνοικτὴν ἀγκάλην.

« Τὴν ἄφιξίν σας αὐτὴν ἡ Πατρίς μας τὴν θεωρεῖ ὡς τὴν μεγαλυτέραν ἀπόδειξιν τῆς αἰωνίας ἀγάπης, τὴν ὅποιαν ἔχουν τὰ ξενητευμένα Ἑλληνόπουλα καὶ ὅλοι οἱ ξενητευμένοι Ἕλληνες πρὸς τὴν μητέρα των Ἑλλάδα.

« Δύνασθε νὰ εἰσθε ὑπερήφανοι διότι κρατεῖτε ἀκοίμητον καὶ ἄσβεστον τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς φιλοπατρίας, χαρακτηριστικὸν ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων διὰ πάντα ἀποδημοῦντα Ἕλληνα.

« Ἡ Κυβέρνησις μὲ παρεκάλεσε νὰ σᾶς γνωρίσω ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς εἰσθε οἱ ξένοι τῆς Πατρίδος. Ἐχετε εἰς τὴν διάθεσίν σας ὅτιδήποτε σᾶς χρειασθῇ πρὸς ἐκανοποίησιν τῶν εὐγενῶν φιλοδοξιῶν σας.

» Ὁ Παρθενὼν ἐκεῖ ὑψηλὰ καὶ ἡ Σαλαμὶς κάτω καὶ 7 ἑκατομμύρια ἑλληνικῶν καρδιῶν σὰς χαιρετίζουν μὲ συγκίνησιν, πρότυπα Ἑλληνόπουλα. Καλῶς ὠρίσατε !....».

Ἀμέσως ἔπειτα, προσατενίζων εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸν διδάσκαλον, ἐξηκολούθησε :

« Καὶ σέ, κρυφὲ ὀργανωτὰ τῆς ἱερᾶς αὐτῆς συναντήσεως τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος μὲ τὰ σκορπισμένα τέκνα της, σὲ ἀναμένει ἡ Κυβέρνησις, συμφώνως πρὸς τὸ πρόγραμμα τῶν ἐορτῶν, τὰς ὁποίας διοργανώνει διὰ τὰ τέκνα της, νὰ σὲ στεφανώσῃ, ὅπως ἀξίζει εἰς σέ, τιμημένε καὶ ἡρωικῆ διδάσκαλε τοῦ Ἑθνους.

» Ζήτω ἡ Πατρίς. Ζήτω ἡ Ἑλλάς μας ! »

Τὸ τέλος τοῦ λόγου τοῦ Ὑπουργοῦ ἐκάλυψαν χειροκροτήματα καὶ ἀκράτητοι φωναί, ὅχι μόνον τῶν παιδιῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλου τοῦ κόσμου, ὅστις πέριξ τῆς αἰθούσης εἶχε συναθροισθῇ.

Ἐπειτα ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας παρέδωκεν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν παιδιῶν, τὸν εὐσταλῆ Κώσταν, συνοδεύων δι' ὀλίγων ἀλλὰ συγκινητικῶν λόγων, τὴν χρυσοκέντητον σημαίαν, ὡς ἀχώριστον σύμβολον τῆς ἐνώσεως τῶν παιδιῶν μετὰ τῆς λατρευτῆς τῶν Ἑλλάδος.

Ὁ ἀρχηγὸς ἀπῆντησε μὲ συγκίνησιν εἰς τοὺς λόγους τοῦ ὑπασπιστοῦ, προχωρήσας δὲ δύο βήματα ἐμπρὸς ἐγονάτισε πρὸ τῆς σημαίας καὶ ἠσπάσθη αὐτήν, καθὼς καὶ τὴν χεῖρα τοῦ ὑπασπιστοῦ, καὶ διὰ τῆς ἄλλης ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας τὴν σημαίαν, ἐνῷ αἱ μουσικαὶ καὶ αἱ δύο ἐπαιάνιζον τὸν Ἑθνικὸν μας ὕμνον.

Τὰ παιδιὰ δακρυσμένα ἐστάθησαν μὲ προσοχὴν καὶ ἐχαιρέτισαν μέχρι τέλους τοῦ ὕμνου.

Ἐπειτα ὁ διδάσκαλος δι' ὀλίγων—διότι ἦτο βαθέως συγκεκινημένος—ἠὺχαρίστησε τὸν Ὑπουργὸν καὶ τοὺς ἐπισήμους διὰ τὴν δεξίωσίν των, εἰπὼν ὅτι ἡ ἐκδρομὴ αὐτῇ

εἶναι ἔργον τῶν παιδιῶν, ὅτι αὐτὸς δὲν εἶναι ἢ ἀπλοῦς προσκυνητῆς τῶν ἀθανάτων ἱερῶν χωμάτων τῆς πατρίδος μας, ὅτι τὸ πρόγραμμα τῶν προσκυνητῶν αὐτῶν ἔχει, ἐκτὸς τῶν μελετῶν τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν μνημείων καὶ θησαυρῶν, πρῶτον τὸ προσκύνημα εἰς τὴν Μητρόπολιν.

« Ἐκεῖ θέλουν », εἶπε, « τὰ παιδιὰ τὸ πρῶτον νὰ προσκυνήσουν ».

Ὁ Ὑπουργὸς εὐχαρίστως ἐδέχθη τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν τῶν παιδιῶν καὶ ἀμέσως διετάχθη ἡ ἔξοδος.

64. Πρὸς τὴν Μητρόπολιν.

Μετὰ πόσης συγκινήσεως ἐπάτουν τὸ πρῶτον τὸ ἐλληνικὸν χῶμα τὰ παιδιὰ! Ἄλλα ἔκυπτον χάμω διὰ νὰ τὸ προσκυνήσουν καὶ ἄλλα συνελάμβανον τὰ ἄνθη, τὰ ὅποια ἔρριπτον πρὸς αὐτὰ ἀντιπροσωπεῖται ἐξ ὅλων τῶν σχολείων τοῦ Πειραιῶς. Εἶχαν ἔλθει καὶ αὐτὰ πρὸς προϋπάντησίν των, ἀλλ' ἀτυχῶς, ἐξ ἐσφαλμένων πληροφοριῶν, δὲν προέλαβον νὰ χαιρετίσουν τοὺς ξένους ἐντὸς τοῦ « Βύρwanos ».

Εἰς 50 αὐτοκίνητα, τὰ ὅποια ἦσαν ἔξω εἰς τὴν προκυμαίαν, εἰσῆλθον τὰ παιδιὰ καὶ ὅλη ἡ συνοδεία των.

Εἰς τὸ πρῶτον αὐτοκίνητον εἰσῆλθον 4 παιδιὰ μὲ τὴν χρυσοκέντητον σημαίαν, εἰς τὸ δεύτερον ὁ Ὑπουργός, ὁ ὑπασπιστῆς τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καὶ εἰς τὸ μέσον ὁ διδάσκαλος καὶ ὀπισθεν ἐν τάξει τὰ Ἑλληνόπουλα μὲ τοὺς συνοδούς των.

Εἰς ἓν σύνθημα τοῦ ἀρχηγοῦ, πρὶν ἢ ἐκκινήσουν, τὰ παιδιὰ ἐξήγαγον τὰς ἐλληνικὰς σημαίας, τὰς ὁποίας εἶχον ἐντὸς τῶν κόλπων των, καὶ δι' αὐτῶν ἐχαιρέτιζον τὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος εἰς δύο γραμμὰς εἰς τὰ πεζοδρόμια ἐχαιρέτιζεν αὐτὰ καὶ τὰ ἐχειροκρότει διαβαίνοντα.

Μετ' ὀλίγον ἡ συνοδεία ὅλη εἰσῆρχετο εἰς τὴν Μητρόπολιν, ὅπου ὁ Μητροπολίτης μὲ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ 15 ἱερεῖς ἀνέμενον μετὰ τῶν καλυτέρων ἱεροφαιτῶν.

Ἄλλ' ὅταν ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσῃ ἡ δοξολογία ὁ ἀρχηγὸς τῶν παιδίων ἐκύτταξε τὸν διδάσκαλον, ὡς ἐάν ἔλεγε: «Δὲν θὰ φάλωμεν ἡμεῖς;»

Ὁ Ὑπουργὸς μὲ τὸν Μητροπολίτην ἐνόησαν, ἔνευσαν εἰς τὸν φάλτην νὰ μὴ ἀρχίσῃ καὶ ἠρώτησαν τὸν διδάσκαλον μήπως εἶχόν τι διάφορον εἰς τὸ πρόγραμμά των.

Ὁ διδάσκαλος ἱκετευτικῶς καὶ μὲ σεβασμὸν εἶπεν ὅτι τὰ παιδιά μόνον ἤθελον νὰ φάλουν τὴν δοξολογίαν αὐτήν.

«Εὐχαρίστως, εὐχαρίστως», εἶπεν ὁ Μητροπολίτης καὶ τὰ παιδιά, βαδίζοντα ἐπὶ τῶν δακτύλων, διεμοιράσθησαν εἰς τέσσαρα τμήματα κατὰ φωνάς καὶ ἔχοντα τὸν διδάσκαλον εἰς τὸ μέσον ἤρχισαν τὴν δοξολογίαν.

«Δόξα σοι τῷ δείξαντι τὸ φῶς....»

Τί μελωδία ἦτο αὐτή, Θεέ μου! Ὁ κόσμος ἔμεινε κατάπληκτος!

Ὅφειλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὰ παιδιά ἔφαλον τόσο κατανυκτικά, τόσο ὠραία, ὥστε ὅλοι κατηχηριστήθησαν.

Εἰς τὸ τέλος προσεφώνησε δι' ὀλίγων τὰ παιδιά ὁ Μητροπολίτης, τὰ ἡυλόγησε καὶ ἐκεῖνα, ἀφοῦ ἐν ἑκάστῳ ἠσπάσθησαν τὴν χεῖρά του, ἐπέστρεψαν εἰς τὸ αὐτοκίνητόν των διὰ νὰ μεταβοῦν εἰς τὰ καλύτερα ξενοδοχεῖα, τὰ ὅποια εἶχεν ἡ Κυβέρνησις ὀρίσει διὰ τοὺς μικροὺς τῆς καὶ ἀγαπημένους ξένους.

Τὸ ἀπόγευμα ἔγινεν εἰς τὸ Δημαρχεῖον ὠραία δεξίωσις τῶν μικρῶν ξένων καὶ ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς ὁ Δήμαρχος, ἀπήντησε δὲ ὁ ἀρχηγός. Μετὰ ταῦτα προσεφέρθησαν γλυκύσματά καὶ πρὸς εὐχάριστον ἔκπληξιν πάντων 100 γύφινά μικρά προπλάσματα τοῦ Παρθενῶνος.

Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Δημαρχίας οἱ μικροὶ ξένοι ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ξενοδοχεῖα. ὅπου ἐδέχθησαν ἐπιτροπὰς μαθητῶν, οἱ ὅποιοι ἦλθον μὲ τοὺς διδασκάλους των διὰ νὰ χαιρετίσουν τοὺς ἀδελφούς των τούτους, καὶ νὰ τοὺς εἶπουν τὸ «καλῶς ὤρισαν».

Αἱ ἐπιτροπαὶ αὗται ἔφερον ἑκάστη καὶ ἀνὰ δύο ἀνθοδέσμας ἐξ ὠραίων ἀνθῶν. Ἦσαν 50 ἐπιτροπαὶ ἐκ 2 μαθητῶν ἀπὸ 50 σχολεῖα· τοιοιυτοτρόπως ἕκαστος ταξιδιώτης ἐδέχθη καὶ μίαν ἀνθοδέσμη.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν τὸ πρωὶ ἦλθεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον εἰς σεβαστὸς γέρων, μέγας διδάσκαλος τοῦ Γένους, ὁ ὁποῖος ἡγάπα τὰ παιδιὰ. Ὁ γέρων οὗτος, ὅστις ἔκρυπτεν ἐντός του καρδίαν παιδίου, εἶχεν ἴδει, εἶχε σπουδάσει καὶ εἶχε γράψει περὶ τῶν ἀρχαίων μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος. Ἦτο σωστὸς καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἔστειλεν ἡ Κυβέρνησις νὰ ὁδηγήσῃ τὰ παιδιὰ εἰς τὰ ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοὺς ἄλλους τόπους τῆς Ἑλλάδος, ὅπου θὰ μετέβαινον μετὰ τρεῖς ἡμέρας.

Ἐκανόνισαν δὲ τοιοιυτοτρόπως, διότι τὰς δύο αὐτὰς ἡμέρας τὰ παιδιὰ ἔπρεπε νὰ παραμείνουν ἐντός τῶν Ἀθηνῶν, αἱ ὁποῖαι ἐγκλείουν τοὺς περισσοτέρους θησαυρούς. Τὴν τρίτην ἡμέραν, ἥτις ἦτο Κυριακή, θὰ μετέβαινον εἰς τὴν ἑορτὴν τὴν ὁποῖαν εἶχον διοργανώσει τὰ Ἑλληνόπουλα τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τιμὴν των εἰς τὸ Στάδιον.

Ἐκεῖ θὰ ἐδείκνυσον ὅλην τὴν τέχνην των καὶ τὴν ἀντοχήν των εἰς τὰ ἑλληνικὰ ἀγωνίσματα, παρεκάλεσαν μάλιστα νὰ παίξουν μαζὶ τὸ ποδόσφαιρον.

Τοιοιυτοτρόπως καὶ ἔγινε.

65. Εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διός.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς των τὰ παιδιὰ περιπατοῦντα ἅ·ὰ τρία, μὲ τὸν διδάσκαλον καὶ τὸν ἀρχαιολόγον ἔμπρός, καὶ ὀπισθεν τὸν ἀρχηγόν των, ἐπροχώρησαν διὰ τὸ πρῶτον καὶ μέγα προσκύνημα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Πρὶν ἢ φθάσουν ὁμῶς εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἀπέναντι ἀπὸ τὸν ὠραιότατον κῆπον τοῦ Ζαπτείου ἀντίκρυσαν τὰ παιδιὰ τοὺς ἀρχαίους καὶ ἐνδόξους στύλους τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός.

Ἐδῶ συνήθρουν περὶ τοὺς τὰ παιδιὰ ὁ ἀρχαιολόγος, καὶ ἀφοῦ περιῆλθον πρῶτον ὅλοι ὁμοῦ τὸν ναόν, εἶπε·

«Πρὶν ἢ σὰς ὁμιλήσω, παιδιὰ, διὰ τὸν ἱερὸν αὐτὸν τόπον, τὸν ὁποῖον πατοῦμεν, καὶ διὰ τοὺς ἄλλους ἱεροὺς τόπους, εἶναι ἀνάγκη νὰ σὰς εἶπω πρῶτον γενικά τινα πράγματα, τὰ ὁποῖα βεβαίως θὰ γνωρίζετε σεῖς ἀπὸ τὸν ἐμπνευσμένον διδάσκαλόν σας, ἀλλ' ἀνάγκη εἶναι νὰ ἐπαναλάβωμεν τώρα, διότι ἕκαστον ἐξ αὐτῶν συνδέεται χωριστὰ μὲ κάθε τόπον, τὸν ὁποῖον θὰ ἐπισκεφθῶμεν.

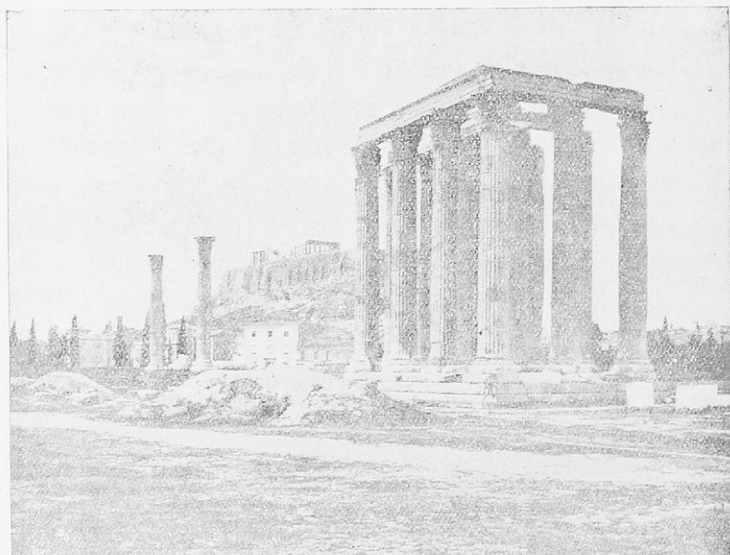
»Ὅπως γνωρίζετε, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἦσαν πολὺ θεοφοβούμενος λαός. Οὐδεμίαν ἐργασίαν ἤρχιζον χωρὶς νὰ ἐπικαλεσθῶν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

»Τότε βεβαίως δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμῃ ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον, δὲν ἐπίστευον τὸν Ἕνα Θεόν, τὸν ὁποῖον πιστεύομεν ἡμεῖς, ἀλλὰ πολλοὺς μάλιστα, τοὺς μεγάλους 12, οἱ ὁποῖοι ἦσαν εἰς τὸν Ὀλυμπον, μαζὶ μὲ τὸν μέγιστον, τὸν πατέρα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, τὸν Δία.

»Εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς θεοὺς, ὡς φιλόθρησκοι ἄνθρωποι, ἔπρεπε νὰ ἔχουν, ὅπως ἔχομεν καὶ ἡμεῖς εἰς τοὺς ἁγίους σήμερον, ναοὺς. Ὡς θεοφοβούμενοι δὲ καὶ εὐσεβεῖς ἄνθρωποι, εἶχον, ἐκτὸς τῶν ναῶν, καὶ βωμοὺς, ὅπου ἐτέλουν θυσίας,

καὶ ἱερὰ δάση. τὰ ἄλση, ἀκόμη δὲ καὶ ἱερὸς χωριστοὺς τόπους, τὰ τεμένη.

»Τοὺς περισσοτέρους καὶ ὠραιότερους ναοὺς ἔπρεπε νὰ ἔχη ὁ βασιλεὺς τῶν θεῶν ὁ Ζεὺς, τὸν ὁποῖον ἐλάτρευον

Ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς

ὅλοι οἱ βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅλοι οἱ τύραννοι τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων.

»Ἐνα ναὸν λοιπὸν βασιλικὸν εἰς τὸν βασιλέα τῶν θεῶν ἀπεφάσισε νὰ κτίσῃ καὶ ἤρχισε νὰ κτίζῃ τὸ 530 π. Χ. ὁ τύραννος, ὅπως θὰ ἐλέγομεν ὁ βασιλεὺς, τότε τῶν Ἀθηναίων, ὁ Πεισίστρατος».

— «Πόσους ἀνθρώπους ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ κατὰ τὴν λειτουργίαν, κύριε; ἠρώτησεν ἡ Ἑλένη τοῦ Παπακαλλιμάχου.

— «Πολὺ μὲ γυῖα χαρίστησεν ἡ ἐρώτησίς σου, παιδί μου», εἶπεν ὁ ἀρχαιολόγος, «διότι μᾶς βοηθεῖ νὰ ἐννοήσωμεν πολλὰ πράγματα. Ὅταν λέγωμεν ἀρχαῖον ναὸν δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ ἐτελεῖτο λειτουργία ἐκάστην Κυριακὴν ἢ ἑορτήν. Ὁ ναὸς τῶν ἀρχαίων ἦτο κυρίως ἐν κτίριον διὰ νὰ προφυλάττῃ τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ ἢ ἐν σύμβολόν του, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐντὸς αὐτοῦ.

»Κατὰ τὰς ἑορτάς», ἐξηκολούθησεν ὁ ἀρχαιολόγος, «ὁ κόσμος εἰσῆρχετο καὶ ἐξῆρχετο. Ὅλοι οἱ ναοὶ τῶν ἀρχαίων ἦσαν κτισμένοι οὕτως, ὥστε νὰ βλέπουν πρὸς ἀνατολάς, ὅπου ἦτο καὶ ἡ εἴσοδος.

»Τὸ σπουδαιότερον μέρος τοῦ ναοῦ ἦτο τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκετο τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ. Ὁ τόπος αὐτὸς ἐλέγετο σηκὸς καὶ ἐφωτίζετο ἐκ τῆς θύρας ἢ ἐξ ἐνὸς φεγγίτου, ὁ ὁποῖος ἦτο εἰς τὴν στέγην. Τιοῦτοι ἦσαν οἱ μεγαλύτεροι ναοί».

— «Ἄστεγος ἦτο καὶ ὁ ναὸς οὗτος τοῦ Ὀλυμπίου Διός;» ἠρώτησεν ὁ Κώστας.

— «Βεβαίως ἦτο ἄστεγος καὶ ὁ ναὸς οὗτος, εἶναι δὲ εἰς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων τῆς ἀρχαιότητος· πρῶτος εἶναι ὁ ναὸς τῆς Ἐφέσου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ δεύτερος αὐτός».

— «Καὶ ποῦ ἦτο τὸ ἄγαλμα, Κύριε, ἐδῶ;» ἠρώτησεν ἡ Κατρίνα Παπαδήμα.

— «Τὸ ἄγαλμα εἰς ὅλους τοὺς ναοὺς ἦτο ἐναντι τῆς θύρας ἐπὶ μιᾶς βάσεως, ἣτις ἐλέγετο *βάθρον*. Ἐμπροσθεν τοῦ ἀγάλματος ἦτο πάντοτε βωμὸς διὰ θυσίας ἀνευ αἵματος καὶ πέριξ ἦτο τόπος δι' ἀναθήματα, διότι καὶ οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ἀναθήματα καὶ ἀφιερώματα, ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον ἔχομεν εἰς τὰς ἐκκλησίας μας.

»Ἐξω καὶ ὀπίσθεν τοῦ ναοῦ εἶχον κίονας διὰ νὰ βαστάζουν τὴν στέγην. Τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ ναοῦ ἐλέγετο *πρόναος*, ἔνθα ἔθετον ἐπίσης ἀναθήματα. καὶ τὸ ὀπίσθιον, ὀπι-

σθόδομος, ὅπου ἔθετον χρήματα ἢ θησαυροὺς εἰς μέρος καλῶς κεκλεισμένον. Πολλοὶ ναοί, ὅπως θὰ ἴδωμεν, περιβάλλονται μὲ στύλους καὶ λέγονται τότε *περίπτεροι*.

»Τὸ σχῆμα τοῦ ναοῦ ἦτο ὀρθογώνιον, τοῦ ὁποίου τὸ μῆκος ἦτο διπλάσιον τοῦ πλάτους.

»Εἰς τὸν πρόναον δὲ ὑψηλὰ εἰς τὴν στέγην καὶ τὸν ὀπισθόδομον ἐσχημάτιζεν ὁ ναὸς ἓν τρίγωνον, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο *ἀέτωμα*, διότι ὠμοιάζε μὲ ἀετόν, ὃ ὁποῖος εἶχεν ἀνοικτὰς τὰς πτέρυγας του.

»Ἄλλοι λοιπὸν ναοὶ εἶχον ὀλίγους κίονας, ἄλλοι εἶχον πολλούς. Ἐδῶ εἰς τὸν ναὸν αὐτὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἦσαν 92 κίονες ὡσὰν αὐτοὺς τοὺς ὁποίους βλέπετε, ἀπὸ τρεῖς σειρὰς μὲ ὀκτὼ εἰς ἐκάστην σειρὰν ἔμπροσθεν καὶ ὀπίσθεν, καὶ ἀπὸ δύο σειρὰς μὲ 17 κίονας ἐκάστην εἰς τὰ πλάγια.

»Ἐκ τῶν 92 αὐτῶν κιόνων σφίζονται σήμερον 16, 9 εἰς τὴν νοτιανατολικὴν γωνίαν, 1 εἰς τὴν ἐξωτερικὴν σειρὰν καὶ 6 εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τῆς νοτίας πλευρᾶς.

»Τὸν ρυθμὸν βεβαίως θὰ τὸν γνωρίζετε».

— «Βεβαίωτατα», ἐφώναζαν ὅλα τὰ παιδιὰ. «Εἶναι Κορινθιακός».

— «Τὸ μῆκος τοῦ ναοῦ ἦτο 146 μέτρων καὶ τὸ πλάτος αὐτοῦ 36 μέτρων.

»Ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἦσαν δύο ἀγάλματα, ἓν τοῦ Διὸς καὶ βραδύτερον ἕτερον τοῦ Ρωμαίου Αυτοκράτορος Ἀδριανοῦ, ὃ ὁποῖος ἠγάπα τὰς Ἀθήνας περισσότερον ἀπὸ τὴν πατρίδα του.

»Εἰς αὐτὸν ἐπίσης τὸν μέγαν περίβολον ἐξῶθεν τοῦ ναοῦ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἄλλοι Ἕλληνες εἶχον στήσαι πλῆθος ἀνδριάντων τοῦ Ἀδριανοῦ ἐκ χαλκοῦ ἢ μαρμάρου, διὰ νὰ τοῦ ἐκφράσουν τὸν σεβασμὸν, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν τιμὴν διὰ τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας προσέφερεν εἰς τὰς Ἀθήνας.

»Ἐνθυμεῖσθε βεβαίως ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀδριανοῦ

οἱ Ἕλληνες δὲν ἦσαν ἐλεύθεροι, ἀλλ' ἦσαν ὑποτελεῖς εἰς τοὺς Ρωμαίους.

»Παρήλθον τὰ ἔνδοξα ἐκεῖνα ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες εἶχον νικήσει τὰ ἑκατομμύρια τῶν Περσῶν εἰς τὸν Μαραθῶνα, τὰς Θερμοπύλας, τὰς Πλαταιάς, τὴν Σαλαμίνα. Οἱ μακροὶ πόλεμοι, ἀτελεύτητοι ἀφ' ἐνὸς μεταξὺ αὐτῶν, διότι δὲν ὠμονόουν, καὶ ἀφ' ἐτέρου μετὰ τῶν ἀπειρῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, ἐφ' ὅσον ἦσαν φύλακες καὶ πρωτεργάται τοῦ πολιτισμοῦ, ἐξησθένισαν αὐτοὺς τόσο, ὥστε οἱ Ρωμαῖοι, ἰσχυρότεροι καὶ πειθαρχικοὶ στρατιῶται, τοὺς ὑπέταξαν, ὅπως ἐνθυμεῖσθε ἀπὸ τὴν ἱστορίαν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Κορίνθου, τὴν ὁποίαν θὰ ἴδωμεν μίαν ἡμέραν εἰς τὰς περιηγήσεις μας.

»Ὅλοι οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ αὐτοκράτορες ἠγάπων τὴν Ἑλλάδα καὶ μάλιστα τὰς Ἀθήνας, τὴν Ἑλλάδα τῆς Ἑλλάδος.

»Περισσότερον ὅμως πάντων τὴν ἠγάπα ὁ Ἀδριανός. Ὁ Αὐτοκράτωρ αὐτὸς εἶχε τὴν καλὴν συνήθειαν νὰ μὴ διαμένῃ εἰς τὴν Ρώμην, ἀλλὰ νὰ ἐπισκέπτεται τὰς ἐπαρχίας τοῦ Κράτους του. Ἦλθε λοιπὸν καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας πολλάκις καὶ τόσο ἐθαμβώθη ἐκ τοῦ μεγαλείου καὶ τοῦ κάλλους τοῦ ἀρχαίου κόσμου, τῶν ναῶν καὶ τῶν μνημείων, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ μείνῃ ἐν ἔτος εἰς τὰς Ἀθήνας.

»Φαντάζεσθε τώρα, εἰς αὐτοκράτωρ εἰς τὰς Ἀθήνας, τὰς ὁποίας τόσο ἠγάπα, ὁποίας εὐεργεσίαις θὰ προσέφερε. Καὶ ἔκαμεν ἀληθῶς πολλὰ καλὰ ἔργα· πρῶτον ἔφερεν ὕδωρ εἰς τὰς Ἀθήνας δι' ἐνὸς ὑδραγωγείου, τὸ ὁποῖον φέρει ἀκόμη τὸ ὄνομά του.

»Ὁ Ἀδριανὸς ἐπίσης ἔκτισε καὶ τὴν πύλην αὐτήν, τὴν ὁποίαν βλέπετε καὶ τὴν ὁποίαν θὰ ἴδωμεν ἐκ τοῦ πλησίον».

Ὁ ἀρχαιολόγος ἔδειξε τὴν πύλην τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ ἐξηκολούθησε·

— « Ἡ πύλη αὐτὴ ἐχώριζε τὴν νέαν πόλιν, ἣτις ἐλέγετο «πόλις τοῦ Ἀδριανοῦ», ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ Θησέως.

» Ὁ Ἀδριανὸς προσέτι ἐπεράτωσεν ἐντὸς τεσσάρων ἐτῶν τὸν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, τοῦ ὁποίου τὴν κατασκευὴν ἤρχισεν ὁ Πεισίστρατος, ὁ καλὸς ἐκεῖνος βασιλεὺς, ὅστις δυστυχῶς ἀπέθανε χωρὶς νὰ τὸν ἀποπερατώσῃ.

» Ἀλλὰ δὲν ἦσαν μόνον αὐτὰ τὰ καλὰ τὰ ὁποῖα προσέ-

Ἡ Πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ.

φέρει ὁ Ἀδριανός. Ἰδρυσε καὶ βιβλιοθήκην εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ συνήθροισεν ἐκεῖ τὰς ὠραιότερας εἰκόνας καὶ βιβλία· ἰδρυσεν ἐπίσης ἐν μέγα γυμνάσιον, πανεπιστήμιον, ὅπως θὰ ἐλέγομεν σήμερον, καὶ ἐκόσμησε καὶ ἐμεγάλωσε τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου, τὸ ὁποῖον τῶρα θὰ ἐπισκεφθῶμεν.

» Φαντασθῆτε τώρα διατὶ οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ ὁποῖοι τότε ἐθεοποιοῦν καὶ ἄλλους ἀνθρώπους, ἐθεοποίησαν καὶ τὸν Ἀδριανόν, ὁ ὁποῖος τόσα πολλὰ ἔκαμεν εἰς τὰς Ἀθήνας.

» Ἄς προχωρήσωμεν τώρα εἰς τὴν Πύλιν τοῦ Ἀδριανοῦ.

— «Μίαν στιγμὴν, Κύριε», εἶπεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν παιδίων. «Θέλομεν νὰ λαμβάνωμεν ἀπὸ ἕκαστον μνημεῖον, ἀπὸ τὸ ὅποτον διερχόμεθα, καὶ ἀπὸ μίαν φωτογραφίαν, διὰ νὰ τὴν στείλωμεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Θὰ ᾔτο χαρὰ μας νὰ ἔχωμεν καὶ σὰς μεθ' ἡμῶν».

— «Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ», εἶπεν ὁ ἀρχαιολόγος καὶ ἐστάθη καμαρώνων μετὰ τοῦ διδασκάλου εἰς τὸ μέσον τῶν παιδίων πρὸς φωτογράψιν.

Ἐπειτα μετέβησαν εἰς τὴν Πύλιν τοῦ Ἀδριανοῦ, τὴν ἐθαύμασαν καὶ ἔλαβον καὶ ἐκεῖ φωτογραφίαν καὶ ἐξεκίνησαν διὰ τὴν Ἀκρόπολιν.

66. Τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου.

Προχωροῦντα ἀπὸ τὴν Πύλιν τοῦ Ἀδριανοῦ διὰ τῆς μεγάλης καὶ πλατείας ὁδοῦ τοῦ Φαλήρου ἔφθασαν τὰ παιδιὰ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς Ἀκροπόλεως.

— «Σιγά, παιδιὰ», εἶπε τότε ὁ διδάσκαλος. «Κάθε σπιθαμὴ τοῦ τόπου αὐτοῦ ἔχει ὅχι μίαν, ἀλλὰ πολλὰς ἱστορίας».

— «Τί ἦτο αὐτὸ τὸ κτίριον», ἠρώτησεν ὁ Νίκος Κορύλλος.

Ὁ ἀρχαιολόγος ἐγέλασεν ἀπὸ χαρὰν διὰ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ παιδιοῦ καὶ ἔνευσεν εἰς τὸν θυρωρὸν—ὁ ὅποιος ἐκράτει τὰς κλειδας τῆς σιδηρᾶς θύρας, ἥ ὅποια εἶναι εἰς τὴν ἀρχήν, κατὰ τὴν ἀνάβασιν ἡμῶν, τῆς ὁδοῦ Ἀκροπόλεως— ν' ἀνοίξῃ. Ἐπειτα ἐπροχώρησεν ἐμπρὸς καὶ ἐστάθη εἰς τὸ μέσον τοῦ θεάτρου.

«Εὐρισκόμεθα τώρα, παιδιὰ», εἶπεν, «εἰς τὸ μέγα θέατρον τοῦ Διονύσου. Τὸ θέατρον τοῦτο περιελάμβανε 30.000 ἀνθρώπους».

Τὰ παιδιὰ ἠπόρησαν διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀρχαιολόγος εἶπεν·

— « Ἀπίστευτον πρᾶγμα φαίνεται καὶ ὅμως πρέπει νὰ φαντασθῆτε ὅτι ὀπισθεν αὐτῶν τῶν καθισμάτων ἦσαν καὶ ἄλλα ὀλίγον ὑψηλότερον, ὥστε οἱ θεαταὶ νὰ βλέπουν καλῶς. Ὅπως βλέπετε καὶ τὸ θέατρον αὐτό, καθὼς καὶ ὅλα τὰ θέατρα, οἱ ἀρχαῖοι τὸ ἔχουν κτίσει εἰς ἀνωφερὲς μέρος.

» Διὰ νὰ δύνανται οἱ ἄνθρωποι νὰ κάθηνται εὐκόλως εἰς τὰς θέσεις των, εἶχεν, ὡς βλέπετε, 14 βαθμίδας.

» Τὸ μέρος εἰς τὸ μέσον τῶν δύο βαθμίδων λέγεται *κερκίς*. Ἐδῶ ἔχομεν ἐν ὅλῳ 13 *κερκίδας*. Ὅλον τὸ θέατρον εἶναι ἐπίσης, ὡς βλέπετε, κεχωρισμένον εἰς ζώνας μὲ *τιμήματα*, τὰ *διαζώματα*.

» Τὰ καθίσματα, ἐκτὸς τῶν μαρμαρίνων θρόνων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκάθηντο οἱ ἐπίσημοι καὶ τοὺς ὁποίους βλέπετε εἰς τὸ κάτω μέρος, ἦσαν ἐκ λίθων τοῦ Πειραιῶς. Ἐπὶ τῶν καθισμάτων αὐτῶν ἔθετον, ὅπως θὰ ἴδετε εἰς τὸ Στάδιον τὴν Κυριακὴν, προσκεφάλαια καὶ ἐκάθηντο.

» Ἡ πρώτη σειρά, ἡ τιμητικὴ, ἐλέγετο *βουλευτικόν*. Ἐδῶ ἐκάθηντο οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ἱερεῖς τῶν θεῶν.

» Ἀς ἀναγνώσῃ εἰς ἐδῶ. Τίνος ἦτο ὁ θρόνος οὗτος; »

— « Τοῦ ἱερέως τοῦ Διονύσου, τοῦ Ἐλευθερέως », εἶπεν ὁ Βασίλειος τοῦ Κανέλλου.

— « Καὶ ποῦ ἦτο ὁ θρόνος τοῦ Ἀδριανοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου μᾶς εἶπατε, Κύριε; » ἠρώτησεν ὁ Θεόδωρος τοῦ Παπαγιώργη.

— « Πολὺ καλῶς » ! εἶπεν ὁ ἀρχαιολόγος. « Παρατηρήσατε ἐνταῦθα ὀπίσω αὐτὴν τὴν βάσιν· ἐπ' αὐτῆς ἦτο ἀνιδρυμένος μέγας καὶ πολὺς.

» Ὅλον τὸ θέατρον ἦτο πληρὲς ἀνδριάντων τῶν μεγαλυτέρων ποιητῶν, τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους, καὶ τοῦ Εὐριπίδου, οἱ καλύτεροι τῶν ὁποίων ἦσαν ἐκ χαλκοῦ.

» Ἐδῶ κάτω εἰς τὸ πλακοστρωμένον μέρος, τὸ ὁποῖον εἶναι ὡς ἡμικύκλιον, εἶναι ἡ ὀρχήστρα. Ἐδῶ δηλαδὴ ἦσαν

ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ἔστηναν χορόν, ὅχι διότι ἐχόρευον, ὅπως εἰς τὰς ἀρχάς τῆς ἐμφανίσεως τῆς τραγωδίας. ἀλλὰ διότι ἦσαν, οὕτως εἰπεῖν, ὥς οἱ ψάλλται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, οἱ ὅποιοι ἐσχημάτιζον χορόν καὶ ἐξέφραζον τὰς σκέψεις των σοβαρῶς πανηγυρικῶς καὶ μὲ εὐλάβειαν ἐπὶ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἔβλεπον ἢ ἤκουον νὰ γίνωνται εἰς τὸ θέατρον.

»Ὅπισθεν μετὰ τὴν ὀρχήστραν ἦτο ἐν κτίριον ἀνοικτὸν κατὰ τὸ θέατρον μὲ ἐν δῶμα, περίξ δὲ αὐτοῦ δωμάτια.

— «Ἡ σκηνὴ δηλαδὴ». λέγει ὁ ἀρχηγὸς τῶν παιδιῶν.

— «Βεβαίως ἡ σκηνή, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔπαιζον οἱ ὑποκριταί, μετὰ τῶν δωματίων, τῶν παρασκηνίων, εἰς τὰ ὅποια ἀνέμενον τὴν σειρὰν των διὰ νὰ παίξουν, ὅπως λέγομεν εἰς τὸ θέατρον.

»Εἰς τοῦτο ἐδῶ τὸ θέατρον ἐδιδάσκοντο ὠραῖα πράγματα καὶ ἤρχοντο καὶ ξένοι διὰ νὰ τὰ ἀκούσουν.

»Παρίστανον δὲ εἰς τὸ θέατρον τότε, ὅχι τὴν νύκτα, ἀλλὰ τὴν ἡμέραν, καὶ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι τότε ἔφερον μαζί των καὶ τὴν τροφήν των.

— «Μὰ δὲν εἰργάζοντο τότε τὴν ἡμέραν;» ἠρώτησε κάποιος.

— «Βεβαίως δὲν μετέβαινον ἐκάστην ἡμέραν πρὸς ἐργασίαν· ἄλλως τε γνωρίζετε ὅτι εἶχον καὶ δούλους τότε, οἱ ὅποιοι ἐξετέλουν τὰς ἐργασίας».

— «Καὶ ὅταν ἔβρεχεν;» ἠρώτησεν ἡ Κατίνα Κατσούφη.

— «Τότε ἔτρεχεν ὁ λαὸς ἐδῶ ὀπίσω, ὅπου ἦσαν μεγάλα κτίρια ἐστεγασμένα».

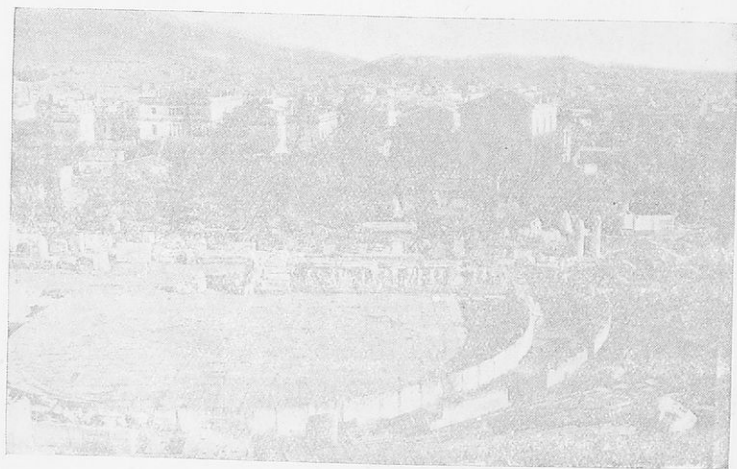
— «Καὶ ὅταν ἦτο καύσων, ὅπως σήμερον;» ἠρώτησεν ὁ Θεόδωρος τοῦ Γαλιγάλη.

— «Ὅταν ἦτο καύσων εἶχον ψαθίνους πῖλους μὲ πλατεῖς γύρους», εἶπε γελῶν ὁ ἀρχαιολόγος καὶ ἐξηκολούθησεν.

— «Ἐδῶ ἤρχοντο πλούσιοι καὶ πτωχοί, ἄνδρες καὶ γυναῖ-

κες, διότι τὸ θέατρον ἦτο τόπος φωτισμοῦ, διδασκαλίας καὶ ἐξευγενισμοῦ τῆς ψυχῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἐπλήρωνον εἰσιτήριον καὶ οἱ πτωχοὶ δὲν εἶχον νὰ πληρώνουν, ὁ Περικλῆς, ὁ μεγαλύτερος πολιτικὸς τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς, διέταξε νὰ δίδουν εἰς κάθε πτωχὸν ἀντίτιμον τοῦ εἰσιτηρίου, τοιοῦτοτρόπως δὲ δὲν ἔλειπεν οὐδεὶς Ἀθηναῖος ἀπὸ τὸ θέατρον.

»Τὸ θέατρον ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὸν θεὸν Διόνυσον, διὰ τὸν ὁποῖον τόσα ἀστείχ καὶ φοβερά πράγματα ἔχετε θεθαίως

Τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου.

ἀκούσει ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν σας διὰ τὴν γέννησίν του καὶ διὰ τὰς περιηγήσεις του σχεδὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, διὰ νὰ διδάξῃ τὴν καλλιέργειαν τοῦ οἴνου. Ἦτο θεθαίως ὁ θεὸς τοῦ οἴνου καὶ εἶχε συντρόφους χαρίεντας, οἱ ὅποιοι πάντοτε ἦσαν εὐθυμοὶ καὶ ἔπαιζον, δηλαδὴ τοὺς Σατύρους, τοὺς ἀδελφοὺς τῶν Νυμφῶν, οἱ ὅποιοι ὁμοίαζον ὀλίγον ὡς τράγοι καὶ ἔπινον καὶ ἐχόρευον, καὶ τὸν Πᾶνα, τὸν θεὸν τοῦ δάκτυλος καὶ τῶν Ἀρκάδων, θεὸν ἀλλόκοτον μὲ πόδας τράγου καὶ σὺρᾶν καὶ

μέ κέρατα εἰς τὴν κεφαλὴν, ὃ ὁποῖος ἐγνώριζε νὰ παίξῃ τὸν αὐτὸν καλύτερον παντὸς ἄλλου καὶ αὐτῶν τῶν Σατύρων.

»Φαντάζεσθε πλέον ὅτι, ἀφοῦ εἶχον τοιοῦτους χρωποὺς θεοὺς, εἶχον καὶ ἐρτάς, καὶ μάλιστα εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου εἶχον τέσσαρας, κατὰ τὰς ὁποίας συνέτρωγον, διεσκέδαζον καὶ ἔπινον, ἔφαλλον καὶ ἐχόρευον. Ἐπειτα ἤρχοντο εἰς τὸ θέατρον καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας εἶχον κωμωδίας καὶ τραγωδίας».

Τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἔλεγεν αὐτὰ ὁ ἀρχαιολόγος, ὁ ἀρχηγὸς εἰς νεῦμα τοῦ διδασκάλου εἶχε λάβει τὴν φωτογραφίαν.

«Ὅλα αὐτὰ θεθαίως ἐγένοντο εἰς τὰς Ἀθήνας», ἐξηκολούθησεν ὁ ἀρχαιολόγος. «διότι αἱ Ἀθηναεῖς εἶχον πολλοὺς ἀμπελῶνας, αἱ ὅποιοι εἶχον προστάτην των τὸν Διόνυσον, τὸν θεὸν τοῦ οἴνου, ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον ἔχομεν τοὺς ἀγίους προστάτας μιᾶς πόλεως, τὸν Ἅγιον Δημήτριον τῆς Θεσσαλονίκης, τὴν Παναγίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κλπ.

»Ἀλλ' ἄς ἀφήσωμεν τώρα αὐτά, καὶ ἄς προχωρήσωμεν διὰ τὴν Ἀκρόπολιν».

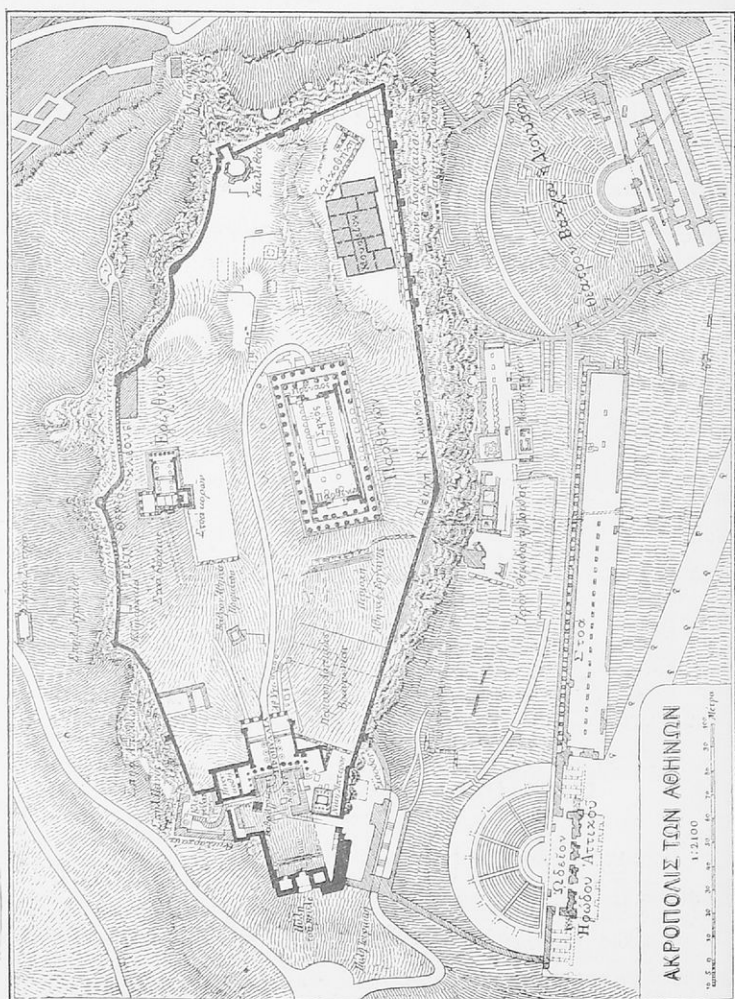
67. Πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν.

Τοιοτοτρόπως ὠμίλησεν ὁ ἀρχαιολόγος καὶ ἐξεκίνησαν ὅλοι διὰ μέσου τῆς φραγμένης ἱερᾶς περιοχῆς.

Καθὼς ἀνέβαινον ὁμως εἰς τὸ ἐπάνω μέρος παιδίᾳ τινὰ παρετήρησαν κάτω ἐν ἄλλῳ κτίριον ὁμοιάζον πρὸς θέατρον.

«Τί εἶναι αὐτό, Κύριε;» εἶπεν ἐν παιδίον.

— «Ναί, θὰ ὁμιλήσωμεν καὶ διὰ τοῦτο», εἶπεν ὁ ἀρχαιολόγος. «Ἀλλὰ πρῶτον ἄς ἀναπαυθῶμεν ὀλίγον. Καθήσατε σεῖς ἐδῶ ὕψηλά, ὅπως ἐκάθηντο οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι, καὶ ἐγὼ θὰ καταβῶ κάτω».

Σχεδιόγραμμα Ἀκροπόλεως.

Καὶ ἔτρεξεν ἀπὸ διαζώματος εἰς διάζωμα εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῦ θεάτρου. Ἦθελε νὰ τοὺς προξενήσῃ μίαν ἐκπλήξιν.

— « Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναπαυθῆτε καὶ σεῖς ὀλίγον, σᾶς ἐκουράσαμεν πολὺ », εἶπον τὰ κοράσια.

Ὁ ἀρχαιολόγος φεύγων ἐμειδίασε καὶ ἠὺχαριστήθη διὰ τὴν εὐγενῆ συμπεριφορὰν τῶν κορασίδων αὐτῶν.

Ὅταν ἐφθασε κάτω ἐστάθη εἰς τὸ μέσον καὶ ἤρχισεν ἐκεῖθεν νὰ δμιλῇ λέγων :

— « Εὐρίσκομαι ἐδῶ, παιδιά... »

Τὰ παιδιά ἠπόρησαν ὥς ἤκουσαν τὴν φωνὴν τοῦ ἀρχαιολόγου, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζον ὅτι ἀναπαύεται μακρὰν τῶν. Κυττάζουν ὁμῶς κάτω μακρὰν καὶ τὸν βλέπουν εἰς τὸ μέσον τῆς ὀρχήστρας, ἣτις ἦτο διὰ ποικιλοχρῶμων μαρμάρων ἐστρωμένη.

« Ἀλλὰ πῶς ἀκούεται ἡ φωνή του μακρόθεν; » ἐφώναζε τὸ ἓν εἰς τὸ ἄλλο.

Ὁ ἀρχαιολόγος ἐνόησεν ὅτι ἐφάνη εἰς αὐτὰ περίεργον τοῦτο, καὶ εἶπε :

— « Σᾶς φαίνεται περίεργον πῶς με ἀκούετε ἀπὸ μακρὰν. Ἀλλ' εἰς τοῦτο ἔγκειται ἡ ἀξία τοῦ μηχανικοῦ, ὅστις κατεσκεύασε τὸ θέατρον.

» Ἀκούσατε λοιπὸν καὶ θαυμάσατε τὸ κατόρθωμά του. Θὰ σᾶς ὁμιλήσω με πολλὴν σιγὴν.

» Εὐρίσκομεθα ἐδῶ λοιπὸν εἰς τὸ Ὁδεῖον τῶν Ἀρχαίων Ἀθηναίων, τὸ ὁποῖον ἔκτισεν εἰς πλουσιώτατος Ἑλλήν ἔκ Μαραθῶνος, ὅστις ἐλέγετο Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς, πρὶν τιμὴν τῆς γυναικὸς του, τῆς Ρηγίλλης.

» Ὁ πλούσιος αὐτὸς κατῴκει εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἠθέλησε νὰ ὑπερβάλῃ τὸν Ἀδριανὸν εἰς τὰ μνημεῖα καὶ εἰς τὰς εὐεργεσίας.

» Ἐν ἐξ αὐτῶν τῶν μνημείων ἦτο καὶ τοῦτο τὸ Ὁδεῖον. Ἐκεῖ, ὅπου κάθεσθε, ἦτο βράχος καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἔκτισε τὰ καθίσματα. Ἐδῶ ὀπίσω ἔκτισε σκηνὴν τριώροφον,

ὅπως βλέπετε εἰς τὰ καμαρωτὰ παράθυρα, ποὺ σφύζονται ἀπὸ τότε.

» Ἄνωθεν ὅλον τὸ Ὠδεῖον ἦτο κεκαλυμμένον· ἦτο δὲ τὸ πολυτελέστερον καὶ μεγαλύτερον Ὠδεῖον τοῦ Κόσμου».

Αὐτὰ εἶπεν ὁ ἀρχαιολόγος καὶ προσέθεσε:

— «Ποῖος θέλει τώρα ἀπὸ σᾶς νὰ εἴπῃ τι ἀπ' ἐδῶ;»

— «Ἐγώ, Κύριε, ν' ἀπαγγείλω ἓν ποίημα», εἶπεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν παιδιῶν.

Καὶ μετ' ὀλίγον ὁ ἀρχηγὸς μὲ ὑπερηφάνειαν ἐστάθη εἰς τὴν μέσσην τῆς ὀρχήστρας καὶ κυττάζων τὰ παιδιά ἀπήγγειλε τὸ ποίημα:

68. Εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὅσο ζῇ ὁ κόσμος ὅλος,

Ὅσο ζῇ ἡ γῆ θὰ ζῇ

Τῶνομα σου, ὦ Ἑλλάς μου,

Καὶ ἡ δόξα σου μαζί.

Ἐκ τῶν ἄμμων τῆς Διούρης

Εἰς τοὺς πάγους τοῦ Βορρᾶ

Τῶνομά σου φέρ' ἡ φήμη

Καὶ ἡ δόξα σου περᾶ.

Σὺ διδάσκαλος τοῦ κόσμου,

σὺ τῆς γῆς ὅλης τροφός,

σὺ πυξὶς τῆς διανοίας,

σὺ τοῦ πνεύματος τὸ φῶς.

Ὅπως ἔβωκας θὰ δώσῃς,
θὰ ζητήσουν ὡς ζητεῖς,
θὰ γενῇς καὶ πάλιν φώτων
καὶ πολιτισμοῦ κοιτίς.

(Α. Βλάχος)

69. Τὸ προσκύνημα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Τὰ παιδιὰ ἐβάδιζον χαρωπά, μετ' ἀνυπομονησίας δ' ἀνέμενον ν' ἀνέλθουν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Τὸ ὄνειρόν των, τὸ ὁποῖον εἶχον, ὅταν ἦσαν εἰς τὸ Κεντρικὸν Σχολεῖον τῆς Νέας Υόρκης, θὰ ἐγένετο εἰς ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας πραγματικότης.

«Νὰ τὰ γράψωμεν ὅλα ὅσα θὰ μᾶς εἴπῃ ὁ κύριος ἀρχαιολόγος διὰ τὴν Ἀκρόπολιν», εἶπον εἰς τὸν διδάσκαλόν των δύο παιδιὰ.

— «Μὴ φοβεῖσθε, παιδιὰ», εἶπεν ὁ διδάσκαλος, «πρὶν ἢ ἀναχωρήσωμεν θὰ ἔχωσιν ὅλα αὐτὰ γραφῇ.

»Τὸ Υπουργεῖον τῆς Παιδείας σᾶς ἐτοιμάζει ὅλα ὅσα θὰ ἴδετε καὶ θὰ σᾶς τὰ δώσῃ ὅταν φύγετε».

Τὰ παιδιὰ μετὰ μεγαλυτέρας ἔτι εὐχαριστήσεως ἀνέβαινον εἰς τὸν ἱερὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἐμπροσθεν τῆς σιδηρᾶς πύλης ἐστάθη ὀλίγον ὁ ἀρχαιολόγος καὶ εἶπε·

— «Εἰσερχόμεθα ἤδη, παιδιὰ, εἰς τὸν ἱερὸν τόπον τῶν θεῶν καὶ εἰς τὴν κατοικίαν τῶν βασιλέων μὲ τὰ μεγαλύτερα ἔργα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ κόσμου, μὲ τοὺς πανενδόξους ναοὺς, οἵτινες ἀνιδρύθησαν ὑπὸ τοῦ Περικλέους μὲ τοὺς μεγαλύτερους ἀνδριαντοποιοὺς καὶ τεχνίτας, πού εἶχεν ὁ κόσμος, τὸν Φειδίαν, τὸν Ἰκτῖνον καὶ ἄλλους.

»Ἡ Ἀκρόπολις, βράχος ὑψηλὸς 60 μέτρων, περιβάλλε-

ται διὰ τείχους καὶ ἔχει εἴσοδον μόνον ἐκ ταύτης ἐδῶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς.

» Ἡ πύλη αὕτη καὶ οἱ πύργοι εἶναι νεώτερα κτίρια, ἐκτισμένα δι' ὕλης παλαιῶν κτιρίων, πρὶν ἢ ὑποδουλωθῶν ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ αἱ Ἀθῆναι εἰς τοὺς Τούρκους. Ἡ εἴσοδος δὲν ἦτο ἐκ τούτου τοῦ μέρους, ἀλλ' ἐκ τοῦ νοτίου. Διὰ τὰ ἀναβῆναι δέ τις ἐπάνω μὲ ἄμαξαν ἢ μὲ ἵππον, ὅπως ἐγίνετο εἰς τὰς μεγάλας ἐορτὰς τῶν Παναθηναίων, εἰσῆρχετο ἀπὸ τοῦ νοτίου μέρους, προχωρῶν δὲ ὀλίγον ἄνωθεν, ἔπειτα ἀνατολικώτερον καὶ μὲ στροφᾶς ἔφθανεν ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὰ Προπύλαια, εἰς τὰ ὁποῖα τώρα θὰ ἀνέλθωμεν.

» Πρὶν φθάσωμεν ὅμως ἐκεῖ θὰ προσκυνήσωμεν πρῶτον ἐδῶ εἰς τὰ δεξιὰ, τὸν ὡραιότατον αὐτὸν ναόν.

Ναὸς Ἀπτέρου Νίκης.

» Αὐτὸ τὸ ἀριστούργημα τῆς Τέχνης, εἶναι ὁ ναὸς ὁ λεγόμενος τῆς Ἀπτέρου Νίκης. Ἦτο ναὸς τῆς

Ἀθηνᾶς, ἄγνωστος ὅμως εἰς ἡμᾶς τοὺς νέους Ἑλλη-
νας ἕως τὸ 1836, διότι οἱ Τοῦρκοι πρὸ 400 ἐτῶν τὸν
εἶχον κρημνίσει καὶ εἶχον κατασκευάσει ἐκ τῶν λίθων του
ἐν φρούριον. Κατὰ τὸ 1836 ὅμως Γερμανοὶ τινες
ἀρχαιολόγοι ἐκρήμνισαν τὸ τουρκικὸν φρούριον καὶ με-
τὴν ὕλην του ἀνεστύλωσαν τὸν ὠραιότατον αὐτὸν ναόν. Ὡς
βλέπετε, οἱ κίονές του εἶναι ἰωνικοῦ ρυθμοῦ. Ἀνωθεν τῶν
κίωνων εἰς τὴν ζωφόρον ἦσαν πλάκες μετ' ἀναγλύφων, τὰ
ὅποια σχεδὸν πάντα σφύζονται. ἐκτὺς τεσσάρων, τὰ ὅποια
ἡμᾶς τὰ ἐκλεψεν εἰς Ἀγγλος, ὁ Ἑλγίνος».

— «Τί παριστοῦν, Κύριε, αὐτὰ τὰ ἀνάγλυφα;» ἠρώτησεν
ἡ Ἑλένη τοῦ Φουντούκη.

— «Ἐδῶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευράν, καθὼς βλέπετε,
εἶναι ἐν συνέδριον τῶν θεῶν, οἱ ὅποιοι ἔχουν εἰς τὸ μέσον
τὴν θεὰν τῆς σοφίας καὶ τῆς τελειότητος Ἀθηνᾶν καὶ πλη-
σίον αὐτῆς εἶναι ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν, οἱ ὅποιοι σκέπτον-
ται ὅλοι ὁμοῦ μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς πῶς θὰ σφύσουν τὴν πόλιν
των καὶ τοὺς Ἑλληνας ἀπὸ τοὺς Πέρσας.

»Εἰς τὴν νοτίαν πλευράν εἶναι ἡ Ἀφροδίτη, ἡ ὅποια φέ-
ρει εἰς τὴν δεξιάν της χεῖρα τὸν Ἑρωτα, εἰς τὰς ἄλλας δὲ
πλευρὰς εἶναι μάχαι τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῶν Περσῶν, ἡ
ἄλλαι μάχαι.

»Ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἦτο τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς μετὴν
περικεφαλαίαν αὐτῆς καὶ ἔφερεν εἰς τὴν χεῖρα μίαν Νίκην,
χωρὶς ὅμως πτερὰ.

»Διατὶ ἄρά γε;

»Οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὰς νίκας των πρὸς τοὺς Πέρσας δὲν
ἤθελον νὰ τοὺς φύγῃ ποτὲ ἡ νίκη, δὲν ἤθελον κανεὶς νὰ
τοὺς νικήσῃ, διὰ τοῦτο ἀπέκοψαν ἀπὸ τὴν θεὰν Νίκην τὰ
πτερὰ της, διὰ νὰ μὴ δύναται νὰ πετάξῃ πλέον μακράν.

»Καὶ τώρα ἅς μεταβῶμεν εἰς τὰ Προπύλαια.

»Τὰ Προπύλαια, τὸ μέγα αὐτὸ οἰκοδόμημα, ἐκτίσθη ἐντὸς πέντε ἐτῶν. Καθὼς βλέπετε, εἶναι πολυτελέστατον καὶ μεγαλοπρεπέστατον καὶ ἐξαιρετικῆς τέχνης. Ἔχει τρία μέρη μετὰ τριῶν εἰσόδων μεγάλων διὰ τὰ γεννοῦν εἰς τὴν ψυχὴν τὸ αἰσθημα ὅτι εἰς μέγα τι μᾶς φέρουν, τὸν μέγαν βεβαίως Παρθενῶνα καὶ τὰ ἄλλα ἀριστουργήματα τῆς τέχνης.

»Ὁ ρυθμὸς τῶν κιόνων ἐδῶ, ὡς βλέπετε, εἶναι ὁ βαρὺς δωρικός. Συνέχεια τῶν Προπυλαίων εἶναι οἰκοδόμημα πρὸς βορρᾶν, ἡ Πινακοθήκη, ἡ ἐποία περιεῖχε τὰς ὠραιότερας εἰκόνας τῶν καλυτέρων ζωγράφων τοῦ κόσμου, τοῦ Πολυγνώτου, τοῦ Παναίνου καὶ ἄλλων. Ὅπως βλέπετε σήμερον τὰ Προπύλαια δὲν ἦσαν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν. Ἦσαν ἐν μετὰ τῆς Πινακοθήκης καὶ μεθ' ἐνὸς ἄλλου μεγάλου κτιρίου πρὸς τὰ δεξιὰ. Εἰς τὸ 1687 ὅμως, ὅτε κατεῖχeto ἡ Ἀκρόπολις ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐπειδὴ ἐγένινεν ἔκρηξις πυρίτιδος, τὴν ὅποιαν ἐφύλαττον ἐδῶ, κατεστράφη ἱκανὸν μέρος, καὶ ἔμεινεν ὅ,τι βλέπομεν σήμερον.

»Προχωροῦμεν τώρα πρὸς τὸν Παρθενῶνα.

»Ἐδῶ ἀριστερά, — καὶ ἔδειξεν ὁ ἀρχαιολόγος εἰς τὰ παιδιὰ, τὰ ὅποια ἔβλεπον μετὰ προσοχῆς ἐντονωτάτης καὶ σιωπηλῶς, — ἦτο τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, μέγα χαλκοῦν ἄγαλμα.

»Ἐδῶ ἦτο ἡ ὁδὸς ἡ ὅποια ὠδήγει εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Παρθενῶνος, εἰς τὸν Πρόναον. Αὐτὴν καὶ ἡμεῖς θὰ ἀκολουθήσωμεν.

»Πρὶν ἢ ὅμως ὑπάγωμεν εἰς τὴν εἴσοδον, ἅς καθήσωμεν ὀλίγων ἐδῶ εἰς τὴν σκιὰν νὰ ἀναπαυθῶμεν, ἐπάνω εἰς τὸς βαθμίδας τοῦ κρηπιδώματος».

Μετ' ὀλίγον ὁ ἀρχαιολόγος εἶπε·

— «Πήγαινε σύ, Κωσταντῖνε, εἰς τὴν ἄκραν ἐκεῖ τῆς

βαθμίδος καὶ θέσε ἐκεῖ τὸν πῖλόν σου. Σεῖς, Ἑλένη καὶ Νίκο, πηγαίνετε εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν τῆς βαθμίδος, σκύψατε καὶ σκοπεύσατε μὲ τὸν ὀφθαλμόν σας ἐπάνω εἰς αὐτήν, διὰ νὰ ἴδετε τὸν πῖλον».

Τὰ παιδιὰ ἔτρεξαν καὶ ἔκαμαν ὅπως εἶπεν ὁ ἀρχαιολόγος, ἀλλὰ δὲν ἔβλεπον τὸν πῖλον.

«Ἄς δοκιμάσουν ἄλλοι εἰς τὰς ἄλλας βαθμίδας», ἐσυνέχισεν ὁ ἀρχαιολόγος.

Ἐδοκίμασαν εὐθὺς πολλοί, ἀλλὰ δὲν ἔβλεπον καθόλου τὸν πῖλον.

Ὁ ἀρχαιολόγος ἐξηκολούθησε :

— «Κάθε τι εἰς τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ μνημεῖα, παιδιὰ, εἶναι κατεσκευασμένον μὲ τοιαύτην τέχνην, τὴν ὁποίαν θαυμάζουν οἱ αἰῶνες.

»Τὰ μάρμαρα αὐτά, τὰ ὁποῖα πατοῦμεν ἐδῶ εἰς τὸ κρηπίδωμα, δὲν εἶναι ὀριζόντια, ἀλλὰ τοιουτοτρόπως ἐκτισμένα, ὥστε εἰς τὴν μέσσην ὑψοῦνται ἐλαφρῶς χωρὶς καθόλου νὰ φαίνωνται».

70. Εἰς τὸν Παρθενῶνα.

Φαντάζεσθε μὲ ποῖαν συγκίνησιν τὰ παιδιὰ θὰ ἐπάτουν εἰς τὸν Παρθενῶνα.

Ἐκεῖ τότε μία φωνὴ ἠκούσθη: «Ἀποκαλυφθῆτε!». Ἦτο ἡ φωνὴ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν παιδίων, ὁ ὁποῖος ἐκάλει αὐτὰ εἰς εὐλάβειαν καὶ προσοχήν, ἀλλὰ καὶ εἰς εὐγνωμοσύνην, διότι τὸ ὄνειρόν των, τὸ ὁποῖον ὠνειρεύθησαν εἰς τὸ Κεντρικὸν Σχολεῖον τῆς Νέας Ὑόρκης, ἠλήθευσεν αὐτὴν τὴν στιγμήν.

Μὲ σιγὴν, ἀσικεπεῖς, ἐπροχώρησαν εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευράν, ὅπου ἦτο ἡ εἰσοδος.

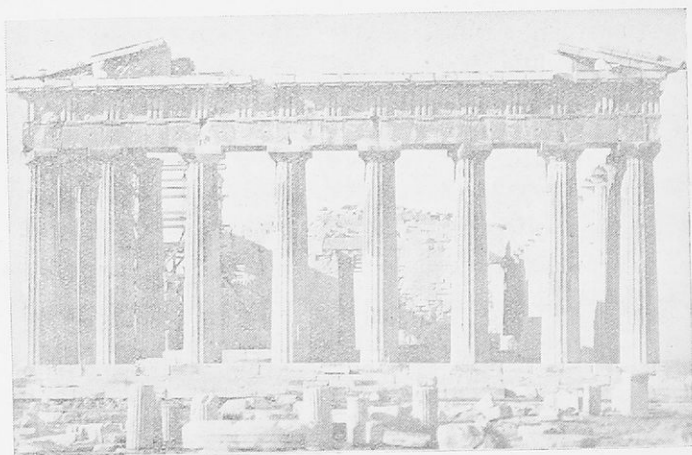
Τὰ παιδιὰ μετὰ μεγάλης προσοχῆς παρετήρησαν τὸ πε-

λώριον πανάρχαιον μνημεῖον καὶ ἡ ψυχὴ των ἐπληρώθη ἐν-
θουσιασμοῦ καὶ ὑπερφανείας.

Ὁ ἀρχαιολόγος ἔπειτα εἶπεν :

— « Ἀναβῆτε μετ' ἐμοῦ τώρα εἰς τὸ κρηπίδωμα, προ-
χωρήσατε ἐντὸς τοῦ Προνάου καὶ ἀκούσατε ὀλίγα λόγια
διὰ τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ Παρθενῶνος.

» Ὅπως γνωρίζετε, τὸν Παρθενῶνα, τὸν ναὸν αὐτὸν τῆς

ἙΑνατολικὴ πλευρὰ Παρθενῶνος.

ἙΑθηνᾶς, τὸν ἔκτισαν οἱ μεγάλοι ἀρχιτέκτονες ἙΙκτῖνος καὶ
Καλλικράτης μετὰ τοῦ Περικλέους, ὁ ὁποῖος ἐπεθεώρει τὸ
ἔργον καὶ ἐφρόντιζε διὰ τὰ χρήματα. Τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ
ἀνάγλυφα, τὰ ὁποῖα θὰ ἴδετε περίξ εἰς μίαν ζώνην ἔξ 160
μέτρων, τὴν ζωφόρον, ἐσχεδίαζε καὶ κατασκεύαζεν ὁ με-
γαλύτερος γλύπτης τοῦ κόσμου, ὁ Φειδίας.

» Ἑ ὁ οἰκοδομὴ τοῦ Παρθενῶνος δὲν ἐστοίχισε μόνον χρή-
ματα πολλά, ἀλλὰ καὶ χρόνον πολύν. 62 μεγάλοι στυλοὶ
καὶ 36 μικρότεροι, 50 ἀγάλματα εἰς φυσικὸν μέγεθος,

ἡ ζωφόρος μετὰ 160 μέτρων ἀναγλύφων, αἱ 92 μετόπαι καὶ τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, μεγέθους εἴκοσιν ἔξ πήχεων κατασκευάσθησαν ἐντὸς τριῶν ἐτῶν.

»Πέριξ τοῦ ναοῦ, ὅπως βλέπετε, ὑπάρχουν κίονες, 8 κατὰ πρόσωπον καὶ 17 εἰς τὰ πλάγια. Ἐκαστος κίων ἔχει ὕψος $10\frac{1}{2}$ μέτρων, κάτωθεν εἶναι παχὺς καὶ ὅσον προχωρεῖ πρὸς τὰ ἄνω γίνεται λεπτότερος. Εἰς τὸ μέσον, ἂν παρατηρήσετε, θὰ ἰδῇτε ὅτι εἶναι ἐξωγκωμένοι, ἔχουν δηλαδὴ κατασκευασθῇ οὕτω, διὰ νὰ δεικνύουν ὅτι ἐξωγκώθησαν ἕνεκα τοῦ μεγάλου βάρους.

»Ἐκαστος κίων ἔχει 20 αὐλακας, τὰς ραβδώσεις. Ἐκαστῇ δὲ ράβδῳσις, ὅσον προχωρεῖ πρὸς τὰ ἄνω, γίνεται ὀλιγώτερον διχθεῖα καὶ περισσότερον πλατεῖα· ὑψηλὰ δὲ ἐπάνω, ὅπου τελειώνουν αἱ αὐλακες, εἶναι κεχαραγμένοι δακτύλιοι καὶ ἐπ' αὐτῶν εἶναι τὸ κιονόκρανον.

»Οἱ κίονες εἶναι μακρὰν ὁ εἰς τοῦ ἄλλου ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω 2,25 μέτρα, εἰς δὲ τὰ πλάγια ὀλίγον περισσότερον 2,47—2,52 μέτρα. Οἱ κίονες ὅμως οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὰς γωνίας εἶναι πλησίον ὁ εἰς τοῦ ἄλλου καὶ ὀλίγον ὑψηλότερον. Ὅλοι οἱ κίονες κλίνουν ὀλίγον πρὸς τὰ ἐμπρός.

»Διὰ τούτου οἱ πατέρες ἡμῶν ἤθελον νὰ καταστήσουν στερεώτερον τὸν ναόν.

»Ἐν ἄλλο πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ σκεφθῶμεν ἐπίσης, εἶναι πῶς ἕνα τόσον μέγα κτίριον μετὰ τόσων μαρμάρων δὲν φαίνεται βαρὺ, ἀλλ' ἐλαφρὸν καὶ ἀραχνοῦφαντον.

»Εἰς τοῦτο συντελεῖ οὐχὶ μόνον ἡ λεπτότης τῆς τέχνης, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ τὸ πολὺ φῶς καὶ ἡ λευκότης τοῦ μαρμάρου, τὰ ὁποῖα ἀφαιροῦσι πᾶσαν ἰδέαν βάρους.

»Ἀνωθεν τοῦ κιονοκράνου, ὅπως βλέπετε, εἶναι τὸ ἐπιστύλιον, τὸ ὅποῖον σύγκειται ἐκ τριῶν μεγάλων μαρμάρων τοῦ ἐνὸς ὀπισθεν τοῦ ἄλλου.

»Εἰς τὸ ἐπιστύλιον ὑπάρχουν τετραγωνικαὶ ὀπαί, ἀπὸ τῶν

ὁποίων ἀνήρτων πολλάκις στεφάνους· ἐδῶ ἀνήρτησαν καὶ τὰς ἀσπίδας, τὰς ὁποίας ἔστειλεν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἀπὸ τοὺς Πέρσας, 14 εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν καὶ 8 εἰς τὴν δυτικὴν.

» Ἄνωθεν ἐκάστου κίονος ἢ ἄνωθεν τοῦ ἐπιστυλίου ὑπάρχει μία πλάξ μὲ αὐλακας, διὰ νὰ στηρίξῃ τὴν στέγην, τὴν ὁποίαν καλοῦν *τριγλυφον*.

» Μεταξὺ τῶν τριγλύφων ὑπάρχουν πλάκες κεκοσμημέναι δι' ἀναγλύφων, αἱ ὁποῖαι λέγονται *μετόπαι*.

» Ἡ στέγη ἦτο σκεπασμένη διὰ κεράμων καὶ ἦτο κατασκευασμένη μετὰ πολλῆς τέχνης, διὰ νὰ μὴ χύνωνται τὰ ὕδατα τῆς βροχῆς ἐπὶ τοῦ κτιρίου.

» Τοιοῦτος ἀκριβῶς ἦτο ὁ μέγας αὐτὸς ναὸς ἔξωθεν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἴδωμεν πῶς ἦτο καὶ ἔσωθεν. Ὡς εἰσέλθωμεν λοιπὸν ἐκ τοῦ μέρους, διὰ τοῦ ὁποίου εἰσῆρχοντο οἱ ἀρχαῖοι.

» Ἐδῶ ὅπου εἴμεθα, εἰς τὸ ἀνατολικὸν δηλαδὴ μέρος, ὑπῆρχον τρεῖς θαθμίδες. Ἐὰν ἀναβῶμεν αὐτὰς καὶ διέλθωμεν τοὺς κίονας, εἰσερχόμεθα πλέον εἰς τὸ κύριον μέρος τοῦ ναοῦ, τὸν *σηκὸν* ἢ τὸν δόμον, καθὼς τὸν ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι.

» Ἐδῶ εἰς τὸ μέσον ἦτο τὸ περίφημον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς. Ὁ σκελετὸς αὐτοῦ ἦτο ξύλινος καὶ κεκαλυμμένος μὲ πλάκας ἐξ ἐλεφαντοστοῦ εἰς τὸ γυμνὸν μέρος τοῦ σώματος, ἐκ χρυσῶν δὲ πλακῶν ἦσαν τὰ ἐνδύματα αὐτῆς. Ὁ χρυσὸς μόνον ἐστοίχισε 4 ἑκατομμύρια χρυσῶν δραχμῶν καὶ τοῦτο ἦτο ἔργον τοῦ ἐνδόξου Φειδίου, τὸν ὁποῖον οὐδεὶς μέχρι τοῦδε γλύπτης ἠδυνήθη νὰ ὑπερβάλλῃ ὡς πρὸς τὴν τέχνην.

» Πέριξ τοῦ ἀγάλματος, τὸ ὁποῖον, ἐλησμόνησα νὰ εἶπω, εἶχεν ὕψος 12 μέτρων, εὗρίσκετο εἰς τοῖχος, ὁ ὁποῖος ἔμπροσθεν εἶχε μίαν δίφυλλον θύραν.

» Ἦδη προχωροῦντες φθάνομεν εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν τοῦ ναοῦ, ὅπου εἶναι ἔν μέγα δωμάτιον. Ἐδῶ ἦτο τὸ *θησαυροφυλάκιον* τοῦ ναοῦ καὶ τῆς πόλεως. Ὅστις ἤθελε

κλέψει τι ἐξ αὐτοῦ καθίστατο ἱερόσυλος, καὶ τοῦτο ἦτο μέγα ἁμάρτημα.

»Τὰ ἀνάγλυφα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκοντο εἰς τὰ ἀετώματα, ἦσαν ἔργα τοῦ Φειδίου. Εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἀέτωμα εἰκονίζετο ἡ γέννησις τῆς Ἀθηνᾶς ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός.

»Πολὺ ὀλίγα ὁμως λείψανα σφύζονται ἐκ τοῦ ὥραίου αὐτοῦ ἀετώματος εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως. Εἰς τὸ δυτικὸν ἀέτωμα παριστάνετο ὁ ἀγὼν τῆς Ἀθηνᾶς μετὰ τοῦ Ποσειδῶνος διὰ τὴν κατοχὴν τῆς πόλεως, καὶ τοῦτο ἦτο ὥραιον ὅπως καὶ τὸ ἀνατολικὸν ἀέτωμα. Ἀλλ' ἀμφοτέρων κάλλιστα λείψανα εὐρίσκονται εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λονδίνου.

»Καὶ ἡ ζωφόρος εἶναι ἐπίσης μεγάλης τέχνης.

Ὁ Παρθενὼν ᾠκοδομήθη ἐπὶ Περικλέους καὶ ἐτετέλεσθησαν οὕτως εἰπεῖν τὰ ἐγκαίνιά του τὸ 438 π. Χ. κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων».

— «Τί ἦσαν αὐτὰ τὰ Παναθήναια, Κύριε;» ἠρώτησεν ἓνας μικρὸς μωθητής.

Πολλὰ παιδιὰ τότε ἐστράφησαν μετ' ἀπορίας πρὸς τὸν συμμαθητὴν των, διότι δὲν ἐγνώριζε καθόλου τίποτε διὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν ἑορτὴν.

— «Τὰ Παναθήναια ἦσαν μία μεγάλη ἑορτή, παιδιὰ», ἐκυνέχισεν ὁ ἀρχαιολόγος, «ἡ ὁποία ἐτελεῖτο κατ' ἔτος, ἀλλ' ἐκάστην τετραετίαν ἐωρτάζετο μετὰ μεγαλοπρεπείας.

»Ἡ ἑορτὴ αὕτη διήρκει τέσσαρας ἡμέρας. Τὴν πρώτην ἡμέραν ἐτελοῦντο μουσικοὶ ἀγῶνες εἰς τὸ Ὀδεῖον, τὴν δευτέραν ἐτελοῦντο ἀγῶνες ἵππικοί, γυμνικοί, λεμβοδρομαί κλπ. Ἐκεῖνοι δέ, οἱ ὅποιοι ἐνίκων, ἐλάμβανον στέφανον ἐκ κλῶνου ἐκ τῆς ἐλαίας τῆς Ἀθηνᾶς, ἡ ὁποία ἦτο εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, καὶ ἐν δοχεῖον πλήρες ἐλαίου ἐκ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας.

»Μετὰ τοὺς ἀγῶνας ἤρχιζεν ἡ πομπή, τὸ ὠραιότερον μέρος τῆς ἑορτῆς. Ἡ ἐκκίνησις τοῦ πλήθους ἐγίνετο ἐκ τοῦ Κεραμεικοῦ, ἵνα μεταφέρῃ εἰς τὴν Ἀθηναῖν τὸν καινουργῆ

πέπλον της, ὑφασμένον ἀπὸ ὠραισιότατας παρθένους τῶν Ἀθηνῶν. Σᾶς ἐκούρασα ὅμως, παιδιά, μὲ τὰς πολλὰς αὐτὰς ιστορίας».

— «Ὅχι, ὄχι, Κύριε, νὰ μᾶς τὰ εἴπης ὅλα» ἐφώναζον ἑκατὸν παιδικὰ στόματα.

— «Ἐ! τότε ἄς εἴπωμεν καὶ ὀλίγα τινὰ διὰ τὴν πομπήν», εἶπεν ὁ ἀρχαιολόγος.

»Ἐμπρὸς ἐδάδιζον παρθένοι, φέρουσαι κάνιστρα εἰς τὴν κεφαλὴν. Ἐπειτα ἤκολούθουν οἱ γέροντες, φέροντες κλώνους ἐλαίας ἀνὰ χεῖρας, αἱ γυναῖκες καὶ αἱ κόραι ἐκείνων, οἷτινες ἐκ δούλουν ἐγένοντο ἐλεύθεροι, καὶ οἱ ξένοι, φέροντες στάμνας καὶ ἄλλα τινὰ χρήσιμα διὰ τὴν θυσίαν. Ἐπειτα ἤκολούθουν οἱ πολῖται μετὰ τοῦ δημάρχου των, οἱ νέοι ὠπλισμένοι, ἄλλοι μὲν ἐπὶ ἵππων, ἄλλοι δὲ πεζοί, ἔπειτα οἱ νικηταὶ εἰς τὰ διάφορα ἀγωνίσματα καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἐξ ἄλλων πόλεων διὰ νὰ παραστοῦν εἰς τὴν ἑορτήν. Ὅλον τὸ μεγαλεῖον τῶν Ἀθηνῶν κατεφαίνετο κατὰ ταύτην τὴν ἑορτήν, ἥ ὁποία ἐτελείωνε μὲ θυσίας ζώων καὶ μὲ συμπόσια, τὰ ὅποια ἐτέλουν ὅλοι ὁμοῦ.

»Ὁ ναὸς διετηρήθη 800 ἔτη τοιοῦτοτρόπως, ὥς ἦτο ὅταν τὸ πρῶτον ἐκτίσθη. Ὄταν ἐθριάμβευsen ὁ Χριστιανισμός, ὁ Παρθενὼν μετεβλήθη εἰς ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας καὶ τότε ἤλλαξεν αὐτὸν κᾶπως. Δηλαδή εἰσήρχοντο ἐκ τοῦ δυτικοῦ μέρους· ὁ ὀπισθόδομος μετεβλήθη εἰς νάρθηκα, κατεσκευάσαν ἄμβωνα, ἐζωγράφισαν τοὺς τοίχους μὲ εἰκόνας ἁγίων, ὥς βλέπετε ἀκόμη ἐδῶ — καὶ ἔδειξεν ὁ ἀρχαιολόγος τὰς ἁγιογραφίας — καὶ τέλος κατέστη χριστιανικὴ ἐκκλησία.

»Ὄταν οἱ Τοῦρκοι τὸ 1460 κατέλαβον τὰς Ἀθήνας, μετέβαλον τὸν Παρθενῶνα εἰς τζαμίον, τὸ ὅποιον διετηρήθη μέχρι τοῦ 1687, ὁπότε οἱ Βενετοὶ ἤλθον νὰ κυριεύσουν τὰς Ἀθήνας. Τότε δηλαδή οἱ Τοῦρκοι ἐκλείσθησαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἔθεσαν εἰς τὸν Παρθενῶνα τὴν πυρίτιδά των,

διότι ἐνόμιζον ὅτι οἱ Φράγκοι θὰ ἐσέβοντο τὸν πανάρχαιον καὶ πανένδοξον αὐτὸν ναόν

»Οἱ Βενετοὶ ὅμως, ὅταν ἔμαθον ὅτι ἡ πυριτιδαποθήκη τῶν Τούρκων ἦτο εἰς τὸν Παρθενῶνα, δὲν ἐδίστασαν νὰ στρέψουν τὰ πυροβόλα των πρὸς τὸν ναόν καὶ εἰς τὰς 16 Σεπτεμβρίου μία βόμβα τῆς Βενετίας ἤναψε τὴν πυριτιδαποθήκην καὶ ἐκρήμνισε τὸν περίφημον αὐτὸν ναόν, τὸ μεγαλουργημα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τέχνης.

»Δυστυχῶς τὸ καταστρεπτικὸν ἔργον τοῦ χρόνου καὶ τοῦ πολέμου ἦλθε νὰ συμπληρώσῃ εἰς Ἑγγλὸς εὐγενῆς, ὁ Ἑλγῖνος, ὅστις κατῴρθωτε νὰ τοῦ δοθῇ ἄδεια ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἵνα ἀφαιρέσῃ ἀντὶ 36 χιλιάδων λιρῶν «3 πέτρας ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, αἱ ὁποῖαι εἶχον γράμματα καὶ εἰκόνας».

»Ὁ Ἑγγλὸς ὅμως οὗτος ἀφήρесе περισσότερα πράγματα καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα-χόθεν, τὰ ὁποῖα μετέφερεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

»Τέλος τὸ 1816 ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἡγόρασεν αὐτά, εὐρίσκονται δὲ σήμερον εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον.

»Ὁλος ὁ μορφωμένος κόσμος, παιδιὰ, δὲν λησμονεῖ τὴν ἀδικίαν αὐτὴν, ἥτις ἔγινεν εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τέχνης.

»Διὰ τοῦτο εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα θαυμάζουν τὴν Ἑλλάδα διὰ τὸν πολιτισμὸν της, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἀγγλίαν, πολλοὶ ἐγγράψαν καὶ ἐζήτησαν νὰ ἐπιστραφοῦν εἰς τὸν τόπον των οἱ κληπέντες ἐκ τοῦ Παρθενῶνος θεοὶ τῆς Ἑλλάδος.

»Εἰς τὴν Εὐρώπην μάλιστα πολλοὶ θαυμασταὶ τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης συνέλεξαν ἑκατομμύρια ὀλόκληρα ἔργα καὶ τὰ ἐστείλαν ἐξῶ διὰ νὰ ἀναστρωθῶν οἱ κρημνισθέντες κίονες. Ἴδου ἐξῶ τὸ ἔργον ἤρχισε μὲ προσοχὴν καὶ μὲ τέχνην, τὴν ὁποῖαν ὅλοι θαυμάζουν. Ἐκεῖνος ὁ λευκὸς κίων, τὸν ὁποῖον βλέπετε ἐκεῖ, (σ.194) πρὸ ὀλίγων μόνον

μηνῶν ἀνεστύλωθῃ. Οὕτω ἡ ἐργασία θὰ προχωρήσῃ διὰ τὴν γεννήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν ἐκείνων, εἵτινες θὰ ἐπισκέπτονται τὸν Παρθενῶνα, ὅλον τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν αἴγλην, τὴν ὁποῖαν ἐγέννα εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους, τὴν χρυσὴν ἐποχὴν τῆς Πατρίδος μας».

Μὲ πλήρη τὴν ψυχὴν ἐνθουσιασμοῦ διεπέρασαν ὅλον τὸν ναὸν τὰ παιδιὰ, ἀλλ' εἰς δύο σημεῖα ἐστάθησαν περισσότερον· εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε στηθῇ τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον.

Παρατήρησαν δὲ προσέτι καλῶς καὶ τὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων, αἵτινες εἶχαν ζωγραφηθῇ εἰς τὸν τοῖχον, καὶ ὑπερήφανοι καὶ εὐτυχεῖς διότι ἡξιώθησαν νὰ ἴδουν τὸ ωραιότατον μνημεῖον τοῦ κόσμου, διηύθυνον τὰ βήματά των εἰς τὰ ἄλλα τῆς Ἀκροπόλεως ἱερά, τὸ Ἐρέχθειον καὶ τὸ Μουσεῖον.

71. Ἐρέχθειον.

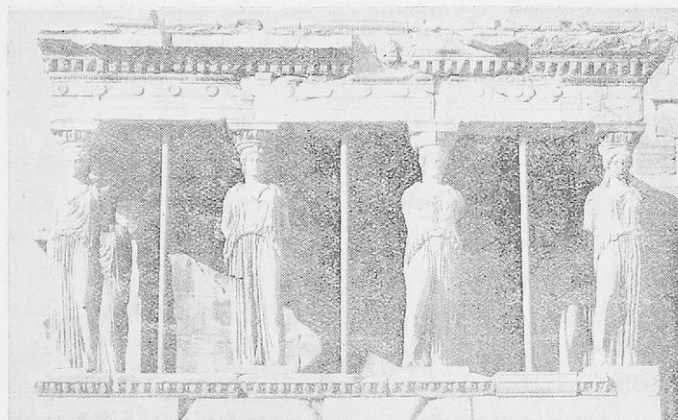
Παρὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ τοίχου τῆς Ἀκροπόλεως εἶναι ἐκτισμένος μικρότερος ναός, τοῦ Ἐρεχθέως, εἰς τὸν ὁποῖον ἐλατρεύετο ἡ Ἀθηνᾶ, ὡς προστάτις τῆς πόλεως.

Ἀφοῦ συνηθροίσθησαν πέριξ τὰ παιδιὰ, ὁ ἀρχαιολόγος εἶπεν·

— «Ἐδῶ, παιδιὰ, εἶναι ὁ τόπος ὅπου ἡγωνίσθη ἡ Ἀθηνᾶ μετὰ τοῦ Ποσειδῶνος διὰ τὰς Ἀθήνας, ὅπως γνωρίζετε ἀπὸ τὰ μαθήματά σας. Ἐδῶ ἔβλεπον οἱ ἀρχαῖοι τὴν γηροῖαν ἐλαίαν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὴν σχισμὴν, εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας ἦτο θαλάσσιον ὕδωρ. Τὴν ἐλαίαν αὐτὴν τὴν ἔκαψαν οἱ Πέρσαι εἰς τὸ 480 π. Χ. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀνεβλάστησε καὶ πάντοτε γηράσκει καὶ ὁμως πάλιν καθίσταται νέα.

»Καὶ ὁ ναὸς οὗτος κατασκευάσθη μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους. Τὸ ἐξωτερικόν του δὲν ἤλλαξε καθόλου ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν. Τὸ ἐσωτερικόν του ὅμως οὐδεὶς γνωρίζει καλῶς, διότι ὁ ναὸς οὗτος ἐχρησίμευσεν ὡς ἐκκλησίᾳ καὶ δι' ἄλλας ἀνάγκας.

»Ὡς βλέπετε ἐκ τῶν κίονων, ὁ ναὸς εἶναι ἰωνικοῦ ρυθμοῦ. Ὁμοιάζει μὲ παραλληλόγραμμον ἔχον τὰς μικρὰς πλευρὰς πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς. Εἰς τὴν ἄκραν τῆς δυτικῆς

Τὸ Ἑρέχθειον μὲ τὰς Καρυάτιδας.

πλευρὰς εἶναι δύο ἐξῶσται ἢ βεράνται, προστάσεις, καὶ ἡ βορεῖα βαστάζεται ἀπὸ ἕξ κίονας ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, ἐκεῖνη δὲ τοῦ νότου ἀπὸ 6 παρθένους μαρμαρίνους, τὰς Καρυάτιδας.

»Θὰ ἐρωτήσετε βεβαίως διὰ τί οἱ κίονες οὗτοι παριστάνουν παρθένους.

»Εἰς τὴν μεγάλην ἐορτὴν τῶν Παναθηναίων τὰ ἅγια σκεύη τὰ ἔφερον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των ἐντὸς κανίστρων, παρθένοι ἐκ τῶν καλυτέρων οἰκογενειῶν τῶν Ἀθηναίων, τὸ ὅποιον ἦτο μεγάλη τιμὴ δι' αὐτάς. Ἐπειδὴ δὲ τὰ κορά-

σια, πού ἔφερον τὰ ἅγια αὐτά, ἦσαν πολὺ εὐμορφα, δι' αὐτὸ δὲ τεχνίτης τὰ παρέστησε τοιοῦτοτρόπως ἐδῶ ἐκ μαρμάρου. Παρατηρήσατε τὸ ὑψηλὸν μέγεθός των, τὴν δύναμίν των, τοὺς εὐρεῖς ὤμους των, τοὺς γενναίους βραχίονας, οἱ ὅποιοι ὑποβαστάζουν τὸν θριγκὸν τῆς στοᾶς χωρὶς νὰ δεικνύουν ὅτι αἰσθάνονται οὐδὲν βάρος. Μᾶλλον φαίνονται χαρούμεναι, διότι αἰσθάνονται χαρὰν καὶ τιμὴν διὰ τὸ εὐκόλον ἀλλὰ καὶ τιμητικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐκτελοῦν.

»Κυττάξατε πάλιν πόσον καλῶς καὶ ἐπιτυχῶς κατεσκεύασεν ὁ τεχνίτης τὸ ἔνδυμα τῶν Καρυατίδων. Παρατηρήσατε τὰς ὡραίας, ἀπλᾶς πτυχάς, αἱ ὁποῖαι μετὰ χάριτος καλύπτουν τὸ σῶμα».

— «Ἀλλὰ διατί, Κύριε, ἡ μία δὲν εἶναι τόσον λευκὴ ὥσον καὶ αἱ ἄλλαι;» ἠρώτησεν ὁ Ἰωάννης Μπόγδης.

— «Θλιθερὰ εἶναι ἡ ἱστορία καὶ αὐτῆς, παιδιά μου», εἶπε μετὰ θλίψεως ὁ ἀρχαιολόγος. «Ἡ Καρυάτις αὕτη εἶναι γύφινος. Τὴνπραγματικὴν τὴν ἀφήρεσε μετ' ἄλλων ἀριστουργημάτων ὁ τρομερὸς ἐκεῖνος Ἑλγίνος καὶ εἰς τὴν θέσιν των κατεσκεύασαν αὐτήν, τὴν ὁποίαν βλέπετε».

— «Ἐντροπή», ἐφώναξαν τὰ παιδιά, «εἰς Ἀγγλος νὰ γίνῃ ἱερόσυλος! Πρέπει νὰ μᾶς τὰ ἐπιστρέψουν».

»Ἐὰν προχωρήσετε μετ' ἐμοῦ ἐδῶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευράν, βλέπετε μίαν στενὴν πύλην μετ' αὐτὴν τὴν κλίμακα. Εἰς τὸ τέλος τῆς κλίμακος, εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὸν τόπον ἦσαν οἱ θῶμοι τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ Ἡφαίστου καὶ τῶν ἄλλων θεῶν καὶ ἡρώων. Πρὸς ἀνατολὰς δὲ τοῦ τόπου τούτου ἦτο ναὸς ἴδιος τοῦ Ἑρεχθέως, διάφορος τοῦ ναοῦ αὐτοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλοῦμεν, τῆς «Πολιάδος Ἀθηνᾶς».

»Ἐδῶ κάτωθεν τοῦ τείχους εἶναι ἓν σπήλαιον τοῦ τραγῶ ποδος θεοῦ τῶν Ἀρκάδων, τοῦ Πανός. Εἶναι δὲ καὶ ἄλλα τριαῦτα σπήλαια κατωτέρω, τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀγραύλου.

»Λάβετε τώρα τὰς φωτογραφίας σας, παιδιά, καὶ ἔλθετε μαζί μου. Ὅτ' σᾶς ἀναμένω ἐκεῖ εἰς τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν τῆς Καλλιθέας, ἵνα θαυμάσωμεν ἐπ' ὀλίγον τὰς ὡραίας σημερινὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὸν πύργον αὐτόν, τὸν ὁποῖον πρὸς τοῦτο ἔκτισεν ἡ πρώτη βασιλίσσά μας, ἡ Ἀμαλία».

Τὰ παιδιὰ ἐντὸς ὀλίγου συνηθροίσθησαν περίξ τοῦ ἀρχαιολόγου ὥς νεοσσοὶ περίξ τῆς μητρός των ὄρνιθος, ἦνοιξαν τοὺς χάρτας τῶν Ἀθηνῶν, τοὺς ὁποίους εἶχον προμηθευθῆ, καὶ προσεπάθουν νὰ ἀνακαλύψουν εἰς τὸν χάρτην τὰ ὀνόματα τῶν διαφόρων θέσεων καὶ κτιρίων τῶν Ἀθηνῶν.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ὁ ἀρχαιολόγος εἶπε :

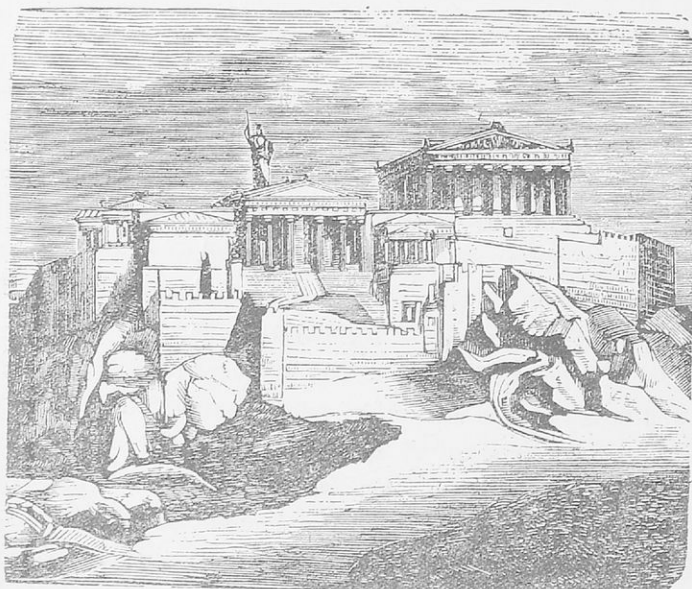
— «Τώρα εἶναι καιρὸς, παιδιά, ἀφοῦ ἀνεπαύθημεν, νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸ Μουσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως. Ἰδοὺ αὐτὸ τὸ κτίριον, τὸ ὁποῖον φαίνεται σχεδὸν ἰσόγειον· ἐντὸς αὐτοῦ φυλάττουν τὴν ἀγαπητὴν εἰς ἡμᾶς ἀρχαῖον κόσμον, ὁ ὁποῖος ἀπὸ αἰῶνας ἦτο θαμμένος καὶ ἤδη ἐπανέζησεν. Ἐδῶ θὰ ἴδωμεν τὴν πομπὴν τῶν Παναθηναίων καὶ τοὺς Ἀθηναίους (εἰς μάρμαρον βέβαια), ἄνδρας, γυναῖκας, παιδιὰ, γέροντας, πεζοὺς, ἵππεις, κομίζοντας μετ' εὐλαβείας τὸν πέπλον εἰς τὴν Ἀθηναίαν, τὴν προστάτιδα τῆς πόλεως.

»Ὅτ' ἴδωμεν τὰ ἀγάλματα, ὅσα βεβαίως ἐσώθησαν ἀπὸ τὴν φθορὰν τοῦ χρόνου καὶ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν βαρβάρων χειρῶν, τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ ἀριστουργήματα, τὰ ὁποῖα κατεσκεύασεν ἡ χεὶρ τοῦ Φειδίου. Ὅτ' θαυμάσωμεν ἀνάγλυφα, τὰ ὁποῖα παριστάνουν, τὸν Ἡρακλέα, ὁ ὁποῖος φονεύει τὴν Λερναίαν Ὕδραν, καὶ τὸν Θησέα, ὁ ὁποῖος φονεύει τὸν Μινώταυρον, διάφορα ἀγάλματα τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς Νίκης, ἡ ὁποία λυεῖ τὸ σανδάλιον τῆς, τεμάχια ἀπὸ τὰς μετόπας τοῦ Παρθενῶνος, ἀγάλματα ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν ἀέτωμα τοῦ Παρθενῶνος κ. ἄ.

»Ὅλα θὰ σᾶς ἀρέσουν. Ἀλλ' ὅταν φθάσωμεν εἰς τὸ ἀνατολικὸν τοῦτο ἀέτωμα, σκεφθῆτε ὅτι τοῦτο παριστάνει τὴν

στιγμὴν καθ' ἣν εἶχον ἔλθει ὅλοι οἱ θεοὶ μὲ τὰ ἄρματα αὐ-
τῶν εἰς τὴν μάχην μεταξύ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος,
κατὰ τὴν ἐποίαν οὗτος μὲν μὲ τὴν τρίαινάν του ἔκαμε τὴν
θάλασσαν, ἡ δὲ Ἀθηνᾶ τὴν ἐλαίαν, τὸ σύμβολον τῆς Νίκης
καὶ τῆς Εἰρήνης».

Ταῦτα εἶπεν ὁ ἀρχαιολόγος καὶ ὠδήγησεν ἐκεῖ τὰ παι-
διά. Ὁ ἀρχηγὸς ἔλαβε μίαν ὁμάδα, ὁ ἀρχαιολόγος ἄλλην
καὶ ὁ διδάσκαλος ἄλλην καὶ μετέβησαν ἵνα ἴδουν μετὰ τοῦ
ὁδηγοῦ τοῦ Μουσείου τοὺς σπουδαιότερους θησαυροὺς τῶν
μεγαλυτέρων μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἡ Ἀκρόπολις κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν.

Μετὰ μίαν ὥραν περίπου συνηθροίσθησαν πέριξ τοῦ Παρ-
θενῶνος.

Ὁ ἥλιος ἤρχισε νὰ δύῃ θυθίζων τὸ στρεγγύλον καὶ πορ-

φυροῦν πρόσωπόν του πέραν εἰς τοὺς λόφους τῆς Σαλαμῖνος.

Αἱ ἀκτῖνες αὐτοῦ ἐχρύωνον τὰς μετέπας τοῦ Παρθενῶνος καὶ ὅλη ἡ φύσις ἐώρταζε μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν μεγαλοπρεπῇ δύσιν του. Μετ' αὐτοῦ ἐπίσης ἐώρταζον τὴν ἐμπέραν ἐκείνην καὶ ἑκατὸν Ἑλληνικαὶ καρδίαι, αἱ ὁποῖαι ἔπαλλον ἐξ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ὑπερηφανείας, διότι ἦσαν βλαστοὶ καὶ ἀπόγονοι τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἐξ ἐμπνεύσεως, ἀφοσιώσεως, ἀγάπης καὶ θαυμασμοῦ πρὸς τὴν Μητέρα των Ἑλλάδα.

Εἰς τὴν Ἀκρόπολιν εἶχε συναθροισθῇ πλῆθος πολὺ, νέοι καὶ γέροντες, συγγενεῖς τῶν παιδίων, δημοσιογράφοι, οἱ ὁποῖοι παρηκολούθουν τὰ παιδιὰ εἰς τὸ προσκύνημά των αὐτό.

Ἐντὺς τοῦ γενικοῦ αὐτοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς ἐξάρσεως τῆς ψυχῆς, ἐντὸς τῆς «Ἑλληνικῆς» αὐτῆς ἀτμοσφαίρας, ὁ διδάσκαλος συνήθροισε πέριξ αὐτοῦ τὰ παιδιὰ ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ δυτικοῦ κρηπιδώματος τοῦ Παρθενῶνος διὰ νὰ ἴδουν τὸν ἥλιον, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἤδη σχεδὸν δύσει.

«Ἄς τελειώσωμεν, παιδιὰ», εἶπεν, «ἐδῶ τὸ μάθημα ἡμῶν, τὸ ὅποιον ἀφήσαμεν ἀτελὲς τὸν Μάρτιον εἰς τὸ σχολεῖόν μας. Καὶ ἀφοῦ ὅλα μᾶς τὰ εἶπεν ὁ κύριος ἀρχαιολόγος, ἅς εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν, διότι μᾶς ἡξίωσεν ἵνα πραγματώσωμεν τὸ ὄνειρόν μας».

Τοιοῦτοτρόπως εἶπε καὶ ἤρχισαν αἱ τέσσαρες φωναὶ τῶν παιδίων τὸ ᾄσμα των:

72. Ὕμνος πρὸς τὸν Θεόν.

ὦ Θεέ τοῦ παντός, ὁ ἀφθόνως
τ' ἀγαθὰ εἰς τὸν κόσμον Σου χύσας,
ὁ τὰ ἄνθη μὲ μύρον ποτίσας
καὶ τὰ ἄστρο ἐνδύσας μὲ φῶς,

Ὅν ὑμνεῖ τῶν πτηνῶν ἡ χορεία
καὶ ὁ φλοῖσθος τοῦ ρύακος ψάλλει,
Ὅν τῆς φύσεως ψάλλουν τὰ κάλλη,
Πλάστα Σὺ ὁ τῶν χρόνων τροφός,

Χεῖλη παίδων τολμοῦν νὰ Σ' ὑμνήσουν
Εὐμενὲς οὖς, ὦ Ὑψιστε τεῖνε!
Ἀσθενὴς ἡ φωνή μας ἂν εἶναι,
Εἶναι ὅμως φωνή τῆς ψυχῆς.

Φώτισόν μας εἰς τὸ θέλημά Σου,
Σὺ γενοῦ ποδηγέτης μας θεῖος,
ἵνα ὅλος μας οὗτος ὁ βίος
ὕμνος γίνῃ πρὸς Σε συνεχής.

(Ἄγγ. Βλάχος)

Μετὰ τὸ ᾄσμα, τὰ παιδιὰ μετὰ παραδειγματικῆς τάξεως,
ὑπερήφανα καὶ ἐνθουσιώδη, κατέβησαν ἀπὸ τὸν ἱερὸν τόπον
τῆς Ἀκροπόλεως εἰς τὰ αὐτοκίνητά των, διὰ νὰ ἐπιστρέψουν
εἰς τὰ ξενοδοχεῖά των.

73. Εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν, συμφώνως πρὸς τὸ πρόγραμμα, τὰ παιδιά θὰ μετέβαινον τὴν πρωίαν εἰς τὰ μουσεῖα, πρῶτον εἰς τὸ Ἀρχαιολογικόν, ἔπειτα εἰς τὸ Ἱστορικόν καὶ κατόπιν εἰς τὴν Πινακοθήκην. Βαδίζοντα λοιπὸν τὰ παιδιά διὰ τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου κατὰ τριάδας ὡς ἄνδρες, ἐπροχώρουν εἰς τὸ δεξιὸν πεζοδρόμιον μετὰ τοῦ διδασκάλου των καὶ τοῦ ἀρχαιολόγου, ἐμπρός, καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν ὀπίσω καὶ εἰς τὸ δεξιὸν μέρος.

Ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ ἀρχηγὸς ἔφερον εἰς τὰς χεῖράς των ἀνὰ ἓνα πτέφανον. Τί νὰ ἤθελον τοῦτον ἄρά γε;

Τὸ πλῆθος ἐθαύμαζε τὸ ἀνάστημά των καὶ τὴν καλὴν των συμπεριφοράν.

«Νὰ παιδιά, μαλάματα!», ἔλεγον γραταὶ τινες, αἱ ὁποῖαι ἔδλεπον αὐτὰ μὲ ὑπερηφάνειαν.

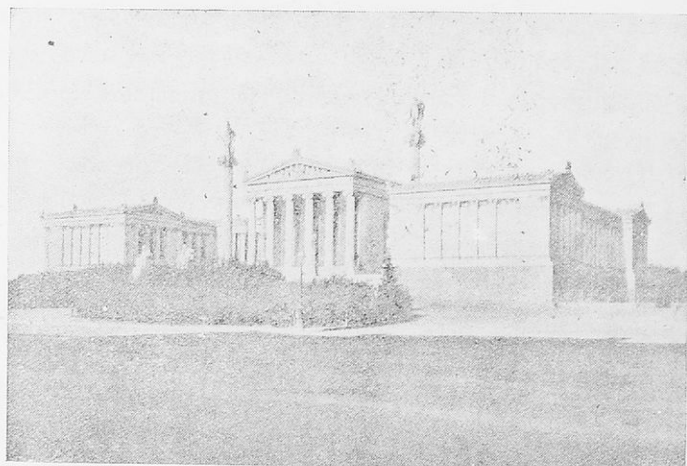
Εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ὁ διδάσκαλος ἐπροχώρησε πρὸς τὰ δεξιά εἰς τὰ προπύλαια αὐτῆς. Ἐκεῖ ἐστάθησαν ὀλίγον καὶ οἱ εὐγενεῖς κλητῆρές της ἠνοιξαν καλῶς τὰς μεγάλας θύρας, ὡς ἐὰν ἔλεγον: «Καλῶς ὠρίσατε, ἔλθετε, ἔχομεν καὶ ἡμεῖς νὰ σᾶς δείξωμεν ὠραῖα ἔργα τέχνης. Φυλάττομεν ἐδῶ μέσα τὸν μεγαλύτερον θησαυρὸν εἰς νομίσματα, τὸν ὁποῖον δὲν εἶδατε οὐδαμοῦ μέχρι σήμερον».

Ὁ ἀρχαιολόγος ἐν ὀλίγοις ἐξήγησεν εἰς τὰ παιδιά τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀκαδημίας καὶ τὰ ἄφησε νὰ θαυμάσουν τὰ δύο μεγάλα ἀγάλματα τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐδιόξατο, τὰ ὠδήγησεν ἐντὸς τῆς Ἀκαδημίας, ἵνα ἴδουν καὶ θαυμάσουν τὰς εἰκόνας αὐτῆς.

Τὰ παιδιά μετὰ σεβασμοῦ εἰσῆλθον ἐντός, ὁ δὲ ἀρχαιολόγος τοὺς ἐξήγησε τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν σημασίαν ἐκάστης εἰκόνης, τοὺς ἀγῶνας τοῦ Διὸς διὰ τοῦ κεραυνοῦ του πρὸς τοὺς ἐχθροὺς του, τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Προ-

μηθεὺς ἔλαβε τὸ φῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐκόμισεν αὐτὸ εἰς τὴν γῆν, τὴν κητιδίην αὐτοῦ εἰς τὴν Καύκασον, ἔνθα ἐπὶ βράχου ἦτο ἀλυσόδετος, καὶ τὸν ἀετὸν ὅστις κατέτρωγε τὸ ἥπαρ αὐτοῦ, τὴν λύτρωσίν του, κλπ.

Μετὰ ταῦτα εἰσῆλθον εἰς τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον,

Ἡ Ἀκαδημία.

ἐθαύμασαν τὸν πλοῦτον τῶν νομισμάτων, τὰ ὅποια ἦσαν ἐντὸς αὐτοῦ, καὶ ἐξεπλάγησαν ἀληθῶς, ὅταν ἤκουσαν ὅτι ἐντὸς αὐτῶν τῶν δύο αἰθουσῶν ἦσαν 200.000 νομίσματα, 2.000 χρυσᾶ καὶ 41.000 ἀργυρᾶ.

Ἀλλὰ περισσότερον ηὐχарιστήθησαν ὅταν εἶδον τὰ βαρέα νομίσματα, τὰ ὅποια ἐχρησιμοποίει ὁ τύραννος τοῦ Ἀργεῦς, ὁ Φαίδων, καὶ τὰ βαρέα «τάλαντα τῶν Μυκηναίων».

Κατόπιν τὰ παιδιὰ μετὰ σεβασμοῦ ἐξῆλθον καὶ ἐπρό-
χώρησαν πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον.

«Ὁ Πλάτων καὶ ὁ Σωκράτης μᾶς καλοῦν», εἶπεν ὁ διδάσκαλος εἰς τὰ παιδιὰ.

Ἐκεῖνα μετ' ἀπορίας ἔστρεψαν ὀπισθεν καὶ ὁ διδάσκα-

λος ἔδειξεν εἰς αὐτά τοὺς δύο ἀνδριάντας, οἱ ὅποιοι κοσμοῦν τὴν εἴσοδον τῆς Ἀκαδημίας, πρὶν ἢ φθάσῃ τις εἰς τὰ Προπύλαια.

Τὰ παιδιὰ ἔτρεξαν μετὰ θαυμασμοῦ νὰ ἴδουν τὰς σεβασμίας μορφὰς τῶν μεγαλυτέρων διδασκάλων τοῦ κόσμου, καὶ ἀφοῦ νοερῶς τὰς προσεκύνησαν, ἐπροχώρησαν μετὰ τοῦ διδασκάλου των καὶ τοῦ ἀρχαιολόγου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον.

Ἐκεῖ ἄλλο προσκύνημα ἀνέμενεν αὐτά, αἱ ἱεραὶ μορφαὶ τοῦ Πατριάρχου, τοῦ Ρῆγα Φερραίου, τοῦ Κοραΐ καὶ τοῦ Καποδίστρια.

Τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν

Καθ' ἣν στιγμὴν ἔκλινον τὸ γόνυ μετ' εὐλαβείας ὅλα τὰ πα διὰ καὶ διήρχοντο, ὁ ἀρχηγὸς πρῶτον ἐφώνηξε:

— «Προσοχή!».

Μετὰ ταῦτα ἔμπροσθεν τῶν παιδιῶν, τὰ ὅποια ἦσαν ἀκίνητα ὡς μάρμαρον, ἀνέβη εἰς τὸν μαρμάρινον ἀνδριάντα τοῦ Πατριάρχου καὶ ἀνήρτησεν ἐκ τῆς εὐλογημένης χειρὸς αὐτοῦ τὸν στέφανον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο ἡ ἐπιγραφή:

Δ. Κ. Οἰκονομοπούλου. Ἀναγνωστικὸν Στ' τάξεως

14

«Εἰς τὸν Ἐθνομάρτυρα τοῦ Γένους
τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε΄.
Οἱ Ἑλληνόπαιδες τῆς Ἀμερικῆς».

Ἐπειτα ὁ ἀρχηγὸς ἐστάθη εἰς τὸ μέσον τῶν παιδίων
καὶ ἀπήγγειλε τὸ ποίημα τοῦ Πατριάρχου:

«Πῶς μᾶς θωρεῖς ἀκίνητος,
ποῦ τρέχει ὁ λογισμὸς σου;»...

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ποιήματος ἐπροχώρησαν τὰ παιδιὰ
ἔμπροσθεν τοῦ ἀνδριάντος τοῦ πρωτομάρτυρος Ρήγα, τοῦ
πρωτεργάτου τῆς Βαλκανικῆς Ἐνώσεως καὶ κοινοῦ ἥρωος
ὅλων τῶν Βαλκανικῶν λαῶν.

Ἐκεῖ ὁ διδάσκαλος μὲ τὴν ἰδίαν τάξιν κατέθεσε τὸν
ἄλλον στέφανον, ὅστις ἔφερε τὴν ἐπιγραφὴν:

«Εἰς τὸν πρωτεργάτην καὶ πρωτομάρτυρα
τῆς Βαλκανικῆς ἀναγεννήσεως.
Οἱ Ἑλληνόπαιδες τῆς Ἀμερικῆς».

Μετὰ ταῦτα ἐχαιρέτισαν ἐνδομύχως τοὺς ἄλλους ἀν-
δριάντας καὶ ἐπροχώρησαν εἰς τὴν ὁδὸν Πανεπιστημίου.

Εἰς τὰ δεξιὰ εἶδον μετὰ θαυμασμοῦ τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιο-
θήκην, τὴν ἐπίσκεψιν τῆς ὁποίας ἀνέβαλον δι' ἄλλην ἡμέραν,
καὶ προχωροῦντα μεταξὺ τοῦ κοινοῦ, τὸ ὅποιον τὰ ἐθαύμαζε
καὶ τὰ ἐχειροκρότει, ἔφθασαν εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν
Μουσεῖον.

Ἐδῶ ὑπεδέχθη τὰ παιδιὰ εἰς τὴν εἴσοδον ὁ διευθυντὴς
τοῦ Μουσείου, ὁ ὁποῖος διήρесе μετὰ τοῦ ἀρχαιολόγου καὶ
τοῦ διδασκάλου τὰ παιδιὰ εἰς 10 ὁμάδας, ἀνὰ δέκα, διὰ νὰ
μελετήσουν καλὺτερον μὲ τὴν ὁδηγίαν ἄλλων ὁκτὼ ἀρ-

χαιολόγων, οἱ ὅποιοι ἦσαν εἰς τὸ μουσεῖον, τοὺς ἀνεκτιμήτους θησαυροὺς τῶν πατέρων των.

Πρὶν ἢ ὅμως διαιρεθῶν αἱ ὁμάδες, ὁ διευθυντὴς εἶπεν ὀλίγα τινὰ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ μουσείου, πῶς ἐκτίσθη τὸ 1892, πῶς συνηθροίσθησαν εἰς τοῦτο ὅλαι αἱ ἄλλαι ἐσκορπισμέναι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ δημόσιαι συλλογαί, καὶ πῶς συνηθροίζοντο καθημερινῶς τὰ πλούσια εὐρήματα ἐξ ἐκάστης γωνίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία δὲν ἔχει ἰδικόν της μουσεῖον. Τὸ Μουσεῖον τοῦτο, εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ πλουσιώτερα μουσεῖα τοῦ κόσμου.

Ἐπειτα ὁ ἀρχαιολόγος εἶπεν εἰς τὰ παιδιὰ νὰ προσέξουν πρῶτον καλῶς τὸ ἐκ γύψου ἀντίγραφον τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους, τὸ ὁποῖον ἦτο ἔξωθεν τοῦ Μουσείου καὶ ἐφαίνετο πράγματι ὥς νὰ ὠμίλει. Τοῦτο εἶπεν εἰς αὐτά, διότι, προσέθεσεν, ἡδύνατο νὰ μὴ ἦρκει ὁ χρόνος ἵνα ἐπισκεφθοῦν τὸ ἱερὸν τῆς Ὀλυμπίας.

Ἐπίσης εἶπεν εἰς αὐτά νὰ προσέξουν ἐντὸς τοῦ Μουσείου εἰς τὰς Μυκηναϊκὰς ἀρχαιοτήτας, τὰ χρυσᾶ ξίφη, τὰ δακτυλίδια τὰ χρυσᾶ καὶ τὰς ζώνας, τὰ χρυσᾶ ποτήρια, τὰ τεμάχια τῶν τοιχογραφιῶν τῆς Τίρυνθος καὶ νὰ σημειώσουν ὅ,τι περίεργον ἔδλεπον ἀπὸ τὰς Μυκήνας καὶ τὴν Τίρυνθα, διότι ἐντὸς δύο-τριῶν ἡμερῶν θὰ μετέβαινον πρὸς ἐκεῖνα τὰ μέρη.

Τοιοῦτοτρόπως τὰ παιδιὰ ἐπροχώρησαν μὲ ἡσυχίαν διηρημένα εἰς 10 ὁμάδας καὶ μὲ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἀρχαιολόγων ἐμελέτησαν καὶ ἐθαύμασαν τὸν ἀληθινὸν θησαυρὸν τῆς Τέχνης καὶ τοῦ χρυσοῦ, τὸν ὁποῖον περιέχει τὸ μεγαλύτερον τοῦτο Μουσεῖον ἡμῶν.

Ἀφοῦ ἐπέρασαν καὶ τὰς 32 αἰθούσας τοῦ Μουσείου, μετὰ τρεῖς ὥρας συνηθροίσθησαν ὅλα τὰ παιδιὰ εἰς τὰ Προπύλαια, ἔλαβον καὶ ἐκεῖ μίαν φωτογραφίαν ὅλοι ὁμοῦ καὶ ἀφοῦ ἡύχα-

ρίστησαν τοὺς ἀρχαιολόγους ἐπέστρεψαν πάλιν μὲ τὰ αὐτοκίνητά των, τὰ ὅποια εἶχεν ὀρίσει, ὥς εἴπομεν, ἡ Κυδέρ-νησις διὰ νὰ μὴ κοπιᾶζουσιν καὶ ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τὸν ἥλιον.

74. Εἰς τὸ Ἱστορικὸν καὶ Ἐθνολογικὸν Μουσεῖον.

Τὸ ἀπόγευμα εἰς τὰς πέντε, τὰ παιδιὰ πάλιν εὐρέθησαν ἔξωθεν τοῦ Μουσείου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας. Ἐκεῖ ὁδηγοῦντος τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Μουσείου εἶδον τὰ παιδιὰ τὴν πλουσίαν συλλογὴν τῶν ἱστορικῶν κειμηλίων τῆς πατρίδος μας ἀπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ ἔδω. Καὶ πρῶτον εἶδον τὰ ὄπλα τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Καραϊσκάκη, τοῦ Νικηταρά, τοῦ Ὑψηλάντου καὶ ἄλλων τυραννομάχων ἡρώων τοῦ ἀγῶνος, τὰς περικεφαλαίας τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Βύρωνος, τὸ γραφεῖον τοῦ Δηλιγιάννη τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ὁ ὁποῖος ἐδολοφονήθη ἔξωθεν τῆς Βουλῆς. Ἐπειτα παρετήρησαν τὰς ὡραίαις προσωπογραφίας τῶν μεγαλυτέρων ἀνδρῶν τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τῶν Φιλελλήνων.

Τὰ κοράσια ὅμως περισσότερον ἐπροχώρησαν καὶ περριεργάσθησαν ἐπὶ πολὺ τὰς πολλὰς ἐνδυμασίας τὰς ποικιλοχρώμους καὶ ποικιλομόρφους τῶν γυναικῶν καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀπὸ τοῦ 1821 καὶ ἔξῃς.

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸ μέσον τοῦ Μουσείου, ἐκεῖ ὅπου εἶναι τὸ στρατιωτικὸν κρεββάτι, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξέπνευσεν ὁ Βύρων, ὁ ἀρχηγὸς τῆς τάξεως ἐφώνασε πάλιν: « Προσοχή! » Τὰ δὲ παιδιὰ ἐστάθησαν καὶ ὁ ἀρχηγὸς ἀπήγγειλεν ἕν ποίημα, ἀγγλιστὶ αὐτὴν τὴν φορὰν.

Ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, οἱ ὁποῖοι παρηκολούθουν τὰ παιδιὰ εἰς τὸ Μουσεῖον, ὀλίγοι ἐνόησαν τὴν σημασίαν τοῦ ποιήματος τούτου, ἀλλ' ἐκ τῆς συγκινήσεως τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τῆς μορφῆς τῶν παιδιῶν ὅλων, καταφαίνεται ὅτι οἱ Ἑλληνόπαιδες

οὔτοι, οἱ ὁποῖοι ὠμίλουν καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ Βύρωνος καλῶς, ἠθέλησαν νὰ πληρώσουν τὸν φόρον τῆς τιμῆς, τὸν ὅποιον γνωρίζουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες νὰ πληρώνουν εἰς ὅτους ἀγαποῦν αὐτοὺς καὶ θυσιάζονται διὰ τὰ ἰδανικά των.

Ἐπειτα τὰ παιδιὰ ἐξήτασαν λεπτομερῶς ὅλα τὰ ἀναθήματα τοῦ Μουσείου, ἕκαστον τῶν ὁποίων κρύπτει ἐντὸς αὐτοῦ δλόκληρον ἱστορίαν, ἀλλὰ περισσοτέραν ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς αὐτὰ ὁ καλλιτεχνικὸς ἀδάμας τοῦ Μουσείου, ἡ Ἑλληνὶς ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Μάρκου Μπότσαρη.

Τοιοιουτρόπως νοερῶς ἐπεκοινώνησαν μεθ' ὅλων τῶν ἡρωικῶν φυσιογνωμιῶν τῶν πατέρων των, οἱ ὁποῖοι ἔδωκαν εἰς τὴν ἀθάνατον αὐτὴν γωνίαν τῆς γῆς καὶ Πατρίδα των τὴν ἐλευθερίαν της, καὶ ἐπέστρεψαν περὶ τὴν ἰῶρα εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν των διὰ νὰ φάγουν καὶ κοιμηθοῦν.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν, Κυριακὴν, τὰ παιδιὰ θὰ μετέβαινον εἰς τὴν ἑορτὴν εἰς τὸ Στάδιον, τὴν ὁποίαν θὰ ἐτέλουν πρὸς τιμὴν των τὰ ἄλλα παιδιὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ θὰ ἔπαιζον τὸ ποδόσφαιρον.

Ἐδῶ, κατὰ τὴν ὠρισμένην ὥραν ἦλθεν δλόκληρος ἡ Κυβέρνησις μεθ' ὅλων τῶν διδασκάλων τῶν Ἀθηνῶν. Εἶχον ὅλοι συναθροισθῇ ὄχι μόνον χάριν τῆς ἑορτῆς τῶν παιδίων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν στεφάνωσιν τοῦ διδασκάλου καὶ ἀρχηγοῦ τῆς ἐκδρομῆς τῶν παιδίων, ἡ ὁποία ἐτελέσθη μετὰ μεγαλοπρεπείας καὶ συγκινήσεως μεγάλης ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Πρωθυπουργοῦ.

75. Εἰς τὰς Μυκήνας.

Τὴν ἐπομένην πρωὶ τὰ παιδιὰ εὐρέθησαν ἑτοιμα εἰς τὰ αὐτοκίνητά των διὰ τὸ μακρόν των ταξίδιον.

Εἶχον νὰ κάμουν διήμερον ταξίδιον εἰς τὴν Πελοπό-

νησον. Ὁ διδάσκαλος προσεκτικὸς ἐφρόντισεν ἅπὸ τῆς ἐσπέρας νὰ προμηθεύσῃ εἰς τὰ παιδιὰ ἀπὸ ἑνα μεγάλο σκιαδίων διὰ τὸν καύσωνα.

Ὁ ἀρχαιολόγος καὶ οὗτος ἦτο ἕτοιμος εἰς τὴν θέσιν του μὲ ἐν μεγάλο σκιαδίων εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ χαρτοφυλάκιόν του εἰς τὴν χεῖρα. Εἰς τὰς 6 τὴν πρωίαν, ἡ μεγάλη συνοδεία ἐξ 20 αὐτοκινήτων, αὐτὴν τὴν φεράν, ἐξεκίνησεν.

Ἀφοῦ διήλθον τὴν ὁδὸν Σταδίου εἰσῆλθον εἰς τὴν ὁδὸν Πειραιῶς καὶ ἐπροχώρησαν. Πρὶν ἢ στρέφουν πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς Ἐλευσίνας, ὁ ἀρχαιολόγος, ὁ ὁποῖος πάντοτε ἦτο εἰς τὸ πρῶτον αὐτοκίνητον, ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς στάσεως καὶ ἀφοῦ κατέβη καὶ ἐστάθη εἰς τὸ μέσον, ἔδειξεν εἰς τὰ παιδιὰ τὸν Κεραμεικόν, τὸ μέγα νεκροταφεῖον τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου τὰ παιδιὰ εἶδον μνημεῖα ὠραιότατα ἡρώων ἢ πλουσίων οἰκογενειῶν τῶν Ἀθηνῶν. Ἐξ ὅλων τῶν μνημείων δύο ἐπροξένησαν εἰς αὐτὰ μεγαλυτέραν ἐντύπωσιν ὁ Ταῦρος, εἰς δοῦβαλος μέγας, μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ ἡ Ἥγηρῶ.

Ἐπειτα ὁ ἀρχαιολόγος εἶπε:

— «Τώρα θὰ στρέψωμεν δεξιὰ πρὸς τὴν ἱερὰν ὁδόν, ἡ ὁποία θὰ μᾶς φέρῃ εἰς τὴν Ἐλευσίνα, ὅθεν ἐξεκινῶν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν μεγάλην πομπήν των Παναθηναίων διὰ νὰ κομίσουν τὸν πέπλον εἰς τὴν Ἀθηναίαν.

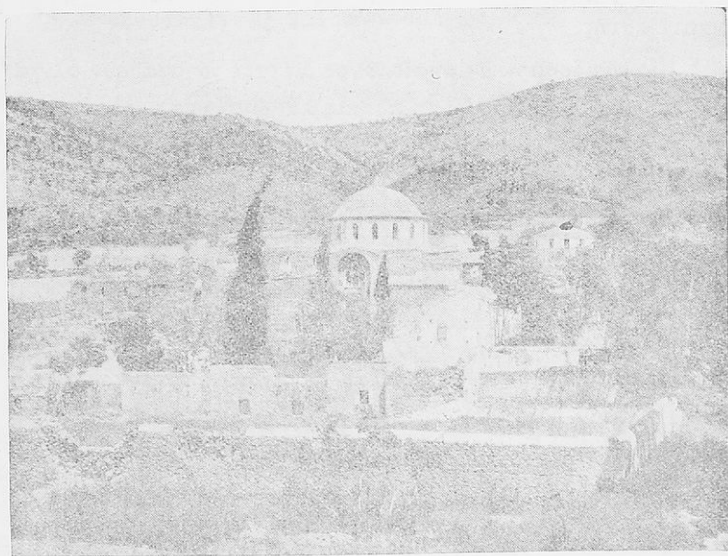
»Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ ὠραίου δρόμου θὰ ἴδωμεν παναρχαίας ἐλαίας, πρὶν ἢ φθάσωμεν εἰς τὸ Δαφνίον».

Ταῦτα εἶπεν ὁ ἀρχαιολόγος μόνον καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Ἱερὰν ὁδόν.

Τὰ παιδιὰ εἶχον ἐνθουσιασθῇ μὲ τὸν ὠραῖον τοῦτον δρόμον, ὁ δὲ ἀρχαιολόγος, διὰ νὰ τὰ εὐχαριστήσῃ περισσότερον, διέταξε καὶ ἐστάθησαν τὰ αὐτοκίνητα ὑψηλότερα τοῦ νοσοκομείου τῶν ψυχοπαθῶν, καὶ εἶπεν εἰς τὰ παιδιὰ νὰ κυττάξουν ὀπίσω πρὸς τὰς Ἀθήνας.

“Εν ἀπέραντον «ᾶ! ᾶ! ᾶ!» ἤκούσθη ἀπὸ τὰ παιδιὰ, ὅταν ἀντίκρυσαν τὸ σπάνιον πανόραμα τῶν Ἀθηνῶν μὲ τὸν Παρθενῶνα ὑψηλὰ καὶ δεξιὰ, καὶ μὲ τὸν Λυκαβηττὸν ἀριστερά.

Δὲν ἔπρεπεν ὁμως νὰ χάνουν χρόνον· ἐξεκίνησαν καὶ εἰς

Ναὸς Δαφνίου

ὀλίγα λεπτά συνηθροίσθησαν πάλιν ἔμπροσθεν τοῦ μεγάλου Βυζαντινοῦ ναοῦ τοῦ Δαφνίου. Κατέβησαν ἐκεῖ τότε ὅλοι καὶ ὁ ἀρχαιολόγος ἐξήγησε τὴν ἀξίαν τῆς ἐκκλησίας ταύτης, καὶ ἔδειξεν εἰς τὰ παιδιὰ τὸν Παντοκράτορα καὶ τὰς ἄλλας εἰκόνας μὲ τὰ σπουδαιότατα ψηφιδωτὰ καὶ ἐξεκίνησαν πάλιν διὰ τὴν Ἑλευσίνα, τὴν περίφημον πόλιν τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Περσεφόνης, εἰς τὴν ὁποίαν ἔφθασαν μετὰ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας.

Ἐδῶ ἐν ὀλίγοις ἐξήγησεν ὁ ἀρχαιολόγος τὴν ἱστορίαν τῶν μνημείων, ὠδήγησε τὰ παιδιὰ εἰς τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον,

ὅπως λέγει ὁ μῦθος ὁ Πλούτων ἤρπασε τὴν Περσεφόνην, ἔδειξεν εἰς αὐτὰ τὸ τελεστήριον, τὸ μέγα οἰκοδόμημα, καὶ ἀφοῦ προσέθεσεν ὀλίγα διὰ τὰ ἐλευσίνια μυστήρια ἐπροχώρησαν πάλιν κατευθυνόμενοι πρὸς τὴν παλαιὰν Κόρινθον, τὴν περίφημον διὰ τὴν πλοῦτη, τὰς διασκεδάσεις καὶ τὴν δύναμιν αὐτῆς.

Εἰς τὸν δρόμον ὁ ἀρχαιολόγος διέταξε νὰ σταθοῦν ὀλίγα λεπτά εἰς τὰς Σκειρωνίδας πέτρας καὶ ὠμίλησε περὶ τοῦ Θησέως, ὅστις ἐφόνευσεν ἐδῶ τὸν Σκειρώνα, τὸν περιδόγηον ληστήν, καὶ ἐστάθησαν πάλιν εἰς τὴν γέφυραν ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου καὶ ὠμίλησε διὰ τὸ μέγα αὐτὸ ἔργον, τὸ ἐποίησεν ἑνώνει τὰς δύο θαλάσσας, τοῦ Κοριανθιακοῦ κόλπου καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ.

Μετ' ὀλίγην ὥραν διερχόμενοι διὰ μέσου τῆς καταστροφείσης ἀπὸ τοῦς σεισμοῦς Νέας Κορίνθου ἐπροχώρησαν εἰς τὴν Παλαιὰν Κόρινθον.

Ἐκεῖ οἱ Ἀμερικανοὶ ἀρχαιολόγοι, οἱ ὅποιοι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν διεξάγουσιν ἀνασκαφάς, ὑπεδέχθησαν τὰ παιδιά καὶ ὠμίλησαν εἰς αὐτὰ ἀγγλιστί, διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Κορίνθου, διὰ ψηφιδωτά τινα ὥραϊα, τὰ ὅποια εὔρον εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν θέατρον καὶ τὸν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ ἔπειτα ὠδήγησαν αὐτὰ εἰς τὴν ὥραϊαν πηγὴν Πειρήνην, ἣ ὅποια ἀναδύζει ἔκτινος θράχου, λαξευμένου εἰς τρεῖς κοιλότητας, καὶ εἰς τὸ ὠραιότατον Μουσεῖον, τὸ ὅποτον ἔκτισε δι' ἰδίων τῆς ἐξόδων μία Ἀμερικανὶς Κυρία.

Ἐντὸς ὀλίγου τὰ αὐτοκίνητα ἐκινεῦντο ταχέως εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Κορίνθου. Μετὰ διαδρομὴν 32 χιλιομέτρων ἔφθασαν εἰς τὴν Νεμέαν, πλησίον εἰς τὰ Δερβενάκια, ὅπου ὁ διδάσκαλος τοῦς ὠμίλησε διὰ τὸν λέοντα τῆς Νεμέας καὶ διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Δράμαλη ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη.

Ὅταν ἐξῆλθον ἀπὸ τὰ αὐτοκίνητα ἀντίκρυσαν τὴν πεδι-

άδα τοῦ Ἀργούς, εἰς τὴν ὁποίαν τ' αὐτοκίνητα ἔτρεχον μὲ μεγάλην ταχύτητα.

Μετ' ὀλίγον ἔστρεψαν ἀριστερὰ καὶ ἔφθασαν εἰς ἓν μικρὸν χωρίον, τὸ Χαρθάτιον. ὅπου κατέβηθον διὰ νὰ ἀνέλθουν πεζῇ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Μυκηνῶν.

Ἀνήρχοντο ταχέως καὶ ἀνυπομόνως, διότι ἐπεθύμουν πολὺ νὰ ἴδουν τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Σχλημαν, διὰ τὰς ὁποίας εἶχον πληροφορηθῇ πρὶν ἢ ἐκκινήσουν διὰ τὴν Ἑλλάδα. Προχωροῦντες ἀριστερὰ συνήντησαν πρῶτον τὸν θησαυρὸν τοῦ Ἀτρέως, μέγαν θολωτὸν τάφον ἐντὸς τοῦ ὁποίου διὰ νὰ εἰσέλθῃ τις πρέπει νὰ διέλθῃ διὰ μιᾶς ὁδοῦ ἢ ὁποία, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ τοσοῦτον καὶ βυθίζεται περισσότερον εἰς τὸν λόφον.

Ἡ ὁδὸς αὕτη ἔχει 35 μέτρων μῆκος καὶ 6 ὕψος, εἰς δὲ τὴν δεξιὰν καὶ ἀριστερὰν αὐτῆς πλευρὰν εἶναι ἐκτισμένα ὑψηλὰ τεῖχη.

Ἐδῶ, εἰς τὴν εἴσοδον αὐτὴν ὁ ἀρχαιολόγος ὤμιλησε κατ' ἀρχὰς εἰς τὰ παιδιὰ διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν Μυκηνῶν καὶ τὸν πολιτισμὸν των, ὁ ὁποῖος φέρει τὸ ὄνομά των.

Εἶπεν εἰς αὐτὰ διὰ τὸν Εὐρυσθέα, ὅστις διέταξε τὸν Ἡρακλέα νὰ ἐκτελέσῃ τοὺς 12 ἄθλους· ἐπίσης διὰ τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸν βασιλέα τῶν Μυκηνῶν, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ ἀρχηγὸς ὅλων τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν Τρωικὸν πόλεμον· διὰ τὸν Ὅμηρον, ὁ ὁποῖος ἐξυμνεῖ τὰς Μυκῆνας καὶ καλεῖ αὐτὰς καλῶς ἐκτισμένας καὶ πολυχρύσους· διὰ τοὺς πολέμους των μετὰ τῶν Ἀργείων καὶ τὴν καταστροφὴν των ὑπ' αὐτῶν καὶ διὰ τὸ μέγα ἔργον τοῦ Ἑρρίκου Σχλημαν, ὅστις τὰς ἀνεκάλυψε καὶ ἐφανέρωσεν εἰς τὸν κόσμον ὅλον τὸν μέγαν πολιτισμὸν αὐτῶν καὶ τὸν χρυσὸν αὐτῶν, τὸν ὁποῖον εἶδον τὰ παιδιὰ εἰς τὸ Μουσεῖον τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐπειτα εἰσῆλθον ἐντὸς τοῦ μεγάλου θολωτοῦ τάφου, ἀφοῦ διῆλθον διὰ μιᾶς πύλης μεγάλης ἀπὸ παμμεγίστους λίθους κατεσκευασμένης.

Τὰ παιδιὰ ἐθαύμασαν τὸ μεγαλεῖον τοῦτο τοῦ θολωτοῦ θαλάμου, ὃ δὲ ἀρχαιολόγος ἤναψεν ἐν κηρίον καὶ ὠδήγησε τὰ παιδιὰ εἰς μικροτέραν αἵθουσαν δεξιὰ, ὅπου ἔθετον τοὺς νεκρούς.

«Πρέπει νὰ φαντασθῆτε, παιδιὰ», εἶπεν ὁ ἀρχαιολόγος, «ὅτι ὁ θολωτὸς αὐτὸς θάλαμος ἦτο ἐστρωμένος ὅλος μὲ πλάκας χαλκίνους. Ἡ πύλη εἶχε κοσμήματα, ἔξωθεν δὲ ὑπῆρχον χρυσαῖα κοσμήματα, διότι ἐδῶ ἀνεπαύοντο οἱ νεκροὶ βασιλέων περιφήμων εἰς ὅλον τὸν γνωστὸν ἐκεῖνον κόσμον.

» Ἄς μεταβῶμεν τώρα ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, διὰ νὰ ἴδωμεν ἄλλους βασιλικοὺς τάφους καὶ τὰ χρυσαῖα εὐρήματα αὐτῶν, τὰ ὅποια εἶδατε προχθὲς εἰς τὸ Μουσεῖον».

Τὰ παιδιὰ σιγὰ—σιγὰ ἀνῆλθον τὴν ἀνωφερῇ ἀμαξιτὴν ὁδὸν καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἔφθασαν ἔμπροσθεν τῆς εἰσόδου τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν.

Ἡ εἰσόδος αὕτη ὀνομάζεται Πύλη τῶν Λεόντων, διότι ἐπ' αὐτῆς ὑπάρχουν δύο λέοντες, οἱ ὅποιοι στηρίζουν τοὺς ἔμπροσθίους πόδας των ἐπὶ ἐνὸς θωμοῦ, ὃ ὁποῖος ἔχει ἕνα κίονα. Εἶναι τὸ ἔμβλημα τῶν βασιλέων τῶν Μυκηνῶν.

Ἀφ' οὗ περιειργάσθησαν καὶ ἐφωτογράφησαν τὸ μνημεῖον τοῦτο τὰ παιδιὰ, εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως, ὃ δὲ ἀρχαιολόγος ἔδειξεν εἰς αὐτὰ τὸ βασιλικὸν κοιμητήριον, πλησίον τοῦ ὁποίου ὁ Σχλῆμαν εὔρε τὰ ὅσα 17 ἀνθρώπων καὶ ἀφάνταστον θησαυρὸν κοσμημάτων. Μετὰ ταῦτα ἔδειξεν εἰς αὐτὰ τὰ μικρὰ καὶ τὰ μεγάλα ἀνάκτορα καὶ ἀφοῦ τὰ ἄφησε νὰ θαυμάσουν τὴν ὠραιότητα τῆς πέριξ φύσεως ἀπὸ τὴν κορυφὴν τῆς Ἀκροπόλεως, ὠδήγησεν αὐτὰ κάτω εἰς ἕνα ἄλλον τάφον θολωτόν, ὃ ὁποῖος λέγουν ὅτι εἶναι τῆς Κλυταιμνήστρας, τῆς συζύγου τοῦ Ἀγαμέμνονος.

Μετὰ ταῦτα τὰ παιδιὰ πλήρη ἐνθουσιασμοῦ καὶ ὁμιλοῦντα διὰ τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸν Σχλῆμαν, τὸν Τρωικὸν πόλεμον καὶ ὅσα εἶδον, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ αὐτοκίνητά των καὶ

ἐπροχώρησαν πρὸς τὸ μικρὸν ξενοδοχεῖον, ἔξω τοῦ χωρίου, καὶ ἐκεῖ ἔφαγον καὶ ἀνεπαύθησαν.

Μετὰ δῖωρον ἀνάπausιν ὁ ἀρχαιολόγος συνεκέντρωσε πάλιν τὰ παιδιὰ καὶ ἔδειξεν εἰς αὐτὰ τὴν πεδιάδα τοῦ Ναυπλίου, ὠμίλησεν εἰς αὐτὰ περὶ τοῦ Ἄργους, τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Παλαιᾶς Ἐπιδαύρου μὲ τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ Ἀσκληπιοῦ, τὸ παγκόσμιον αὐτὸ θεραπευτήριον τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ἐπειτα εἰσῆλθον ὅλοι εἰς τὰ αὐτοκίνητά των καὶ μὲ τοιαύτας ἐντυπώσεις ἐπέστρεψαν τὰ παιδιὰ κατὰκοπα πλέον τὴν ἑσπέραν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Τὰς ἄλλας τρεῖς ἡμέρας τὸ πρόγραμμά των εἶχεν ἀνάπausιν καὶ περίπατον μὲ τοὺς συγγενεῖς, ἢ τὸν διδάσκαλόν των ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τὴν Κηφισίαν, τὰ Φάληρα καὶ τὸν Πειραιᾶ.

Τὰ παιδιὰ ἔπρεπε νὰ ἀναπαυθοῦν μετὰ τόσον μακρυνὸν ταξίδιον.

76. Εἰς τοὺς Δελφούς.

Μετὰ τριῶν ἡμερῶν ἀνάπausιν οἱ ταξιδιωταὶ μας ἦσαν ἑτοιμοὶ πάλιν εἰς τὰ αὐτοκίνητά των πολὺ πρῶί, διὰ νὰ ἐκκινήσουν μὲ τὸν ἀρχαιολόγον των διὰ τὸ ἱερὸν τῶν Δελφῶν.

Ἔως τὴν Ἐλευσίνα διηλθον διὰ τῆς ἰδίας ὁραίας ὁδοῦ, διὰ τῆς ὁποίας εἶχον μεταβῆ εἰς Πελοπόννησον. Ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου τὴν ἐγκατέλειψαν καὶ ἐπροχώρησαν εἰς τὴν ὁδὸν τῶν Θηβῶν.

Διὰ μέσου πευκοφύτων ὄρειων, αἱ ὁποῖαι εὐωδιάζουν, ἔτρεχον τάχιστα τὰ αὐτοκίνητα, ἕως ὅτου διηλθον τὸ Κρικκούκιον, μίαν πλουσίαν κωμόπολιν, καὶ ἔφθασαν εἰς Θήβας.

Ἐκεῖ ἐστάθησαν ὀλίγον εἰς τὸ κάτω μέρος, ὅπου εἶναι τὸ Μουσεῖον, καὶ ἐκεῖ ὁ ἀρχαιολόγος εἰς μίαν ὁραίαν πλατεῖαν ὠμίλησεν εἰς τὰ παιδιὰ διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν Θηβῶν,

διὰ τὸν Πίνδαρον, τὸν μέγαν ποιητὴν, διὰ τὸν Ἑπαμεινών-
δαν, τὸν Πελοπίδαν, τοὺς μεγάλους στρατηγούς της, διὰ τὸν
Κάδμον, διὰ τὸν Οἰδίποδα καὶ τὴν Ἀντιγόνην. Ἐπίσης ἐξή-
γησεν εἰς αὐτὰ τὰ ἀρχαῖα, τὰ ὅποια ἦσαν εἰς τὸ Μουσεῖον.

Ἐπειτα ἀνεχώρησαν, καὶ ἀφοῦ διήλθον διὰ τῆς Λεβα-
δείας, ἐπροχώρησαν πρὸς τὰς ὀροσειράς τοῦ Παρνασοῦ, αἱ
ὅποιαί πάντοτε σχεδὸν εἶναι κεκαλυμμέναι διὰ χιόνων καὶ
ἀφοῦ ἐφθασαν εἰς τὴν Ἀράχωβαν, κατήλθον διὰ μέσου ἀμ-
πελώνων εἰς τὸν ἱερὸν τόπον τῶν Δελφῶν.

Τὰ αὐτοκίνητα ἐσταμάτησαν κάτω ἀπὸ τὰς ὀροσερὰς
πλατάνους τῆς Κασταλίας πηγῆς.

Πέριξ αὐτῆς συνηθροίσθησαν ἤδη τὰ παιδιὰ, ἵνα ἀκού-
σουν τὸν ἀρχαιολόγον.

Ἡ ὄψις τῶν Φαιδρυάδων πετρῶν, αἱ ὅποια ὑψώνονται
πανύψηλοι ἐπάνω ἀπὸ τὴν Κασταλίαν, ὁ καταρράκτης εἰς τὸ
βάθος καὶ τὸ ἀνοιγμα τοῦ βράχου, ὁπότεν ῥεεῖ τῆς Καστα-
λίας τὸ ὕδωρ, ἐνεθουσίασαν καὶ συνεκίνησαν τὰ παιδιὰ.

Μετὰ θαυμασμοῦ ἀντίκρυσαν τὴν πηγὴν εἰς τὴν ὁποίαν
ἡ Πυθία, πρὶν ἢ χρησιμοδοτήσῃ, ἐνίπτετο, ἔπινεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ
τούτου ὕδατος καὶ ἔπειτα ἐκάθητο εἰς τὸ χάσμα, τὸ ὁποῖον
ἦτο εἰς τὸν ναόν ἵνα χρησιμοδοτήσῃ μέσα εἰς τοὺς ἀναδιδο-
μένας καπνοὺς.

Ὁ ἀρχαιολόγος τοὺς ἀνέφερε πρῶτον διὰ τὰς ἀνασκα-
φὰς τὰς ὁποίας ἐξετέλεσαν οἱ Γάλλοι καὶ διὰ τὴν σημασίαν
τῶν Δελφῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν τὸ κέντρον, τὸ ὁποῖον συνήγωνεν
ὅλα τὰ ἔθνη τότε τῆς Οἰκουμένης.

Τοὺς παρέβαλε μὲ τὴν σημερινὴν Γενεύην, εἰς τὴν
ὁποίαν ἔχει τὴν ἑδραν της ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, καὶ μά-
λιστα εἶπεν ὅτι οἱ Δελφοὶ εἶχον περισσοτέραν δύναμιν ἀπὸ
αὐτήν.

Ἐπειτα ὠμίλησεν εἰς τὰ παιδιὰ διὰ τὸν πόλεμον τοῦ
Ἀπόλλωνος ἐναντίον τοῦ δράκοντος Πύθωνος, διὰ τοὺς

Κρήτας, τοὺς ὁποίους ἔφερεν ἐκεῖ διὰ νὰ κτίσουν τὸν ναόν του, διὰ τὸ μαντεῖον, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐντὸς τοῦ ναοῦ, διὰ τὴν Πυθίαν, ἣ ὁποία ἐχρησιμοδότηι ὄχι μόνον εἰς τοὺς Ἑλληνας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς βαρβάρους, καὶ διὰ τοὺς ἱερεῖς τοῦ μαντείου, οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζον τι συμβαίνει εἰς ὅλον τὸν κόσμον διὰ τῶν ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους εἶχον πανταχοῦ. Εἶπε προσέτι διὰ τὴν μεγάλην φήμην τοῦ μαντείου, διὰ τὰ δῶρα καὶ τὰ ἀφιερώματα, διὰ τοὺς μικροὺς ναοὺς, τοὺς θησαυροὺς, διὰ τὸν ἄπειρον πλοῦτον καὶ διὰ τοὺς ἀγῶνας, οἱ ὁποῖοι ἐτελοῦντο εἰς τὸ Στάδιον τῶν Δελφῶν, καὶ τὰς παραστάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐτελοῦντο εἰς τὸ Θέατρον. Τέλος ὠμίλησε διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ μαντείου πρὸ Χριστοῦ καὶ μετὰ Χριστόν, ὅτε δηλαδὴ πολλοὶ θησαυροὶ τοῦ μαντείου μετεκομίσθην εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Μετὰ ταῦτα σιγὰ-σιγὰ, ἀκολουθοῦντα τὴν Ἱερὰν Ὀδόν, ἀνῆλθον τὰ παιδιὰ εἰς τὸν ἱερὸν τέμενος.

Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ὁ ἀρχαιολόγος ἐδείκνυε τὰ ἐρείπια εἰς τὰ ὁποῖα εἶχον στηθῇ οἱ θησαυροὶ καὶ τὰ ἀφιερώματα ὅλων σχεδὸν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Ἐπειτα ἔδειξεν εἰς αὐτὰ τὸν θησαυρὸν τῶν Ἀθηναίων, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀναστυλώσει ὁ Δήμαρχος τῶν Ἀθηνῶν.

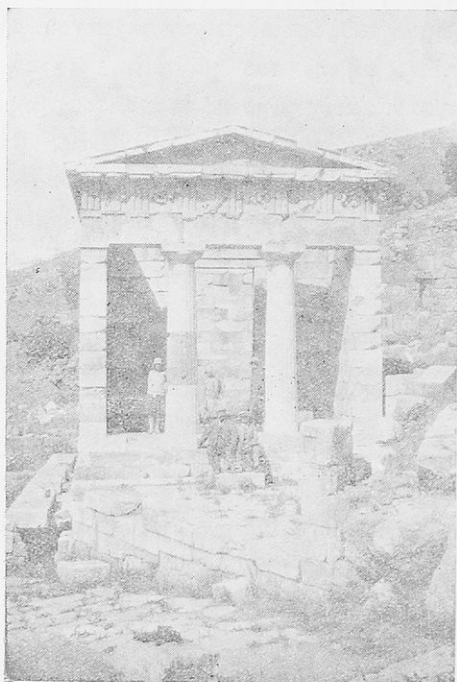
Κατόπιν, ἀφοῦ ἐπροχώρησαν εἰς τὴν πλατεῖαν τὴν ἐστρωμένην μὲ πλάκας, ἀνῆλθον εἰς τὸν ναόν, τοῦ ὁποίου σφύζονται μόνον τὰ θεμέλια.

Πρὶν ἢ εἰσελθόν τὰ παιδιὰ, ὁ ἀρχαιολόγος ἔδειξεν εἰς αὐτὰ τὴν βάσιν ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦτο ἐστηριγμένος εἰς τρεῖς κεφαλὰς ὄψεων ὁ χρυσοῦς τρίπους μὲ τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἐπολέμησαν εἰς τὰς Πλαταιάς. Ἐπειτα ἔδειξε τὰ μέρη τοῦ ναοῦ καὶ τὸν «σηκὸν» αὐτοῦ, τὸν ὀμφαλὸν τῆς γῆς, τὸ χάσμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο ὁ τρίπους τῆς Πυθίας καὶ τὴν μαντικὴν πηγὴν.

Εἰς τὸν πρόναον ἦσαν κεχαραγμένα δύο βαρυσήμαντα

ρητὰ τὸ «γνώθι σαυτόν», γνώριζε τὸν ἑαυτόν σου, καὶ τὸ «μηδὲν ἄγαν», μηδὲν πράττε περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι πρέπει.

Ἐπειτα ὠδήγησε τὰ παιδιὰ εἰς τὸ ὠραῖον θέατρον τῶν Δελφῶν, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀκουστικὴ εἶναι θαυμασία.

Ὁ θησαυρὸς τῶν Ἀθηναίων.

Διηγέθη εἰς τὰ παιδιὰ προσέτι διὰ τὸ ἔργον μιᾶς Ἀμερικανίδος, ἥ ὅποια ἐθυσίασεν ὁλόκληρα ἑκατομμύρια διὰ νὰ δίδῃ ἀρχαίας παραστάσεις καὶ εἶπε νὰ καθίσουν τὰ παιδιὰ εἰς τὰ καθίσματα τοῦ θεάτρου.

Ἐκεῖ, διὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀκουστικὴν αὐτοῦ, ὁ ἀρχαιολόγος εἶπεν:

—«'Αν ἐπιθυμῇ τις νὰ μὲ ξεκουράσῃ, μὲ μεγάλην αὐχα-
ρίστησιν θὰ ἤκουον ἓνα ποίημα καλῶς ἀπαγγελλόμενον».

—«'Εγώ, ἐφώναξεν ὁ ἀρχηγός, καὶ ἐστάθη ἀμέσως εἰς
τὴν ὀρχήστραν τοῦ θεάτρου καὶ ἤρχισε μετὰ ὑπερηφανείας
ἀπαγγέλλων τὸ ὥραϊον ποίημα:

77. Ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς.

Ἐεύρεις τὴν χώραν ποῦ ἀνθεῖ
φαιδρὰ πορτοκαλλέα,
ποῦ κοκκινίζει ἡ σταφυλὴ
καὶ θάλλει ἡ ἐλαία;
ὦ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεὶς,
εἶναι ἡ γῆ, ἡ Ἑλληνίς!

Ἐεύρεις τὴν γῆν, ἥτις παντοῦ
μὲ αἶματα ἐδάφη,
ὅπου κοιλάδες καὶ βουνὰ
εἶναι τυράνων τάφοι;
ὦ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεὶς
εἶναι ἡ γῆ, ἡ Ἑλληνίς!

Γῆ μήτηρ παλαιῶν θεῶν
καὶ νέων ἡμιθέων,
γῆ ἀναμνήσεων κλεινῶν
καὶ γῆ ἐλπίδων νέων.
ὦ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεὶς
εἶναι ἡ γῆ, ἡ Ἑλληνίς!

78. Ἡ δοξολογία

Εἰς τὸ τέλος τοῦ ποιήματος τὰ παιδιὰ ὅλα εἶχον δακρύσει. Ὁ διδάσκαλος, βλέπων ὅτι ἐτελείωνεν ἐντὸς ὀλίγου τὸ μέγα ὄνειρον τῶν παιδίων, τοῦ ταξιδίου εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ μαγευμένος ἀπὸ τὴν ὠραιότητα τῆς φύσεως, ἐκάλεσεν αὐτὰ εἰς εὐχαριστίαν καὶ δοξολογίαν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ὁνείρου των.

Ἐκεῖ ἐτελέσθη τότε ἡ ὠραιότερα μυσταγωγία ὑπὸ ἑκατὸν παιδικῶν καρδιῶν.

Χωρισμένα τὰ παιδιὰ εἰς 4 φωνὰς ἔψαλλον τὴν δευτέραν δοξολογίαν των εἰς τὸ στάδιον τῶν Δελφῶν καὶ ἐξεκίνησαν διὰ τὸ ξενοδοχεῖόν των, τὸ ὁποῖον στολισμένον, τὰ ἀνέμενε διὰ νὰ φάγουν καὶ νὰ ἀναπαυθοῦν.

Τὴν ἐσπέραν τὰ παιδιὰ ἀφοῦ ἀνεπαύθησαν καλῶς ἐπεσκέφθησαν πρῶτον τὸ ἀρχαῖον στάδιον τῶν Δελφῶν καὶ ἔπειτα τὸ Μουσεῖον.

Ἐδῶ ἐθαύμασαν κυρίως τὸν Ἡνίοχον τῶν Δελφῶν καὶ τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ θησαυροῦ τῶν Κνιδίων, τὸν ὀμφαλὸν τῆς Γῆς καὶ τὰς μετόπας τοῦ θησαυροῦ τῶν Ἀθηναίων.

Περὶ αὐτῶν ἔλεγον ὅλην τὴν ἄλ-
λην ἡμέραν καὶ εἰς ὅλον τὸ ταξιδίον των, ἕως ὅτου ἐπέστρεψαν εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν ἐσπέραν.

Οὕτω διήλθον τὰ παιδιὰ μετὰ τὸν διδάσκαλόν των καὶ τὸν ἀρχαιολόγον των ὁ ὁποῖος ἦτο πλέον ἀχώριστος σύντροφός των πέντε ἡμέρας ἀκόμη εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ὁ Ἡνίοχος τῶν Δελφῶν.

Ἐπειτα, τὰ περισσότερα παιδιά, συμφώνως πρὸς τὸ πρόγραμμά των ἀνεχώρησαν εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἔνθα θερμῶς ὑπεδέχθησαν αὐτὰ οἱ συγγενεῖς των εἰς τὰς οἰκίας τῶν γονέων των, οἱ ὅποιοι ἐγεννήθησαν εἰς αὐτάς καὶ εἶδον διὰ πρώτην φοράν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

Μετὰ πέντε ἡμέρας ἦσαν ἔτοιμα νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τοὺς γονεῖς των εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Ἀλλὰ πόσον διάφορα ἐπέστρεφον, πόσον πλούσια, πόσον ὑπερήφανα, πόσον εὐτυχῇ!

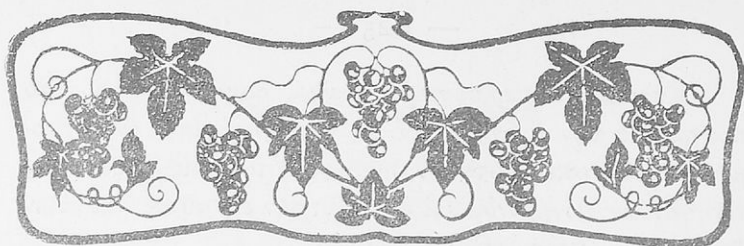
Πρὶν ἢ τὸ πλοῖον σηκώσῃ τὴν ἄγκυραν ἀπὸ τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς ὅλοι ὁμοῦ ἔστειλαν τρία τηλεγραφήματα εἰς τὴν Κυβέρνησιν, τὸν Δήμαρχον τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸν ἀρχαιολόγον.

Ἐγραφαν :

« Πρὶν ἢ ἐγκαταλείψωμεν τὸ ἅγιον χῶμα τῆς Πατρίδος μας, ἐπιτρέφατέ μας νὰ σᾶς ἐκφράσωμεν τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην μας διὰ τὴν ὑποδοχὴν καὶ τὰς περιποιήσεις τὰς ὁποίας μᾶς ἐπεδαφιλεύσατε.

» Φεύγομεν ὑπερήφανοι καὶ εὐτυχισμένοι διότι ἐγεννήθημεν Ἕλληνες φέροντες τοὺς χαιρετισμοὺς τοῦ Παρθενῶνος πρὸς χιλιάδας ἄλλα ἑλληνόπουλα τῆς Ἀμερικῆς, προσπαθοῦντα καὶ ἐργαζόμενα ἐκεῖ ὅπως γίνουιν πρωτοπόροι ἑνὸς δευτέρου χρυσοῦ αἰῶνος διὰ τὴν γλυκεῖάν μας Ἑλλάδα.

(Γ. Θ. Σ.)

79. Ἡ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη
τοῦ Ἑλλήνος.

Νὰ σ' ἀφήσω λοιπὸν πρέπει
ὦ γενέθλιός μου γῆ!
Κλαῖον τ' ὄμμα μου σὲ βλέπει
κ' ἡ καρδιά μου ἀλγεῖ.

Πλὴν, ἂν φεύγω καὶ σ' ἀφήνω
δὲν φοβοῦμαι, μὴ φοβοῦ!
τέκνον σου παντοῦ θὰ μέινω
καὶ σὺ μήτηρ μου παντοῦ.

Τῶν ὁρέων σου ἡ θεά
ὄνειρόν μου θὰ γενῇ
καὶ παρήγορος ἰδέα
οἱ γλαυκοί σου Οὐρανοί.

Τὴν ψυχὴν μου θὰ θερμαίνῃ
τοῦ ἡλίου σου τὸ φῶς
καὶ ἡ μνήμη σου θὰ μένῃ
τῆς χαρᾶς μου ἡ τροφός.

Ἄγγ. Βλάχος

80. Ἡ Ἀγία Λαύρα.

Δὲν ὑπάρχει Ἑλλήν ἀγνοῶν τὸ ὄνομα τῆς μονῆς τῆς Ἀγίας Λαύρας πλησίον εἰς τὰ Καλάδρυτα, ὅπου ὁ ἐπίσκοπος Πατρῶν Γερμανὸς κατὰ τὴν ἱερὰν καὶ ἐθνικὴν ἡμέραν τῆς 25ης Μαρτίου τοῦ 1821 ὑψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἐλευθερίας.

Εἰς τὴν Ἀγίαν Λαύραν τὸ τότε δοῦλον Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἀνεβαπτίσθη καὶ ἐκήρυξεν εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀπόφασίν του νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας.

Θεῖον κήρυγμα καὶ πῦρ ἐκπορευθὲν ἀπὸ τῶν λόφων τῆς μονῆς ἐθέρμανε τὰ στήθη τῶν Ἑλλήνων καὶ ὥπλισε τὰς χεῖρας αὐτῶν κατὰ τοῦ τυράννου.

Ἐπὶ τετρακόσια χρόνια δουλεία καὶ δυστυχία, ὄνειδος καὶ ἐρήμωσις συνέτριβον τὸ ταλαίπωρον Ἑλληνικὸν Ἔθνος. Δοῦλοι τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἑνετῶν οἱ πατέρες μας, διὰ νὰ δουλεύουν καὶ μὲ τὴν δουλείαν των νὰ παχύνουν τοὺς δεσπότας αὐτῶν. Ἡλικίαι καὶ γενεαὶ ἤρχοντο καὶ παρήρχοντο ὁμοιομόρφως, ἓνα ἐκτρέφουσαι πόθον καὶ μίαν λατρεύουσαι καὶ καλλιεργοῦσαι ἐλπίδα, νὰ παρασκευάσουν ἐλευθέραν πατρίδα. Ἐπὶ τέλους ὁ Θεὸς ἔδωκεν.

Τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ χριστιανικὸς κόσμος ἐώρταζε «τῆς σωτηρίας τὸ κεφάλαιον καὶ τοῦ ἀπ' αἰῶνος μυστηρίου τὴν φανέρωσιν», ὁ Ἑλληνισμὸς ἐώρταζε μετὰ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τούτου καὶ τὴν ἐθνικὴν ἀνάστασιν καὶ ἀπολύτρωσιν. Εἰς τὸν ναὸν τῆς ἱερᾶς μονῆς τῆς Ἀγίας Λαύρας ἱερούργησε κατὰ τὴν ἁγίαν ἐκείνην ἡμέραν ὁ ἐπίσκοπος Γερμανὸς καὶ ἀπὸ τῆς ὡραίας πύλης ἐκείνης, ὑψώσας τὴν φωνήν, ἐκάλεσεν εἰς ἀνάσταν τὸ δοῦλον ἡμῶν Ἔθνος. Ὁ ἀτρόμητος Γερμανὸς κατέρχεται ἔπειτα τῆς ὡραίας πύλης, καὶ ἀφοῦ ἔλαβε τὴν σημαίαν ἐν μέσῳ ὕμνων, ἐξέρχεται τοῦ ναοῦ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν πολεμιστῶν. Ἡ μονή

ἀπομένει κενή. Κληῖρος καὶ λαὸς συναθροίζονται περὶ τὴν μεγάλην Πλάτανον, εὐρισκομένην ἐκεῖ πλησίον. Μετὰ συγκινήσεως μεγάλης οἱ λεοντόκαρδοι πολεμισταί, δεχθέντες τὴν εὐλογίαν τοῦ Τεράρχου, ὠρκίσθησαν νὰ χύσωσι καὶ τὴν τε-

Ὁ Τερμανὸς εὐλογεῖ τὴν σημαίαν.

λευταίαν βανίδα τοῦ αἵματός των ὑπὲρ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος. Θεία αἴγλη περιέλουε τὰ πρόσωπα ὅλων.

Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν οἱ πολεμισταί, ἡγουμένης τῆς εὐλογηθείσης σημαίας, βαδίζουσι πρὸς τὰ Καλάβρυτα. Ἐκεῖ δὲ ἀπὸ τῶν ἐγγυτάτων τῆς πόλεως λόφων ἐκκενοῦσι τὰ ὅπλα αὐτῶν ζητωκραυγάζοντες.

Οἱ Τούρκοι ἔντρομοι ἀκούουν τοὺς πυροβολισμοὺς καὶ τὰς φωνάς. Ὁ λέων εἶχε σπάσει τὰ δεσμά του.

Ἡ Μονὴ τῆς Παλαιᾶς Λαύρας, ὅπου ἐμόναζον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπαναστάσεως ἀρκετοὶ καλόγηροι, δὲν ὑπάρχει πλέον. Ἐπυρπολήθη βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Ἱμβραήμ πασσᾶ, ὅστις ἐξ Αἰγύπτου εἶχεν ἐπιδράμει κατὰ τῆς Πελοποννήσου διὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν Σουλτᾶνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Σφύζεται ὅμως ἡ ἐκκλησία τῆς μονῆς, ὅπου ἱερούργησεν ὁ ἀείμνηστος Γερμανὸς καὶ ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Ἀργότερον ἐκτίσθη καὶ ἡ νέα Λαύρα εἰς τὸν αὐτὸν χώρον.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ εὐλογηθεῖσα σημαία φυλάσσεται ἀκόμῃ ἐν τῇ ναῷ τῆς μονῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ τοίχου ἐντὸς ὑαλίνης θήκης. Τὸ πολύτιμον αὐτὸ κειμήλιον εἶναι κατεσκευασμένον ἐκ κιτρίνου μεταξωτοῦ ὑφάσματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι κεντημένη δι' ἀργυρόχρου νήματος εἰκὼν, παριστῶσα τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου. Ἡ Θεομήτωρ κατάνηται νεκρὰ ἐπὶ τῆς κλίνης, ἄνδρες καὶ γυναῖκες προσκλίνουσι πέριξ, ὑπεράνω δὲ πετῶσιν ἄγγελοι. Ὁ Χριστὸς ὑπέρκειται τῶν πέριξ, προσκλίνων ἐλαφρῶς ἐπὶ τῆς μητρὸς.

Τοιοῦτον περίπου εἶναι τὸ ἐθνικὸν τοῦτο κειμήλιον, τὸ ὁποῖον τοσαύτας ἐνδόξους ἀναμνήσεις ἀνακαλεῖ καὶ τοῦ ὁποίου ἡ θεὰ θά προκαλῇ πάντοτε συγκίνησιν καὶ ἐνθουσιασμόν εἰς τὰ στήθη τῶν Ἑλλήνων.

81. Ἡ σημαία.

Τὸ ἐπὶ τῆς μεθορίου μικρὸν φυλάκιον κατεῖχετο ὑπὸ ἀποσπάσματος εὐζώνων. Εἰς ὑποδεκανεὺς καὶ πέντε στρατιῶται ἀπετέλουν τὴν ὅλην φρουράν του.

Ἡ θέσις, ὅπου ἔκειτο, ἦτο ἐντελῶς μεμονωμένη. Οἱ ἐγ-

γύτατοι σταθμοὶ ἀπεῖχον δύο ὥρας, τὰ μεγάλα στρατιωτικὰ σώματα ἐστρατοπέδευον εἰς ἀπόστασιν τρίωρον.

Ἀπέναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ φυλακίου, εἰς ἑκατὸν μέτρων ἀπόστασιν, ὠρθοῦτο ὁ τουρκικὸς σταθμός. Δέκα ἄνδρες ὑπὸ ἓνα ὑποδεκανέα ἐφύλαττον ἐκεῖ.

Εἰς τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην θέσιν τὸ ψῦχος ἦτο ἀκόμῃ δριμύ καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἑαρινὰς νύκτας. Οἱ Ἕλληνες στρατιῶται, συνεσπειρωμένοι περὶ τὴν πυράν, ἤκουον τὸν ὑποδεκανέα ἀφηγούμενον τὸ θελκτικὸν παραμῦθι τῆς «Πεντάμορφης». Μόνον ὁ φρουρῶν σκοπὸς ἐπεριπάτει ἄνω καὶ κάτω, πρὸ τῆς ἀχυροσκεποῦς σκοπιᾶς, καὶ ἡ φλῆξ τῆς πυρᾶς ἀπῆστραπτεν ἐπὶ τῆς κινουμένης ξιφολόγχης τοῦ ὅπλου του. Αἶφνης κρότος συντριβομένων ὑπὸ βήματος θάμνων καὶ κυλιομένων χαλίκων ἠκούσθη ἀπὸ τῆς κλιτύος τοῦ λόφου καὶ ἡ φωνὴ τοῦ σκοποῦ ἔκραξε:

— «Τίς εἶ;»

Οἱ εὖζωνοὶ ἀνεπήδων συγχρόνως καὶ ἔσπευδον πρὸς τὰ ἀνηρτημένα ὅπλα.

Ἄλλ' ἡ ἀπάντησις τοῦ προσερχομένου, ὅστις ἦτο ἤδη λίαν ἐγγύς, καθησύχασε τὴν αἰφνίδιον ταραχὴν των:

— «Ὡρα καλὴ, παιδιά! Εἰμ' ἐγώ, ὁ Γιάννης!...»

— «Καλῶς τὸ Γιάννη! Καὶ πῶς τέτοιαν ὥραν;...» ἠρώτησεν ὁ ὑποδεκανεύς, τείνων τὴν χεῖρα πρὸς τὸν γνωστότατον αὐτῷ ποιμένα.

— «Νὰ πάρω ἀνασασμὸ καὶ σᾶς λέω...», ἀπεκρίθη ὁ ποιμὴν καὶ ἐκάθισε βαρὺς καὶ κάθιδρως παρὰ τὴν πυράν. Ὅλοι προσήλωσαν ἐπ' αὐτοῦ βλέμματα περιεργείας πλήρη. Μετὰ μίαν στιγμὴν σιωπῆς καὶ προσδοκίας, ὁ Γιάννης ἐπρόφερεν ἀσθμαίνων τὰς λέξεις αὐτάς:

— «Βαρέθηκαν στὸ σύνορο πέρα κατὰ τὸ Γκιρτζάνο.... Τὸ τουφεκίδι πάει κομπολόϊ...»

Οἱ εὖζωνοὶ ἀνεσκίρτησαν ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ. Τὰ χεῖλη των

δὲν ὠμίλησαν καὶ μόνον διεσταυρώθησαν τὰ βλέμματα των, ἀπαστρέπτοντα ὡς λεπίδες ξιφῶν. Ὁ ὑποδεκανεὺς ἀρχηγός των, Εὐρυτὰν τριακοντούτης, μικρὸς τὸ ἀνάστημα καὶ τραχὺς τὴν ὄψιν, κατήρτισεν ἐν ἰκαρεὶ τὸ στρατηγικόν του σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἴσως καὶ πρὸ πολλοῦ εἶχε μελετήσει. Ὀλίγαι λέξεις ἀντηλλάγησαν μεταξύ αὐτοῦ καὶ τῶν ὀπλιτῶν του.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν, ὁ Τοῦρκος σκοπὸς ἐφονεύετο ὑπὸ εὐζώνου, ὅστις, πλησιάσας αὐτὸν ἐκ τῶν πλαγίων, κατεκάλυψεν ἐντὸς τῆς δασυμάλλου κάπας, καὶ ἐντὸς αὐτῆς τὸν ἐκάρφωσε διὰ τῆς ξιφολόγχης. Οἱ δὲ ἐν τῷ σταθμῷ στρατιῶται, ἐξ ἀπροόπτου καταληφθέντες ἐν τῷ ὕπνῳ, μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν, οἱ ἐξ ἐφονεύοντο, οἱ τρεῖς ἠχμαλωτίζοντο καὶ μόνον ὁ δεκανεὺς διέφυγε τὸν ὄλεθρον, πηδῆσας ἀπὸ τινος φεγγίτου.

— «Τώρα, παιδιά, πᾶμε νὰ κυριεύσωμε τὸ χωριό!»

Εἰς ἀπόστασιν δέωρον ἀπὸ τῶν τουρκικῶν σταθμῶν ἔκειτο μικρὸν χωρίον κατοικούμενον ὑπὸ εἰκοσάδος οἰκογενειῶν χριστιανῶν καὶ ἰσαρίθμων μουσουλμάνων. Τὸ χωρίον τοῦτο ἐκαλεῖτο Ἑλιά.

Ὁ ὑποδεκανεὺς ἀρχηγὸς προσήγγισε τὸ χωρίον ἐν στρατηγικῇ τάξει. Τὴν πρωτοφυλακὴν ἀπετέλει εἰς εὐζωνος, τὴν ὀπισθοφυλακὴν ἄλλος, τὸ κύριον δὲ σῶμα, φέρον καὶ τοὺς τρεῖς αἰχμαλώτους δεσμίους, ἀπετέλει αὐτὸς μετὰ τῶν λοιπῶν τριῶν στρατιωτῶν.

Μόνον οἱ σκύλλοι ἀντέστησαν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ἀποσπάσματος. Οἱ χωρικοὶ δὲν ἐδίστασαν νὰ ὑποκύβουν, ἀφύπνισθέντες αἴφνης ὑπὸ τῶν θριαμβευτικῶν ἀλαλαγμῶν τῶν ἐξ ἀνδρῶν, οὓς ὑπελάμβανον ὅχι μόνον δεκαπλασίους, ἀλλὰ καὶ ἀποτελοῦντας προφυλακὴν ἰσχυροῦ σώματος.

Ὁ ὑποδεκανεὺς, ἐγκατασταθεὶς ἐντὸς τοῦ μόνου διωρό-

φου οίκου, διέταξε νά προσαχθοῦν ἐκ τῶν προκρίτων γερόντων τρεῖς ὄμηροι.

Τούτων οἱ δύο ἦσαν ὀθωμανοί.

— «Θὰ μὲ ἀναγνωρίσετε φρούραρχον τοῦ χωριοῦ!» ἔκραξεν ἐπιτακτικῶς.

— «Ὅπως ἀγαπᾷς, καπετάνιε.....», ἀπεκρίθησαν τρέμοντες οἱ γέροντες.

Καὶ ὁ νέος φρούραρχος, λαβὼν τεμάχιον χάρτου, ἔγραψε διὰ φαιᾶς μελάνης τὸ πρῶτόν του ἔγγραφον:

«Ὁ Φρούραρχος Ἐλίας πρὸς τὴν Διοίκησιν τοῦ.... Εὐζωνικοῦ Τάγματος. Εὐπειθῶς ἀναφέρω τὸ χωρίο Ἐλιά ἀπὸ σήμερα ἐγένηκε Ρωμαῖκο. Ὅλα τὰ παιδιὰ παρόντες. Στάθης Γέρακας ὑποδ.».

— «Θύμιο!» ἔκραξε πρὸς τὸν νεώτατον τῶν εὐζώνων. «Ἔχεις πόδια ζαρκαδιοῦ. Πάρε τὸ χαρτὶ καὶ τρέχα στὴ Διοίκησι. Ἀστραπή!..... Ἔσεῖς οἱ ἄλλοι, μωρὲ παιδιὰ, μιὰ σημαία Ἑλληνικὴ δὲν θὰ μοῦ οἰκονομήσετε γιὰ τὸ Φρουραρχεῖο; Νά!..... πάρετε τὸ γαλάζιο μαντῆλι τοῦ γέροντα. Δυὸ λουρίδες πανὶ ἄσπρο ἀπάνω, σταυρωτές, ἓνα καλάμι.... κι' ἔγινε..... Στὴ σημαία δὲν ἔχει νὰ κάμῃ τὸ πανὶ καὶ τὸ κοντάρι πάντα σημαία εἶναι!...»

Μετ' ὀλίγον, ἡ αὐτοσχέδιος Ἑλληνικὴ σημαία ἐκυμάτιζεν ἐπὶ τῆς καπνοδόχου τοῦ ἀγροτικοῦ οἰκίσκου, καὶ ἡ σελήνη, τὴν ὥραν ἐκείνην προβάλλουσα ἀπὸ τοῦ βουνοῦ, καὶ ἡ νυκτερινὴ αὖρα ἡδέως ψιθυρίζουσα, τὸ πρῶτον ἐχαιρέτιζαν τὸ σύμβολον τῆς ἐλευθερίας ἐπὶ τῆς ὑποδουλωμένης ἐκείνης γῆς.

Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην σαλπίσματα καὶ ποδοβολητὸς ἵππων ἐτάραξαν τὴν μόλις ἀποκαταστάσαν ἡσυχίαν, καὶ τὸ χωρίον περιεκυκλοῦτο ὑπὸ τουρκικοῦ σώματος τριακοσίων πεζῶν καὶ ἀποσπάσματος ἱππέων. Τὸ σῶμα τοῦτο ἐπορεύετο πρὸς τὴν μεθόριον, μαθὼν ὅμως παρὰ τοῦ φυγάδος

τούρκου δεκανέως τὰ εἰς τὸν σταθμὸν συμβάντα καὶ τὴν πιθανὴν κατάληψιν τοῦ χωρίου ὑπὸ τῶν ὀλίγων εὐζώνων, ἐλοξοδρόμησεν ὀλίγον διὰ νὰ δώσῃ ἐν μάθημα εἰς τοὺς θρασεῖς Ἑλληνας.

— «Παιδιά», εἶπεν ὁ Φρούραρχος, «τὸ φρούριόν μας οὔτε τὸ γνωρίζομεν καλά, οὔτε μᾶς γνωρίζει. Μπορεῖ νὰ μᾶς κλείσουν ἐδῶ μέσα, σὰν τὰ ποντίκια καὶ νὰ μᾶς κάψουν, ἢ νὰ μᾶς πιάσουν. Πρέπει νὰ ὑποχωρήσωμεν στὴν πρώτη μας θέσι. Ἐφ' ὅπλου λόγχῃ!»

Καὶ οἱ πέντε ἄνδρες, οἱ εἰς θάνατον ἀποφασισμένοι, ἐξώρμων διὰ τῆς ὀπισθεν θύρας τοῦ φράκτου, ἐνῷ περιεκυκλοῦτο ἤδη ἡ οἰκία. Οἱ Τούρκοι δὲν εἶχον καταλάβει τὴν ἐκεῖθεν ἐξοδὸν καὶ ἡ φυγὴ ἦτο ἐξησφαλισμένη. Ὁ ὑποδεκανεὺς ἔρριψε πρὸς τὰ ὀπίσω ἓνα ὕστατον βλέμμα, διασκελίζων τὸν τελευταῖον φράκτον τοῦ χωρίου.

Ὑψηλὰ ἐκεῖ, οἶονεῖ ἑναερίως, μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, τὸ μικρὸν γαλανόλευκον πανίον ἀνεκινεῖτο τρέμον. Ὁ ὑποδεκανεὺς ἐκτύπησε τὸ μέτωπον διὰ τῆς παλάμης.

— «Καὶ ἡ σημαία;» εἶπε. «Ποῦ θὰ τὴν ἀφήσωμεν τῇ σημαίᾳ μας;»

Καί, πρὶν προφθάσουν οἱ ἄλλοι σύντροφοι νὰ ἐννοήσουν τὴν πρόθεσίν του, γοργός, ἀκράτητος ἐτράπη πρὸς τὰ ὀπίσω. Οἱ Ὀθωμανοὶ στρατιῶται ἐπλήρουν τὴν ὁδὸν καί, μετὰ τινα δισταγμὸν εἰσήρχοντο εἰς τὸν οἶκον, ὅπου μόνον οἱ τρεῖς δέσμιοι αἰχμάλωτοι εἶχαν ἐγκαταλειφθῇ. Ὁ ὑποδεκανεὺς, ἀναρριχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὀπισθεν τοίχου, εὗρίσκετο ἤδη ἐπὶ τῆς στέγης. Καὶ ἡ μικρὰ σημαία, ἐκυμαίνετο πρὸς αὐτόν, ὥς νὰ τὸν ἰκέτευεν, ὥς νὰ τὸν προσεκάλει, ὥς νὰ τὸν ἡυχαρίσται διὰ τὴν σωτηρίαν. Τὴν ἤρπασε διὰ τῶν χειρῶν του καὶ ὁ κάλαμος συνετρίβη. Τὴν ἐκράτει ἐπὶ τοῦ στήθους, καθ' ἣν στιγμὴν πεντήκοντα ὅπλα ἐκενώθησαν κατ' αὐτοῦ καὶ δύο σφαῖραι τὸν ἐπλήγησαν καιρίως. Κατέπεσεν ἐπὶ

τῶν κεράμων, οἷτινες συνετρίβησαν ὑπὸ τὸ βάρος του. Καὶ εἰς τὴν τελευταίαν του ἀγωνίαν, ὡς νὰ ἐχρησιμοποιεῖ καὶ αὐτοὺς τοὺς σπασμοὺς τοῦ θανάτου, κατέσχισε διὰ τῶν ὀδόντων τὸ πανίον καὶ ἀπέπτυσεν αὐτό, ράκος ἄμορφον πλέον καὶ πορφυροῦν ἐκ τοῦ ἰδίου του αἵματος.

(Γ. Δροσίνης)

82. Ὁ πυρπολητής.

— « Ἐδῶ εἶναι, ἐφθάσαμε! » μοῦ εἶπεν ὁ φίλος μου σταματήσας.

Καὶ εἰσῆλθομεν εἰς ἓν καπηλεῖον τῆς Πλάκας παρὰ τὸν στρατῶνα τῆς Χωροφυλακῆς, εἰς ἓν τῶν πενιχρῶν καὶ χαμηλῶν ἐκείνων καπηλείων, ἅμα καὶ μαγειρείων, εἰς τὰ ὅποια παρὰ τὸ βαρέλιον τοῦ ρητινίτου ἐκτίθενται καὶ δύο-τρεῖς καπνισμένοι χύτραι, ὁσμὴν λίπους ἢ ταγγοῦ ἐλαίου ἀποπνέουσαι.

« Φώναξε τὸ γέρο, Γιάννη! », εἶπεν ὁ φίλος μου πρὸς τὸν γενειοφόρον κάπηλον.

Οὗτος δὲ εἰσῆλθε διὰ μικρᾶς θύρας εἰς τὴν συγκοινωνοῦσαν οἰκίαν, καὶ ἤκουσα φωνὴν ἡχηρὰν ἀποκρινομένην: « Ἐρχομαι! » Μετ' ὀλίγον δέ, ἐπὶ τῆς φλῆας τῆς θύρας ἐνεφανίσθη εὐθυτενὴς καὶ μὲ σταθερὸν βῆμα γέρων μετρίου ἀναστήματος, μιξοπέλιον ἔχων τὸ γένειον καὶ ὑγροὺς τοὺς ὀφθαλμούς, μέλανα σκοῦφον φορῶν διὰ γαλαζίου μανδylίου περιδεδεμένον, γελέκι ἀνοικτὸν ἐμπρὸς καὶ σταυρωτὸν καὶ πλατεῖαν κυανὴν νησιώτικην βράκαν.

Ἀφοῦ ἐχαίρετίσει, στηρίξας τὴν παλάμην ἐπὶ τοῦ στήθους του καὶ υποκλίνας, ἦλθε καὶ ἐκάθησε πλησίον μας.

Τὸν ἐκύτταξα μὲ συγκίνησιν μοῦ ἐφαίνετο ὡς νὰ ἤρχετο ἐκ τοῦ βάθους τοῦ παρελθόντος, ὡς ταξειδιώτης ἐξ ἀπωτά-

της καὶ θαυμασίας χώρας ἐπιστρέψας, κομίσας ἐκεῖθεν πληγὰς καὶ συγκινήσεις καὶ παραδόσεις μεγαλείου καὶ ἡρωϊσμοῦ.

«Παπποῦ!» τῷ λέγει ὁ φίλος μου, πρὸ πολλοῦ γνωρίζων αὐτόν. «Ὁ νέος ἀπ' ἐδῶ ἦλθε νὰ σὲ ἰδῇ, ν' ἀκούσῃ, ἀπὸ τὸ στόμα σου διὰ τὰ μπουρλότα».

*
* *

Μετέδην νὰ τὸν ἀκούσω διηγούμενον, πῶς ἐπυρπόλησε τὸν τουρκικὸν στόλον εἰς τὴν Μεθώνην, ἀλλ' ὁ γέρων, πικρῶς ἀπογοητευμένος δὲν ἤθελε τίποτε, συνήθως, νὰ εἴπῃ. Καὶ ὅμως, ὅταν ἤρχιζε τὴν περὶ πυρπολικῶν ἀφήγησιν, ἡ φαντασία του ἐθερμαίνετο, ὁ γέρων ἀνετρίχιαζεν ὡς πολεμικὸς ἵππος ὁσφραινόμενος πυρίτιδα, αἱ ἀναμνήσεις ἠνωρθοῦντο ζῶσαι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, καὶ διηγεῖτο τὴν ἱστορίαν του, λησμονῶν εἰς τὸν πολεμοχαρῆ του ἐνθουσιασμόν, ὅτι τοῦ δράματος ἐκείνου δὲν ἦτο θεατῆς, ἀλλ' ἦρως.

Ἐστράφη, λοιπόν, πρὸς ἐμέ:

— «Γιὰ τὰ μπουρλότα, παιδί μου, θέλεις νὰ σοῦ πῶ;...

»Τὰ μπουρλότα ἦτανε καράβια πέντε ὡς δέκα χιλιάδων κιλῶν. Ἐκαναν λούκια ἀπὸ μπαροῦτι καὶ στήν ἄκρῃ ἐβάζαν βώλους ἀπὸ μπαροῦτι ζυμωμένο, τ' ἀνάβαν μὲ κἀτι κλαδιά σὰν αὐτὰ ποὺ ἀνάβουν τοὺς φούρνους, ἀπὸ πίσω ἀπ' τὸ καράβι ἦταν ἓνα παραθύρι καὶ πηδοῦσες στὴ βάρκα. Ὅποιος εἶχε καρδιά, ἐκείνου τοῦδιναν νὰ βάνῃ φωτιά. Μιὰ νύχτα εἴμασταν μπρὲς στὰ Μοθωκόρωνα, ἡ τουρκικὴ ἀρμάδα ἦταν ἀραγμένη στὸ λιμάνι...»

Ὁ φίλος μου κ' ἐγὼ προσείδομεν ἀλλήλους μειδιῶντες, διότι ἐπέτυχε τὸ τέχνασμα. Ἀλλ' ὁ γέρων, ὅστις τὴν στιγμήν ἐκείνην ἐβλεπεν ἤδη τὸν Τουρκικὸν στόλον περισσότερον παρ' ἡμᾶς, δὲν εἶδε τὸ μειδίαμα καὶ ἐξηκολούθησε:

—«Ο καπετάνιος έβαλε έμένα μπουρλοτιέρη. "Α, τὶ χαρὰ ἦταν ἐκείνη! μέσα σὲ τόσα παλληκάρια ἓνα κι' ἓνα, νὰ διαλέξῃ γιὰ μπουρλοτιέρη ἓνα παιδὶ 24 χρονῶ, ἓνα ξένο παιδί, Μυτιληνιό, δὲν ἦτανε λίγο πρᾶγμα. Νά, τὸ θυμοῦμαι! ὅξω στὰ Μόθωνα οὔτε καντῆλι δὲν ἔφεγγε, σκοτάδι καὶ νέκρα, ἡ πούλια ἔδειχνε μεσάνυχτα, οἱ Τουρκαλάδες ραχάλιζαν βαθειὰ μὲς' στὰ καράβια τους... Ἐμεῖς ἐπήραμε τὸ μπουρλότο καὶ τραβούσαμε πάνω στὴ φεργάδα, ἐγὼ ἀπὶκο μέσα στὸ μπουρλότο μὲ τὸ δαυλὶ στὸ χέρι. Ζυγώναμε, ἡ φεργάδα μέσ' στὸ σκοτάδι ἔμοιαζε σὰν κανένα θεόρατο, κατάρμαυρο θηρίο. Ζυγώσαμε ἀκόμα, τὶ καρδιοχτύπι ἦταν ἐκεῖνο! "Αν μᾶς ἔνοιωθαν, εἴμασταν χαμένοι, μὰ κοιμοῦντανε βαρειὰ ὅλοι τους, ἄχ! καὶ πῶς θὰ ξυπνήσετε ἀγάδες!.. Ζυγώνομε ἀκόμα καὶ νὰ σου καὶ κολλοῦμε τὸ μπουρλότο στὴ φεργάδα, κι' οἱ γάντζοι ποῦχε μπρὸς μπερδεύθηκαν στὰ σκοινιά της. Κάνω τὸ σταυρό μου καὶ βάζω τὴ φωτιά.

» Ἐδρόντησαν τὰ οὐράνια, ἐτράνταξε τὸ λιμάνι, μὰ γώ, παιδί, βλέπεις, ἀτζαμῆς, σάστισα. Δὲν πήδησα μεσ' στὴ βάρκα, ποὺ ἔφυγε, ἔμεινα στὸ μπουρλότο. Ἡ κουπαστὴ τινάχτηκε στὸν ἀέρα, καὶ νοιώθω ἓνα δυνατὸ πόνο ψηλὰ στὸ ποδάρι μου, βλέπω πῶς πῆρε φωτιά τὸ κρέας μου καὶ πέφτω σιὴ θάλασσα. Μὰ τότε ἔγινε ἓνα κακό, ποὺ δὲν ματάειδαν τὰ μάτια μου. Ἡ φεργάδα ἀναψε μὲ μιᾶς, γιατί εἶχε «τζιμπχανὲ» μέσα καὶ τινάχτηκε στὸν ἀέρα. Ἀνάμεσα ἀπὸ κάτι φλόγες κόκκινες, κίτρινες, γαλάζιες ποὺ σφύριζαν σὰν φεῖδια καὶ πετιοῦνταν, ἡ φεργάδα κομμάτια - κομμάτια, οἱ τουρκαλάδες, τ' ἄρμενα, τὰ κανόνια ἀρμένιζαν στὸν οὐρανὸ καί, πέφτοντας, περνοῦσαν πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου, ἔπεφταν τριγύρω μου, πλάτς! πλούτς!...

» Ἄν μ' εὔρισκε τίποτα θὰ μ' ἄφινε στὸν τόπο, δόστου λοιπόν, βουτιὲς καὶ μακροδοῦτια.

» Μά, βγάζοντας τὸ κεφάλι μου ἀπάνω, γιὰ νὰ πάρω

άνασα, μέσα στὴν κοσμοχαλασιὰ ἐκείνη, εἶδα μιὰ βάρκα νᾶρχεται σιγά. "Αν εἶναι τούρκικη, εἶπα, θὰ πάγω μονάχος μου στὸ φούντο, γιὰ νὰ μὴ μὲ πιάσουν σκλάβο τὰ σκυλιά... Στὸ πολεμάρκο μὲ εἶχαν γιὰ χαμένο· βρὲ τὸ καϋμένο τὸ ξένο τὸ παιδί,—εἶπαν—χάθηκε! Μὰ ὁ Θεὸς τοὺς φώτισε κι' ἔστειλαν μιὰ βάρκα γιὰ νὰ ἰδῇ. "Οντας ζύγωσε κι' εἶδα πὼς ἦταν δική μας, ἔβαλα τῆς φωνές, γιατί τριγύρω μου ἔπλεαν τόσα κεφάλια, κορμιά, χαλάσματα (καὶ μ' ἔβαζαν στὴ μέση σὰν νᾶταν θυμωμένα μαζί μου, κι' ἐγὼ τᾶσπρωχνα γιὰ νὰ περάσω) ποὺ δὲν μπορούσαν ἀπὸ μακριὰ νὰ μὲ ἰδοῦν, νὰ μὲ γνωρίσουν. Ἐπὶ τέλους ἤρθαν, μ' ἐπῆραν, μ' ἐπήγανε στὸ πολεμάρκο.

»Ὁ Καπετὰν Κριεζῆς εἶπε καὶ μ' ἄλειψαν μὲ σπέρτο. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ ποδᾶρι μου νταβοῦλι. Κάναμε πανιὰ γιὰ τὴν "Υδρα, μ' ἔδγαλαν ὅξω σ' ἓνα σπίτι, μ' ἔρριξαν στὸ κρεβάτι, τὴν ἴδια μέρα ἓνας Ἑγγλέζος ἤρθε καὶ εἶδε τὸ ποδᾶρι μου. Σὲ λίγο τὸν βλέπω καὶ ἔρχεται μὲ μιὰ κασετίνα καὶ μέσα ἓνα πριόνι.

—«Βρέ, σκυλὶ ἀθεόφοβο, νὰ μοῦ κόψῃς τὸ ποδᾶρι μου ἤρθες αἰ;»

»Καὶ παίρνω κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλό μου δύο πιτσόλες ποῦχα, καὶ τὸν σημαδεύω τὸν Ἑγγλέζο. Ἡ θωριά του ἔγινε κίτρινη, ἄφησε κασετίνες καὶ πριόνια καὶ φευγιό!

»Ἐρχεται ὁ Καπετὰν Κριεζῆς:

—«Βρέ Στρατῆ, θὰ πεθάνῃς βρέ, σὰν δὲν ἀφήσῃς νὰ σοῦ κόψουν τὸ πόδι!»

—«Κάλλιο νὰ πεθάνω, καπετάνιο μου, παρὰ νὰ ζῶ μισός, πριονισμένος, ἀνούφελος. Γιὰ ὀλάκερος, γιὰ καθόλου! Δὲν τὸν θέλω τὸν Ἑγγλέζο, ἓνας Γιαννιώτης εἶν' ἐδῶ. μακάρι ἂς πεθάνω στὰ χέρια του, αὐτὸν θέλω».

»Ἦρθε—Χριστάκη τὴν ἔλεγαν—ἔτσι σὰν αὐτὸ τὸ κρασί νὰ χυθῇ τὸ αἷμα μου, καὶ μοῦ λέει: «Σὲ δεκαφτὰ μέρες

«Θά σὲ σηκώσω!» Μῆδανε κάτι ἀλοιφές, κάτι πράγματα.... Στῆς δεκαφτὰ εἶπε, στῆς δεκαοχτῶ σηκώθηκα καὶ κατέβηκα μὲ τὰ δεκανίκια ὡς κάτω στὴν πόρτα.

»Μοῦδωκαν τότε βραβεῖο ὀχτακόσια γρόσια ἀπ' τὸ μεγάλο τὸ ταμεῖο· τᾶδινε ὁ μακαρίτης Λάζαρος Κουντουριώτης σὲ κείνους ποῦκαψαν τούρκικα καράδια...Μιὰ μέρα, ποῦ κάθουμουν σ' ἓνα σκαμνὶ ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα, πέρασεν ὁ Καπετάν Πολίτης ὁ Γιώργης καὶ μοῦ λέει :

—«Καλὰ, σηκώθηκες, μὰ θὰ σ' ἀφήσωμε, καϋμένε Στρατῆ. Πάμε γιὰ τὴν Κρήτη».

—«Κι' ἐγὼ θᾶρθω!»

—«Ἔτσι λαδωμένος, ποῦ δὲν μπορεῖς νὰ περπατήσης, τί θὰ κάνης;»

— «Γιὰ νὰ δάξω φωτιά στὰ τούρκικα τὸ χέρι μου εἶναι γερό.»

»Μ' ἐκύτταξε καλὰ, μ' ἐχάιδεψε στὸν ὄμο :

—«Εἶσαι παιδὶ μὲ καρδιά!» μοῦπε, καὶ μ' ἔγραψε στὸ ρόλο του.

»Σαλπάραμε ἴσια γιὰ τὸν Μπαμπὰ τῆς Κρήτης· ὁ Μπαμπὰς πάγει ἔτσι-ἔτσι, κάνει γύρους. Στὸ λιμάνι μέσα μυρμήγκια τὰ τούρκικα καράδια, μεῖς πηγαίναμε πρίμα. Ἄμα μπήκαμε, σηκώσαμε τούρκικη παντιέρα, μὰ ἡ τύχη τῶφερε καὶ μὲ μιᾶς πιάνει μπουνάτσα, κάλμα. Οἱ Τούρκοι μᾶς μυρίστηκαν κι' ἤρχονταν ἀπάνω μας ἀπὸ παντοῦ.

—«Χαθήκαμε, βρὲ παιδιά», λέει ὁ καπετάνιος. «Διακόσιες βάρκες, γεμᾶτες μπαγιονέττα, μᾶς βάλαν στὴ μέση, κιμᾶ θὰ μᾶς κάνουν!»

»Ἐγὼ ζυγώνω στὸν Καπετάν Γιώργη καὶ τοῦ λέω :

—«Καπετάνιο, θὰ γλυτώσωμε!»

—«Πῶς, βρὲ παιδί μου;»

—«Νά! νὰ τινάξω ἀναμεσῆς στῆς βάρκες τὸ μπουρλότο· οἱ Τούρκοι θὰ τὰ χάσουν καὶ θὰ μᾶς ἀφήσουν νὰ φύγωμε».

»Τοῦ δίνω φόκο... Ἐλαψε ὁ κόσμος, μωρὲ μάτια μου, τινάχθηκε ὡς πάνω στὰ σύννεφα. Ἐμεῖς ὅλοι μέσ' στὴ βάρκα μένα μ' ἐτράβηξαν, γιατί δὲν μπορούσα ἀκόμη νὰ πηδήξω. Μὰ τὰ σκυλιὰ μᾶς εἶδαν ἀνάμεσα ἀπ' τῆς φλόγες καὶ τὸν καπνὸ, ποὺ τραβούσαμε γιὰ τὸ καράδι, καὶ σὰν ξεσάστισαν, ἄρχισαν βροχὴ ἀπάνω μας τὰ βόλια. Βίτζ, βίτζ...! δούϊζαν τριγύρω μας. Ἐγὼ ἤμουν αὖθις στὴ μέση κι' ἐτραβοῦσα κουπί, γιατί ἤμουν χεροδύναμος κι' ἡ ὥρα, βλέπεις, ἤθελε δυνατὸ κουπί, μὰ νὰ σου κι' ἔρχεται ἓνα μολύδι ἴσαμε δέκα δράμια καὶ μοῦ φυτεύεται ἐδῶ στὸ ἄλλο ποδάρι!

«Ἄλλος τὸ κουπί!», φώναξα κι' ἔπεσα ἀπὸ τὸν πάγκο μου. Μᾶς κυνήγησαν, μᾶς κυνήγησαν, μὰ ἡ θάρκες εἶχαν σκορπισθῇ καὶ μεῖς προσπεράσαμε πολὺ. Φτηνὰ τὴ γλυτώσαμε!

»Ὦντας γυρίσαμε στὴν Ὑδρα, μὲ βλέπει ὁ Γιαννιώτης ὁ γιατρός.

— «Ἀκόμα δὲν ἔγιανε τὸ ποδάρι σου, βρὲ Στρατῆ;»

— «Εἶναι τᾶλλο, γιατρέ μου'»

»Ἐδομῆντα μέρες τῶχα δεμένο μ' ἓνα «τσεβρέ». Ὁ γιατρός μοῦδγαλε μὲ μιὰ τσιμπίδα τὸ βόλι, μὰ τὸ σημάδι ἀπόμεινε...»

Ἀνέσυρε τὸ πλατύ του βρακίον, καὶ ἄνωθεν τοῦ γόνατος εἶδομεν τὸ σημεῖον τοῦ τραύματος καὶ εἰς τὸν ἕτερον πόδα πλατεῖαν καὶ φοδερὰν οὐλὴν καυσίματος.

*
* *

Ἐπρόκειτο νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἀφήγησίν του, ἄλλ' αἴφνης κάποια σκιά διηλθε τοῦ μετώπου του, στυγνὴ θλίψις συνέστειλε τὰ χαρακτηριστικὰ του καὶ ἐσίγησεν. Ἐγὼ ἀπέμεινα θεωρῶν τὸν γέροντα ἐκεῖνον, τὸν πυρπολητὴν, τοῦ ὁποίου οἱ λόγαι, πρὶν ἐξέλθουν ἐκ τοῦ στόματός του, ἐζωγρα-

φίζοντο ἐπὶ τῆς ἀρρενωπῆς μορφῆς του. Καὶ ὅτε ὠμίλει περὶ τῆς πυρποληθείσης φρεγάδας, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἤστραπτον, ὥς νὰ εἶχαν διατηρήσει τὴν ἀνταύγειαν τῆς λάμψεώς της, καὶ ὅτε ἔλεγε «Τουρκαλάδες», συνέσφιγγε τοὺς σιθάρους του γρόνθους καὶ τὸ χεῖλός του ἔτρεμεν ἐκ τοῦ πολέμου μένους. Τότε ἐνόησα, τί ὑπέφερεν εἰς τὴν στενὴν χαμηλὴν ἐκείνην εἰρκτήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη ἐπαράδερνε διὰ νὰ κερδίσῃ, ποτήριον πρὸς ποτήριον, τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, ἡ φλογερά ἐκείνη ψυχὴ, ἡ πλασμένη διὰ τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, καὶ διὰ νὰ πολεμῇ τοὺς Τούρκους καὶ τὴν θάλασσαν καὶ νὰ ξυπνᾷ καὶ νὰ κοιμᾶται μὲ τὸν ρόχθον τῶν ἀφρισμένων κυμάτων καὶ τὸν συριγμὸν τῶν τουρρικῶν σφαιρῶν.

Ἐσφίξα μετὰ σεβασμοῦ τὴν πυρπόλον τοῦ στολοκαύστου χεῖρα, ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ποὺ ἀπηρχόμεθα ἡ σύζυγός του, γραῖα Ἀθηναία, ἡ ὁποία ἀπαρατήρητος ἔστατο ἀπὸ τινων στιγμῶν εἰς τὴν μικρὰν θύραν, ἀνεφώνησεν αἰφνης:

— «Πράσινο φύλλο δὲν μᾶς ἔδωσαν! Ἄλλοι σὰν τὸν Στρατῇ μου, κι' εἶναι εἶναι σήμερα, τὰ χαρτιὰ τᾶχωμε, τὰ χαρτιὰ! Στὴν ἐπιτροπὴ πρῶτο νούμερο βρέθηκε. Πενήντα χρόνια μὲ τὰ χέρια του, δίχως βοήθεια, πάλαιψε μὲ τὴ φωτιά, ὅσο νὰ μεγαλώσῃ τὰ παιδιὰ μας. Πῶς τὸ βαστᾷ ὁ Θεὸς τέτοιο ἄδικο!»

— «Γυναῖκα!.... σώπα!» εἶπεν ὁ πυρπολητής, ζωηρῶς ἀναπηδήσας, καὶ τὴν ἀκμὴν ἐκείνην τοῦ ὑπερογδοηκοντούτους σώματος ἰδὼν, ἐπέισθην ὅτι ἀληθὲς ἦτο τὸ λεχθέν μοι, ὅτι νύκτα τινά, καθ' ἣν διεπληκτίζοντο χωροφύλακες καὶ στρατιῶται ἐν τῷ καπηλείῳ καὶ ἀνέσπων ξιφολόγχας, ὁ γέρων, νομίσας ὅτι ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ υἱοῦ του, ἤρπασεν ἀπὸ τοῦ τοίχου τὸ γιαταγάνι του, κατέβη, ὥρμησεν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καὶ τοὺς ἔτρεψεν ὅλους εἰς φυγὴν.

Ἡ γραῖα ἐσίγησε, φοδηθεῖσα, ὁ δὲ γέρων ἀπῆλθε συ—

νωφρυωμένος καὶ κατηφής. Καὶ ἤκουσα τότε τὴν φρικώδη, τὴν τερατώδη ἀχαριστίαν τοῦ Ἑθνους πρὸς τὸν πυρπολητήν.

Αὕτῃ, λοιπὸν εἶναι ἡ μεγάλη του λύπη, ἡ πληγὴ τῆς καρδιάς του, ποὺ δὲν θὰ ἰαθῇ, ὡς αἱ τουρκικαί, ἀλλὰ θὰ τὸν φέρῃ εἰς τὸν τάφον!

— «Τὸν Στρατὴν μου δὲν τὸν νοιάζει γιὰ λεφτά», ἐξηκολούθησεν ἡ γραῖα. «Δούλεψε ποὺ δούλεψε τόσα χρόνια, τώρα μεγάλωσαν τὰ παιδιὰ μας. Μὰ γιὰ τὴ φιλοτιμίαν..... Δὲν τὸν λογαριάζουν, σὰν νὰ τοῦ λέν: «ἐσὺ δὲν ἔκανες τίποτε». Ἴτι τὸ θέλεις; Τὴν καταφρόνια δὲν μπορεῖ νὰ βαστάξῃ, αὐτὸ εἶν' ὁ καῦμός του!»

*
* *

ᾠ! ἡ δόξα τῶν ἐνδόξων, τὸ γνωρίζω, γίνεται ἀπὸ τὸν ἥρωισμόν τῶν μικρῶν, καί, παρὰ τὴν ἀκτινοβολίαν τῶν λαμπρῶν ὀνομάτων ἐξαπλοῦται ἡ βαρεῖα σκιὰ ἡ καλύπτουσα τὴν γενναιότητα καὶ τὴν θυσίαν τῶν ταπεινῶν, τῶν ἀσῆμων μαρτύρων. Ἀλλὰ τῶν ἄλλων ταπεινῶν, τῶν ἀσῆμων, τὸ ὄνομα συνδέεται πρὸς τὸν μέγαν ἀγῶνα δι' ἐνὸς εὐτελεσεστάτου κρίκου: τῆς πενταδράχμου συντάξεως. Ὅταν ὅμως τὸ χῶμα καλύψῃ τὰς πληγὰς τοῦ πυρπολητοῦ, οὐδὲ κἂν τὸ κατάστιχον τῶν πενταδράχμων συντάξεων θὰ μαρτυρήσῃ εἰς τὴν Ἱστορίαν ὅτι ὁ Στρατὴς Μαρούλης προεκινδύνευσεν ἥρωικῶς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος.

Α. Κουρελίδης

83. Πῶς θυσιάζεται ὁ μέγας διερμηνεὺς Μουρούζης χάριν τῆς πατρίδος.

Ὁ Κωνσταντῖνος Μουρούζης κατήγετο ἀπὸ εὐγενῆ καὶ πλουσίαν Ἑλληνικὴν οἰκογένειαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἥ ὁποία ἀνήκεν εἰς τὴν διακεκριμένην τάξιν τῶν Φαναριωτῶν. Κατὰ τὸ 1821 εἶχε διορισθῇ μέγας διερμηνεὺς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ὅπως ἐλέγετο ἡ Κυβέρνησις τοῦ Σουλτάνου. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο, τὸ ὅποιον δὲν ἦτο ἀπλῶς ἀξίωμα διερμηνέως, ἀλλ' εἶδος Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν μᾶλλον, ἔδιδον οἱ Σουλτᾶνοι εἰς Ἑλλήνας Φαναριώτας διακρινομένους διὰ τὴν γλωσσομάθειαν καὶ τοὺς λεπτοὺς τρόπους των, οἵτινες ἀπηγορεύοντο διὰ τὴν διεξαγωγὴν διαπραγματεύσεων πρὸς ξένα Εὐρωπαϊκὰ Κράτη. Καὶ τοῦτο διότι οἱ Τοῦρκοι ἦσαν ἀνίκανοι νὰ τηρῶσι διπλωματικὰς σχέσεις πρὸς ἄλλα Κράτη, ὅπως ἀνίκανοι ἦσαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ νὰ διοικήσωσι τὸ κατακτηθὲν Βυζαντινὸν Κράτος.

Δύο μῆνας ὅμως μετὰ τὸν διορισμὸν αὐτὸν τοῦ Κωνσταντίνου Μουρούζη ἐξερράγη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ὃ δὲ Σουλτᾶνος Μαχμουτ Β'. μαθὼν τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τῶν Ἑλλήνων, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἐπαναστάτας ἀμέσως, ἔστρεψε τὴν ὀργὴν αὐτοῦ κατὰ τῶν ἀόπλων κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκ τούτων ἄλλους ἐφυλάκισεν, ἄλλους ἐφόνευσε καὶ ἄλλους ἐξώρισεν. Ἦθελε δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου νὰ πτοήσῃ τὸ κινηθὲν Ἑλληνικὸν Ἔθνος, καὶ διὰ νὰ τὸ ἐπιτύχῃ εἶχε σκοπὸν νὰ κτυπήσῃ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ Ἕλληνες, πρόκριτοι, λογάδες, ἀνώτεροι κληρικοὶ καὶ αὐτὸς ὁ Πατριάρχης εἶχον ὑπ' ὄφιν των τὸν ἄγριον αὐτὸν διωγμὸν. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐφόβιζεν αὐτούς. Μᾶλλον ἐφοβοῦντο μήπως ἀποτύχῃ τὸ ἐπαναστατικὸν αὐτὸ κίνημα, ὅπως ἄλλα προσηγηθέντα καὶ

ἐπέλθῃ φοβερὰ ἢ ἐκδίκησις τῶν Τούρκων διὰ τῶν σφαγῶν, διώξεων καὶ καταστροφῶν, ὥς συνέδῃ καὶ ἄλλοτε. Καὶ ἐφρόντιζον ἕνεκα τούτου νὰ δίδωσι θάρρος, ὅπου καὶ ὅπως ἠδύναντο, μάλιστα δὲ διὰ τοῦ παραδείγματός των, ἀψηφόντες τὸν θάνατον, ὁσάνεις παρουσιάζετο ἀνάγκη νὰ διακινδυνεύσουν τὴν ζωὴν των χάριν τῆς πατρίδος.

Ὅταν λοιπὸν ἡ μανία τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ τοῦ Β' ἐξεδηλώθη φοβερὰ κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἐν Κωνσταντινουπόλει ἤρχισαν νὰ φοβῶνται μήπως καὶ αὐτὸς ὁ μέγας διερμηνεύς, ὁ συμπαθὴν πρὸς τοὺς ὁμοφύλους καὶ ὁμοδόξους του, συλληφθῇ καὶ φονευθῇ.

Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος, βλέπων ὅτι οἱ φόβοι τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ ἦσαν βάσιμοι, σπεύδει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μουρούζη καὶ συμβουλεύει καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ ἀναχωρήσῃ κρυφίως ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. «Ἄφες ἐμέ», ἔλεγεν ὁ Γρηγόριος πρὸς τὸν Μουρούζην, «νὰ πληρώσω τὴν ἐκδίκησιν τοῦ τυράννου. Ἐγὼ εἶμαι γέρων ἤδη καὶ ὁ θάνατός μου ἐλάχιστα δύναται νὰ βλάψῃ τὴν πατρίδα. Τὸ ἐνδυμα ἄλλως, τὸ ὅποιον φέρω, καὶ τὸ λειτούργημά μου, μὲ καλοῦσιν εἰς θυσίαν ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου μου. Σώθητι ὅμως σύ, ὅστις καὶ ἡλικίαν καὶ ἱκανότητα καὶ θέσιν κοινωνικὴν ἔχεις, διὰ νὰ ὑπηρετήσῃς τὴν πατρίδα.»

— «Γνωρίζω», ἀπεκρίθη ὁ εὐγενὴς Μουρούζης, «τὴν τύχην, ἣ ὁποία μὲ ἀναμένει. Ἄλλ' ἐὰν φύγω, θὰ σώσω μὲν τὴν ἰδικήν μου ζωὴν, θὰ ἴδω ὅμως αὐτὴν ἐξαγοραζομένην διὰ τοῦ αἵματος πολυπληθῶν ἀθῶν. Ἡ φυγὴ μου θὰ ἐνισχύσῃ ἔτι μᾶλλον τὰς ὑποψίας τοῦ Σουλτάνου περὶ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τότε θὰ ἐπέλθῃ γενικὴ σφαγὴ. Συμφέρον εἶναι λοιπὸν νὰ θυσιασθῶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ὁμοφύλων μου. Ἄς θανατωθῶ, Πατριάρχᾳ μου, ἀλλ' ἄς σωθῶσιν οἱ ἀθῶοι, ἄς σωθῇ τὸ Ἔθνος».

Μετὰ τὴν συνομιλίαν αὐτὴν ὁ Πατριάρχης δὲν εἶχε τί-

ποτε νὰ προσθέσῃ. Ἄφωνος λοιπὸν εὐλογεῖ τὸ γενναῖον τέκνον τῆς πατρίδος, ἐνῷ ὁ Μουρούζης ἀσπάζεται τὴν ἁγίαν αὐτοῦ δεξιάν. Μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς πλήρεις δακρύων ἐναγκαλίζονται εὐθὺς ἀλλήλους καὶ ἀνταλλάσσουν κλαίοντες τὸν τελευταῖον ἐπὶ τῆς γῆς ἀσπασμόν.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ μὲν Μουρούζης συνελήφθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου καὶ ἀπεκεφαλίσθη, ὁ δὲ Πατριάρχης ἀπηγγονίσθη τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα εἰς τὴν μεσαιάν πύλην τῶν Πατριαρχείων.

84. Ὁ Νομάρχης καὶ οἱ κινδυνεύοντες ἀσθενεῖς.

Πολλάκις κατὰ τὸ παρελθὸν ἐνέσκηπτον ἐπιδημίαι φοβεραὶ εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν καὶ ἀπεδεκάτιζον τοὺς κατοίκους. Ἡ χολέρα καὶ ἡ πανώλης μεταδιδόμεναι διὰ τῶν πλοίων, ἢ διὰ τῶν ἄλλων μέσων συγκοινωνίας, ἐμάστιζον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν χώραν, μέχρις ὅτου διὰ τῶν καθάρσεων, τῶν νηοψιῶν, διὰ τῶν ἀπομονώσεων τῶν ἀσθενούντων καὶ τῶν ἐστιῶν τῆς νόσου, ἐλήφθησαν μέτρα τελεσφόρα κατὰ τῶν ἐπιδημιῶν.

Κατὰ τὸ ἔτος 1854 εἶχεν ἐνσκήψει καὶ ἐξαπλωθῇ ταχύτατα ἡ χολέρα εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ἐπιφέρουσα θραῦσιν κυριολεκτικῶς μεταξὺ τοῦ πληθυσμοῦ. Τὰ νοσοκομεῖα εἶχον πληρωθῇ, οἱ δὲ κάτοικοι προσεπάθουν νὰ προφυλάσσωνται μὴ ἐρχόμενοι εἰς ἐπαφὴν πρὸς τοὺς προσβληθέντας ὑπὸ τῆς φοβερᾶς αὐτῆς νόσου. Εἰς μίαν ἐκ τῶν προσβληθεισῶν ὑπὸ τῆς ἀποτροπαίου νόσου πόλεων ἦτο νομάρχης πλούσιός τις καὶ λόγιος ἀνὴρ, ὁ ὅποιος εὐθὺς ὡς ἀνεφάνη ἡ νόσος, ἔκαμεν ὅ,τι ἠδύνατο διὰ τὴν προφύλαξιν τῶν κατοίκων, καὶ μεταξὺ ἄλλων ἵδρυσε καὶ ἰδιαίτερον νο-

σοκομείον πρὸς ἀπομόνωσιν καὶ νοσηλείαν τῶν ἀσθενῶν. Μὲ ὑπερανθρώπους κόπους καὶ φροντίδας εἶχε κατορθώσει ὁ ἀγαθὸς καὶ δραστήριος αὐτὸς νομάρχης νὰ ὀργανώσῃ ὅσον τὸ δυνατόν τελειότερον τὸ νοσοκομεῖον καὶ νὰ ἐφοδιάσῃ αὐτὸ διὰ κλινῶν, φαρμάκων καὶ ἄλλων χρειῶν.

Δυστυχῶς ὅμως δὲν εἶχον πολλαὶ ἡμέραι παρέλθει ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς τακτικῆς λειτουργίας τοῦ φιланθρωπικοῦ αὐτοῦ ιδρύματος καὶ μίαν ἐσπέραν ἐξερράγη ἐν αὐτῷ πυρκαϊά. Ἰατροὶ καὶ νοσοκόμοι τότε φοβηθέντες ἔσπευσαν νὰ φύγουν ἐκ τοῦ νοσοκομείου, ἐνῶ οἱ δυστυχεῖς ἀσθενεῖς ἐκινδύνεον νὰ καῶσι ζῶντες, διότι ἡ πυρκαϊὰ προεχώρει μετὰ μεγάλης ταχύτητος, ὑποβοηθουμένη καὶ ἀπὸ τὸν πνέοντα ἄνεμον.

Ὁ νομάρχης, βλέπων προφανῆ τὸν κίνδυνον τῶν δυστυχῶν νοσηλευομένων, ματαιῶς ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τῶν πολιτῶν πρὸς μεταφορὰν τῶν χολεριῶντων. Ὅλοι ἐφοβοῦντο νὰ πλησιάσουν αὐτούς.

Τότε ὁ γενναῖος νομάρχης, ἀψηφήσας τὸν κίνδυνον, ὥρμησεν ἀφόδως διὰ μέσου τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν φλογῶν καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὴν αἵθουσαν τῶν ἀσθενῶν, ὁπόθεν ἐξήρχοντο αἱ ἀπελπιστικαὶ κραυγαὶ αὐτῶν. Λαμβάνων ἔπειτα ἕνα ἕκαστον ἐπὶ τῶν ὤμων του μετέφερεν ἐκτὸς τοῦ καιομένου κτιρίου.

Τὸ εὐγενὲς παράδειγμα τοῦ ἥρωος νομάρχου, δὲν ἐδράδυνεν, εὐτυχῶς, νὰ εὕρῃ μιμητὰς μετὰ τῶν πολιτῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον συγκινηθῇ ἐκ τῆς γενναιότητος καὶ αὐταπαρνησίας τοῦ ἀνδρός. Πολλοὶ ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν καὶ τοιουτοτρόπως ἐσώθησαν οἱ δυστυχεῖς ἀσθενεῖς ἐκ τοῦ φοβεροῦ κινδύνου τῆς πυρκαϊᾶς.

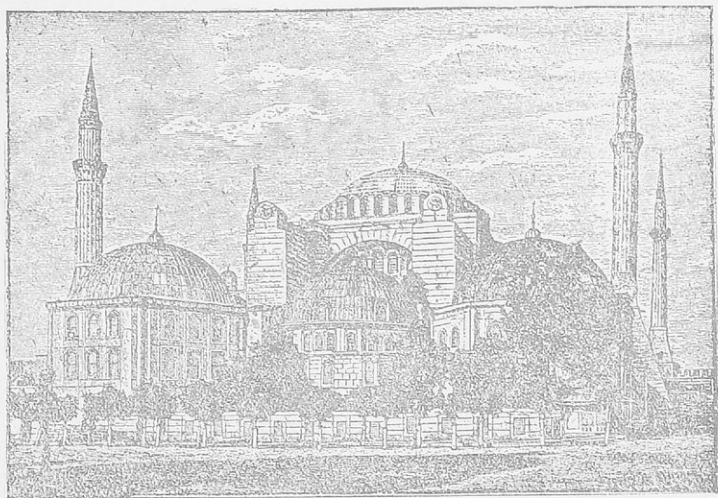
85. Ἡ Ἀγία Σοφία.

Ὅτι εἶναι ἡ Ἀκρόπολις εἰς τὰς Ἀθήνας, αἱ ὁποῖαι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους ἀπετέλεσαν τὸ κέντρον πάσης ἐπιδόσεως καὶ καλλιιεργείας τῶν ἐπιστημῶν, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, αὐτὸ τοῦτο εἶναι καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπουλιν ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Τὸ ἀθάνατον αὐτὸ μνημεῖον τῆς Βυζαντινῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι συνυφασμένον μὲ τὴν ὅλην ἱστορίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σωτῆρος ζωὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Κτισθὲν κατὰ τὸ πρῶτον ἐπὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐπανειλημμένως ἐπυρπολήθη καὶ κατεστράφη διὰ τὰ ἀνοικοδομηθῆ περιλαμπρον καὶ πάνδοξον ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ὅπως σφύζεται μέχρι σήμερον. Ὁ μεγαλεπήβολος καὶ εὐσεβέστατος οὗτος αὐτοκράτωρ, ἔχων κατὰ νοὺν τὰ ἀνοικοδομήσῃ οἶκον ἄξιον νὰ τιμᾶται διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἀνέθηκε τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τοῦ νέου ναοῦ εἰς δύο ἐπιφανεστάτους ἀρχιτέκτονας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἰς τὸν Ἀνθέμιον τὸν Τραλλιανὸν καὶ εἰς τὸν Ἰσιδωρον τὸν Μιλήσιον. Ὑπ' αὐτοὺς εἰργάζοντο ἑκατὸν ἄλλοι ἀρχιτέκτονες, ἕκαστος δὲ τούτων διηύθυνεν ἑκατὸν οἰκοδόμους. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δέκα χιλιάδες ἐργάται, ὑπὸ τὴν ἔντονον ἐπιτήρησιν τοῦ αὐτοκράτορος, εἰργάζοντο καθ' ἡμέραν. Ὅταν ἐξεσκάφησαν τὰ θεμέλια ὁ Πατριάρχης Ἐπιφά-

νιος ηὐλόγησε τὸ ἔργον, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ πρῶτος ἤρχισε τὴν ἐργασίαν, θέσας τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ νέου κτιρίου κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 532 μ. Χ. Μέγιστον ἦτο τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ἰουστινιανεῦ διὰ τὸ ἔργον. Διέταξε νὰ μετακομισθῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀπὸ ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς ἀπεράντου αὐτοκρατορίας, ὅσα ἄριστα καὶ πολύτιμα ὕλικά εἶχεν ἐκάστη. Διὰ νὰ εἶναι δὲ τὸ οἰκοδόμημα ἀπρόσβλητον ὑπὸ

Τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας.

τοῦ πυρὸς προσέταξε νὰ μὴ γίνῃ χρήσις ξύλου, μόνον δὲ αἱ πύλαι κατεσκευάσθησαν ξύλιναι, ἀλλ' ἐπίχαλκοι καὶ αὐταί.

Μετ' ἀδιάκοπον ἐργασίαν πέντε δλοκλήρων ἐτῶν καὶ δέκα μηνῶν, ἀφοῦ ἐπερατώθη ἡ ἀνοικοδόμησις καὶ πᾶσα ἄλλη ἐργασία, ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαινία τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἐν πάσῃ λαμπρότητι καὶ μεγαλοπρεπείᾳ τὴν 27 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 537.

Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τῶν ἐγκαινίων ὅλη ἡ πόλις ἦτο ἐπὶ ποδὸς ἐπευφημοῦσα τὴν πομπικὴν πορείαν τοῦ

Αὐτοκράτορος καὶ τοῦ Πατριάρχου, οἵτινες μετέβησαν διὰ θερίπτου ἀμάξης ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων εἰς τὸν ναόν.

Πρῶτος ὁ Ἰουστινιανὸς εἰσῆλθεν εἰς τὴν νέαν ἐκκλησίαν διὰ νὰ δοξάσῃ τὸν Θεόν, ὅστις ἡξίωσεν αὐτὸν νὰ φέρῃ εἰς πέρας τόσον μέγα ἔργον. Ἐπὶ τῇ θεᾷ δὲ τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ δημιουργήματος, ἀκτινοβολοῦντος ἐκ τοῦ πλούτου τῶν πολυειδῶν μαρμάρων καὶ τοῦ πολυτελοῦς στολισμοῦ τῶν ψηφιδωτῶν εἰκόνων, κατελήφθη ὑπὸ τόσης μεγάλης ἐκπλήξεως καὶ χαρᾶς, ὥστε ἀνεφώνησε «Νενίκηκά σε, Σολομῶν!».

Δὲν εἶχε βεβαίως ἄδικον ὁ Ἰουστινιανὸς θαυμάζων τὸν νέον ναόν, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου εἶχον δαπανηθῇ περὶ τὰ τριακόσια εἴκοσι κεντηνάρια χρυσοῦ, ἥτοι τεσσαράκοντα καὶ ἑξ ἑκατομμύρια δραχμῶν χρυσῶν, χωρὶς νὰ συνυπολογίζεσθαι εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο ἡ ἀξία τοῦ πλουσίου ὑλικοῦ, ὅπερ ἄνευ δαπάνης ἐλήφθη ἐκ τῶν ναῶν τῶν ἀρχαίων θεῶν, ἣ ἐδωρήθη εἰς τὸν Αὐτοκράτορα ὑπὸ ἰδιωτῶν χάριν τοῦ ναοῦ.

Ἡ Ἀγία Σοφία, τώρα, οὔτε τὸ αὐτὸ σχῆμα εἶχε πρὸς τὴν παλαιότεραν ὁμώνυμον ἐκκλησίαν, οὔτε τὰς αὐτὰς ὡς ἐκείνη διαστάσεις, ἀλλ' ἦτο πολὺ μεγαλυτέρα. Πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ χώρου τοῦ παλαιοῦ ναοῦ ἡγοράσθησαν τὰ περίξ οἰκόπεδα καὶ τινες οἰκίαι, αἵτινες καὶ κατερρίφθησαν.

Τὸ δοθὲν εἰς τὸν νέον ναὸν σχῆμα δὲν ἦτο τὸ σύνηδες τῶν ναῶν τῶν χρόνων ἐκείνων, τοῦ ἐπιμήκους τετραγώνου, τοῦ ἀπολήγοντος εἰς ἀψίδα, ἀλλ' ἦτο σταυροειδὲς μετὰ στέγης θολωτῆς καλουμένης Τρούλλου, καὶ στηριζομένης ἐπὶ μεγάλων τόξων καὶ σφαιρικῶν ὑποθολίων.

Ἐχει δ' ὁ ναὸς μῆκος μὲν διακοσίων τεσσαράκοντα καὶ ἑνὸς ποδῶν, πλάτος δὲ διακοσίων εἴκοσι καὶ τεσσάρων καὶ εἶναι διὰ τοῦτο πολὺ μικρότερος κατὰ τὰς διαστάσεις ἄλλων μεγάλων ναῶν, τοῦ Ἀγίου δηλαδὴ Πέτρου ἐν Ρώμῃ καὶ τοῦ ἐν Λονδίνῃ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Παύλου.

Διακρίνεται ὅμως πάντων τῶν ἄλλων ναῶν διὰ τὸν

πλοῦτον τῶν μαρμάρων. Πάντα τὰ εἶδη τῶν μαρμάρων καὶ πάντες οἱ πολύχρωμοι λίθοι εὔρον τὴν θέσιν αὐτῶν παραλήλως πρὸς τοὺς ἐτοίμους κίονας, τοὺς ὁποίους ἐδάνεισαν τὰ κρημινσθέντα πλέον ἱερὰ τῶν ἀρχαίων εἰδώλων εἰς τὴν Σοφίαν τοῦ μεγάλου Θεοῦ τῶν Χριστιανῶν.

Κατὰ μῆκος τῶν τοίχων, εἰς τὸν Θόλον καὶ τὰ ἡμιθόλια, διεκοσμήθη ἡ ἐκκλησίᾳ πλουσιώτατα διὰ μεγάλων ψηφιδωτῶν εἰκόνων, τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἔδαφος ἦτο χρυσοῦν, αἱ δὲ ψηφίδες πολύχρωμοι. Τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ ἔστιλθεν ἐκ τῆς ποικιλίας καὶ πολυτελείας τῶν μαρμάρων. Ὁ ἄμβων, διὰ τὸν ὁποῖον ἐδαπανήθησαν μέγιστα ποσά, ἦτο θαῦμα τέχνης καὶ πολυτελείας. Ἡ δὲ μετ' αὐτοῦ συνεχομένη πολυκόσμητος σολέα ἐχωρίζετο ἀπὸ τοῦ ἁγίου βήματος διὰ κιγλιδώματος κατεσκευασμένου ὄλου ἐξ ἀργύρου. Εἰς τὸ μέσον τοῦ ἁγίου βήματος ἴστατο ἐπὶ βαθμίδων περιενδεδυμένων διὰ χρυσοῦ ἡ Ἁγία Τράπεζα, στηριζομένη ἐπὶ χρυσῶν κιονίσκων καὶ κατακεκοσμημένη διὰ χρυσοῦ καὶ διὰ πολυτίμων λίθων. Ὑπεράνω αὐτῆς ὑπῆρχεν ἐν σχήματι πύργου χρυσοῦν κουδούκιον μετὰ χρυσῶν κρίνων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο μέγας χρυσοῦς σταυρὸς κεκοσμημένος διὰ πολυτίμων λίθων. Ἐπίσης καὶ ὁ θρόνος τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος ἦσαν θαύματα τέχνης καὶ ἀνεκτιμήτου ἀξίας τόσον ὑπὸ ἔποψιν τέχνης, ὅσον καὶ ὑπὸ ἔποψιν ὕψους, ἐξ οὗ ἦσαν κατεσκευασμένοι.

Διὰ νὰ λάβῃ τις μίαν ἰδέαν τοῦ πλούτου, ὅστις εἶχε συγκεντρωθῇ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι μόνον τὰ ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς ὑπάρχοντα ὕλικά καὶ ἀντικείμενα ἀντεπροσώπευον τὸ ποσὸν τεσσάρων περίπου ἑκατομμυρίων χρυσῶν δραχμῶν.

Ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὸν ναὸν αὐτὸν κατελαμβάνετο ὑπὸ ἀληθοῦς ἐκπλήξεως καὶ ἐνόμιζεν ὅτι δὲν εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς γῆς μάλιστα κατὰ τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας. Τότε εἰς τὸ

ἄπλετον ἡλιακὸν φῶς, τὸ ὁποῖον εἰσήρχετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν, προσετίθετο ἡ λάμψις ἡ διαχεομένη ἐξ ἀπειραρίθμων λαμπτήρων καὶ λυχνιῶν, πολυκανδήλων καὶ μανουαλίων, τὰ ὁποῖα ἀνήρχοντο εἰς τρισχίλια καὶ ἦσαν κατεσκευασμένα ἐκ καθαροῦ ἀργύρου καὶ ἐπίχρυσα. Ἐπίσης ἡκτινοδόλουν ἀπὸ τῶν τοίχων αἱ χρυσαῖ εἰκόνες καὶ ἐξέπεμπον μαρμαρυγὰς τὰ πολύχρωμα μάρμαρα, καὶ ἐξήστραπτον οἱ πολῦτιμοι λίθοι καὶ ἐσκόρπιζον ἀκτῖνας λάμπews ἀπεριγράπτου ὁ πανταχοῦ ἐπικεχυμένος χρυσοὺς καὶ ὁ ἄργυρος.

Τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου κατελάμβανεν ἄρρητον συναίσθημα εὐλαθείας καὶ θεοσεθείας, ὅταν εἰς τὸν ἱερὸν ἐκείνον χῶρον τὰ θυμιάματα ἐπλήρουν τὸν ἀέρα καὶ ἀντήχουν τὰ μελίρρυτα ᾠσματα καὶ οἱ Ὑμνοὶ, οἱ ψαλλόμενοι ὑπὸ τριῶν πολυπροσώπων χωρῶν.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, εἰς χιλίους ἀνέρχοντο οἱ κληρικοί, οἱ ψάλται καὶ οἱ διακονοῦντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτήν. Βαθμηδὸν ὅμως μὲ τὴν παρακμὴν τοῦ Βυζαντιακοῦ Κράτους ἡλαττοῦτο ἡ λαμπρότης αὕτη καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον περὶωρίσθη ὁ ἀριθμὸς τῶν κληρικῶν τοῦ ναοῦ.

Δέκα τέσσαρες αἰῶνες ἐσεδάσθησαν τὸ ἀθάνατον τοῦτο μνημεῖον τῆς βυζαντινῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Ὅπως δ' ἄλλοτε ὁ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ναὸς τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς διὰ τῆς προσθήκης ἑνὸς μιναρὲ εἶχε μεταβληθῇ εἰς τέμενος τουρκικὸν (τζαμίον), οὕτω καὶ ὁ ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας εἰς τὴν πόλιν τοῦ Βυζαντίου, τὴν σημερινὴν Σταμπούλ, ἀποτελεῖ τζαμίον ἀπὸ τῆς 29 Μαΐου 1453, ὅτε νικηφόρος εἰσῆλασεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ Σουλτᾶνος Μωάμεθ ὁ δεύτερος, ὁ κατακτητῆς.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως ἡ θέα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας δὲν προκαλεῖ ὀλιγώτερον τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν ἐκπληξιν καὶ σήμερον ἀκόμη, μεθ' ὅλας τὰς διώξεις καὶ κα-

ταστροφάς, τὰς ὁποίας ὑπέστη ὑπὸ τῶν κατακτητῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῶν Λατίνων καὶ τῶν Τούρκων.

Ὁ μέγας οὗτος ναὸς τοῦ Βυζαντίου ἐνέχει μεγάλην σπουδαιότητα διὰ σύμπαντα τὸν κόσμον, ὡς ἔργον Τέχνης ἀπαράμιλλον δι' ἡμᾶς ὅμως τοὺς Ἑλληνας ἡ σπουδαιότης καὶ ἡ σημασία του εἶναι παρμεγίστη. Καὶ δι' ἄλλους μὲν σπουδαιστάτους λόγους, κυρίως ὅμως διότι ὁ ναὸς οὗτος εἶναι ἡ ζῶσα σχεδὸν ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας, τῆς ὁποίας τὴν τύχην παρηκολούθησε καὶ κοινὴν εἶχε τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν δυστυχίαν πρὸς αὐτήν.

Εἰς τὸν ναὸν αὐτὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἐστέφοντο οἱ Αὐτοκράτορες, εἰς αὐτὴν ἐλειτούργουν οἱ Πατριάρχαι, εἰς αὐτὸν ἠκούοντο εὐχαριστήρια διὰ τὰς νίκας κατὰ τῶν βαρβάρων. Εἰς τὸν ναὸν αὐτὸν ἐζήτησεν ἄσυλον ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀλώσεως ὑπὸ τῶν Λατίνων. Ἐδῶ τέλος μετέλαθε πρὸ τῆς τελευταίας τοῦ μαρτυρίου ὥρας τῶν ἀχράντων μυστηρίων ὁ τελευταῖος τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων τὴν πρὸ τῆς ἀλώσεως νύκτα, πρὶν κυματίσῃ ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων τῶν τειχῶν τῆς πόλεως τοῦ Κωνσταντίνου ἡ ἡμισέληνος καὶ μεταβληθῇ τὸ ἱερὸν τέμενος τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ εἰς εὐκτήριον οἶκον τοῦ Μωάμεθ.

86. Ἡ Ἀγία Σοφία.

Εἶδον τὸν ἅγιον ναὸν
τῆς Δόξης καὶ Σοφίας,
ὃν εὐσεβὴς ποτε αἰὼν
ἀνήγειρεν εἰς τὸν Θεὸν
τῆς ἀληθοῦς λατρείας.

Ἐπάνω του φύσις θνητῇ
νὰ προσηλώσῃ ὄμμα
ἐπὶ πολὺ ἀδυνατεῖ.
Θαμβοῦται, καὶ τὴν γῆν ζητεῖ,
τὸ συγγενές της χῶμα!

Ὡς ἡμεροπαγεῖς σκηναὶ
βασίλεια καὶ θρόνοι
ἐμπρός σου σέ, νὰ κλεινέ,
ὧ χειροποίητ' οὐρανέ,
παρήμειψαν οἱ χρόνοι.

Ὡς ὁδοιπόροι ἀβλαβεῖς
πλησίον σου περῶντες,
τοὺς θόλους τοὺς θεοστιβεῖς,
τὰς καλλονὰς τὰς ἀκριβεῖς
νὰ θίξουν μὴ τολμῶντες.

Τώρα ἢ ἐπὶ γῆς εἰκῶν
τοῦ θεοῦ μεγαλείου
τέμενος εἶναι τουρκικόν!
προσκύνημα βαρβαρικόν
ὁ οἶκος τοῦ Κυρίου!....

87. Ὁ Ρήγας.

Ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων
Θεσσαλοὶ ἐλειτουργοῦντο
εἰς χωρίον μονωμένον
εἰς ἀπόκεντρον ναόν,
προσκυνοῦντες ἓνα μόνον
τρισυπόστατον Θεόν!

Τελειῶν' ἡ λειτουργία
Καὶ χαρμόσυνοι ἐξῆλθον
χωρικοί, πλήν ἀγγαρεία
τοὺς προσμένει ποταπή.
Τὸν ναὸν εἶχον ζωσμένον
ὄπλοφόροι ἀγριωποί!

Ἐποχὴ πικρᾶς δουλείας!
Εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένος
ἦλθε τότε νεανίας
νὰ ἰδῇ τοὺς συγγενεῖς.
Δὲν τοῦ εἶπαν «καλῶς ἦλθες»,
δὲν τὸν ὄφειλε κανεῖς!.....

Μὲ τὴν μάστιγα δαρμένοι
εἰς ἓν ρεῦμα βορβορώδες
ἐπερνοῦσαν φορτωμένοι
ὡσάν κτήνη οἱ χωρικοὶ
καὶ ὁ νέος λυπημένος
τοὺς ἐκύτταζεν ἐκεῖ.

Καὶ ἰδοὺ τὸν πλησιάζει
βάρβαρος μαστιγοφόρος
καὶ λοξὰ-λοξὰ κυττάζει
καὶ τοῦ λέγει μὲ ὀργήν·
«Σκῦψε κάτω καὶ φορτώσου,
σκῦψε, κτήνος, εἰς τὴν γῆν!»

Ρίπτει πλήρεις νομισμάτων
ἐν βαλλάντιον ὁ νέος.
'Αλλ' ὁ βάρβαρος φρυάττων
τὸν ὠθεῖ ἀγριωπὰ
καὶ τοῦ δείχνει τὸ φορτίον
καὶ τὴν μάστιγα κτυπᾷ.

Φορτωμένος σάκκον σίτου,
κολλημμένος εἰς τὴν λάσπην,
ἐσταμάτα κι' ἡ ψυχὴ του
πνιγομένη εἰς τὸν θυμόν,
ἕνα ἔχυνε μ' ὀδύνην
ἀπ' τὰ βάθη στεναγμόν.

Ὅσ' οἱ κόκκοι τοῦ φορτίου,
τόσους ὄφεις θὰ σκορπίσω
εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ θηρίου,
'ποῦ μὲ νύχια σκληρὰ
πρὸ τριῶν μακρῶν αἰώνων
μᾶς σπαράττει τὰ πλευρά.

Καὶ τὴν αὔριον μὲ πῆραν
καὶ μὲ ράσον καλογήρου
ἐπλανᾶτο κρούων λύραν
μὲ χορδὰς μεγάλας τρεῖς.
Καὶ χορδαὶ τῆς λύρας ἦσαν :
Δόξα, πίστις καὶ Πατρίς.

Οὕτως ἤρχισε νὰ ψάλλῃ
κ' ἐδυνάμωνε τὸν Ψάλτην
ὁ θυμός, δι' οὗ προσβάλλει
ὁ μικρὸς τοὺς δυνατοὺς,
ὁ θυμός, 'ποὺ μεγαλώνει
τοῦ Θεοῦ τοὺς ἐκλεκτοὺς.

Αὐτὸς ἔρριψε τοὺς σπόρους,
ὅπου σήμερον ἀνθίζουν.
'Ἄλλ' ἀπ' ἀνδρας αἰμοβόρους
εὔρε βάσανα σκληρὰ
κι' ἐκυλίσθ' αἵματωμένος
εἰς τοῦ Ἰστροῦ τὰ νερά.

Διαβάται τῶρ' ἀκόμα
ἀσκεπεῖς στὸ Βελιγράδι
σκύπτουν καὶ φιλοῦν τὸ χῶμα
καὶ τὴν ἄμμον τῆς ἀκτῆς,
ὅπου ἔπεσεν ὁ Ρήγας,
'Ο Τυρταῖος ποιητής.

Γ. Ζαλοκώστας

88. Ἡ ἱστορικὴ περιωπὴ τῆς Βυζαντινῆς Θεσσαλονίκης

Εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν λαμπρύνει αἰωνίως τὴν Θεσσαλονίκην τὸ μέγα γεγονός, ὅτι ἡ πόλις αὕτη ὑπῆρξεν ἡ μεγάλη θύρα, ἡ ἀληθὴς Ὠραία Πύλη, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν, διὰ τῆς ὁποίας εἰσῆλθεν εἰς τὴν Εὐρώπην ὁ Χριστιανισμός.

Εἰς τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης τὸ πρῶτον ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔρριψε τὸν τίμιον σπόρον τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀπὸ τὴν πόλιν αὐτὴν ἐφώτισε τὸν κόσμον ὅλον τὸ ἀνέσπερον φῶς τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἤρχισε νέος πλέον βίος διὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

Διὰ τοῦτο ἡ ἀνάγκη τῆς Θεσσαλονίκης τὸ 1912 ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐθεωρήθη ὡς μέγα ἱστορικὸν γεγονός, καὶ δικαίως, διότι ὁ ἱστορικὸς αὐτῆς βίος, καί, κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς εὐδαιμονίας, καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν καταστρεφῶν ὑπὸ τῶν βαρβάρων, εἶναι μίᾳ συνοπτικῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀτελειώτων περιπετειῶν τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅπως ἐπίσης καὶ ὁ βίος αὐτῆς ὁ κοινωνικὸς, ὁ λογοτεχνικὸς καὶ ὁ καλλιτεχνικὸς εἶναι εἰκὼν ἀκριβοῦς τοῦ βίου ὅλης τῆς Βυζαντινῆς αυτοκρατορίας.

Οὐδεμία πόλις Ἑλληνικὴ, ἴσως καὶ οὐδεμία ἄλλη ὑπὸ τὸν οὐρανόν, ὑπέστη τόσα φοβερά παθήματα, τόσα «ἀμέτρητα δεινὰ τοῦ πολέμου», τόσας σφοδρὰς πολιορκίας καὶ τραγικὰς ἀλώσεις, ὅσας ἡ Θεσσαλονίκη.

Ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων τῆς υπάρξεώς της ὑπέστη φοβεράς ἐπιδρομὰς καὶ ἐπολιορκήθη ἀπὸ πολυωνύμους βαρβάρους τοῦ βορρᾶ καὶ τῆς Ἀσίας, οἱ ὅποιοι κατέκλυσαν κατ' ἀρχὰς τοῦ Μεσαίωνος τὰς ἀχανεῖς ἐρήμους παρὰ τὸν Εὐξει-

νον Πόντον καὶ τὴν Δούναβιν, καὶ οἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ εἶναι ἀσφαλεῖς παρὰ μόνον ἐὰν ἐκυρίευσον τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Θεσσαλονίκην. Ἦσαν οὗτοι οἱ Σκύθαι, οἱ Γότθοι, οἱ Οὐνοί, οἱ Ἀραβες, οἱ Σλάβοι, ἀπὸ τοῦ νότου οἱ φεδεροὶ Σαρακηνοί. Καὶ εἰς μεταγενεστέρους χρόνους ἀπὸ Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς (ἀπὸ Ι'—ΙΕ' αἰῶνος) Βουλγαροί, Νορμανδοί, Φράγκοι, Σέρβοι, Ἑνετοί, Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι θὰ ἠδύναντο νὰ κατακτήσουν ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς χώρας, μόνον ἐὰν ἐκυρίευσον τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἄλλ' ἡ μεγάλη πόλις ἦτο «ἀνωτέρα παντὸς κινδύνου» καὶ παρεῖχεν εἰς τὸν κόσμον τὸ θαυμάσιον φαινόμενον πόλεως, ἡ ὁποία εὐθὺς ἀμέσως ἀνηγείρετο θαλερὰ ἀπὸ πᾶσαν συμφορὰν.

Διότι εἶχεν ἡ πόλις τεῖχος ἀκαταγώνιστον, τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν πολιτῶν αὐτῆς, εἶχε φύλακα ἄγρυπνον τὸν ὑπερένδοξον προστάτην καὶ ὑπέρμαχον αὐτῆς Μεγαλομάρτυρα Ἅγιον Δημήτριον. Ἀπέραντος ἦτο ἡ πίστις καὶ ἀκλόνητος ἦτο ἡ πεποιθήσις τῶν κατοίκων εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Τὸν ἔβλεπον τὸν ἴδιον πραγματικῶς προηγούμενον τοῦ στρατοῦ καὶ ὁδηγοῦντα αὐτοὺς εἰς τὴν νίκην. Καὶ τοὺς ἄλλους ἐπίσης μάρτυρας τῆς πίστεως ἡμῶν ὑπερβαλλόντως ἐτίμων οἱ Θεσσαλονικεῖς καὶ ἦτο ἡ πόλις ὀνομαστή εἰς ὅλον τὸν χριστιανικὸν κόσμον διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν πίστιν, τὴν ὁποίαν ἐτήρησε μέχρι τέλους «καθαρὰν καὶ ἀκίδηλον» καὶ ἐσεμνύνετο ὅτι εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν πόλις τῆς Ὁρθοδόξιας. Ἡ τόσον συγκινητικὴ αὐτῇ εὐλάβεια πρὸς τὸν Μεγαλομάρτυρα αὐτῶν καὶ ἡ θαυεῖα θεοσέβεια τῶν Θεσσαλονικέων εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ ἱστορικοῦ οἴου τῆς πόλεως, ἡ ὁποία οὕτως ἀναπαριστάνει πιστότατα τὸν πλήρη εὐσεβείας οἶον τῶν μεσαιωνικῶν ἡμῶν πατέρων, αὐτὴν τὴν ἀληθινὴν καὶ μυστικοπαθεῖ οὐζαντινὴν ψυχὴν.

Ἦτο δὲ ἡ πόλις πλουσία καὶ εὐδαίμων. Ἐκ τῆς ὑπερόχου αὐτῆς γεωγραφικῆς θέσεως συνεσωρεύοντο εἰς αὐτὴν καὶ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Ὁ χρυσοὺς καὶ ὁ ἄργυρος καὶ οἱ πολύτιμοι λίθοι καὶ τὰ μεταξωτὰ ὑφάσματα ἦσαν ἄφθονα εἰς τὴν πόλιν. Ποικίλα βιομηχανικὰ ἐργοστάσια κατεσκευάζον πᾶν εἶδος διακοσμήσεως, ὅχλος ἀμέτρητος συνωστίζετο εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς ἀγοράς, ἔμποροι καὶ ξένοι ἤρχοντο ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, καὶ οἱ κάτοικοι ἔζων πολυτελῶς. Τάξις καὶ εὐνομία ἐπεκράτει εἰς τὴν πόλιν. Λαμπρόταται ἐκκλησιαστικαὶ τελεταὶ καὶ ἐμπορικαὶ πανηγύρεις, συναθροίσεις καὶ διαλέξεις λογίων καὶ καλλιτεχνῶν, σχολεῖα ὀνομαστά, ἀνώτεραι σχολαὶ τῶν γραμμάτων, εἰς τὰς ὁποίας συνέρρεον ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης σπουδασταί, ἐργαστήρια τέχνης καὶ σχολαὶ καλλιτεχνῶν, καθίστων τὸν βίον πλήρη πνευματικῶν ἀπολαύσεων, «πλήρη χαρᾶς καὶ εὐπροσύνης πνευματικῆς». Ὅλα τὰ ἄνθη πολιτισμοῦ ὑπερτέρου ἠνθίζον καὶ ἐστόλιζον τὴν μεγάλην πόλιν.

Τῆς λαμπρότητος ταύτης τοῦ πολιτισμοῦ διεσώθη μέχρι τῆς ἡμῶν ὅχι μόνον ἡ μακρυνὴ ἀπήχησις τῶν παλαιῶν χρονογράφων, ἀλλὰ καὶ πραγματικαὶ ἀποδείξεις, τὰ πολυτιμότευτα τῆς πόλεως βυζαντινὰ μνημεῖα.

Σφύζονται ἀκόμη τὰ κολοσσιαῖα τείχη αὐτῆς μετὰ τοὺς πύργους καὶ τὰς ἐπάλλξεις των, ἀπὸ τῶν ὁποίων τόσας φορὰς ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, ἀγωνιζομένου μετ' αὐτῶν, ἀπέκρουσαν ἐνδόξως οἱ κάτοικοι τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων. Σφύζονται πρὸ πάντων καὶ κινοῦν εἰς κατὰ πλῆξιν καὶ θαυμασμόν διὰ τὸ μεγαλεῖόν των οἱ παμμεγέθεις καὶ καλλιπρεπέστατοι βυζαντινοὶ ναοὶ μετὰ τὰς ποικίλας αὐτῶν διακοσμήσεις.

Ἀνυπολόγιστος εἶναι ἡ καλλιτεχνικὴ ἀξία τῶν μνημείων τούτων τῆς τέχνης καὶ ὡς κτιρίων καὶ διὰ τὰ θαυμάσια ψη-

φιδωτά των. Κατὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸν πλοῦτον αὐτῶν εἰς διακοσμήσεις, τὴν τελειότητα τῆς τέχνης καὶ τὴν ζωγραφικὴν των αἱ βυζαντιναὶ ἐκκλησίαι τῆς Θεσσαλονίκης εἶναι, μετὰ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, αἱ ὠραιότεραι ἐξ ὧσων σήμερον ὑπάρχουν εἰς ὅλον τὸν χριστιανικὸν κόσμον.

Διὰ τὴν μεγάλην αὐτῆς στρατηγικὴν καὶ πολιτικὴν καὶ ἐκπολιτικὴν περιωπὴν ἡ Θεσσαλονίκη καθ' ὅλον τὸν Μεσαίωνα ἐθεωρεῖτο ἡ δευτέρα πρωτεύουσα τῆς Αὐτοκρατορίας. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ προνόμια καὶ ἐλευθερίας ὅλως ἐξαιρετικὰς εἶχεν ἡ πόλις, ἄρχοντας καὶ βουλὴν, ἀκόμη καὶ νόμους ἰδικούς της.

Οἱ Αὐτοκράτορες πολλάκις εὐχαρίστως διέτρισον εἰς αὐτὴν μὲ τὰ πλούτη καὶ μὲ τὴν αὐλὴν των.

Κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, κατὰ τοὺς ὁποίους κατέρρεεν ὁ ἐπίσημος βυζαντινὸς βίος καὶ κατέπιπτεν ἡ Κωνσταντινούπολις, κέντρον τοῦ νέου ἀναγεννωμένου Ἑλληνικοῦ βίου ὑπῆρξεν ἡ Θεσσαλονίκη, ἀληθὴς νέα πρωτεύουσα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἐστία νέων ἐθνικῶν ἰδεωδῶν, νέων ἰδεῶν πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐλευθερίας.

Ὅνομαστὴ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, δὲν εἶχεν ἡ Θεσσαλονίκη πλέον ἀνωτέραν αὐτῆς ἢ μόνον τὴν Ρώμην καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐφάμιλλος κατὰ τὴν λαμπρότητα καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν ἦτο ἡ ὑπερηφανεστάτη, ἡ μεγάλη καὶ εὐδαίμων Θεσσαλονίκη.

Ἡ Θεσσαλονίκη ὑπῆρξε καθ' ὅλον τὸν Μεσαίωνα μία μεγάλη Μητρόπολις τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ κέντρον λάμψεως τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ὑψώνετο ἡ Θεσσαλονίκη ὑπερήφανος κατὰ τῶν Σλάβων, πολεμική, ἀλλὰ καὶ ἐκπο-

λιτιστική συγχρόνως, κρατοῦσα ὑψηλὰ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὴν ρομφαίαν.

Οἱ Σλάβοι, ὁ διαρκὲς καὶ φοβερός κίνδυνος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ οἱ ἄλλοι θάρβαροι ἐπιδρομεῖς ἔτρεμον τὴν Θεσσαλονίκην, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως ἔμεναν θαμδωμένοι ἀπὸ τὴν λάμψιν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς. Διότι εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ δύναμις στρατιωτική, καὶ βιομηχανία, καὶ ἐμπόριον καὶ τέχνη, καὶ θρησκεία, καὶ γράμματα, καὶ ὅλαι αἱ δυνάμεις τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος εἶχον συγκεντρωθῇ καὶ ἔδιδον εἰς αὐτὴν θαυμασίαν λάμψιν.

Μὲ ἓνα λόγον, ὅπως ἡ πρωτεύουσα τῆς αὐτοκρατορίας, ἡ Κωνσταντινούπολις, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡ Θεσσαλονίκη ὑπῆρξε καθ' ὅλον τὸν Μεσαίωνα καὶ δι' ὅλον τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον καὶ διὰ τὴν Εὐρώπην ὅλην κραταιὰ καὶ ἐνδοξος καὶ ἐναντίον τῶν θαρβάρων προμαχῶν τῆς χριστιανωσύνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἦτο πόλις καὶ αὕτῃ βασιλεύουσα, ὅπως ἦτο καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς αὐτοκρατορίας ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ βασιλεῖς τῶν πόλεων, καὶ ἐθρήνησε μὲ τὰ ἴδια δάκρυα ὁ λαὸς καὶ τὰς δύο βασιλίσσας, ὅταν τὰς ἔχασεν, εἰς τὰ δημοτικά του τραγούδια :

«Πῆραν τὴν Πόλι, πῆράν την, πῆραν τὴ Σαλονίκη».

Ἡ ἱστορία τῆς μεγάλης Θεσσαλονίκης μᾶς δίδει μίαν συνοπτικὴν, ἀλλὰ ζωηρὰν εἰκόνα ὅλης τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ βίου τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, μὲ τραγικὰς συμφοράς, μὲ τοὺς μεγάλους ἀγῶνας καὶ τὰς ἐνδόξους αὐτοῦ ἐποχάς. Καὶ ὅπως ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ διὰ μέσου μυρίων καὶ φοβερῶν περιπετειῶν, ὁμοίως καὶ ἡ Θεσσαλονίκη μετὰ πᾶσαν καταστροφὴν ἐγείρεται καὶ πάλιν ἀκμαία καὶ θαλερά.

(Κατὰ Ἀδ. Ἀδαμαντίου)

89. Πατριωτικά Χριστούγεννα.

Ὁ μικρὸς ναυτόπαις Νικολῆς Ἀργύρη Μανιάτης εἶναι ἐκ τῶν σπανίων ἡρωϊκῶν παιδίων τὰ ὅποια θὰ ἐξήλευε νὰ ἔχῃ πᾶν Ἕθνος.

Ἀξίζει τὸν κόπον νὰ τὸν γνωρίσωμεν: Ἦτο ἀπὸ τὰ Ψαρρά. Τῷ 1826, δώδεκα μόνον ἐτῶν, ἐπέδαινε τῆς «Ἀθηνᾶς» καὶ μεταξὺ τῶν ναυτοπαίδων τοῦ σκάφους ἐκείνου διακρίνετο διὰ τὸ εὐφυές, τὸ πρόθυμον καὶ τὸ ἄφοβον. Ἡ ναυμαχία τῆς 16 Ἰανουαρίου 1826 καὶ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Γεωργίου Σαχτούρη θὰ προασπίσουν τὸ ὄνομά του κατὰ τῆς λήθης.

Ἡ «Ἀθηνᾶ» ἔφερε τὴν σημαίαν τοῦ ἀντιναυάρχου Γεωργίου Σαχτούρη, ἀρχηγοῦ τῆς «Β. Ὑδραϊκῆς Μοίρας» τοῦ στόλου, ὁ ὁποῖος, τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ 1826, διαδρομῶν ἐπιμόνως ὑπὸ τὴν Ὀξείαν νῆσον, ἐπεζήτηι τὴν κατάλληλον στιγμήν, ὅπως ρίψῃ τροφὰς καὶ πολεμεφόδια εἰς τὸ ἀπεγνωσμένως μαχόμενον Μεσολόγγι.

Τὸ τουρκικὸν ναυτικὸν συνεκέντρωσε τὰς δυνάμεις του εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου, πολλὰ καὶ δυσάρεστα σχεδιάζον, ὅταν τὴν πρώτην τῆς 8 Ἰανουαρίου ὅλαι αἱ Ἑλληνικαὶ μοῖραι, ἐπωφεληθεῖσαι εὐνοϊκῆς τοῦ ἀνέμου τροπῆς, ἐπλησίασαν ἀπροσδοκῆτως τὸ Βασιλάδι.

Παρευθὺς, τὰ μεγάλα ἐφόλκια καταδιδάζονται καί, κατάφορτα παξιμαδιῶν, ρυμουλκοῦνται πρὸς τὴν λιμνοθάλασσαν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου δύο ἀξιωματικοὶ τῆς ἡρωϊκῆς φρουρᾶς ἀνέρχονται ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος, κοιμισταὶ ἐπιστολῶν:

«Οἱ Μεσολογγῖται ὀρκίζονται ὅτι δὲν θέλουν ἀφήσει Αἰγύπτιον ζωντανὸν νὰ γυρίσῃ εἰς Μωρέαν. Ἀλήθεια, ζητοῦν φωμί, διότι ἄλλως δὲν ἡμποροῦν νὰ ὑποφέρουν.

Πολλοὶ ἀπέθανον ἀπὸ τὴν πεῖναν. Ἐφαγαν καὶ τρεῖς ὄνους καὶ τρεῖς καμήλους, ποὺ ἄρπαξαν τοῦ Ἱμπράϊμ».

Εἰς ταῦτα ναύαρχος ἀπεκρίνετο:

— «Θάρρος!» Εἴμεθα ἐδῶ καὶ πάσχομεν μαζί σας!»

Μὲ ὅλον δὲ τὸ φλέγμα τῶν ἀτρομήτων ἐκείνων πολέμιστῶν, προσέθετε: «Μᾶς κάμνετε μεγάλην χάριν, νὰ μᾶς στείλετε καὶ καμμίαν νέαν ἐφημερίδα». Διότι ὁ βομβαρδισμὸς δὲν εἶχεν ἀκόμη καταστρέφει τὸ τυπογραφεῖον τῆς ἐφημερίδος τῶν «Χρονικῶν».

Τὴν ἐπαύριον ἡ θάλασσα ἐξεμάνη, μόλις δὲ δύο ἄγκυραι κατὰ σκάφος κατορθώνουν νὰ συγκρατήσουν τὴν παράτασιν. Τῆς εὐκαιρίας ἐπωφελοῦνται παρατόλμως οἱ Τοῦρκοι, δεκατρεῖς φρεγάτες καὶ κορβέττες—ἡ πρωτοπορεία—ἀναφαίνονται οὐριοδρομοῦσαι. Καὶ ὁ ναύαρχος δὲν προφθάνει σχεδὸν νὰ ὑψώσῃ τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ σήματα: «Ὁ ἐχθρὸς! ὁ ἐχθρὸς ἔρχεται ἀπάνω!», «τ' ἄρματα στὴν κουβέρτα!», «ὅσοι εἰσθε εἰς τίρα κανονιοῦ, ἀρχίσατε πῦρ!»

Ἐν τῇ μεταξὺ οἱ Ἕλληνες, φρονίμως σκεπτόμενοι, κόπτουν τὰς ἀγκύρας των, ὁ δὲ κλύδων ἀναλαμβάνει νὰ χωρίσῃ τοὺς ἀντιμαχομένους.

Τὴν μεθεπομένην δευτέρα συνάντησις. Ὁ πυρπολητῆς Πολίτης ἀνατινάσσει εἰς τὸν ἀέρα τὴν κορβέττα τοῦ Μουσταφᾶ Τζεμελῆ. Τὴν 16 ἡ μάχη μετατίθεται πρὸς τὴν ἄκραν τοῦ Ἀράξου. Οἱ Τοῦρκοι κλίνουν πρὸς τὰς Πάτρας καὶ οἱ Ἕλληνες διώκουν πλησίον. Ὁ ἄνεμος μεταβάλλεται, καὶ τότε διώκουν οἱ Τοῦρκοι. «Μὲ ὅλα τους τὰ πανιὰ καὶ κουρτελάτσες». Αἰφνης οἱ Ἕλληνες ἀθρόως ἀνακωχεύσαντες, ἀναμένουν. Εἶναι ἡ πέμπτη καὶ ἡμίσεια τῆς ἐσπέρας τῆς 16 Ἰανουαρίου 1826, ἡ πάλῃ ἀρχίζει πεισματωδεστάτη. Τὸ Ἑλληνικὸν πυροβολικόν, εὐθὺς ὡς εἰσέρχεται ἐντὸς τῆς ἀκτῖνος τῆς ἀποτελεσματικῆς του ἐνεργείας, δεικνύει τὴν ἀναμφισβήτητον ὑπεροχὴν του.

Ἡ Τουρκικὴ ἐν τούτοις ναυαρχίς, ἐν τῇ μέσῳ τοῦ ἀγῶνος, σημαίνει παραγγέλματα ἀπροσδέκτητα, καὶ ἐκ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν προστρέχουν τέσσαρα τουρκικὰ πυρπολικά! Οἱ Τοῦρκοι φαίνονται σχεδιάζοντες νὰ ποδίσουν ὑπὸ τὴν σκέπην των, τοῦτο δὲ φέρει εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τοὺς Ἑλλήνας πυρπολητάς. Διώκουν μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις, δύο δὲ ἐφόλκιά των, μετὰ πυροβολικοῦ καὶ τυφειστών, ἐπιπίπτουν ἐναντίον ἐνὸς τῶν Τουρκικῶν πυρπολικῶν καὶ τὸ καταλαμβάνουν αὐτανδρον, ὑπὸ τὰς φρενιιώδεις ζητωκραυγὰς τῶν πληρωμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου....

*
* *

Μετὰ τῆς παροιμιώδους ὁρμῆς τῆς, ἡ μοιραρχίς «Ἀθηνᾶ» μάχεται εἰς τὸ πυκνότερον σημεῖον τῆς παρατάξεως. «Τοὺς ἐδαιμονίσσαμε μὲ τὰ κανόνια μας», λέγει τὸ ἡμερολόγιον. Ὁ ἀντιναύαρχος Σαχτούρης, μὲ τὸ τηλεσκόπιον εἰς τὸ χέρι, μὲ τὸ πρᾶον ἐκεῖνο ὕψος του, τὸ ὅποσον οὐδ' εἰς τὴν μάχην ἐγκατέλιπε, παρακολουθεῖ τὸν ἀγῶνα ἐκ τοῦ ἐπιστέγου μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν του. Ὑπὸ νέφη καπνοῦ κρύπτεται ἡ πρῶρα, δσάνις δὲ ὁ ἄνεμος τὰ παρασύρει εἰς στρεβίλους καὶ ἀναφαίνεται πρὸς στιγμὴν τὸ πρόστεγον, οἱ ἐπὶ τοῦ πρυμναίου διεκρίναμεν ἓνα ναυτόπαιδα ὄρθιον ἐκεῖ ἐμπρός, παρατόλμως ἐκτεθειμένον εἰς τὴν χάλαζαν τοῦ ἐχθρικοῦ πυρός. Εἶναι ὁ μικρὸς Ψαρριανὸς Νικολῆς Μανιάτης.

Μὲ τὴν κεφαλὴν ὑψηλά, μὲ τὴν μικράν του χεῖρα εἰς τὴν μέσην, μὲ τὸ ὕψος ἀνθρώπου διοικήσαντος εἰς δέκα τοὺλάχιστον μάχας παρακολουθεῖ τὰς περιπετείας τοῦ ἀγῶνος. Σπανίως κατέβαινεν ἀπὸ τὸ πρόστεγον, καὶ τοῦτο μόνον διὰ νὰ μεταφέρῃ ὕδωρ καὶ γομώσεις εἰς τοὺς πυροβο-

λητάς καὶ πυριτιδοβολὰς εἰς τοὺς ἐκ τῶν θωρακίων βάλλοντας.

Ἐπὶ τῇ θεᾷ τοῦ αἰχμαλωτισθέντος τουρκικοῦ πυρπολικοῦ φαίνεται τρέχων πρὸς τὸν πρόβολον τρελλὸς ἀπὸ χαράν, κραυγάζων ἐπανειλημμένως :

— « Ἀπάνω τους μπουρλοτιέρηδες! »

Ἐν τούτοις ἡ « Ἀθηνᾶ », φοβηθεῖσα διὰ τὴν τύχην τῶν παρατόλμων πυρπολητῶν, ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν γραμμὴν καὶ ἐντείνει τὸ πῦρ. Εἰς μάτην μερικοὶ ναῦται νεύουν εἰς τὸν μούτσον νὰ κατέλθῃ! Ὁ μικρὸς εἶναι ἐκεῖ, ἐπευφημῶν, κινῶν τὸν σκοῦφόν του εἰς τὸν ἀέρα.

Ἐκείνην τὴν στιγμὴν φοδερὰ ἐκπυρσοκρότησις συγκλονίζει τὴν « Ἀθηνᾶν » καὶ ἐνσπείρει τὸν θάνατον ἐντὸς αὐτῆς· ἐν ἀπὸ τὰ πρῶτα πυροβόλα της, διαρργέν, ἀνατρέπει καὶ πληγώνει σωρείαν ναυτῶν, τοῦ δὲ μικροῦ Νικολῆ θραύει τὰς κνήμας.

Ἡ « Ἀθηνᾶ », ἀδυνατοῦσα νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν μάχην, ἐξέρχεται κατὰ μικρὸν τῆς παρατάξεως, ἐνῶ ἤδη περίπου ἔληγεν ὁ ἀγών...

Ὁ ἀντιναύαρχος, προσελθὼν πρὸς τοὺς κατακειμένους εἰς τὴν πρῶραν τραυματίας καὶ ἰδὼν τὴν κατάστασιν τοῦ δυστυχοῦς μούτσου, τὸν παίρνει μὲ συμπάθειαν εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ καλεῖ τὸν χειρουργόν. Ἐκεῖνος προλέγει μετὰ στόμφου τὸν βέβαιον θάνατον τοῦ τραυματίου, ἂν δὲν ἐκτελεσθῇ παρευθὺς ἡ ἀποκοπὴ τῶν ποδῶν. Ὁ ναυτόπαις ὁμως ἀνθίσταται μετ' ἐνεργητικότητος ἀνδρός. Ὅχι, δὲν θέλει νὰ τοῦ κόψουν τὰ πόδια του, ἀπωθεῖ τὸν ἱατρόν, ἱκατεύει τὸν ναύαρχον :

— « Μή, καπετὰν Γιώργη μου! Μὴ μοῦ κόψτε τὰ ποδάκια μου—κι' ἂς πεθάνω!... »

Τέλος ὑπερίσχυσεν ὁ ναύαρχος συγκινηθεὶς εἶπεν εἰς τὸν ἱατρόν: « Μάζεψε τὰ ἐργαλεῖά σου, ἐξοχώτατε! », καὶ

ἔστειλεν, ὑπὸ ἰδίαν του εὐθύνην, τὸ παιδί εἰς τὴν Ὑδραν, πρὸς τοὺς ἰδικούς του συγγενεῖς, μὲ αὐστηράν ἐντολήν νὰ φροντίσουν διὰ τὴν θεραπείαν του, ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ ἰδικοῦ των τέκνου. Ἐκτοτε, δὲν τὸν ἐπανεῖδε πλέον οὔτε αἱ περιπέτειαι τοῦ ἀγῶνος τὸν ἀφῆκαν νὰ σκεφθῇ περὶ αὐτοῦ ..

Ἐν ἔτει 1828, ὁ παλαιὸς ἀντιναύαρχος τῆς Ὑδρας διετέλει διευθυντῆς τοῦ πολεμικοῦ Ναυστάθμου τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἦτο ὡραία ἡμέρα τοῦ Δεκεμβρίου καὶ ὁ γηραιὸς θαλασσόλυκος ἐκάθητο εἰς τὸ γραφεῖόν του μὲ ὀρθάνοικτα παράθυρα. Ἡ τρέχουσα ὑπηρεσία εἶχε τελειώσει, καὶ ὁ παλαίμαχος τῆς Σάμου καὶ τοῦ Καφηρέως ἐκουθέν-τιαζε φιλικῶς μὲ τὸν ὑπασπιστὴν του περὶ τῶν παλαιῶν ἡμερῶν τῆς δόξης, αἱ ὁποῖαι ἐφαίνοντο ἀπελθοῦσαι διὰ παντός, περὶ τῶν ἡμερῶν καθ' ἃς καὶ τὰ παιδιὰ ἀκόμη εἶχαν ἡρωϊσμὸν βετεράνων. Καὶ ἐξέφραζε τὴν λύπην του, ὅτι δὲν ἤκουσε ποτέ τι περὶ τοῦ ἡρωϊκοῦ ναυτόπαιδος τῆς «Ἀθηνᾶς».

Αἶφνης, διακόπτεται ἀπὸ φωνὰς προερχομένας ἐκ τοῦ προαυλίου. Ἐτείνε προσεκτικὸν τὸ οὖς καὶ φράσις, ἀπευθυμένη ἀπὸ κάποιον ἄγνωστον πρὸς τὸν δίοπον τῆς φυλακῆς, ἔφθασεν εὐκρινῶς μέχρις αὐτοῦ.

— «Σὲ παρακαλῶ, νὰ μὲ ἀφήσης ν' ἀνεβῶ!... Θέλω νὰ ἰδῶ τὸν καπετὰν Γιώργη, νὰ τὸν εὐχαριστήσω γιὰ τὴ μεγάλην ἐκδόουλευσί πού μοῦ ἔκανε στὸν Ἀγῶνα!..»

Εἶχεν ἀκούσει καὶ ὁ ὑπασπιστής, εἰς νεῦμα δὲ τοῦ ἀντιναύαρχου κατῆλθε δρομαῖος τὴν κλίμακα, ἐνῷ ὁ Σαχτούρης ἀορίστως προησθάνετο κατὰ τὸ συγκινητικόν, κατὰ τὸ εὐχάριστον. Μετὰ δύο λεπτά ἕνας νέος κύριος, κομφὸς καὶ ζωηρός, εἰσῆρχετο ἢ μᾶλλον εἰσώρμα εἰς τὸ δωμάτιον. Χωρὶς πολλὰς ἐθιμοτυπίας, ἀρπάσας τὴν δεξιάν τοῦ ναυάρχου τὴν κατεφίλει καὶ μόλις κατῴρθωσε, διακοπτόμενος ἀπὸ τοὺς λυγμούς, νὰ τοῦ δώσῃ νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι εἶναι ὁ μι-

κρὸς ἐκεῖνος μοῦτσος, ὁ τραυματίας τῆς ἔξω τοῦ Κάβο—Πάπα ναυμαχίας.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ναυστάθμου τὸν ἔσφιξεν εἰς τὰς ἀγκάλας του μὲ στοργὴν πατρικὴν, καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ πάλαι ποτὲ μικρὸς μαχητὴς ἦτο τώρα ἓνας ἐκ τῶν πλέον εὐπολήπτων Ἑλλήνων ἐμπόρων τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ἡῤ̣χα—ριστήθη βαθύτατα ὅτι ἔσωσεν ἓνα ἔντιμον καὶ χρήσιμον ἄνθρωπον.

Πολλὰς ἡμέρας τὸν ἐκράτησεν εἰς τὸν Πόρον, μίαν δὲ ἐξ αὐτῶν, ποὺ συνέπεσε νὰ εἶναι τῶν Χριστουγέννων—καὶ ἡ ὁποία μοῦ ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ ἐνθυμηθῶ τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ — ἔστρωσεν ἓνα μεγάλο τραπέζι, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἡρωϊμοῦ τοῦ μικροῦ Ψαρριανοῦ, δι' ὅλους τοὺς πτωχοὺς μαθητὰς τοῦ Πόρου καὶ δι' ὅλους τοὺς ναυτόπαιδας. Ὑπῆρξε δὲ πρᾶγμα διὰ τὴν ὡραίαν νῆσον καὶ τὸ Ναυτικὸν μας μοναδικὴ ἐκείνη ἡ πανήγυρις.

(Κ. Ράδου)

90. Ἀπὸ τότε....

Ἦτο μία ἀπὸ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1918, μία ἀπὸ τὰς τρισενδόξους ἡμέρας τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὸ ὄνειρον πέντε σχεδὸν αἰώνων τῶν Ἑλλήνων σχεδὸν ἐξεπληροῦτο. Ἡ Πόλις, ἡ βασιλὶς τῶν πόλεων, κατεῖχετο ἀπὸ τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα καὶ βεβαίως ἀπὸ τμήμα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ὁ δοξασμένος Ἑλληνικὸς Στόλος μὲ τὴν τροπαιοφόρον ναυαρχίδα, τὸν θρυλικὸν «Ἀβέρωφ», ὑπερηφάνως διέσχιζε τὰ στενὰ τοῦ Βοσπόρου καὶ ἡγκυροβόλει πρὸ τοῦ Ναοῦ τῶν Ναῶν τῆς ὑπερτάτης τοῦ Θεοῦ Σοφίας.

Ὅποια φρενίτις ἐνθουσιασμοῦ εἶχε καταλάβει πᾶσαν ἑλληνικὴν καὶ φιλελληνικὴν ψυχὴν εἰς σύμπαντα τὸν Κόσμον, δύναται νὰ φανῇ ἐκ τῶν γραφέντων τότε ποιημάτων, ὕμνων καὶ ἄρθρων παρὰ τῶν ποιητῶν καὶ τῶν ἀρίστων δημοσιογράφων τῆς ἐποχῆς.

“Εν ἀπὸ τὰ γραφέντα τότε ἀριστουργήματα εἶναι καὶ τὸ ἄρθρον τοῦτο τοῦ ὑπουργοῦ τότε τῶν Ἑσωτερικῶν ἀειμνήστου Ἑμμ. Ρέπουλη.

.....
Πέντε σχεδὸν αἰῶνες εἰς μίαν ἡμέραν! Σδύνουν ἔμπροσθεν τῆς ἡμέρας ταύτης καὶ ἔμπροσθέν της ἀναζοῦν.

Εἶναι τὸ ἀντίκρουσμά τους ἡ ἡμέρα αὕτη. Τὸ πρῶτον γλυκοχάραγμα, ἀπέναντι τῆς φοβεραῆς ἐκείνης δύσεως τοῦ 1453· αἱ πρῶται ἀπέναντι τῆς Πόλεως ἀκτίνες τοῦ Ἑλληνικοῦ Σταυροῦ, ὁ ὁποῖος κατεκυλίσθη τότε εἰς συντρίμματα, ὑπὸ τοὺς θόλους τῆς Ἀγίας Σοφίας εἰς τὰ βάθη τοῦ Βοσπόρου, διὰ ν’ ἀνατεῖλουν σήμερον ἀπὸ τὰ ἴδια βάθη αἱ ἀκτίνες του.

Τετρακόσια ἐξήκοντα πέντε χρόνια!

“Ονειρα, πόθοι, μαρτύρια, παλμοί. Ἄπαυστοι παλμοί! Εἰς ἀδιάκοπος κλυδωνισμὸς τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς. Καταποντισμὸς εἰς σκότη καὶ ἐμφάνις εἰς φῶς. Τώρα, ἀνατολὴ ἐλπίδων. Τώρα, συντριβὴ ἀπογοητεύσεων. Καὶ πάλιν θάρρος καὶ πάλιν ἀγωνία.

Τετρακόσια ἐξήκοντα χρόνια! Οἱ ἀποθνήσκοντες παραδίδουν τὴν ἀγωνίαν των εἰς τοὺς ἀπογόνους. Μία μακρὰ καὶ ἀδιάκοπος σειρὰ κληρονομίας, γέφυρα ἀδιάσπαστος τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς ἀπὸ τότε ἕως τώρα — καὶ ἕως πάντοτε — κλῆμαξ Ἰακῶδ στηριζομένη εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ 1453 καὶ οὐδέποτε κλονιζομένη εἰς τὰ θεμέλιά της.

Ποτὲ δὲν ἦτο εὐμορφότερος ὁ ἥλιος τοῦ Βοσπόρου, ποτὲ τῆς Προποντίδος γελαστότερα τὰ κύματα, ποτὲ δὲν εἶχεν ἀναγαλιάσει ἡ θάλασσα ἐκείνη ὅπως σήμερον καὶ τὰ βουνὰ ἐκεῖνα ποτὲ δὲν εἶχαν αἰσθανθῇ γλυκύτερον κυμάτων φίλημα. Ἀπὸ τότε....

«Ἀθέρωφ»!

Ἀνοίγουν ἔμπροσθέν σου τὰ Δαρδανέλλια σὰν ἀγκάλη τῆς Μεγάλης ἐκείνης Ἑλλάδος!

Φρικιάζεις αἰσθάνεται τῆς Προποντίδος ἡ θάλασσα εἰς

τὸ πέρασμά σου. Εἶναι οἱ ἀνασασμοὶ τῆς ψυχῆς τοῦ μεγάλου ἐκείνου Ἑλληνισμοῦ ποὺ κλείνει μέσα της.

Τὰ κύματά της εἶναι τὸ γέλασμα καὶ τὸ χαρούμενον κλάμα τῆς ψυχῆς ἐκείνης. Ὁ φλοῖσθός της εἶναι τὸ λάλημά της.

Ρίψατε τὰ μάτια σας βαθέως εἰς τὰ μυστηριώδη βάθη της, εὐτυχισμένοι ναῦται, προσέξατε ν' ἀκούσετε! Μία φωνὴ γλυκεῖα ἔρχεται ἀπὸ τὸν βυθὸν της καὶ ἀπὸ τῶν κυμάτων της τὸ λάλημα:

— Εἶμαι ἐγὼ ἡ ἀρχαία καὶ ἀθάνατος τῆς Ἑλλάδος ψυχὴ!.....

Κλείσατε τὰ μάτια σας, εὐτυχισμένοι ναῦται, καὶ ἀφήσατε τὴν ψυχὴν σας νὰ ταξιδεύσῃ εἰς τὸν ὠκεανὸν τῶν πέντε αἰώνων.

Εἰσθε οἱ Ἕλληνες τοῦ 1453! Τὸ αἷμά τους, τὸ γάλα τους, ἡ ψυχὴ τους!

Εἰσθε ἡ μετεμφύχσις τῶν τελευταίων προμάχων τῆς Πόλεως!

Εἰσθε ἡ ἀπόδοσις τῆς τελευταίας λειτουργίας τῆς Ἀγίας Σοφίας!

Εἰσθε ἡ ἐκδίκησις τοῦ Θεοῦ!

Καὶ εἰσθε ὁ προάγγελος τῆς Δευτέρας ἐθνικῆς Παρουσίας!

«Ἀδέρωφ!»

Εἶσαι ὁ πυρφόρος Ἀγγελος τῆς ἐκδικήσεως τοῦ 1912!

Καὶ εἶσαι, σήμερον, ὁ λευκοφόρος Ἀγγελος τοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ, ὁ κηρύξας εἰς τὰς μυροφόρους τὴν ἀνάστασιν.

Εἶσαι, ἀκόμη περισσότερον, ἡ ἀναστᾶσα ἐκ νεκρῶν ἐνσάρκωσις τῆς Ἀγίας ἐκείνης ἰδέας, ποὺ ἐτάφη εἰς τὰ ἐρείπια τῆς Πύλης τοῦ Ρωμανοῦ.

Εἶσαι τὸ καράβι ποὺ ἐπαναφέρει ἀπὸ τὸν Ἀδην τὰς ψυχὰς τῶν τότε πεσόντων.

Εἶσαι ἡ ἀγία κιθωτὸς τῆς Μεγάλης Ἐθνικῆς Διαθήκης!

Πετοῦν, εἰς τὸ κατὰστρωμά σου γύρω καὶ εἰς τὰ κατάρ-

τιά σου ἐπάνω, αἱ ψυχαὶ ἐκείναι. Πετοῦν καὶ εὐλογοῦν καὶ ἀνακουφίζονται... Εἶναι οἱ πιλότοι σου, εἶναι οἱ Τρίτωνές σου, εἶναι αἱ ὀδηγήτριά σου νύμφαι τοῦ Ὁκεανοῦ.

Καὶ τὰ γύρω σκιρτῶντα δελφίνια, ἐκείνων εἶναι αἱ ψυχαί!

Κλείσατε τὰ μάτια σας, εὐτυχισμένοι ναῦται, εἰς τὸ πέ-
ρασμα τοῦ Μαρμαρᾶ καὶ εἰς τὸ ἀντίκρουσμα τῆς ψυχῆς σας,
τοῦ πόθου ποὺ ἐβυζάζατε μαζί με τὸ πρῶτο γάλα τῆς
μητρὸς σας.

Σᾶς χαιρετοῦν αἱ ψυχαὶ τῶν προμάχων τῆς Πόλεως!
Ἀπὸ τὰ βάθη πέντε αἰώνων καὶ ἀπὸ τοὺς θόλους τοῦ Ναοῦ
τῶν Ναῶν ἔρχεται εἰς λυγμοὺς ἢ φωνή των :

—Χαίρετε καὶ χαίρομεν!

(Κατὰ Ἐμμ. Ρέπουλην)

91. Εὐχαριστία πρὸς τὸν Θεόν.

Πρὸ σὲ ὑψοῦται, Κύριε,
τῆς πλάσεώς σου ἡ φωνή,
Σ' ὑμνοῦσι γῆ καὶ οὐρανοὶ
καὶ γλῶσσαι λαῶν μύριαι.

Τ' ἄνθη εἰς τὴν γῆν ἡρίθμησας,
τὰ ἄστρα εἰς τοὺς οὐρανοὺς.
Ὅπως εὐφραίνεται ὁ νοῦς
τὰ πάντα διερρύθμισας.

Τῆς Πατρικῆς Σου χάριτος
ἀνάπλεως εἶν' ὅλ' ἡ γῆ.
Ἀκένωτός Σου ἡ στοργὴ
κι' ἡ πρόνοιά Σου ἄρρητος

Ὅπου τὸ βλέμμα τρέπομεν
εἰς οὐρανὸν ἀπὸ τῆς γῆς,
λάμπ' ἡ ἀγία Σου σφραγίς,
τὰ θαύματά Σου βλέπομεν.

Θαμβοῦται εἰς τῆς φύσεως
τὴν καλλονὴν ὁ ὀφθαλμός,
τῆς πλάσεως εἶν' ὁ ψαλμός,
ψαλμός εὐχαριστήσεως.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΥΚΛΟΣ 1 (Ἀτομικὴ ζωὴ)

	Σελίς
1) Ὑμνος πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα)	3
2) Ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρὼν	4
3) Θεοῦ παρουσία (ποίημα)	5
4) Αὐτοκυριαρχία	6
5) Ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης καὶ ὁ Ἀγιστὴς (κατὰ Τολ- στόην)	8
6) Ὁ Θεὸς (ποίημα)	14
7) Ἐν ἐξαιρετικὸν ὑπόδειγμα	15
8) Τὴν νύκτα τῶν χριστουγέννων	16
9) Ὁ Ἀνδρέας Μιαοῦλης κόπτει τὸ κρασί καὶ τὸν κα- πνὸν (Α. Κυριαξοπούλου)	24
10) Ὁ λίθος	25
11) Πῶς ὁ Πέτρος ἐγίνε πλούσιος	26
12) Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Διογένης	31
13) Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου	33
14) Ὁ πτωχὸς μουσικὸς καὶ ὁ συνάδελφός του	38
15) Ἀριστείδης ὁ δίκαιος	43
16) Πῶς μία ἀσθενὴς γραῖα σφῆζει ἐν ὁλόκληρον χωρίον	46

ΚΥΚΛΟΣ 2 (Κοινωνικὴ ζωὴ)

17) Ἡ πρώτη ἡμέρα πληρωμῆς	49
18) Οἱ τρεῖς φίλοι	52
19) Ὁ Δάμων καὶ ὁ Φιντίας	54
20) Ὁ Σωκράτης εἰς τὴν φυλακὴν	58
21) Οἱ παράγοντες τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐτυχίας	61
22) Οἱ συνεταίρισμοι	67
23) Ἡ ἑλληνικὴ ναυτιλία	72

ΚΥΚΛΟΣ 3 (Φύσις καὶ Ζωή)

24) Τὸ Πάσχα τοῦ κανδηλονάπτου	76
25) Ἡ ἀγριόγατα (Σ. Γρανίτσα)	82
26) Ἀνοικτοὶ ὀφθαλμοὶ	84
27) Γῆ καὶ οὐρανὸς (ποίημα)	86
28) Τὸ Ἑαρ (κατὰ Χ. Παπαμάρκου)	87
29) Ἑαρινὴ ἐσπέρα (ποίημα)	92
30) Οἱ μύρμηκες νοσοκόμοι	93
31) Ἡ ἔχιδνα	95
32) Τὸ φθινόπωρον	100
33) Ὁ χειμὼν (ποίημα)	102
34) Ὁ ἄρτος	104
35) Ἡ μεγαλόχαρη	107
36) Διὰ τῶν στενῶν τοῦ Βοσπόρου	109
37) Ὁ Ἀθως (ποίημα)	112
38) Ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους	113
39) Ἐνστικτὸν ἢ λογικόν;	116
40) Μία ἐπίσκεψις εἰς τὸ μελισσοκομεῖον	117
41) Τὰ κεράσια	121
42) Εἰς τὰς φωλεὰς τῶν πτηνῶν	126
43) Πῶς πρέπει νὰ περιποιώμεθα τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς ἀναρρωνύοντας	130
44) Ἡ σημασία τοῦ ἀέρος διὰ τὴν ὑγείαν	133
45) Μεσολόγγι (Μιλτ. Μαλακάσης)	136

ΚΥΚΛΟΣ 4 (Μῦθοι καὶ παραδόσεις)

46) Ἀλώπηξ καὶ σταφυλαὶ	139
47) Ἀλώπηξ καὶ τράγος	139
48) Βάτραχοι	140
49) Γέρων καὶ θάνατος	140
50) Ἑρίφιον καὶ λύκος	140
51) Λύκος καὶ αἴγες	141
52) Ἀλέκτωρ καὶ ὑπηρέτριαι	141
53) Ἐλαφος εἰς πηγὴν	141
54) Ἴππος καὶ κάπρος	142
55) Ἴδου ἡ Ρόδος ἰδοὺ καὶ τὸ πῆδημα	143
56) Λέων καὶ ἀλώπηξ	143

57) Δέαινα καὶ ἀλώπηξ	144
58) Ἡ λατρεία τοῦ πλοίου (Ι. Σβορώνου, διασκευή Γ.Σ.)	144
59) Ὁ Ὀρφεύς καὶ αἱ Σειρήνες	144
60) Εὐεργεσία καὶ εὐγνωμοσύνη (κατὰ Ι. Πολέμην)	150

ΚΥΚΛΟΣ 5. (Ταξίδια ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα)

61) Ἐν ἐπαληθεύσαν ὄνειρον	155
62) Εἰς τὸν ὠκεανὸν	162
63) Ἡ ὑποδοχή	167
64) Πρὸς τὴν Μητρόπλιν	172
65) Εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς	175
66) Τὸ Θέατρον τοῦ Διονύσου	181
67) Πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν	185
68) Εἰς τὴν Ἑλλάδα (ποίημα)	188
69) Τὸ προσκύνημα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν	189
70) Εἰς τὸν Παρθενῶνα	193
71) Ἐρέχθειον	200
72) Ὕμνος πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα)	206
73) Εἰς τὸ ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον	207
74) Εἰς τὸ ἱστορικὸν καὶ ἔθνολογικὸν Μουσεῖον	212
75) Εἰς τὰς Μυκήνας	213
76) Εἰς τοὺς Δελφοὺς	219
77) Ἡ Γῆ ἢ Ἑλληνίς (ποίημα)	229
78) Ἡ δοξολογία	224
79) Ἡ πρὸς τὴν Πατρίδα ἀγάπη τοῦ Ἑλλήνος	223

ΚΥΚΛΟΣ 6 (Θρησκεία καὶ Πατρίς)

80) Ἡ Ἀγία Λαύρα	227
81) Ἡ Σημαία	229
82) Ὁ Πυρπολητὴς (Ἀριστ. Κουρτίδου)	2—
83) Πῶς θυσιάζεται ὁ μέγας διερμηνεὺς Μουρούζης χάριν τῆς Πατρίδος του	242
84) Ὁ Νομάρχης καὶ οἱ κινδυνεύσαντες ἀσθενεῖς	244
85) Ἡ Ἀγία Σοφία	246
86) Ἡ Ἀγία Σοφία (ποίημα)	252
87) Ὁ Ρήγας (ποίημα)	253
88) Ἡ ἱστορικὴ περιωπὴ τῆς Βυζαντινῆς Θεσσαλονίκης (Α. Ἀδαμαντίου)	256
89) Πατριωτικὰ Χριστούγεννα (Κωνστ. Ράδου)	261
90) Ἀπὸ τότε... (κατὰ Ἐμ. Ρέπουλην)	266
91) Εὐχαριστία πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα)	269

4000

4000/40
10

137
9,5
685
1233
37,50 130
37,50
13, 40
88, 90

400
9,5
3800

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Αὐγούστου 1934

Ἀριθ. { πρωτ. 51231, 51232
 { διεκτ.

Πρὸς

τὸν κ. Δημ. Κ. Οἰκονομόπουλον

Διευθυντὴν τοῦ 8ου Δημοτικοῦ Σχολείου Πειραιῶς

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι διὰ ταῦταρίθμου ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, στηριζομένης δὲ εἰς τὸ ἄρθρ. 4 τοῦ νόμου 5911 καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς οἰκείας κριτικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὴν ὑπ' ὀριθ. 1ην πράξιν αὐτῆς, ἐνεκρίθη ὡς διδακτικὸν βιβλίον πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς ΣΤ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀναγνωστικὸν ἑκτῆς τάξεως» βιβλίον σας διὰ μίαν τετραετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς 15ης Σεπτεμβρίου 1934 ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ συμμορφωθῇτε ἐπακριβῶς πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς ἀρμοδίας κριτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργοῦ

Ὁ Τμηματάρχης

Ν. ΣΜΥΡΝΗΣ

Ἀριθ. ἀδείας κυκλοφ.	58.519	Τιμὴ ἀδέτου	21
	25-9-34	» Δεδεμ.	24

Ἀρθρον 6 τοῦ II. Διατάγματος τῆς 12 Φεβρουαρίου 1934

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεώς των ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 15 % τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Δ/τος κανονισθείσης ἀνεὺ βιβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως ἐπὶ τῆς τελευταίας σελίδος τοῦ ἐξωφύλλου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ν μετρικῆς σημειουμένης παρὰ τοῦ ἰδίου ποιητοῦ.

int' non temo il barume,
e di ~~stato~~ bravo braco
per il: Esera sul lume
e da dire all' almanaco

10 Kuthu nell'
 m. i. loro d' fango
 fangi tur ~~ple~~ di fangone
 min range